

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΟΜΕΑΣ Β΄ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2016 – 2017

Διπλωματική Εργασία

Του Μανιατόπουλου Ιωάννη – Μάριου

Θέμα: «Η αγωγή λογοδοσίας ή παράδοσης καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων κατ' αρ. 473 – 477 ΚΠολΔ»

Επιβλέποντες Καθηγητές: Τριανταφύλλου – Αλμπανίδου Φλώρα
Πολυζωγόπουλος Κωνσταντίνος
Δεληκωστόπουλος Ιωάννης

Αθήνα, Δεκέμβριος 2017.

Copyright © [Μανιατόπουλος Ιωάννης – Μάρτιος, 2017]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πίνακας περιεχομένων.....	3
Εισαγωγή.....	6

Μέρος Πρώτο

Η αγωγή λογοδοσίας υπό το νομοθετικό καθεστώς της Πολιτικής Δικονομίας, και η αξίωση λογοδοσίας κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες σύνταξης του ΚΠολΔ.....	9
I. Η αγωγή λογοδοσίας υπό το προϊσχύον νομοθετικό καθεστώς.....	9
1. Η εκούσια λογοδοσία.....	12
2. Η βίαιη ή αναγκαστική λογοδοσία.....	15
Α. Το πρώτο στάδιο της δίκης περί βίαιης λογοδοσίας.....	17
Β. Το δεύτερο στάδιο της δίκης περί βίαιης λογοδοσίας.....	19
II. Η αγωγή λογοδοσίας εν όψει των εργασιών της Συντακτικής και της Αναθεωρητικής επιτροπής του νέου Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.....	21
1. Οι εργασίες της Συντακτικής Επιτροπής.....	21
2. Οι εργασίες της Αναθεωρητικής Επιτροπής.....	23

Μέρος Δεύτερο

Νομικό πλαίσιο – Η αξίωση για λογοδοσία και η αξίωση για παράδοση καταλόγου με τα στοιχεία της ομάδας αντικειμένων κατά το ουσιαστικό δίκαιο.....	27
III. Η αξίωση για λογοδοσία κατά το ουσιαστικό δίκαιο.....	27
1. Η αξίωση για λογοδοσία σύμφωνα με τη διάταξη του α' εδ. του αρ. 303 ΑΚ.....	27
2. Η περίπτωση της de facto διαχείρισης.....	31
3. Η αξίωση για λογοδοσία σύμφωνα με άλλες διατάξεις του Αστικού Κώδικα.....	32
4. Η αξίωση για λογοδοσία στις προσωπικές εταιρίες.....	35
5. Η αξίωση για λογοδοσία σύμφωνα με διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες ειδικές διατάξεις.....	37
6. Η σχέση των ειδικότερων διατάξεων, οι οποίες προβλέπουν την αξίωση λογοδοσίας, σε σχέση με το γενικό κανόνα του αρ. 303 ΑΚ.....	39
7. Η παραγραφή της αξίωσης προς λογοδοσία κατά το ουσιαστικό δίκαιο.....	40
IV. Η αξίωση για εγχείριση καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων κατά το ουσιαστικό δίκαιο.....	40
1. Το περιεχόμενο της αξίωσης.....	40
Α. Η αξίωση για απόδοση ομάδας αντικειμένων.....	41
Β. Η έννοια της ομάδας αντικειμένων.....	42

Γ. Η αξίωση για παροχή πληροφοριών.....	43
2. Η εκπλήρωση της υποχρέωσης για την εγχείριση καταλόγου με τα στοιχεία της ομάδας των αντικειμένων ή με τις αιτούμενες πληροφορίες..	44

Μέρος Τρίτο

Η δικαστική επιδίωξη της αξίωσης για λογοδοσία και της αξίωσης για παράδοση καταλόγου με στοιχεία ομάδας αντικειμένων.....	45
V. Η άσκησης της αγωγής.....	46
1. Η καθ' ύλην αρμοδιότητα.....	46
2. Η κατά τόπον αρμοδιότητα.....	46
3. Ενεργητική - Παθητική νομιμοποίηση.....	48
A. Πολλοί δεξίλογοι ή πολλοί δοσίλογοι.....	48
B. Ενεργητική νομιμοποίηση για την άσκηση αγωγής λογοδοσίας στις προσωπικές εταιρείες.....	49
Γ. Ενεργητική νομιμοποίηση για την άσκηση αγωγής λογοδοσίας κατά διαχειριστή πολυκατοικίας.....	50
4. Η βάση της αγωγής.....	52
5. Το αίτημα της αγωγής λογοδοσίας ή της αγωγής παράδοσης καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων.....	54
A. Το αναγκαίο αίτημα της αγωγής.....	54
B. Η δυνατότητα του ενάγοντος να σωρεύσει αίτημα καταβολής του καταλοίπου του λογαριασμού ή αίτημα απόδοσης της ομάδας των αντικειμένων.....	54
Γ. Η δυνατότητα του ενάγοντος να σωρεύσει αίτημα καταβολής του πιθανολογούμενου ελλείμματος για την περίπτωση της μη κατάθεσης του λογαριασμού ή του καταλόγου με τα δικαιολογητικά.....	58
VI. Η άμυνα του εναγομένου δοσιλόγου.....	60
VII. Λοιπά δικονομικά ζητήματα.....	63
VIII. Η πρώτη συζήτηση της αγωγής.....	64
IX. Η δικαστική απόφαση.....	66
1. Το περιεχόμενο της δικαστικής απόφασης.....	66
2. Το είδος της δικαστικής απόφασης, με την οποία υποχρεώνεται ο δοσίλογος να υποβάλει λογοδοσία ή κατάλογο με τα στοιχεία, και το παραδεκτό της ασκηθισομένης έφεσης.....	69
A. Η έννοια της οριστικής απόφασης.....	70
B. Περιπτώσεις μη οριστικών αποφάσεων.....	76
Γ. Οι διατυπωθείσες απόψεις σε σχέση με το είδος της απόφασης που διατάζει την παροχή λογοδοσίας ή την κατάθεση καταλόγου, και της απόφασης που καταδικάζει το δοσίλογο σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος για την περίπτωση μη συμμόρφωσης του.....	77

i. Η άποψη του Καθηγητή Γ. Ράμμου.....	78
ii. Η άποψη, η οποία ευθυγραμμίζεται με το γράμμα της διάταξης της παρ. 1 του αρ. 477 ΚΠολΔ.....	84
iii. Η άποψη του Καθηγητή Κ. Μπέη.....	87
iv. Ίδια θέση.....	92
X. Η περαιτέρω πορεία της αγωγής λογοδοσίας μετά την έκδοση της πρώτης απόφασης.....	96
1. Το αναγκαίο περιεχόμενο του λογαριασμού.....	96
2. Η μετέπειτα διαδικαστική πορεία της υπόθεσης σε περίπτωση συμμόρφωσης του εναγομένου.....	99
3. Η ειδικότερη ρύθμιση του αρ. 476 ΚΠολΔ.....	101
XI. Συνέπειες μη συμμόρφωσης του εναγομένου - Η αναγκαστική εκτέλεση της απόφασης που διατάσσει την παροχή λογοδοσίας ή την κατάθεση καταλόγου.....	102
XII. Υπάρχει η δυνατότητα εκπρόθεσμης συμμόρφωσης του εναγομένου;.....	103

Μέρος Τέταρτο

XIII. Κριτική προς την ισχύουσα ρύθμιση για την αγωγή λογοδοσίας ή παράδοσης καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων.....	109
Σύνοψη.....	112
Βιβλιογραφία.....	113
Αρθρογραφία.....	114

Εισαγωγή.

Το πρόσωπο, το οποίο διαχειρίσθηκε ξένη περιουσία, και για το λόγο αυτό οφείλει λογοδοσία, καλείται δοσίλογος· ενώ, ο κύριος της διαχειρισθείσας περιουσίας και δικαιούχος της λογοδοσίας καλείται δεξίλογος¹.

Όπως αναφέρει ο *Κιτσικόπουλος*², η καθιέρωση ίδιας διαδικασίας για τις λογοδοσίες έγινε διότι πρώτον, η εκκαθάριση της διαχείρισης ξένης περιουσίας πολλάκις είναι σχεδόν αδύνατη, χωρίς να καταστρωθούν εγγράφως και μία προς μία οι διαφορές εισπράξεις και δαπάνες, και δεύτερον είναι πολύ δυσχερές για τον κύριο της διαχειρισθείσας περιουσίας να γνωρίζει τις λεπτομέρειες της διαχείρισης (εισπράξεις και δαπάνες) για να μπορεί να απαιτήσει από τον διαχειριστή το υπόλοιπο με τακτική αγωγή³. Ήδη, αυτή η πρώτη διαπίστωση δηλώνει, συμπυκνωμένα αλλά ευκρινώς, το περιεχόμενο και το σκοπό της αγωγής λογοδοσίας.

Η παρούσα μελέτη θα επικεντρωθεί στα ζητήματα που γεννώνται κατά την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 473 - 477 ΚΠολΔ. Οι διατάξεις αυτές αποτελούν το 14^ο κεφάλαιο του δεύτερου βιβλίου του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, και ρυθμίζουν την δικαστική άσκηση της αξίωσης προς λογοδοσία και της αξίωσης για παράδοση κατάλογο με τα στοιχεία της ομάδας αντικειμένων.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος της μελέτης θα γίνει αναφορά στις διατάξεις, οι οποίες διείπαν το θεσμό της αγωγής λογοδοσίας υπό το καθεστώς της πολιτικής δικονομίας του *Maurer*, καθώς και αναφορά στις προπαρασκευαστικές εργασίες για την σύνταξη και αναθεώρηση του σχεδίου του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας τις σχετικές με την αγωγή λογοδοσίας. Κρίνεται ότι η σχετική αναφορά είναι αναγκαία όχι μόνο για λόγους τυπικής πληρότητας της μελέτης, αλλά επιπροσθέτως γιατί με τον τρόπο αυτό δίδεται μία πιο ολοκληρωμένη και σφαιρική εικόνα του πραγματευόμενου θέματος· ειδικά, δε, λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι ισχύουσες ρυθμίσεις κατά την κατάστρωση της διαδικασίας ομοιάζουν με τις ρυθμίσεις, οι οποίες ίσχυσαν από το 1834 έως το 1968.

Στο δεύτερο μέρος της μελέτης θα γίνει μία εκτενέστερη αναφορά στις προϋποθέσεις υπό τις οποίες γεννάται σύμφωνα με το ουσιαστικό δίκαιο η αξίωση προς λογοδοσία και η αξίωση για κατάθεση καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων.

Στο τρίτο μέρος θα γίνει διεξοδική ανάλυση σε σχέση με τη δικαστική επιδίωξη της αξίωσης για λογοδοσία και της αξίωσης για παράδοση καταλόγου με τα στοιχεία της ομάδας αντικειμένων. Στην εν λόγω ενότητα θα αφιερωθεί το σύνολο των ζητημάτων των σχετικών με τη σχετική δίκη. Στο πλαίσιο αυτό, αναμφισβήτητα, το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν δύο ειδικότερα ζητήματα. Αφενός, τα

¹ *Κιτσικόπουλος Αντώνιος* Πολιτική Δικονομία, Τόμος Έκτος, 1948, σελ. 6210.

² *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6210.

³ *Ποταμιάνος Δημήτριος* Ερμηνεία των περί πολιτικής δικονομίας και οργανισμού των δικαστηρίων νόμων, Τόμος 3α', 1906, σελ. 345.

αιτήματα, τα οποία μπορεί να σωρεύσει ο ενάγων, αφετέρου το είδος της απόφασης, η οποία αναγνωρίζει την υποχρέωση λογοδοσίας και υποχρεώνει τον εναγόμενο να καταθέσει το λογαριασμό της διαχείρισης του ή τον κατάλογο με τα στοιχεία της ομάδας αντικειμένων. Έτσι, καταρχάς σημειώνεται η δυνατότητα του ενάγοντα να σωρεύσει στην αγωγή του αίτημα να του επιδικασθεί το, καταρχάς άγνωστο κατά τη σύνταξη της αγωγής του, κατάλοιπο του λογαριασμού ή, αντίστοιχα, να του αποδοθεί η ομάδα αντικειμένων, η οποία επίσης είναι άγνωστη στον ενάγοντα. Ακόμη, ο ΚΠολΔ δίνει τη δυνατότητα στον ενάγοντα να σωρεύσει στην αγωγή του και αίτημα καταδίκης του εναγομένου στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, για την περίπτωση που αυτός δεν ήθελε συμμορφωθεί και δώσει τη λογοδοσία ή τον κατάλογο εντός της, με την απόφαση, ορισθείσας προθεσμίας. Από την άλλη πλευρά, το είδος της σχετικής απόφασης είναι κρίσιμο, καθώς από τον χαρακτηρισμό της σχετικής απόφασης ως μη οριστικής ή άλλο τι, εξαρτάται το κρίσιμο ζήτημα του εκκλητού αυτής. Στο τρίτο μέρος, λοιπόν, επιχειρείται μία λεπτομερής και πλήρης παρουσίαση τόσο, επί των ζητημάτων αυτών, όσο και επί των λοιπών θεμάτων σχετικά με την άσκηση της αγωγής όπως είναι μεταξύ άλλων η καθ' ύλη και κατά τόπο αρμοδιότητα του δικαστηρίου για την εκδίκαση της σχετικής αγωγής.

Τέλος, στο τέταρτο μέρος εκφράζεται μία κριτική προς την ισχύουσα ρύθμιση και κάποιες σκέψεις επί των σχετικών ζητημάτων.

Με τις παρατηρήσεις αυτές θα κλείσει η παρούσα εισαγωγή και με την επιπρόσθετη επισήμανση ότι στο υπό κρίση θέμα, κεντρικό ρόλο για την ερμηνεία και εφαρμογή των σχετικών διατάξεων έχει κυρίως η νομολογία των δικαστηρίων, και δευτερευόντως η θεωρία. Εντούτοις, το ενδεχόμενο οι σχετικές ερμηνείες να πάσχουν από αποσπασματικότητα έχει επιτυχώς αντιμετωπισθεί από τη νομολογία, γεγονός που συμβάλλει στην ασφάλεια δικαίου.

Μέρος πρώτο.

Η αγωγή λογοδοσίας υπό το νομοθετικό καθεστώς της Πολιτικής Δικονομίας, και η αξίωση λογοδοσίας κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες σύνταξης του ΚΠολΔ.

I. Η αγωγή λογοδοσίας υπό το προϊσχύον νομοθετικό καθεστώς.

Στην ΠολΔ/1834 οι σχετικές διατάξεις, οι οποίες ρύθμιζαν την λεγόμενη «Λογιστική Δίκη» βρίσκονταν στο κεφάλαιο Ζ' στα άρθρα 695 – 716. Με τα εν λόγω άρθρα καθιερωνόταν ειδική διαδικασία με εκτενείς ρυθμίσεις⁴. Η διαδικασία της λογιστικής δίκης διακρινόταν και μπορούσε να λάβει τη μορφή είτε της εκούσιας λογοδοσίας (αρ. 697 – 700 ΠολΔ) είτε της βίαιης ή αναγκαστικής λογοδοσίας (αρ. 701 – 716 ΠολΔ). Στο παρόν κεφάλαιο της μελέτης, πέραν ελαχίστων νομολογιακών και δογματικών αναφορών, θα γίνει σύντομη αναφορά σε σχέση με τον θεσμό της αγωγής λογοδοσίας υπό το καθεστώς της δικονομίας του Maurer. Η παρούσα αναφορά κρίνεται σκόπιμη και αναγκαία, τόσο για λόγους πληρότητας της μελέτης, όσο και προκειμένου να αναφερθεί το υπόστρωμα πάνω στο οποίο θεσμοθετήθηκαν οι διατάξεις του ΚΠολΔ, οι σχετικές με τη λογοδοσία. Εξάλλου, από τη μελέτη των σχετικών συγγραμμάτων προκύπτει ως ενδιαφέρουσα διαπίστωση ότι πολλές από τις σύγχρονες νομολογιακές και θεωρητικές παραδοχές, ότι εκπηγάζουν από την θεωρητική επεξεργασία και την παραγωγή νομολογίας της περιόδου ήδη πριν από την εισαγωγή του ΚΠολΔ⁵.

Καταρχάς, τη γενική υποχρέωση για λογοδοσία δημιουργούσε η διάταξη του αρ. 695 ΠολΔ το οποίο όριζε ότι *«Πας διαχειριστής ξένης περιουσίας είναι υπόλογος, και δύναται, εάν εκουσίως δεν πείθεται εις λογοδοσίαν, να αναγκασθή εις τούτο δια κατασχέσεως και πωλήσεως της περιουσίας του, κατά δε το δοκούν τω δικαστηρίω, και δια προσωπικής κρατήσεως»*⁶. Όμως, το περιεχόμενο της διάταξης αυτής, εξ αρχής και ειδικά και μετά την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα, ήταν στην πραγματικότητα ευρύτερο. Το αρ. 303 ΑΚ όριζε ότι *«Ο έχων την διαχείρισιν αλλοτρίας εν όλω ή εν μέρει υποθέσεως, συνεπαγομένην εισπράξεις και δαπάνας, υποχρεούται εις λογοδοσίαν. Προς τούτο ο δωσίλογος οφείλει να ανακοινώση εις τον δεξίλογον λογαριασμόν περιέχοντα αντιπαραθέσει των εσόδων και εξόδων και το εκ της αντιπαραθέσεως ταύτης προκύπτον και να επισυνάψει και τα*

⁴ Ευκλείδης Σπυρίδων – Παπαδόπουλος Κ.Γ. (Επιμελητής) Ερμηνεία της πολιτικής δικονομίας, Τρίτη Έκδοση, 1932, σελ. 564· Οικονομόπουλος Γεώργιος Διάγραμμα σε Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, 1956, παρ. 22, σελ. 91, αρ. 8· Γέσιου – Φαλτσή Πελαγία Ζητήματα των ειδικών διατάξεων για τη λογοδοσία, Δ 28, σελ. 1264 επ (1266).

⁵ Πάντως, πρέπει να σημειωθεί ότι κάποια θέματα όπως η βάση της αγωγής λογοδοσίας, η ενεργητική νομιμοποίηση για την άσκηση της αγωγής ή θέματα σχετικά με την άμυνα του εναγομένου - δοσιλόγου θα εκτεθούν αναλυτικά και αποκλειστικά κατωτέρω κατά την παρουσίαση των σύγχρονων διατάξεων.

⁶ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., 1948, σελ. 6200.

δικαιολογητικά, εφόσον τοιαύτα συνηθίζονται». Έτσι, από το συγκεκριμένο άρθρο του Αστικού Κώδικα προκύπτει ότι υποχρέωση προς λογοδοσία υφίστατο, και υφίσταται, και στην περίπτωση που η διαχείριση δεν αφορά περιουσία, δηλαδή ομάδα υποθέσεων, αλλά έστω και μία μόνο υπόθεση. Επίσης, η υπόθεση μπορεί να είναι εν μέρει μόνο ξένη, δηλαδή μπορεί να είναι κοινή τόσο του κυρίου αυτής όσο και του υποχρέου προς λογοδοσία⁷. Έτσι, κατά την θεωρία, όταν επισυμβαίνει διαχείριση ξένης περιουσίας, ο διαχειριστής αποκτά διπλή υποχρέωση, αφενός οφείλει λογοδοσία προς τον κύριο της υπόθεσης, αφετέρου οφείλει να αποδώσει στον κύριο το υπόλοιπο αυτής εφόσον τούτο είναι χρεωστικό⁸.

Περαιτέρω, το αρ. 696 ΠολΔ όριζε ότι «Πας λογαριασμός πρέπει να περιέχει αντιπαραθέσιν των εσόδων, και εξόδων και των οφειλομένων, ως και το εκ της αντιπαραθέσεως ταύτης προκύπτον»⁹. Έτσι, καταρχήν, υποχρέωση για λογοδοσία λόγω διαχείρισης ξένης περιουσίας δημιουργείτο εφόσον η εν λόγω διαχείριση συνεπαγόταν εισπράξεις και δαπάνες¹⁰. Ενώ δε, προκύπτει ότι λογαριασμός θεωρείτο ο λεπτομερής πίνακας των γενομένων εισπράξεων και δαπανών (εσόδων και εξόδων) και του τυχόν οφειλόμενου και προκύπτοντος από την αντιπαραβολή αυτών υπολοίπου υπέρ είτε του κυρίου είτε του διαχειριστή¹¹.

Έτσι, σύμφωνα με τις προβλέψεις του δικονομικού νομοθέτη, προ της εισαγωγής του ΚΠολΔ, η ΠολΔ ρύθμιζε τις εξής δύο περιπτώσεις. Αφενός, την περίπτωση όπου ο διαχειριστής αναγνώριζε ότι είναι μεν υπόχρεος προς λογοδοσία, αλλά υπήρχε διαφωνία ως προς το αποτέλεσμα του λογαριασμού¹². Εν προκειμένω, η διαφωνία θα μπορούσε να αφορά είτε την ύπαρξη ή όχι οφειλόμενου υπολοίπου προς τον κύριο της υπόθεσης, ή ακόμη ότι από την διαχείριση προέκυπτε ότι ο διαχειριστής, έχοντας καταβάλει περισσότερες δαπάνες από τις γενόμενες εισπράξεις είναι δανειστής του κυρίου της υπόθεσης. Στην περίπτωση αυτή η διαφορά θα λυνόταν σύμφωνα με τις διατάξεις για την εκούσια λογοδοσία. Αφετέρου, την περίπτωση όπου ο διαχειριστής αρνείτο και αυτήν ακόμη την ύπαρξη υποχρέωσης του προς λογοδοσία, και σε κάθε περίπτωση αρνείτο να δώσει λογοδοσία εκουσίως¹³. Στην περίπτωση αυτή η διαφορά θα λυνόταν σύμφωνα με τις διατάξεις για την βίαιη ή αναγκαστική λογοδοσία. Σημειώνεται ωστόσο, ότι μία διαφορά μπορούσε να ξεκινήσει σύμφωνα με τις διατάξεις για την

⁷ Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6209, παρ. 1.

⁸ Οικονομίδης Βασίλειος – Λιθαδάς Μιχαήλ (Επιμελητής) Εγχειρίδιον της Πολιτικής Δικονομίας, Έβδομη Έκδοση, 1924, σελ. 165· Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6209.

⁹ Ποταμιάνος Δημήτριος ό.π., σελ. 344· Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6200.

¹⁰ Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6209. Για το ενδεχόμενο η διαχείριση να περιλαμβάνει μόνο δαπάνες θα γίνει αναφορά κατωτέρω στο κεφάλαιο το σχετικό με τα σήμερα ισχύοντα.

¹¹ Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6215 υποσημ. 3.

¹² Οικονομίδης Β. – Λιθαδάς Μ. ό.π., σελ. 165· Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6209.

¹³ Ποταμιάνος Δ. ό.π., σελ. 354· Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6209.

αναγκαστική λογοδοσία, όμως, στη συνέχεια να μεταπηδήσει στην διαδικασία της εκούσιας λογοδοσίας¹⁴.

Δύο εισαγωγικές παρατηρήσεις θα πρέπει να γίνουν σε σχέση με δύο ζητήματα, που θα απασχολήσουν τη μελέτη κατά το ισχύον καθεστώς της αγωγής λογοδοσίας. Αφενός η ευχέρεια του ενάγοντα να σωρεύσει αίτημα καταβολής του καταλοίπου του λογαριασμού, αφετέρου η εμφανιζόμενη αοριστία του υποβαλλόμενου σχετικού αιτήματος.

Πρώτον, και παρά το γεγονός ότι τόσο στην περίπτωση της εκούσιας λογοδοσίας, όσο και σε αυτήν της ακούσιας/βίαιης/αναγκαστικής όπως θα καταδειχθεί κατωτέρω, εκδίδεται δικαστική απόφαση, η οποία, και χωρίς σχετικό αίτημα, αποφαινόταν σχετικά με το υπόλοιπο οφειλόμενο ή μη του λογαριασμού, από την βιβλιογραφία τουλάχιστον, χωρίς να γίνεται πανηγυρική μνεία, προκύπτει ως δεδομένο ότι, με την αγωγή λογοδοσίας, οποιασδήποτε μορφής, θα συνυποβάλλετο και αίτημα επιδίκασης του τυχόν υπολοίπου¹⁵. Όστε, από αυτό να προκύπτει ότι η απόφαση με την οποία περατωνόταν κάθε μία από τις δύο εναλλακτικές διαδικαστικές πορείες, να θεωρείτο αυτονόητο ότι θα περιέχει και διάταξη καταψήφησης του ποσού, εφόσον βέβαια προέκυπτε οφειλόμενο υπόλοιπο, κατά του εναγομένου δοσιλόγου. Η συγκεκριμένη παρατήρηση έχει τη σημασία της, καθώς υπό το ισχύον νομοθετικό καθεστώς η υποβολή αιτήματος για την επιδίκαση του τυχόν ευρισκόμενου υπολοίπου, βρίσκεται στη διακριτική ευχέρεια του ενάγοντα, είναι, δε, απαραίτητη προϋπόθεση για την εισαγωγή της υπόθεσης στο δεύτερο στάδιο, όπως κατωτέρω στην οικεία θέση θα αναφερθεί.

Και δεύτερον, υπό το ισχύον καθεστώς συγχωρείται η αοριστία του αιτήματος περί καταψήφησης του εναγομένου στο υπόλοιπο του λογαριασμού, στοιχείο που επίσης, μεταξύ άλλων, αποτελεί εξαιρετική δικονομική μεταχείριση της αγωγής λογοδοσίας, θέση που έχει τις ρίζες της στο προϊσχύον καθεστώς. Σε σχέση με το θέμα αυτό, υπό την ΠολΔ, καταρχάς αναφέρεται ότι δεν ήταν ούτε αναγκαίο αλλά ούτε και δυνατό να αναφέρονται στην αγωγή τα στοιχεία του λογαριασμού, και ιδίως οι εισπράξεις και οι δαπάνες, οι οποίες θα προκύψουν από τον υποβαλλόμενο λογαριασμό του δοσιλόγου¹⁶. Περαιτέρω, η θεωρία ανέφερε ότι δεν ήταν απαραίτητο στην αγωγή να ορίζεται ούτε το ακριβές ποσό, το οποίο ως εξαγόμενο αποτέλεσμα του λογαριασμού θα πρέπει να καταδικαστεί να καταβάλει ο δοσίλογος. Εντούτοις, θα έπρεπε να υπάρχει σχετική αίτηση στο δικόγραφο, δηλαδή στην αγωγή να ορίζεται το εικαζόμενο (σ.σ. κατά την άποψη του ενάγοντος)

¹⁴ Οράτε και κατωτέρω στο κείμενο περί τον εκθέτη 37.

¹⁵ Οι *Ευκλείδης Σ. – Παπαδόπουλος Κ.Γ.* ό.π., σελ. 566 αναφέρουν ότι ο ενάγων αιτείται και την πληρωμή του εξαγομένου της λογοδοσίας. Ο *Κιτσικόπουλος Αντ.* ό.π., σελ. 6230 παρ. 77 αναφέρει, και δη αναλύοντας την διαδικασία της βίαιας λογοδοσίας, ότι ο ενάγων μαζί με την αγωγή λογοδοσίας θα μπορούσε να ενώσει και αγωγή περί πληρωμής του καταλοίπου από την διαχείριση.

¹⁶ *Κιτσικόπουλος Αντ.* ό.π., σελ. 6231 παρ. 82.

κατάλοιπο, και ο ενάγων να αιτείται να καθοριστεί τούτο επακριβώς από τη δικαστική απόφαση ¹⁷.

1. Η εκούσια λογοδοσία.

Χωρίς, καταρχάς, να διευκρινίζεται ο τρόπος με τον οποίο ο κύριος της υπόθεσης όφειλε να ζητήσει από τον διαχειριστή την παροχή λογοδοσίας σε αυτόν, η διαδικασία της εκούσιας λογοδοσίας, η οποία περιελάμβανε την έκδοση μίας και μοναδικής απόφασης, είχε ως εξής. Ωστόσο επίσης, δεν προκύπτει ότι το νόμο βάσιμο της σχετικής αγωγής εξαρτάτο από προηγούμενη όχληση του εντολέα ή του κυρίου της υπόθεσης ¹⁸.

Σύμφωνα με το κείμενο της διάταξης του αρ. 697 ΠολΔ, ο δοσίλογος «παραδίδει» τον λογαριασμό ο οποίος έχει συνταχθεί σύμφωνα με τον προσήκοντα τύπο και «ανακοινώνει» στον δεξίλογο τις αποδείξεις των εσόδων και των εξόδων. Οι σχετικές παρατηρήσεις αφορούν τα εξής. Καταρχάς, ο δεξίλογος ελάμβανε γνώση του άνω λογαριασμού κατόπιν επίδοσης αυτού με δικαστικό κλητήρα ¹⁹. Περαιτέρω, ο προσήκων τύπος του λογαριασμού σημαίνει ότι το σχετικό έγγραφο θα έπρεπε να φέρει τα προσόντα του δικογράφου, και δη τα ονοματεπώνυμα και την διεύθυνση κατοικίας των διαδίκων και το δικαστήριο στο οποίο θα συζητηθεί υπόθεση, και, αντί αιτήσεως χρησίμευε το εξαγόμενο αποτέλεσμα από την αντιπαραβολή εσόδων και εξόδων, του οποίου την επικύρωση ζητεί σιωπηρά ο δοσίλογος ²⁰. Η σχετική αντιπαραβολή θα έπρεπε να είναι λεπτομερής, ήτοι να αναφέρονται ένα προς ένα τα σχετικά κονδύλια. Ακόμη, σημειώνεται ότι ο δοσίλογος ταυτόχρονα με την κοινοποίηση κατά τα άνω του λογαριασμού όφειλε να γνωστοποιήσει στον δεξίλογο αποδείξεις των δαπανών, είτε με επίδοση αυτών με δικαστικό κλητήρα είτε καταθέτοντας αυτές στον γραμματέα του δικαστηρίου ή τέλος, παραδίδοντας αυτές με υποχρέωση επιστροφής τους σε πληρεξούσιο δικηγόρο του δεξιλόγου ²¹. Υποστηριζόταν, εντούτοις, και ιδίως από την θεωρία η

¹⁷ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6231 παρ. 86. Στην παρούσα θέση η έννοια του όρου «κατάλοιπο» θα πρέπει να θεωρείται ταυτόσημη με τον όρο «έλλειμμα του λογαριασμού» του αρ. 703 ΠολΔ, και θα συνίσταται στο καθ' υπολογισμό του δεξιλόγου αποτέλεσμα του λογαριασμού.

¹⁸ *Κρητικός Αθανάσιος* Αστικός Κώδιξ Ερμηνεία κατ' άρθρο – Νομολογία – Βιβλιογραφία, Τόμος ΙΙ, Γενικό Ενοχικό, 1979, άρθρο 303, σελ. 117 παρ. 8 σημ. 1.

¹⁹ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6215.

²⁰ *Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π.*, σελ. 165· *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6215 υποσ. 2.

²¹ *Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π.*, σελ. 166· *Ευκλείδης Σ. – Παπαδόπουλος Κ.Γ. ό.π.*, σελ. 565· *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6215 υποσ. 4.

άποψη ότι οι σχετικές αποδείξεις θα μπορούσαν να προσκομισθούν και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση το πρώτον ²².

Εν συνεχεία, ο δεξίλογος όφειλε να επιδώσει στον δοσίλογο δικόγραφο με τις παρατηρήσεις του εντός προθεσμίας δεκαπέντε ημερών από την προς αυτόν επίδοση του λογαριασμού ²³. Ωστόσο, σημειώνεται ότι εάν ο δεξίλογος είχε καταστεί υπερήμερος, δηλαδή δεν είχε κοινοποιήσει παρατηρήσεις, δεν υφίστατο καμία δικονομική κύρωση, και άπαντα τα κονδύλια δύνατο να τα αμφισβητήσει κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση²⁴. Στις παρατηρήσεις αυτές απαντούσε ο δοσίλογος με δικόγραφο αντιπαρατηρήσεων εντός προθεσμίας οκτώ ημερών από την προς αυτόν επίδοση των παρατηρήσεων του αντιδίκου του ²⁵. Επίσης δε, ο δοσίλογος δεν αντιμετώπιζε κάποια κύρωση σε περίπτωση μη απάντησης στους ισχυρισμούς του αντιδίκου του ²⁶. Το στάδιο αυτό, όπου οι διάδικοι αντήλασαν τις απόψεις τους, ήταν η προδικασία, η οποία προετοίμαζε τη συζήτηση στο ακροατήριο.

Μετά ταύτα, ο επιμελέστερος από τους διαδίκους, με προφορική αίτηση του προς τον γραμματέα του δικαστηρίου ζητούσε από αυτόν την εγγραφή της υπόθεσης στο πινάκιο και τον προσδιορισμό δικασίμου για την συζήτηση της υπόθεσης, και, τέλος, καλούσε τον άλλον διάδικο να παραστεί κατά την ορισθείσα δικάσιμο ²⁷. Σημειώνεται εξάλλου, ότι ο δεξίλογος όφειλε να καταθέσει το επιδοθέν σε αυτόν δικόγραφο στη γραμματεία του δικαστηρίου, ώστε να είναι εφικτός ο προσδιορισμός αυτού προς συζήτηση ²⁸. Επίσης, σε περίπτωση που κάποιος από τους διαδίκους δεν είχε κάνει χρήση του δικαιώματός του να υποβάλει παρατηρήσεις ή αντιπαρατηρήσεις, η υπόθεση, ομοίως, θα έπρεπε να ακολουθήσει την άνω οδό για να φτάσει στο ακροατήριο ²⁹, δηλαδή εγγραφή αυτής στο πινάκιο και προσδιορισμό δικασίμου.

Περαιτέρω, μετά το στάδιο των παρατηρήσεων, και εφόσον ο δεξίλογος είχε επιλέξει να υποβάλει παρατηρήσεις³⁰, καθώς όπως ανωτέρω ελέγχθη ο δεξίλογος δικαιούτο να μην υποβάλει τις παρατηρήσεις του χωρίς δικονομική του βλάβη, μετά

²² Ευκλείδης Σ. – Παπαδόπουλος Κ.Γ. ό.π., σελ. 566· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6215 υποσημ. 4.

²³ Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π., σελ. 166· Ευκλείδης Σ. – Παπαδόπουλος Κ.Γ. ό.π., σελ. 565.

²⁴ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6216.

²⁵ Ευκλείδης Σ. – Παπαδόπουλος Κ.Γ. ό.π., σελ. 565· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6216.

²⁶ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6216.

²⁷ Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π., σελ. 166· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6216.

²⁸ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6216.

²⁹ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6216.

³⁰ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6222.

από αναφορά³¹ προς τον πρόεδρο του δικαστηρίου, ανάλογα με την καθ' ύλην και την κατά τόπο αρμοδιότητα³² για την εκδίκαση της αγωγής, εκείνος κήρυσε εκτελεστό ό, τι είχε ομολογηθεί αμοιβαίως, δηλαδή ως προς το ολικό εξαγόμενο του λογαριασμού ως οφειλόμενο εκ του συνόλου, και όχι ως προς τα κονδύλια ένα προς ένα³³. Είναι δε, προφανές ότι χωρίς την υποβολή παρατηρήσεων (δηλαδή αμφισβητήσεων) ναι μεν ο δεξίλογος θα μπορούσε να αιτηθεί την κήρυξη εκτελεστού του δικογράφου με τον λογαριασμό του δοσιλόγου, όμως αυτό θα ήταν άνευ ουσίας δεδομένου ότι μεταξύ των δύο (δοσιλόγου και δεξιλόγου) *θα πρέπει να είχε γεννηθεί μία διαφορά*³⁴.

Ωστόσο, και καθώς γίνεται δεκτό, πως όσα κεφάλαια ο δεξίλογος ούτε ομολόγησε, αλλά ούτε αμφισβήτησε με τις παρατηρήσεις του, δεν εμποδιζόταν αυτά να τα αμφισβητήσει κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία³⁵, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν αρκεί απλώς η σιωπή του δεξιλόγου σε σχέση με κάποια κονδύλια. Απεναντίας, ο δεξίλογος θα πρέπει να έχει ομολογήσει ρητά τα σχετικά κονδύλια. Για παράδειγμα, το εδώ εξεταζόμενο ενδεχόμενο θα είχε την εξής μορφή. Ο δοσίλογος με τον κοινοποιηθέντα λογαριασμό κατέληγε σε υπόλοιπο οφειλόμενο εκ ποσού Χ, ενώ ο δεξίλογος αναβίβαζε αυτό στο ποσό του Χ + 100. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, με αναφορά του δεξιλόγου, ο λογαριασμός θα μπορούσε να κηρυχθεί εκτελεστός για το πόσο Χ³⁶.

Σε σχέση δε, με το ερώτημα ποιο έγγραφο θα έπρεπε κηρυχθεί εκτελεστό και με ποιον τύπο, η απάντηση είναι ότι εκτελεστός κηρυσσεται ο επιδοθείς λογαριασμός προς τον δεξίλογο κατά τον εξής τύπο: *«Λαβόντες υπ' όψιν τον παρόντα λογαριασμόν και τας επ' αυτού κοινοποιηθείσας νομίμως και εμπροθέσμως από παρατηρήσεις του δεξιλόγου Α.Α. και τας από κοινοποιηθείσας επίσης νομίμως και εμπροθέσμως αντιπαρατηρήσεις του δοσιλόγου Β.Β. εξ ων αποδεικνύεται ότι ομολογείται αμοιβαίως ως οφειλόμενον υπό του δοσιλόγου Β.Β.*

³¹ Σύμφωνα με τη διάταξη του β' εδαφίου του αρ. 700 ΠολΔ ορίζεται πως *«Ό, τι ωμολογήθη αμοιβαίως εν τη προδικασία, κηρύττεται παρά του προέδρου του δικαστηρίου εκτελεστόν απλώς κατά τα άρθρα 118 κ.επ., επί αναφορά γινομένη προς αυτόν κατά τα άρθρα 641 και 642»*.

³² Ωστόσο, στην παρούσα θέση δεν θα γίνει αναφορά στις σχετικές με την αρμοδιότητα διατάξεις, και η σχετική αναφορά θα ακολουθήσει μόνο κατά την παρουσίαση των σύγχρονων διατάξεων περί της αγωγής λογοδοσίας.

³³ *Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π., σελ. 167· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π. σελ. 6220.*

³⁴ Ειδάλλως, εάν δεν υπάρχει αμφισβήτηση ούτε ως προς την υποχρέωση λογοδοσίας, αλλά ούτε και ως προς το υπόλοιπο αυτής, τότε πρόκειται εξώδικη εκούσια λογοδοσία και δεν υπάρχει ούτε διένεξη ούτε αφορμή δίκης. Ορ. σε *Κιτσικόπουλο Αντ. ό.π., σελ. 6209.*

³⁵ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6220.*

³⁶ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6220.*

προς τον δεξιλόγον Α.Α. το ποσό των δραχ., κηρύσσομεν εκτελεστόν τον παρόντα λογαριασμόν δια δραχμάς Εν Αθήναις τη ο Πρόεδρος ο Γραμματέυς»³⁷.

Σε σχέση με την επ' ακροατηρίου ακολουθούμενη διαδικασία, μετά το έτος 1914 και έως την εισαγωγή του ΚΠολΔ, ακολουθείτο η γενική διαδικασία των συνοπτικών δικών, και το δικαστήριο εξέταζε και αποφάσιζε μόνο σχετικά με τα αμφισβητούμενα κεφάλαια του λογαριασμού³⁸, καθόσον όπως έχει ήδη αναφερθεί τα ομολογηθέντα κεφάλαια θα είχαν ήδη κηρυχθεί εκτελεστά, ενώ το βάρος απόδειξης κατανέμετο ως προς τις δαπάνες στο δοσίλογο, και ως προς τις εισπράξεις στον δεξιλόγο³⁹. Περαιτέρω, από τη θεωρία γινόταν δεκτό⁴⁰ ότι, και στη δίκη της εκούσιας λογοδοσίας, θα έπρεπε να εφαρμόζεται το αρ. 712 ΠολΔ, το οποίο όριζε ότι «Τα δικαιολογημένα αναγνωρίζονται· τα λοιπά απορρίπτονται, ή διατάττεται η προσαγωγή αποδείξεως. Έν τη αποφάσει καταχωρίζονται εισπράξεις και δαπάναι, και προσδιορίζεται ακριβώς το εκ του λογαριασμού προκύπτον μετά του υπάρχοντος τυχόν ελλείμματος». Επομένως, το δικαστήριο αναγνώριζε τα δικαιολογούμενα (υπό την έννοια ότι η πραγματοποίηση των σχετικών δαπανών ήταν αναγκαία για την διαχείριση) και αποδεικνυόμενα κεφάλαια, τα μη δικαιολογούμενα τα απέρριπτε, και σχετικά με τα αναπόδεικτα διέτασσε απόδειξη κατανέμοντας αντίστοιχα το βάρος απόδειξης⁴¹.

Έτσι, η διαδικασία της εκούσιας δικαστικής λογοδοσίας να μεν περιελάμβανε την προδικασία της ανταλλαγής δικογράφων μεταξύ των διαδίκων, πλην όμως τούτο εγένετο προκειμένου να περιορισθεί το αντικείμενο της εν τέλει διαφοράς, η οποία θα έφθανε να συζητηθεί ενώπιον του δικαστηρίου.

2. Η βίαιη ή αναγκαστική λογοδοσία.

Η αναγκαστική λογοδοσία ελάμβανε χώρα κάθε φορά που ο διαχειριστής αλλότριας περιουσίας αρνείτο και αυτήν ακόμη την ύπαρξη υποχρέωσης του για λογοδοσία, και σε κάθε περίπτωση αρνείτο να λογοδοτήσει εκουσίως. Έτσι, το πρόσωπο που είχε αξίωση κατά του υποχρέου, μπορούσε μετά από επιτυχή άσκηση κύριας ή παρεμπόπτουσας αγωγής να εξαναγκάσει τον υπόχρεο να υποβάλει λογαριασμό της διαχείρισης του⁴². Εντούτοις, εάν μετά την έγερση της αγωγής για αναγκαστική λογοδοσία, ο δοσίλογος - εναγόμενος αναγνώριζε την υποχρέωση του για λογοδοσία⁴³, και προχωρούσε σε επίδοση προς τον ενάγοντα λογαριασμού, σύμφωνα με όσα ανωτέρω αναφέρθηκαν σε σχέση με τον τύπο και το περιεχόμενο

³⁷ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6221.

³⁸ Οικονομίδης Β. – Λιθαδάς Μ. ό.π., σελ. 166· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6220.

³⁹ Κιτσικόπουλος Αν. ό.π., σελ. 6217. Περαιτέρω αναφορά σε σχέση με το θέμα αυτό θα γίνει στην οικεία θέση, όπου θα αναλύονται οι σύγχρονες διατάξεις.

⁴⁰ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6220.

⁴¹ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6220.

⁴² Οικονομίδης Β. – Λιθαδάς Μ. ό.π., σελ. 167.

⁴³ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6238.

του λογαριασμού και την απόδειξη μέσω των σχετικών δικαιολογητικών⁴⁴, ο ενάγων – δεξιλογος θα μπορούσε είτε να εγκρίνει την σχετική λογοδοσία είτε να μην εγκρίνει αυτήν και να την αμφισβητήσει. Στην δεύτερη περίπτωση, η δική περί λογοδοσίας δεν καταργείται, αλλά η διαδικασία περιοριζόταν στην εξακρίβωση των στοιχείων του λογαριασμού και την ύπαρξη ή μη υπολοίπου σύμφωνα, πλέον, με τις διατάξεις για την εκούσια λογοδοσία⁴⁵. Πάντως, η κοινοποίηση λογαριασμού προς τον ενάγοντα – δεξιόλογο, μετά την έγερση της αγωγής κατά του δοσιλόγου, ήταν αναγκαία για την εφαρμογή των πιο ευνοϊκών διατάξεων περί της εκούσιας λογοδοσίας, και αυτό διότι η γνωστοποίηση ατελούς ή παρατύπως συνταχθέντα, ή, απλώς και μόνον, εξωδίκου λογαριασμού δεν επαρκούσαν για την αλλαγή της διαδικασίας⁴⁶.

Εν γένει, η διαδικασία αναγκαστικής λογοδοσίας περιελάμβανε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο, με έκδοση δικαστικής απόφασης αναγνωριζόταν μόνον η ύπαρξη ή όχι της υποχρέωσης προς λογοδοσία του εναγομένου⁴⁷. Ταυτόχρονα, ο ηττηθείς εναγόμενος διαταζόταν να καταθέσει το λογαριασμό σε συγκεκριμένη ημεροχρονολογία ενώπιον εισηγητή δικαστή, ο οποίος είχε διορισθεί με την απόφαση, και με την ίδια απόφαση, για την περίπτωση της μη συμμόρφωσης του, διατάζονταν ένα από τα εξαναγκαστικά μέτρα, τα οποία στο αρ. 695 ΠολΔ ορίζονταν διαζευκτικά είτε η αναγκαστική κατάσχεση και πώληση της περιουσίας του υποχρέου είτε η προσωπική κράτηση αυτού⁴⁸. Ταυτόχρονα δε, οριζόταν το εικαζόμενο έλλειμμα, ήτοι ένα χρηματικό ποσό ως όριο, πέραν του οποίου δεν επιτρεπόταν να χωρήσει αναγκαστική κατάσχεση και πώληση της περιουσίας του υποχρέου⁴⁹.

Μετά την έκδοση αυτής της πρώτης απόφασης, ακολουθούσε το στάδιο της προδικασίας ενώπιον του ορισθέντος εισηγητή δικαστή, το οποίο είχε την έννοια της ανταλλαγής των απόψεων και παρατηρήσεων ανάμεσα στους διαδίκους, και τέλος, με την επ' ακροατηρίου διαδικασία ολοκληρωνόταν το δεύτερο στάδιο και γινόταν η εξακρίβωση του εξαγομένου αποτελέσματος της διαχείρισης⁵⁰, και η καταψήφιση του εναγομένου στην καταβολή του.

⁴⁴ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6238/9.

⁴⁵ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6238.

⁴⁶ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6226, παρ. 63.

⁴⁷ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6227, παρ. 68 Ι.

⁴⁸ Ευκλείδης Σ. – Παπαδόπουλος Κ.Γ. ό.π., σελ. 566/7· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6227, παρ. 68 Ι και σελ. 6241 παρ. 123.

⁴⁹ Η σχετική διάταξη του αρ. 703 ΠολΔ όριζε ότι «*Διαταχθείσης της κατασχέσεως και της πωλήσεως της περιουσίας, προσδιορίζει τότε συγχρόνως το δικαστήριο, κατά το εικαζόμενον έλλειμμα του λογαριασμού, ποσότητα τινά, της οποίας τον όρον δεν δύναται να υπερβή το κατασχετησόμενον και πωληθησόμενον μέρος της περιουσίας*».

⁵⁰ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6227, παρ. 68 ΙΙ.

Πιο συγκεκριμένα, μία συνοπτική παρουσίαση των ζητημάτων που παρουσιάζονται κατά την ενάσκηση αυτής της μορφής ένδικης προστασίας θα είχε ως εξής.

A. Το πρώτο στάδιο της δίκης περί βίαιης λογοδοσίας.

Ειδικότερα, η, κατά τα ανωτέρω, πρώτη απόφαση, με την οποία περατωνόταν το πρώτο στάδιο της δίκης λογοδοσίας, συγχρόνως με την υποχρέωση προς λογοδοσία, θα έπρεπε να διατάσσει, για την περίπτωση απείθειας του υποχρέου, κάποιο από τα άνω αναφερόμενα εξαναγκαστικά μέτρα, καθώς και να προσδιορίζει το εικαζόμενο έλλειμμα⁵¹. Εάν το δικαστήριο είχε παραλείψει να διατάξει κάτι από αυτά, μπορεί με μεταγενέστερη απόφασή του να συμπληρώσει την ελλιπή πρώτη⁵², αν και σημειώνεται, ότι τα εξαναγκαστικά αυτά μέτρα θα έπρεπε να απαγγέλλονται πάντοτε και αυτεπαγγέλτως, ως παρεπόμενα της απόφασης η οποία διέταξε τη λογοδοσία, χωρίς τα οποία αυτή δεν μπορεί να έχει πρακτικές συνέπειες⁵³. Ενώ ακόμη σημειώνεται ότι ο υπόχρεος προς λογοδοσία, ο οποίος δεν συμμορφώθηκε, ήταν δυνατό με δύο διαφορετικές, μεταγενέστερη η μία της άλλης, αποφάσεις να υποχρεωθεί και στα δύο εξαναγκαστικά μέτρα, ήτοι την προσωπική κράτηση και την κατάσχεση και πώληση της περιουσίας του⁵⁴.

Ωστόσο, μία κρίσιμη διαφοροποίηση σε σχέση με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς είναι η λειτουργία του «εικαζόμενου ελλείμματος» και τρόπον τινά η έννοια, και ο τρόπος χρήσης - εφαρμογής του «εικαζόμενου ελλείμματος». Το εικαζόμενο έλλειμμα οριζόταν ως το ποσό μέχρι του οποίου επιτρεπόταν η κατάσχεση και εκποίηση της περιουσίας του υποχρέου. Χαρακτηριστικά νομολογείτο ότι « ... *Εν τη αποφάσει προσδιορίζεται το εικαζόμενο έλλειμμα μόνο προς καθορισμόν της ποσότητας μέχρι της οποίας δίδεται η κατάσχεσις της περιουσίας του δοσιλόγου ...* »⁵⁵. Υπό το καθεστώς της ΠολΔ, ο προσδιορισμός του ποσού αυτού αποσκοπούσε απλώς και μόνο στον εξαναγκασμό του δοσιλόγου να δώσει λογοδοσία για τις πράξεις του και όχι να αποτελέσει οριστική καταδίκη του δοσιλόγου⁵⁶. Σε σχέση δε με το ύψος του, η επικρατούσα γνώμη ήταν ότι τούτο καθοριζόταν από το δικαστήριο εκ των ενόντων⁵⁷. Κατά τον τρόπο αυτό, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του δοσιλόγου και μη κατάθεσης από αυτόν του λογαριασμού εντός της ταχθείσας προθεσμίας, ο δεξίλογος θα έπρεπε πρώτα να

⁵¹ Οικονομίδης Β. – Λιθαδάς Μ. ό.π., σελ. 168.

⁵² Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6241, παρ. 123.

⁵³ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6244, παρ. 134.

⁵⁴ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6244, παρ. 133.

⁵⁵ Οράτε την ΕΦΑΘ 1112/1873 σε Κιτσικόπουλο Αντ. ό.π., σελ. 6246, παρ. 145.

⁵⁶ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6246, παρ. 146.

⁵⁷ Τούτο αναφέρει ο εισηγητής Οικονομόπουλος σε Πρακτικά των συνεδριάσεων της αναθεωρητικής επιτροπής του σχεδίου Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας και Εισαγωγικού Νόμου, 1967, σελ. 139.

λάβει (να επιδιώξει να λάβει) τα διαταχθέντα αναγκαστικά μέτρα, και έπειτα να επιδιώξει να επιδικασθεί σε αυτόν το έλλειμμα⁵⁸ (πράγμα το οποίο θα γίνει με την δεύτερη συζήτηση της αγωγής⁵⁹). Κατά την ερμηνεία των σχετικών διατάξεων, γινόταν δεκτό ότι το ποσό του ελλείμματος χρησίμευε κυρίως και μόνο ως ποινή προς εξαναγκασμό του εναγομένου σε λογοδοσία, και δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι αυτό ήταν οφειλόμενο στον δεξίλογο, ή ακόμη ότι είχε δημιουργηθεί ενοχή υπέρ του ενάγοντος ή ότι το ποσό αυτό ανήκε αυτοδικαίως στον δεξίλογο από την καταψήφιση του δοσιλόγου⁶⁰. Το σχετικό πόσο δεν είχε ούτε τον χαρακτήρα προστίμου ούτε τον χαρακτήρα αποζημιώσεως⁶¹.

Ο ηττηθείς εναγόμενος μπορούσε ή να προτιμήσει να υποστεί τα εξαναγκαστικά μέτρα και να μην δώσει λογοδοσία ή να απαλλαχθεί από τα μέτρα αυτά δίδοντας λογοδοσία είτε πριν είτε ακόμη και μετά τη χρήση αυτών⁶², αλλά πριν τουλάχιστον την δεύτερη συζήτηση της υπόθεσης⁶³, χωρίς, σε καμία περίπτωση, η εκπρόθεσμη κατάθεση του λογαριασμού να μπορούσε να επιφέρει έκπτωση του δοσιλόγου από το δικαίωμα του αυτό⁶⁴. Από την άλλη το ορισθέν, δια της απόφασης, έλλειμμα δεν αποτελούσε ποσό οριστικής οφειλής, αλλά προσωρινής και εικαζόμενης, εωσότου αποδειχθεί το πραγματικό πόσο του ελλείμματος δια της νόμιμης απόδειξης, την οποία δικαιούτο να προσκομίσει ο δεξίλογος⁶⁵, και η οποία θα γίνει κατά το δεύτερο στάδιο εκδίκασης της αγωγής με την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία, σημειωτέον, στο προ του ΚΠολΔ νομοθετικό καθεστώς, ακολουθούσε υποχρεωτικά, πράγμα το οποίο δε συμβαίνει υπό τον ΚΠολΔ. Έτσι, συμπερασματικά, το εικαζόμενο έλλειμμα κατά το πρώτο στάδιο της δικής για αναγκαστική λογοδοσία λειτουργούσε ως εξαναγκαστικό μέτρο κατά του δοσιλόγου, ενώ κατά το δεύτερο στάδιο, και για την ειδικότερη περίπτωση της μη συμμόρφωσης του υποχρέου, ο ενάγων – δεξίλογος, κατόπιν της αίτησης την οποία έχει ήδη υποβάλει με την αγωγή του, μπορούσε να επιτύχει την καταψήφιση υπέρ αυτού του εικαζόμενου ελλείμματος ή και κάποιου υψηλότερου ποσού.

Πάντως, παρά την διαφορετική έννοια και χρήση του εικαζόμενου ελλείμματος, υπό το καθεστώς της ΠολΔ, γινόταν ομόφωνα δεκτό ότι η απόφαση αυτή κατά το σκέλος της με το οποίο υποχρέωνε τον εναγόμενο σε λογοδοσία ήταν οριστική, διότι ως προς το ζήτημα αυτό έτεμνε την διαφορά⁶⁶.

⁵⁸ Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6246, παρ. 145.

⁵⁹ Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6245, παρ. 147 και 148.

⁶⁰ Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6247, παρ. 146.

⁶¹ Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6248, παρ. 150.

⁶² Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6246, παρ. 143 και 144.

⁶³ Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6250, παρ. 161.

⁶⁴ Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6247, παρ. 146.

⁶⁵ Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6246, παρ. 150.

⁶⁶ Ποταμιάνος Δ. ό.π., σελ. 356· Κιτσίκοπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6242, παρ. 127.

B. Το δεύτερο στάδιο της δίκης περί βίαιης λογοδοσίας.

Η απόφαση, η οποία διέτασσε την παροχή λογοδοσίας, όριζε ταυτόχρονα ως εισηγητή έναν δικαστή του δικαστηρίου, ο οποίος επρόκειτο να διευθύνει το στάδιο πριν την εκ νέου εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο, και ταυτόχρονα όριζε τόπο και χρόνο κατά τον οποίο ο δοσίλογος όφειλε να εμφανισθεί και να παραδώσει το λογαριασμό της διαχείρισης του μαζί με τις σχετικές αποδείξεις σύμφωνα με το αρ. 704 ΠολΔ ή κάποιον άλλο νόμιμο τρόπο⁶⁷.

Κατά τον ίδιο χρόνο, ο δεξίλογος όφειλε να εμφανισθεί ενώπιον του εισηγητή προκειμένου να προβάλει τις παρατηρήσεις του, και τα σχετικά αποδεικτικά έγγραφα, σε σχέση με τον υποβληθέντα λογαριασμό⁶⁸. Εάν ο δεξίλογος ζητούσε από τον εισηγητή νέα προθεσμία για την υποβολή των παρατηρήσεων του, την οποία εκείνος είχε υποχρέωση να χορηγήσει⁶⁹, κατά την νέα αυτή συζήτηση ενώπιον του εισηγητή θα έπρεπε να παρίσταται και ο δοσίλογος, ώστε μετά την δια εκθέσεως συζήτηση του λογαριασμού, ο εισηγητής να παραπέμψει την υπόθεση στο ακροατήριο⁷⁰. Εάν κατά την άνω ημερομηνία, ο δοσίλογος δεν εμφανιζόταν ενώπιον του εισηγητή δικαστή για να παραδώσει τον λογαριασμό, ο εισηγητής βεβαίωνε το γεγονός αυτό στην έκθεση του, και από το χρονικό σημείο αυτό και έπειτα ήταν δυνατό να εκτελεσθούν κατά του δοσιλόγου τα διαταχθέντα, με την πρώτη απόφαση, εξαναγκαστικά μέτρα⁷¹⁷². Ωστόσο, ήταν δυνατό κατά την ορισθείσα με την απόφαση ημερομηνία να εμφανισθεί ο δοσίλογος, αλλά να μην εμφανισθεί ουδόλως ο δεξίλογος σύμφωνα με τη διάταξη του εδ. α' του αρ. 708 ΠολΔ. Ταυτόχρονα, ο δεξίλογος μπορούσε να εμφανισθεί και να ζητήσει νέα προθεσμία, όπως είχε δικαίωμα, για να μελετήσει τον κατάλογο και να υποβάλει αργότερα τις παρατηρήσεις του⁷³, οπότε και στην νέα ορισθείσα ημεροχρονολογία να μην εμφανισθεί σύμφωνα με τη διάταξη του εδ. β' του αρ. 708 ΠολΔ. Όπως επίσης, μετά την παροχή νέας προθεσμίας προς τον δεξίλογο, θα ήταν δυνατό στην νέα ορισθείσα ημεροχρονολογία να μην εμφανισθεί κάποιος από τους διαδίκους. Αν συνέβαινε κάποιο από τα άνω δύο πρώτα ενδεχόμενα, ο δεξίλογος δεν υφίστατο καμία δικονομική βλάβη, και θα μπορούσε να προβάλει τις αντιρρήσεις του στο ακροατήριο⁷⁴. Αν εμφανιζόταν κάποιο από τα άνω τρία ενδεχόμενα, ο εισηγητής θα

⁶⁷ Οράτε και ανωτέρω την υπ' αρ. 21 υποσημ. και *Οικονομίδα Β. – Λιβαδά Μ. ό.π.*, σελ. 169· *Κιτσικόπουλο Αντ. ό.π.* σελ. 6250 παρ. 162.

⁶⁸ *Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π.*, σελ. 169· *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6248, παρ. 151.

⁶⁹ *Ποταμιάνος Δ. ό.π.*, σελ. 358.

⁷⁰ Οράτε τη διάταξη του αρ. 705 ΠολΔ.

⁷¹ *Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π.*, σελ. 169· *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6250, παρ. 160.

⁷² Οράτε ανωτέρω στο κείμενο περί τους εκθέτες 53 και 54.

⁷³ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6250, παρ. 157.

⁷⁴ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6249, παρ. 156 και 156α.

βεβαίωνε τούτο με έκθεση του και θα παρέπεμπε την υπόθεση στο ακροατήριο ⁷⁵. Τέλος, εάν ουδείς των διαδίκων εμφανιστεί ενώπιον του εισηγητή, ο εισηγητής απρακτεί ⁷⁶.

Το επόμενο στάδιο προέβλεπε σύμφωνα με το αρ. 709 ΠολΔ την κήρυξη από τον εισηγητή ως εκτελεστού οποιουδήποτε ποσού είχε ομολογηθεί αμοιβαίως από τους διαδίκους κατά την προδικασία ⁷⁷. Και κατά το στάδιο αυτό ίσχυαν όσα και στην δίκη για την εκούσια λογοδοσία ⁷⁸, με την αναγκαία σημείωση ότι ο εισηγητής κήρυσσε εκτελεστό το ολικό εξαγόμενο του λογαριασμού και όχι ένα έκαστο κεφάλαιο. Κατά τα λοιπά, ο εισηγητής παρέπεμπε στο ακροατήριο τα αμφισβητούμενα κεφάλαια, προσδιόριζε συγχρόνως δικάσιμο για την συζήτηση, στην οποία έπρεπε άνευ κλήσης να εμφανισθούν οι διάδικοι, πλην αν κάποιος εξ αυτών (εκτός βεβαίως του δοσιλόγου) απολειπόταν κατά τη συζήτηση της διαφοράς ενώπιον του εισηγητή, ενέργεια χωρίς δικονομική κύρωση όπως έχουμε δει, οπότε θα έπρεπε να τον καλέσει στη συζήτηση ο παρών διάδικος, και τέλος με δαπάνη των διαδίκων ενέγραφε την υπόθεση στο πινάκιο ⁷⁹. Ακολουθούσε η επ' ακροατηρίου συζήτηση της υπόθεσης.

Η δίκη του δεύτερου σταδίου της δίκης για βίαιη λογοδοσία ήταν ιδιαίτερη και αυτοτελής, ώστε μετά από έφεση που έγινε δεκτή, η υπόθεση να μην είναι δυνατό να εισαχθεί απευθείας στο εφετείο ⁸⁰. Κατά τη συζήτηση αυτή οι διάδικοι μπορούσαν να υποβάλουν και νέους ισχυρισμούς, εφόσον δεν είχε προηγηθεί ρητή ομολογία ενώπιον του εισηγητή κατά την προδικασία ⁸¹. Το δικαστήριο αποφαινόταν για όλα τα διαφιλονικούμενα κεφάλαια με την ίδια απόφαση, με την οποία αναγνώριζε τα δικαιολογημένα κεφάλαια, απέρριπτε τα μη δικαιολογημένα, και για τα αναπόδεικτα διέτασσε απόδειξη ⁸². Τέλος, σημειώνεται ότι και αυτή η απόφαση ήταν οριστική και δεν υπόκειται σε ανάκληση ⁸³.

Πάντως, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της συντακτικής επιτροπής του νέου Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ⁸⁴, η διαδικασία, όπως έχει ανωτέρω περιγραφεί ήταν

⁷⁵ *Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π., σελ. 170· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6249, παρ. 156α.*

⁷⁶ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6250, παρ. 163.*

⁷⁷ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6251, παρ. 165.*

⁷⁸ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6250, παρ. 165.*

⁷⁹ *Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π., σελ. 170· Ευκλείδης Σ. – Παπαδόπουλος Κ.Γ. ό.π., σελ. 567· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6252, παρ. 169.*

⁸⁰ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6252, παρ. 174α.*

⁸¹ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6252, παρ. 173.*

⁸² *Ποταμιάνος Δ. ό.π., σελ. 351· Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π., σελ. 170· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6252, παρ. 175.*

⁸³ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6253, παρ. 176.*

⁸⁴ *Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, ό.π., σελ. 375.*

πολυετής, είχε χαρακτηριστεί ως εξαιρετικά περίπλοκη, και γι' αυτό, στην πράξη, αποφευγόταν η διεξαγωγή της.

II. Η αγωγή λογοδοσίας εν όψει των εργασιών της Συντακτικής και της Αναθεωρητικής επιτροπής του νέου Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

1. Οι εργασίες της Συντακτικής Επιτροπής.

Κατά την παρουσίαση του διαγράμματος του στη Συντακτική Επιτροπή, ο εισηγητής *Οικονομόπουλος*, αναφερόμενος στην ισχύουσα έως τότε ρύθμιση, σημείωσε ότι η λογιστική δίκη απέβλεπε κυρίως στην παραπομπή των υποβληθέντων λογαριασμών ενώπιον εισηγητή δικαστή, προκειμένου αυτός να προπαρασκευάσει την υπόθεση, πριν την εισαγωγή της προς συζήτηση στο δικαστήριο⁸⁵. Η προπαρασκευή ειδικότερα, θα αφορούσε μία πρώτη εκκαθάριση των κονδυλίων ανάμεσα σε αυτά που ομολογούνται και από τις δύο πλευρές, και σε αυτά τα οποία αμφισβητούνται, προκειμένου προς συζήτηση να τεθούν μόνο τα αμφισβητούμενα κονδύλια. Πλην όμως, κατά την παρατήρηση του, η έως τότε ισχύουσα ρύθμιση δεν δικαιολογείτο νομοθετικό- πολιτικώς ως χρονοβόρα⁸⁶.

Για το λόγο αυτό, έχοντας υπ' όψιν του το προταθέν, από το άλλο μέλος της επιτροπής, τον *Γ. Ράμμο*, σύστημα της προπαρασκευαστικής διαδικασίας, το οποίο προέβλεπε την εισαγωγή των υποθέσεων ενώπιον εισηγητή δικαστή, την ύπαρξη του οποίου και ο ίδιος, επομένως, θεωρούσε απαραίτητη για την κατά τα άνω εκκαθάριση του λογαριασμού και την προπαρασκευή της υπόθεσης, πρότεινε την μη ύπαρξη ανάγκης για καθιέρωση ειδικής διαδικασίας για τις λογιστικές δίκες στο σώμα της νέας πολιτικής δικονομίας⁸⁷. Ούτως ώστε, γενομένης δεκτής της πρότασης του, η αγωγή θα εκδικαζόταν μία φορά ενώπιον του δικαστηρίου. Πρότεινε δηλαδή, την εφαρμογή των κοινών διατάξεων⁸⁸, ένα σύστημα, το οποίο, εν τέλει, ουδεμία σχέση είχε με τα αποφασισθέντα από την επιτροπή. Τελικώς, όπως θα καταδειχθεί, οι ρυθμίσεις που επικράτησαν, και ισχύουν μέχρι σήμερα, μοιάζουν με το καθεστώς που ίσχυε επί της ΠολΔ/1834.

Πρότεινε ωστόσο, τις εξής τρεις νέες ρυθμίσεις επί της διαδικασίας. Με επιρροή από το σχέδιο της ιταλικής πολιτικής δικονομίας, πρότεινε, είτε κατόπιν αίτησης είτε αυτεπαγγέλτως, ο εισηγητής να μπορεί διορίζει ειδικό εμπειροτέχνη, ο οποίος θα παρακολουθεί την διαδικασία τόσο ενώπιον του ιδίου όσο και ενώπιον του δικαστηρίου. Μετά δε, το πέρας της ενώπιον του εισηγητή διαδικασίας, αυτός θα όφειλε να εκφέρει εγγράφως την γνώμη του. Το εν λόγω πρόσωπο θα ήταν βοηθός του δικαστή, αποκλειστικώς, δηλαδή όχι στα πλαίσια της αποδεικτικής διαδικασίας, και ακόμη, το δικαστήριο θα μπορούσε να του ζητεί διευκρινίσεις είτε

⁸⁵ *Οικονομόπουλος Γ.* Διάγραμμα ό.π., παρ. 22, σελ. 91/2, αρ. 10.

⁸⁶ *Οικονομόπουλος Γ.* Διάγραμμα ό.π., παρ. 22, σελ. 91, αρ. 8.

⁸⁷ *Οικονομόπουλος Γ.* Διάγραμμα ό.π., παρ. 22, σελ. 92, αρ. 10.

⁸⁸ Οράτε και στη συνεδρίαση της 7ης Μαΐου 1938 σε Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, ό.π., σελ. 375.

σε σχέση με την άνω εκφρασθείσα γνώμη του, είτε και αργότερα, εφόσον ήθελαν προκύψουν νέα περιστατικά ⁸⁹.

Περαιτέρω, πρότεινε για λόγους επιτάχυνσης, επίσης, με επιρροή από το σχέδιο της ιταλικής πολιτικής δικονομίας, ήδη κατά το στάδιο ενώπιον του εισηγητή, δηλαδή πριν καν την έκδοση απόφασης, η οποία θα αναγνωρίζει την αξίωση για λογοδοσία, ο ενάγων να έχει τη δυνατότητα να επισπεύσει αναγκαστική εκτέλεση, σύμφωνα με τα πρακτικά της διαδικασίας ενώπιον του εισηγητή δικαστή, για όσα πόσα του λογαριασμού προέκυπτε αναμφίβολη οφειλή ⁹⁰.

Τέλος, με επιρροή από τη γερμανική πολιτική δικονομία, πρότεινε να περιληφθεί διάταξη σύμφωνα με την οποία ο ενάγων θα μπορούσε να ζητήσει να του επιδικασθεί το κατάλοιπο, μετά τη δικαστική εκκαθάριση, του λογαριασμού, χωρίς, όμως, το ποσό αυτό να ορίζεται στην αγωγή ⁹¹.

Η συντακτική επιτροπή, στην συνεδρίαση της 5^{ης} Μαΐου 1938, ασχολήθηκε με το πρώτο από τα άνω ζητήματα, ήτοι τη δυνατότητα διορισμού εμπειροτέχνη ⁹². Επί του εν λόγω ζητήματος διατυπώθηκαν τρεις διαφορετικές γνώμες. Η πρώτη ήταν η γνώμη του εισηγητή *Οικονομόπουλου*, με τον οποίο συμφώνησε και ο *Γ. Ράμμος*. Διαφορετική άποψη εξέφρασε ο *Σακκέτας*, ο οποίος, τασσόμενος υπέρ του θεσμού του εμπειροτέχνη, πρότεινε, όμως, ότι η συμμετοχή του θα πρέπει να περιορίζεται μόνο ενώπιον του δικαστηρίου, για την διευκρίνηση κάποιου ειδικού σημείου της διαφοράς. Και επίσης πρότεινε την δυνατότητα των διαδίκων να λαμβάνουν γνώση της έκθεσης του εμπειροτέχνη, και να υποβάλουν τις αντιρρήσεις τους επ' αυτής. Τέλος, ο *Πράτσικας*, πρότεινε να μη γίνεται καμία διάκριση μεταξύ του εμπειροτέχνη και του κοινού πραγματογνώμονα, προκειμένου να αποφευχθεί η ανάμειξη στη δίκη κάποιου προσώπου, μη προερχομένου από τις δικαστικές τάξεις. Εν τέλει, κανένας από τους υποστηρικτές των άνω τριών απόψεων δε μετέβαλε τη θέση του, με αποτέλεσμα η επιτροπή να απορρίψει τη σχετική πρόταση του εισηγητή *Οικονομόπουλου* για το διορισμό εμπειροτέχνη ⁹³.

Η συντακτική επιτροπή, στη συνεδρίαση της 7^{ης} Μαΐου 1938 ⁹⁴, ασχολήθηκε, κατόπιν αιτήματος του *Γιδόπουλου*, πιο επισταμένως με την ακολουθητέα διαδικασία επί των λογιστικών δικών. Πιο συγκεκριμένα, ο *Γιδόπουλος*, διαβλέποντας τον κίνδυνο ματαίωσης εκ των υστέρων με την εκδοθησόμενη δικαστική απόφαση όλου του προπαρασκευαστικού σταδίου, πρότεινε την καθιέρωση ειδικής διαδικασίας ομοιάζουσας με τα έως τότε ισχύοντα. Σύμφωνα με

⁸⁹ *Οικονομόπουλος Γ.* Διάγραμμα ό.π., παρ. 22, σελ. 92, αρ. 10, αρ. 1.

⁹⁰ *Οικονομόπουλος Γ.* Διάγραμμα ό.π., παρ. 22, σελ. 92, αρ. 10, αρ. 2· για την ανάγκη καθιέρωσης σε πρώιμο στάδιο της δυνατότητας του ενάγοντος να αποκτήσει εκτελεστό τίτλο στα χέρια του οράτε και σε *Κιτσικόπουλο Αντ.* ό.π., σελ. 6222.

⁹¹ *Οικονομόπουλος Γ.* Διάγραμμα ό.π., παρ. 22, σελ. 92, αρ. 10, αρ. 3.

⁹² Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, ό.π., σελ. 372 - 374.

⁹³ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, ό.π., σελ. 374.

⁹⁴ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, ό.π., σελ. 374 - 377.

την πρόταση του, η δίκη θα περιελάμβανε δύο στάδια. Κατά το πρώτο στάδιο θα κρινόταν από τον εισηγητή η ύπαρξη ή όχι της υποχρέωσης προς λογοδοσία. Ο εισηγητής περαιτέρω, θα φρόντιζε να προπαρασκευάσει την υπόθεση ώστε αυτή να καταστεί έτοιμη προς συζήτηση, πράττοντας όσα και υπό το προϊσχύσαν καθεστώς⁹⁵. Ακολούθως, το δικαστήριο θα επιλαμβάνονταν εκ νέου για να αποφανθεί επί του καταλοίπου του λογαριασμού⁹⁶. Στη συνεδρίαση αυτή, ο *Σακκέτας* υποστήριξε ότι δεν θα έπρεπε να εισαχθεί ειδική διαδικασία, πλην όμως ότι θα έπρεπε η δίκη να διαχωρίζεται σε δύο στάδια σύμφωνα με την πρόταση του *Γιδόπουλου*, με την διαφοροποίηση όμως, ως προς αυτήν, για το ότι το πρώτο στάδιο θα έπρεπε να περατώνεται με οριστική απόφαση του δικαστηρίου. Περαιτέρω, ο *Πράτσικας* είχε αποδεχθεί το σκόπιμο του χωρισμού της λογιστικής δίκης σε δύο στάδια, υποστηρίζοντας ωστόσο ότι το πρώτο στάδιο θα μπορούσε ενδεχομένως να ολοκληρώνεται με απόφαση του εισηγητή, μη υποκείμενη σε ανάκληση, και όχι με απόφαση του δικαστηρίου. Από την άλλη πλευρά, υπήρξε η θέση του εισηγητή *Οικονομόπουλου*, με την οποία είχε συμφωνήσει και ο *Ράμμος*, σύμφωνα με όσα ανωτέρω έχουν παρατεθεί. Ενόψει των ανωτέρω δύο αντίθετων γνώμων, οι οποίες εκφράσθηκαν, ο *Σακκέτας* προσχώρησε στην άποψη του *Γιδόπουλου*, με αποτέλεσμα να αποφασισθεί κατά πλειοψηφία η εισαγωγή ιδιαίτερης διαδικασίας επί των λογιστικών δικών, παρόμοιας με την έως τότε ισχύουσα⁹⁷, προσαρμοζόμενης όμως προς τη γενική διαδικασία.

Περαιτέρω, σε σχέση με τα λοιπά δύο ζητήματα τα οποία ο *Οικονομόπουλος* είχε θέσει ως προτεινόμενες ρυθμίσεις με την εισήγηση του, επί των οποίων δεν είχε αποφασίσει η επιτροπή, οι σχετικές προτάσεις έγιναν ομοφώνως δεκτές από την επιτροπή⁹⁸.

Τέλος, στη συνεδρίαση της συντακτικής επιτροπής της 7^{ης} Φεβρουαρίου 1941, τα άρθρα 85 έως 90 (πλην του αρ. 88) του σχεδίου του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας έλαβαν την τελική τους μορφή. Κατά τη συνεδρίαση αυτή, πάντως, εν τέλει διευκρινίσθηκε ότι οι σχετικές διατάξεις δεν δημιουργούν ειδική διαδικασία, αλλά είναι ειδικές διατάξεις οι οποίες αφορούν τις σχετικές δίκες, ώστε κατά κανόνα θα εφαρμόζονταν οι διατάξεις της γενικής διαδικασίας⁹⁹. Ενώ ακόμη, επίσης διευκρινίσθηκε ότι η παρεχόμενη δυνατότητα να διαταχθεί η καταβολή στον ενάγοντα ορισμένου ποσού, ήδη πριν τη συζήτηση επί του λογαριασμού ενώπιον του δικαστηρίου, θα πρέπει να ομολογείται ως υποχρέωση από πλευράς του εναγομένου, ώστε ο δικαστής να είναι υποχρεωμένος να βεβαιώσει την ομολογία

⁹⁵ Πρακτικά των συνεδριάσεων της αναθεωρητικής επιτροπής ό.π., σελ. 139.

⁹⁶ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, ό.π., σελ. 375.

⁹⁷ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, ό.π., σελ. 376.

⁹⁸ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, ό.π., σελ. 376/7.

⁹⁹ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Πέμπτος, 1957, σελ. 356.

αυτή. Η σχετική απόφαση έτσι, δεν θα επαφίεται στην κρίση του δικαστή, αλλά στην ύπαρξη της ομολογίας¹⁰⁰.

Παρατηρείται ότι τόσο οι δύο προτάσεις του *Οικονομόπουλου*, οι οποίες έγιναν δεκτές, όσο και η πρόταση του *Σακέττα*, η οποία επικράτησε, εν τέλει θεσμοθετήθηκαν και αποτελούν μέρος του κορμού των ισχυουσών διατάξεων για την αγωγή λογοδοσίας.

Είναι αληθές ότι η αναφορά στις εργασίες της συντακτικής και της αναθεωρητικής επιτροπής, μπορεί να πάσχει αποσπασματικότητα, ή ακόμη και να θεωρείται ότι η μεταφορά των γενομένων σε αυτές δεν προσφέρει τίποτα, καθώς δεν πρόκειται για ισχύουσες σύγχρονες ρυθμίσεις - απόψεις. Πλην όμως, η αναδρομή στα σχετικά πρακτικά είναι αφενός μεν ενδιαφέρουσα, αφετέρου συμβάλλει και βοηθά στην καλύτερη κατανόηση των κείμενων διατάξεων.

2. Οι εργασίες της Αναθεωρητικής Επιτροπής.

Όταν η αναθεωρητική επιτροπή ασχολήθηκε με τις διατάξεις τις σχετικές με την αγωγή λογοδοσίας, πράγματι στο εκπονηθέν σχέδιο της συντακτικής επιτροπής, και μεν σε γενικές γραμμές είχε ακολουθηθεί η έως τότε ισχύουσα ρύθμιση, δεν υπήρχε καμία διάταξη σχετική με τον εξαναγκασμό του δοσιλόγου να προβεί στη λογοδοσία ή στην παράδοση καταλόγου, εφάμιλλη του αρ. 695 ΠολΔ (κατάσχεση και εκποίηση της περιουσίας του οφειλέτη μέχρι του ποσού του εικαζόμενου ελλείμματος του αρ. 703 ΠολΔ και προσωπική κράτηση αυτού).

Η ανωτέρω παρατήρηση αποτέλεσε, τρόπον τινά, τη βάση για τις εργασίες της συντακτικής επιτροπής. Η πρώτη άποψη διατυπώθηκε από το *Φραγκίστα*, ο οποίος επισημαίνοντας την απουσία μέσων εξαναγκασμού, πρότεινε να παραμείνει το ισχύον δίκαιο όπως ίσχυε τότε, χωρίς καμία αλλαγή¹⁰¹. Περαιτέρω, ο *Μητσόπουλος*, αφού επεσήμανε ομοίως την απουσία οποιωνδήποτε μέσων εξαναγκασμού στις προτεινόμενες ρυθμίσεις, σημείωσε ότι το μεν η εφαρμογή του αρ. 303 ΑΚ, από πλευράς του ουσιαστικού δικαίου, το δε, τα προβλεπόμενα μέσα εκτέλεσης του αρ. 882 ΠολΔ (πρόκειται για τα μέσα εκτέλεσης του αρ. 946 ΚΠολΔ υπό την ισχύουσα ρύθμιση) αρκούν στο συνδυασμό τους για την προστασία της αξίωσης προς λογοδοσία του δικαιούχου. Επομένως, κατά την άποψη του οι ειδικές διατάξεις για τη λογοδοσία κρίνονταν ως περιττές, πλην όμως, κατά τη θέση αυτή, η ρύθμιση, η οποία προέβλεπε την δυνατότητα του, εκ των υστέρων, ακριβή προσδιορισμού του ελλείμματος θα έπρεπε να παραμείνει (σ.σ. Εδώ, ο όρος «έλλειμμα» έχει την έννοια του καταλοίπου, διότι υπό αυτή την έννοια είχε χρησιμοποιηθεί από την συντακτική επιτροπή)¹⁰².

¹⁰⁰ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Πέμπτος, ό.π., σελ. 357.

¹⁰¹ Συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 1955 σε Πρακτικά των συνεδριάσεων της Αναθεωρητικής επιτροπής ο.π., σελ. 138.

¹⁰² Πρακτικά των συνεδριάσεων της Αναθεωρητικής επιτροπής ο.π., σελ. 138.

Περαιτέρω, ο *Οικονομόπουλος* υπεραμύνθηκε των προτεινόμενων ρυθμίσεων, υποστηρίζοντας ότι δεν θα ήταν σκόπιμο ούτε ορθό στη νέα πολιτική δικονομία να περιληφθεί διάταξη σύμφωνα με την οποία, εκ των ενόντων, το δικαστήριο θα καταδικάζει το δοσίλογο να καταβάλει ορισμένο ποσό. Υποστήριξε, σύμφωνα με την ήδη γενόμενη δεκτή ρύθμιση για τη δυνατότητα υποβολής «αόριστου» αιτήματος, ότι μετά τις αποδείξεις, ο δοσίλογος θα μπορούσε να καταδικάζεται να καταβάλει το αποδειχθέν ποσό ή να αποδώσει τα αποδειχθέντα αντικείμενα ¹⁰³. Ο *Βαμβέτσος* πρότεινε ότι θα έπρεπε ο δοσίλογος, σε περίπτωση καταδίκης του, να καταδικάζεται από το δικαστήριο και στην καταβολή του καταλοίπου, ώστε να αποφεύγεται μία νέα δίκη ¹⁰⁴. Τέλος, ο *Σακκέτας* πρότεινε, σε περίπτωση δυστροπίας του υποχρέου περί την κατάθεση του λογαριασμού, να μπορεί ο δικαστής, σύμφωνα με την κρίση του, να διατάξει την επιδίκαση του καταλοίπου (σ.σ. Εδώ, ο όρος «κατάλοιπο» έχει την έννοια του πιθανολογούμενου ελλείμματος, διότι υπό αυτή την έννοια είχε χρησιμοποιηθεί απο την συντακτική επιτροπή), σε σχέση με το ύψος του οποίου θα μπορούσε να λάβει υπόψη τα προσαγόμενα αποδεικτικά μέσα ¹⁰⁵. Την διαφωνία του επί της άποψης αυτής εξέφρασε ο *Οικονομόπουλος*, με τον οποίο συμφώνησε και ο *Ράμμος*, και αργότερα, υποστηρίζοντας ότι ο ενάγων δεν θα μπορεί να προσδιορίσει το πιθανολογούμενο έλλειμμα, τούτο διότι αυτός είτε το γνωρίζει, οπότε θα ζητήσει αυτό απευθείας, ή δεν θα το γνωρίζει οπότε ασκώντας την καταρχήν αόριστη αγωγή, θα μπορεί να το προσδιορίσει μετέπειτα ¹⁰⁶.

Προκύπτει ότι την σχετική συζήτηση της αναθεωρητικής επιτροπής μονοπώλησε το θέμα εάν θα έπρεπε να διατηρηθούν οι ήδη ισχύουσες διατάξεις περί λογοδοσίας και να ενισχυθούν με εξαναγκαστικά μέτρα. Κατά πλειοψηφία εν τέλει η επιτροπή αποφάσισε να υιοθετήσει την θέση του *Σακκέτα*, μειοψηφούντων του *Οικονομόπουλου* και του *Ράμμου* ¹⁰⁷. Επειδή όμως, η σχετική απόφαση ελήφθη με πλειοψηφία, κατόπιν αιτήματος της επιτροπής προς τον τότε υπουργό Δικαιοσύνης, και σύμφωνα με το πλαίσιο λειτουργίας της αναθεωρητικής επιτροπής, η σχετική διχογνωμία άρθηκε υπέρ της απόψεως της πλειοψηφίας ¹⁰⁸.

¹⁰³ Πρακτικά των συνεδριάσεων της Αναθεωρητικής επιτροπής ο.π., σελ. 139.

¹⁰⁴ Πρακτικά των συνεδριάσεων της Αναθεωρητικής επιτροπής ο.π., σελ. 140.

¹⁰⁵ Πρακτικά των συνεδριάσεων της Αναθεωρητικής επιτροπής ο.π., σελ. 140.

¹⁰⁶ Συνεδρίαση της 19ης Δεκεμβρίου 1955 και Συνεδρίαση της 5ης Νοεμβρίου 1959 σε Πρακτικά των συνεδριάσεων της Αναθεωρητικής επιτροπής ο.π., σελ. 570. Σημειώνεται ότι σε αυτή τη δεύτερη, ήτοι την 222^α συνεδρίαση της επιτροπής, το, υπό την τότε αρίθμηση, άρθρο 490 (και σήμερα αρ. 473 ΚΠολΔ) έλαβε την τελειωτική του μορφή.

¹⁰⁷ Πρακτικά των συνεδριάσεων της Αναθεωρητικής επιτροπής ο.π., σελ. 140.

¹⁰⁸ Πρακτικά των συνεδριάσεων της Αναθεωρητικής επιτροπής ο.π., σελ. 548.

Τέλος σημειώνεται ότι μετά την εισαγωγή του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, το κεφάλαιο αυτού, το σχετικό με την αγωγή λογοδοσίας δεν υπέστη καμιά τροποποίηση έκτοτε μέχρι και σήμερα ¹⁰⁹.

¹⁰⁹ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π. σε Δ 28, σελ. 1264 επ (1268).

Μέρος Δεύτερο.

Νομικό πλαίσιο – Η αξίωση για λογοδοσία και η αξίωση για παράδοση καταλόγου με τα στοιχεία της ομάδας αντικειμένων κατά το ουσιαστικό δίκαιο.

Σύμφωνα με τη διάταξη του αρ. 473 ΚΠολΔ ορίζεται ότι «Όποιος ασκεί αγωγή για λογοδοσία ή για την παράδοση καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων μπορεί να περιλάβει στην αγωγή αίτημα για την καταβολή του καταλοίπου του λογαριασμού ή για την απόδοση των αντικειμένων της ομάδας, χωρίς να προσδιοριστούν τα αντικείμενα στο δικόγραφο της αγωγής ή για την καταβολή ορισμένου ελλείμματος, στην περίπτωση που δεν θα κατατεθεί ο λογαριασμός ή ο κατάλογος με τα δικαιολογητικά. Τα ίδια αιτήματα μπορούν να υποβληθούν και με παρεμπίπτουσα αγωγή.»

Επομένως, προκύπτει ότι οι διατάξεις του ΚΠολΔ οι σχετικές με την αγωγή λογοδοσίας εφαρμόζονται όσες φορές κατά το δίκαιο υπάρχει υποχρέωση λογοδοσίας. Όπως επίσης προκύπτει ότι για τη δικαστική επιδίωξη της αξίωσης λογοδοσίας, όταν αυτή, και υπό τις προϋποθέσεις του νόμου, γεννάται, προνοούν και θεσπίζουν οι ειδικές διατάξεις των άρθρων 473 έως 477 ΚΠολΔ¹¹⁰. Ταυτόχρονα, όμως, ο νόμος, και ειδικότερα ο Αστικός Κώδικας καθιερώνει τη γενική υποχρέωση για λογοδοσία κατά εκείνου στο πρόσωπο του οποίου συγκεντρώνονται οι προϋποθέσεις, που ο ίδιος θέτει¹¹¹.

III. Η αξίωση για λογοδοσία κατά το ουσιαστικό δίκαιο.

1. Η αξίωση για λογοδοσία σύμφωνα με τη διάταξη του α' εδ. του αρ. 303 ΑΚ.

Ως γνωστόν η διάταξη του εδ. α' του αρ. 303 ΑΚ ορίζει ότι «Όποιος έχει τη διαχείριση μιας ολικά ή μερικά ξένης υπόθεσης, εφόσον η διαχείριση συνεπάγεται εισπράξεις και δαπάνες, έχει υποχρέωση να λογοδοτήσει». Με τη διάταξη αυτή καθιερώνεται η γενική υποχρέωση για εκούσια εξώδικη ή δικαστική λογοδοσία εκείνου, στο πρόσωπο του οποίου συγκεντρώνονται οι προϋποθέσεις του νόμου¹¹².

Θα πρέπει επομένως στο παρόν κεφάλαιο καταρχήν να γίνει εκτενέστερη αναφορά στο περιεχόμενο και τις προϋποθέσεις εφαρμογής της άνω διάταξης. Ακόμη θα πρέπει να γίνει αναφορά σε λοιπές διατάξεις του δικαίου εν γένει, σύμφωνα με τις οποίες γεννάται το δικαίωμα προς λογοδοσία. Εξάλλου, η σύνδεση του ουσιαστικού με το αστικό δικονομικό δίκαιο είναι αναγκαία, εφόσον για παράδειγμα μέσα από την παρουσίαση των ουσιαστικών προϋποθέσεων για την γέννηση του δικαιώματος προς λογοδοσία, εξ αντιδιαστολής θα μπορούν να προκύψουν ισχυρισμοί του εναγομένου προς άμυνα κατά της αγωγής.

Μία πρώτη παρατήρηση, η οποία πρέπει να γίνει σε σχέση με τη νομική φύση της αξίωσης για λογοδοσία, σύμφωνα με το αρ. 303 ΑΚ, είναι ότι η αξίωση αυτή

¹¹⁰ Νίκας Νικόλαος Πολιτική Δικονομία II, 2005, σελ. 799, παρ. 1.

¹¹¹ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 115, παρ. 1.

¹¹² Οράτε την υπ' αρ. 360/2014 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης = ΝοΒ 2014, σελ. 1655.

είναι μεν αυτοτελής, αλλά επιβοηθητική ¹¹³. Η αξίωση αυτή στην τυπική – αφηρημένη μορφή της, τείνει να εξυπηρετήσει την αξίωση, η οποία πηγάζει από την κυρία έννομη σχέση ¹¹⁴, π.χ. στην έννομη σχέση της εντολής η κύρια αξίωση του εντολέα θα είναι η αξίωση του να ζητήσει από τον εντολοδόχο ό, τι ο τελευταίος απέκτησε από την εκτέλεση της εντολής. Σημειώνεται, πάντως, ότι η φύση αυτή του ουσιαστικού δικαιώματος προς λογοδοσία είναι άσχετη και ανεξάρτητη από το εάν εν τέλει στην συγκεκριμένη περίπτωση ο εντολέας θα προβάλει αξίωση απόδοσης των αποκτηθέντων, για τον λόγο φερ' ειπείν ότι θα θεωρήσει ικανοποιητικό το αποτέλεσμα της δοθείσας λογοδοσίας ¹¹⁵.

Για τη θεμελίωση της αξίωσης παροχής λογοδοσίας, σύμφωνα με το αρ. 303 ΑΚ, πρέπει να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις.

Πρώτον, θα πρέπει να έχει λάβει χώρα διαχείριση ξένης υπόθεσης ¹¹⁶. Η διαχείριση είναι δυνατό να στηρίζεται στο νόμο ή σε σύμβαση ή σε οιονεί σύμβαση (όπως είναι οι διαχειριστικές πράξεις, οι οποίες λαμβάνουν χώρα κατά τη διοίκηση αλλοτρίων σύμφωνα με τις διατάξεις των αρ. 730 επ. ΑΚ, η λεγόμενη *de facto* διαχείριση ¹¹⁷), ή ακόμη σε διάταξη τελευταίας βούλησης. Για τη γέννηση της αξίωσης δεν ενδιαφέρει ο θεμελιωτικός λόγος της διαχείρισης ¹¹⁸. Η διαχείριση δεν είναι απαραίτητο να αναφέρεται σε ξένη περιουσία, και αρκεί το γεγονός ότι αφορά έστω και μία μόνο ξένη υπόθεση ¹¹⁹. Πάντως, προϋποτίθεται ότι πραγματικά έλαβε χώρα διαχείριση και δεν αρκεί το γεγονός ότι κάποιος όφειλε ή μπορούσε να ενεργήσει διαχειριστικές πράξεις, τις οποίες όμως τελικά παρέλειψε. Στην

¹¹³ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Πέμπτος, ό.π., σελ. 62· *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 118, παρ. 16· *Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.)* Ερμηνεία ΚΠολΔ Ι, 2000, αρ. 473, σελ. 837, παρ. 1· *Μπέης Κώστας* Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕΦΑΘ σε Δ 22, σελ. 94/5· *Δεληκωστόπουλος Ιωάννης* Η αναζήτηση της αλήθειας στην πολιτική δίκη – Δικονομικοί μηχανισμοί και νέες διατάξεις του ΚΠολΔ, 2016, παρ. 3, παρ. 74, σελ. 237.

¹¹⁴ Εκτός ενδεχομένως, από την περίπτωση της *de facto* διαχείρισης, όπου δεν υπάρχει έννομη σχέση με βάση την οποία λαμβάνει χώρα η διαχείριση.

¹¹⁵ Το άνω παράδειγμα δίδεται από τον *Κρητικό Αθ. ό.π.*, σελ. 118, παρ. 16.

¹¹⁶ *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 116, παρ. 8, σημ. 1.

¹¹⁷ Οράτε την υπ' αρ. 526/1992 ΑΠ σε ΕλλΔνη 1993, σελ. 1477· την υπ' αρ. 279/1995 ΕΦΘεσ σε ΔΕΕ 6/1995 σελ. 513 (χωρίς να αφορά η κρινόμενη υπόθεση *de facto* διαχείριση)· την υπ' αρ. 516/2011 ΕφΛαρ σε ΤΝΠ Ισοκράτης (ομοίως χωρίς να προκειται *de facto* διαχείριση).

¹¹⁸ *Ευκλείδης Σ. – Παπαδόπουλος Κ.Γ. ό.π.*, σελ. 564 υποσημ. 1· *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6210/1· *Γεωργιάδης Αστ.* Ενοχικό Δίκαιο Γενικό Μέρος Ι, Γ' Έκδοση, 2000, σελ. 208 σημ. α· *Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π.*, αρ. 473, σελ. 837, παρ. 2 όπου αναφέρει ότι «*Το περιεχόμενο της έννομης σχέσης είναι αδιάφορο*». Αναφορά στο παρόν ζήτημα θα γίνει και κατωτέρω κατά την ανάλυση της βάσης της αγωγής λογοδοσίας.

¹¹⁹ *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 116, παρ. 8, σημ. 1. Οράτε και ανωτέρω στο κείμενο περί τον εκθέτη 7.

περίπτωση αυτή, ενδεχομένως, να δημιουργείται μόνον ευθύνη προς αποζημίωση¹²⁰. Πάντως, σημειώνεται και διευκρινίζεται ότι θα πρέπει να πρόκειται για ιδιωτικού δικαίου διάφορα, διότι ειδάλλως τα πολιτικά δικαστήρια δεν έχουν δικαιοδοσία¹²¹.

Δεύτερον, η υπόθεση πρέπει να είναι ξένη είτε στο σύνολο της είτε κατά ένα μέρος¹²², όπως θα συμβαίνει όταν πρόκειται κοινωνία δικαιώματος¹²³. Για την περίπτωση που κάποιος διαχειρίζεται ξένη υπόθεση θεωρώντας αυτήν σαν δική του υποχρεώνεται σε λογοδοσία σύμφωνα με τις διατάξεις για τη μη γνήσια διοίκηση αλλοτρίων¹²⁴. Έτσι, εάν η υπόθεση ανήκει εν μέρει στο διαχειριστή και εν μέρει σε τρίτο (όπως π.χ. συμβαίνει στην περίπτωση του κοινωνού – διαχειριστή¹²⁵), η προϋπόθεση του νόμου υπάρχει και γεννάται υποχρέωση λογοδοσίας¹²⁶. Αρκεί η υπόθεση να μην αφορά αποκλειστικά το πρόσωπο του διαχειριστή¹²⁷. Ωστόσο, επίσης, το πρόσωπο υπέρ του οποίου δημιουργείται η αξίωση δεν απαιτείται να είναι και κύριος της υπόθεσης, αλλά αρκεί απλώς η υπόθεση να αφορά σε αυτόν¹²⁸. Τέτοια περίπτωση θα αποτελεί, επίσης, ο δανειστής του οφειλέτη και οι αναγγεληθέντες δανειστές, οι οποίοι έχουν αξίωση λογοδοσίας, κατά του διαχειριστή στην περίπτωση κατά την οποία έχουν επιτύχει την αναγκαστική διαχείριση ακινήτου ή επιχείρησης του οφειλέτη σύμφωνα με τη διάταξη του αρ. 1034 ΚΠολΔ.

Τρίτον, η διαχείριση θα πρέπει να συνεπάγεται εκ της φύσης της εισπράξεις και δαπάνες. Η παρούσα προϋπόθεση, ωστόσο συντρέχει και στην περίπτωση που η διαχείριση συνιστάται μόνο στη λήψη των εισπράξεων ή σε καταβολή των δαπανών και δεν απαιτείται η διαχείριση να περιλαμβάνει και εισπράξεις και δαπάνες, όπως από τη διατύπωση της διάταξης του εδ. α' του αρ. 303 ΑΚ μπορεί να συναχθεί¹²⁹.

¹²⁰ *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 117, παρ. 8, σημ. 1· *Γεωργιάδης Αστ. ό.π.*, σελ. 208 σημ. α.

¹²¹ Οράτε την υπ' αρ. 314/2014 ΕφΠειρ σε ΕλλΔνη 2/2015, σελ. 483.

¹²² *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 117, παρ. 9, σημ. 2· *Γεωργιάδης Αστ. ό.π.*, σελ. 208 σημ. α.

¹²³ Οράτε π.χ. την υπ' αρ. 1772/2014 ΑΠ σε ΕΠολΔ 2015, σελ. 181, όπου επρόκειτο αγωγή λογοδοσίας μεταξύ συγκληρονόμων επί υπεραστικών λεωφορείων Δ.Χ. · την υπ' αρ. 1611/2008 ΑΠ σε ΕλλΔνη 2008, σελ. 1438.

¹²⁴ *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 117, παρ. 9, σημ. 2.

¹²⁵ Οράτε την υπ' αρ. 3/ΤΠ/2014 ΠολΠρωτΒερ σε Αρμ 2016 (2) σελ. 226 επ.

¹²⁶ *Γεωργιάδης Αστ. ό.π.*, σελ. 208 σημ. α.

¹²⁷ *Γεωργιάδης Αστ. ό.π.*, σελ. 208 σημ. α.

¹²⁸ *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 117, παρ. 12· *Γεωργιάδης Αστ. ό.π.*, σελ. 209 υποσημ. 9· *Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π.*, αρ. 473, σελ. 837, παρ. 2. Οράτε την υπ' αρ. 526/1992 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης, όπου ο δεξιλόγος ήταν συννομέας και συνεκμεταλλευτής ενός φορτηγού αυτοκινήτου ομού με το δοσίλογο χωρίς αυτοί να έχουν αποκτήσει την κυριότητα επ' αυτού. Επομένως, αρκεί ο δεξιλόγος να είναι νομέας ή κάτοχος του αντικειμένου της διαχείρισης, χωρίς να απαιτείται και κυριότητα του πάνω σε αυτό. Έτσι και η υπ' αρ. 1566/2011 ΠολΠρωτΑθ σε ΤΝΠ Νόμος.

¹²⁹ Έτσι οι *Ποταμιάνος Δ. ό.π.*, σελ. 345 ο οποίος δέχεται ότι αγωγή λογοδοσίας μπορεί να ασκηθεί και στην περίπτωση όπου έχουν υπάρξει μόνο εισπράξεις· έτσι και ο

Και αυτό διότι ο σκοπός, ήτοι η επιβοηθητική λειτουργία της αγωγής λογοδοσίας, επιβάλλει την εφαρμογή των διατάξεων αυτών και στις περιπτώσεις αυτές¹³⁰. Εντούτοις, την αντίθετη θέση φαίνεται να υιοθετεί η νομολογία¹³¹. Η ανωτέρω θέση των θεωρητικών είναι κατά την άποψη μας ορθότερη, διότι, ακριβώς το ζητούμενο είναι να έχουν λάβει χώρα διαχειριστικές πράξεις εν γένει. Ενώ ακόμη, η άποψη αυτή ευθυγραμμίζεται καλύτερα και με την πάγια νομολογία ότι δεν είναι απαραίτητο στοιχείο της αγωγής η παράθεση των στοιχείων του λογαριασμού, τα οποία είναι άγνωστα στον ενάγοντα και θα προκύψουν από τον κατατεθεισόμενο λογαριασμό¹³².

Αν δεν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις δεν γεννάται υποχρέωση παροχής λογοδοσίας. Δεν αποκλείεται όμως να θεμελιώνεται υποχρέωση για επίδειξη πράγματος ή έγγραφου¹³³.

Πάντως, σημειώνεται πως, όταν η έννομη σχέση για την οποία ζητείται η παροχή λογοδοσίας δεν μπορεί να υπαχθεί σε κάποια από τις λοιπές διατάξεις του αστικού κώδικα, τότε στην περίπτωση αυτή η αξίωση λογοδοσίας γεννάται από τη διάταξη του αρ. 303 ΑΚ. Έτσι για παράδειγμα, έχει κριθεί νόμιμη η αξίωση προς λογοδοσία λόγω λειτουργίας σύμβασης ενεχυράσεως απαιτήσεως κατά τρίτου, κατά τις διατάξεις του ν.δ. της 17.7./13.8.1923 για την εξασφάλιση απαίτησης ανώνυμης τραπεζικής εταιρείας κατά οφειλέτη πελάτη της από παροχή πίστωσης με δανειακή σύμβαση, λειτουργούσα σε συνδυασμό με τηρούμενο από την δανειστρία τράπεζα ανοικτό λογαριασμό. Στην περίπτωση αυτήν επέρχεται εκ του νόμου εκχώρηση της ενεχυρασθείσης απαιτήσεως στον ενεχυρούχο δανειστή τραπεζίτη, ο οποίος υποχρεούται να εισπράξει όλη την ενεχυρασμένη απαίτηση, το δε μετά την εξόφληση της τυχόν υφιστάμενο υπόλοιπο οφείλει να αποδώσει στον ενεχυραστή, υποχρεούμενη προς τούτο σε λογοδοσία¹³⁴. Στην εν λόγω περίπτωση η ενάγουσα εταιρία είχε συστήσει ενέχυρο απαίτησης υπό αίρεση, ήτοι η απαίτηση υπό αίρεση ήταν το ασφάλισμα του πλοίου, υπέρ μίας δανειστρίας τράπεζας. Ακόμη, δε, έχει

Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6209· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 208/9 σημ. β· Βαθρακοκοίλης Αντώνιος Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνευτική – Νομολογιακή Ανάλυση (κατ' άρθρο), 1994, αρ. 473, σελ. 1003, παρ. 2, ο οποίος υποστηρίζει ότι αξίωση αγωγής λογοδοσίας γεννάται και στην περίπτωση που ο δοσίλογος έχει προβεί μόνο σε εισπράξεις· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 837, παρ. 2· Οικονομόπουλος Βασίλειος σε Καράκωστα Ι. Αγωγές και αιτήσεις αστικού δικαίου και άμυνα εναγομένου, 2007, κεφ. 45, σελ. 1204, παρ. 7.

¹³⁰ Έτσι, η αιτιολογία του Καθηγητή Ορφανίδη Γ. .

¹³¹ Γεωργιάδης Απ. ό.π., σελ.177, υποσημ. 11.

¹³² Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 1184/1980 ΑΠ σε ΝοΒ 29, σελ.543· την υπ' αρ. 183/2004 ΠολΠρωτΛαρ σε ΤΝΠ Ισοκράτης· την υπ' αρ. 92/2000 ΠολΠρωτΒερ σε Αρμ 2000, σελ. 1478.

¹³³ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 117, παρ. 11.

¹³⁴ Οράτε την υπ' αρ. 174/2010 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

νομολογηθεί ότι αξίωση προς λογοδοσία έχει και ο εκδοχέας μελλοντικής απαίτησης, εφόσον την αξίωση λογοδοσίας είχε και ο εκχωρητής και η οποία (αξίωση λογοδοσίας) ως παρεπόμενο δικαίωμα της κύριας απαίτησης συμμεταβιβάζεται κατ' αρ. 458 ΑΚ¹³⁵.

2. Η περίπτωση της de facto διαχείρισης.

Στις περιπτώσεις που λαμβάνει χώρα διαχείριση ξένης ή εν μέρει ξένης υπόθεσης, χωρίς όμως ο δεξίλογος να συνδέεται με το δοσίλογο με καμία έννομη σχέση, γίνεται λόγος για de facto διαχείριση, οπότε, όμως, και πάλι γεννάται υποχρέωση προς λογοδοσία κατά του δοσιλόγου¹³⁶. Το ενδιαφέρον συνίσταται στο ότι δεν εμφανίζεται συχνά μία περίπτωση de facto διαχείρισης, και για αυτό το λόγο γίνεται ειδική αναφορά σε αυτό το θεμέλιο της αξίωσης προς λογοδοσία. Τέτοιες περιπτώσεις, όπως έχουν εντοπισθεί από τη νομολογία είναι οι εξής.

Έχει κριθεί, λοιπόν, ότι είχε δικαίωμα να αξιώσει λογοδοσία ο από προσύμφωνο αγοραστής του ιδανικού μεριδίου ενός φορτηγού αυτοκινήτου δημόσιας χρήσης, ο οποίος δεν έγινε ποτέ κύριος του μεριδίου αυτού λόγω μη σύναψης του οριστικού συμβολαίου αγοροπωλησίας, κατά του πωλητή του, ο οποίος, κατά τη σύνταξη του προσυμφώνου είχε την κατοχή και μόνο του εν λόγω οχήματος, και ο οποίος, όπως συνάγεται από την απόφαση, ουδέποτε απέκτησε την κυριότητα αυτού. Με την απόφαση αυτή κρίθηκε ότι η συννομή και συνεκμετάλλευση του πράγματος, και χωρίς την ύπαρξη έννομης σχέσης που να συνδέει το δοσίλογο με το δεξίλογο, αρκούσε για τη γέννηση της αξίωσης λογοδοσίας¹³⁷.

Επίσης, έχει κριθεί ότι περίπτωση de facto διαχείρισης μπορεί να εμφανισθεί στις προσωπικές εταιρίες όταν την διαχείριση τους πραγματοποιεί τρίτος – μη εταίρος. Σε σχέση με την διαχείριση αυτή, έχει νομολογηθεί από τον Άρειο Πάγο ότι στις προσωπικές εταιρίες, όπως είναι και η ομόρρυθμη, η εξουσία (και το καθήκον) διαχειρίσεως είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με την εταιρική ιδιότητα. Για το λόγο αυτό δεν μπορεί η διαχείριση να ανατεθεί με το εταιρικό ή με μεταγενέστερη απόφαση των εταίρων σε τρίτο, μη εταίρο, όπως επί κεφαλαιουχικής εταιρείας. Μόνον οι απεριόριστα ευθυνόμενοι ομόρρυθμοι εταίροι μπορούν να είναι διαχειριστές και εκπρόσωποι της ομόρρυθμης εταιρείας, και όχι τρίτο πρόσωπο. Με σύμβαση εντολής ή εργασίας μπορεί να ανατεθεί από τους εταίρους σε τρίτο μη εταίρο η διεξαγωγή και ενέργεια διαχειριστικών πράξεων, χωρίς όμως αυτός να γίνεται διαχειριστής της ομόρρυθμης εταιρείας κατά την έννοια του νόμου ούτε όργανο του νομικού προσώπου αυτής. Επομένως ο όρος του καταστατικού ομόρρυθμης εταιρείας ότι η «διαχείριση» αυτής ανήκει σε τρίτο μη

¹³⁵ Οράτε την υπ' αρ. 360/2014 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

¹³⁶ Οράτε και ανωτέρω στο κείμενο περί τον εκθέτη 117.

¹³⁷ Οράτε την υπ' αρ. 526/1992 ΑΠ σε ΕλλΔνη 1993, σελ. 1477.

εταίρο δεν αποκλείει τους ομόρρυθμους εταίρους από το να έχουν και να ασκούν αυτοί το δικαίωμα διαχείρισεως και εκπροσωπήσεως της εταιρίας, σύμφωνα με τον κανόνα του άρθρου 22 του ΕμπΝ. Η εκδοχή του αποκλεισμού των εταίρων από τη διαχείριση με την ανάθεση της διαχείρισης σε τρίτον, αντιβαίνει στον κανόνα ότι ο διορίζων και κύριος των υποθέσεων δεν μπορεί να στερηθεί των εξουσιών που του ανήκουν από την ιδιότητά του αυτή. Η άποψη ότι μπορεί το καταστατικό να προβλέψει ότι η εκπροσώπηση και διαχείριση της ομόρρυθμης εταιρείας ανήκει σε τρίτο μη εταίρο, με αποκλεισμό των εταίρων, έρχεται προσθέτως σε αντίθεση με την προσωπική φύση της ομόρρυθμης εταιρίας και αντιβαίνει στην αναγκαστικού δικαίου αρχή της αυτοδιαχείρισης που επιβάλλει ο νόμος για τις προσωπικές εταιρίες, εν όψει της απεριόριστης προσωπικής ευθύνης των εταίρων, σε αντίθεση με την περιορισμένη ευθύνη των μετόχων των κεφαλαιουχικών εταιριών¹³⁸. Έτσι, στο πεδίο που μας ενδιαφέρει, έχει κριθεί ότι ο διαχειριστής εταίρος αφανούς εταιρίας, όσο και για την περίπτωση της ομόρρυθμης εταιρίας ο τρίτος, ο οποίος δεν είναι εταίρος, και εντούτοις διενεργεί διαχειριστικές πράξεις, ότι διεξάγει de facto διαχείριση, και κατά συνέπεια οφείλει λογοδοσία¹³⁹.

Τέλος, περίπτωση de facto διαχείρισης εμφανίζεται και στην περίπτωση του διαχειριστή πολυκατοικίας, ο οποίος διενεργεί τις σχετικές πράξεις χωρίς να έχει προηγηθεί νόμιμος διορισμός του από τη γενική συνέλευση των συνιδιοκτητών, ή μετά τη λήξη της περιόδου διαχείρισης, πλην όμως τις διενεργεί υπό την ανοχή και συναίνεση τους¹⁴⁰.

3. Η αξίωση για λογοδοσία σύμφωνα με άλλες διατάξεις του Αστικού Κώδικα.

Εκτός όμως από το γενικό κανόνα¹⁴¹, που εισάγει η διάταξη του εδ. α' του αρ. 303 ΑΚ, ο οποίος καθιερώνει τη γενική υποχρέωση για λογοδοσία¹⁴², ο αστικός κώδικας και με άλλες ειδικές διατάξεις δημιουργεί την υποχρέωση λογοδοσίας, εφόσον συντρέχουν για κάθε περίπτωση οι αξιούμενες ιδιαίτερες προϋποθέσεις¹⁴³. Οι διατάξεις αυτές είναι οι εξής:

- Η διάταξη της πρώτης παραγράφου του αρ. 685 ΑΚ, η οποία καθιερώνει την υποχρέωση του εργολάβου να λογοδοτήσει στον εργοδότη ορίζοντας ότι «Ο

¹³⁸ Οράτε την υπ' αρ. 13/1997 ΟΛΑΠ σε ΤΝΠ Νόμος.

¹³⁹ Οράτε την υπ' αρ. 8350/2005 ΕΦΑΘ σε ΔΕΕ 3/2006, σελ. 281, και την υπ' αρ. 1896/2014 ΑΠ σε ΕΛΛΔνη 3/2015, σελ. 750. Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο στην αφανή όσο και στην περιγραφόμενη –στην πρώτη απόφαση– περίπτωση της ομόρρυθμης εταιρίας, είναι πιο έντονος ο χαρακτήρας της εντολής, και ίσως, όχι τόσο, ο χαρακτήρας της de facto διαχείρισης, ήτοι της διοίκησης αλλοτρίων. Οράτε και στο κεφ. ΙΙΙ 1 και ΙΙΙ 6.

¹⁴⁰ Οράτε κατωτέρω και στο σχετικό κεφάλαιο.

¹⁴¹ Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 207.

¹⁴² Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 115, παρ. 1.

¹⁴³ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Πέμπτος, ό.π., σελ. 62· Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 115, παρ. 1· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 207.

εργολάβος έχει την υποχρέωση ... να λογοδοτήσει σχετικά και να επιστρέψει στον εργοδότη το τυχόν υπόλοιπο της ύλης.»

- Η διάταξη του αρ. 718 ΑΚ, η οποία καθιερώνει την υποχρέωση του εντολοδόχου να λογοδοτήσει στον εντολέα ορίζοντας ότι «*Ο εντολοδόχος ... μετά το πέρας της εντολής οφείλει λογοδοσία*»¹⁴⁴. Όπως όμως σημειώνεται, η σύμβαση εντολής θα πρέπει να εμπεριέχει εντολή διαχείρισης ξένης περιουσίας, ειδάλλως δεν γεννάται αξίωση προς λογοδοσία¹⁴⁵.

- Η διάταξη του αρ. 734 ΑΚ, η οποία καθιερώνει στην περίπτωση της επιτρεπόμενης γνήσιας διοίκησης αλλοτρίων την υποχρέωση του διοικητή να λογοδοτήσει στον κύριο ορίζοντας ότι «*Ο διοικητής αλλοτρίων έχει απέναντι στον κύριο υποχρέωση να λογοδοτήσει ... κατά τις διατάξεις για την εντολή, που εφαρμόζονται αναλόγως*»¹⁴⁶.

- Η διάταξη του εδ. α' του αρ. 739 ΑΚ, η οποία, για τις υποχρεώσεις του διοικητή στην περίπτωση της μη γνήσιας διοίκησης αλλοτρίων, παραπέμπει στις διατάξεις για τη γνήσια διοίκηση αλλοτρίων ορίζοντας ότι «*Όποιος γνωρίζοντας ότι πρόκειται για ξένη υπόθεση, τη διοικεί σαν δική του, ... , έχει τις υποχρεώσεις από τη διοίκηση αλλοτρίων.*»

- Η διάταξη του εδ. α' του αρ. 754 ΑΚ, όπου, κατά παραπομπή στις διατάξεις για την εντολή (αρ. 714 ΑΚ), καθιερώνεται υποχρέωση για λογοδοσία του διαχειριστή (εν γένει) έναντι των εταίρων της αστικής εταιρίας, ως ανωτέρω. Επιπλέον, για το ειδικότερο θέμα του τι δικαιώματα έχει ο μη διαχειριστής εταίρος, πάλι κατά παραπομπή του αρ. 754 ΑΚ, στο αρ. 718 ΑΚ ορίζεται ότι ο εντολοδόχος υποχρεούται να παρέχει πληροφορίες στον εντολέα περί της ανατεθείσης σε αυτόν υπόθεσης, μετά δε, το πέρας της εντολής οφείλει λογοδοσία. Έτσι προκύπτει ότι κάθε εταίρος, εκτός από το δικαίωμα πληροφόρησης το οποίο έχει (αρ. 718 ΑΚ), έχει επιπλέον το δικαίωμα να ζητεί από το διαχειριστή μετά το τέλος της διαχειριστικής του εξουσίας με αγωγή λογοδοσίας να αποδώσει λογαριασμό¹⁴⁷.

- Η διάταξη του εδ. α' του αρ. 1222 ΑΚ, η οποία, για την περίπτωση που μεταξύ του ενεχυρούχου δανειστή και του κυρίου του πράγματος που παραχώρησε το ενέχυρο συμφωνήθηκε ο πρώτος να λαμβάνει τα ωφελήματα του πράγματος, καθιερώνει την υποχρέωση του δανειστή να λογοδοτήσει στον κύριο ορίζοντας ότι «*Αν ο δανειστής έχει δικαίωμα να παίρνει τα ωφελήματα, οφείλει ... λογοδοσία.*» .

¹⁴⁴ Οράτε την υπ' αρ. 1318/2014 Απ σε ΤΝΠ Ισοκράτης, όπου είχε κριθεί αγωγή λογοδοσίας με βάση σύμβαση εντολής διαχείρισης χρηματικών ποσών.

¹⁴⁵ Τέτοιο παράδειγμα είναι η σύμβαση παροχής πίστωσης με αλληλόχρεο λογαριασμό, οράτε την υπ' αρ. 853/1992 ΠολΠρωτΠειρ σε ΕΕμπΔ 1993, σελ. 573.

¹⁴⁶ Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 1599/2011 ΑΠ σε ΕλλΔνη 2012, σελ. 432.

¹⁴⁷ Σωτήριου – Τσουρή Μαρία Υποχρέωση του διαχειριστή προς λογοδοσία στην Εταιρία περιορισμένης ευθύνης και στην ομόρρυθμη Εταιρία σε ΕπισκΕΔ Γ/2000 σελ. 656 επ. (657). Περί του ζητήματος οράτε και κατωτέρω στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο.

- Η διάταξη του εδ. α' του αρ. 1399 ΑΚ, η οποία, για την περίπτωση που ο ένας σύζυγος διαχειρίζεται κατόπιν ανάθεσης σε αυτόν την περιουσία του άλλου συζύγου, απαλλάσσει από την υποχρέωση προς λογοδοσία της γενομένης διαχείρισης ορίζοντας ότι «αν ο ένας από τους συζύγους ανέθεσε στον άλλο την διαχείριση της ατομικής περιουσίας, δεν υπάρχει υποχρέωση για λογοδοσία και για απόδοση των εισοδημάτων από τη διαχείριση, εφόσον δεν έχουν συμφωνήσει διαφορετικά.». Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι η απαλλαγή της υποχρέωσης για λογοδοσία αφορά μόνο τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν από τη διαχείριση, τα οποία, εφόσον δεν συμφωνήθηκε το αντίθετο, δεν υποχρεούται να επιστρέψει ο διαχειριστής,. Αντιθέτως, αναφορικός με το δοθέν προς διαχείριση κεφάλαιο, παραμένει ακέραιη η υποχρέωσή του για λογοδοσία και για απόδοση αυτού (κεφαλαίου) ¹⁴⁸. Βέβαια όπως σημειώνεται, και στην εν λόγω περίπτωση, εφαρμογή έχουν ειδικότερες διατάξεις περί εντολής.

- Η διάταξη του εδ. α' του αρ. 1539 ΑΚ, η οποία καθιερώνει την υποχρέωση των γονέων σε λογοδοσία σε περίπτωση που έπαυσε η γονική μέριμνα ή το δικαίωμα των γονέων να διοικούν την περιουσία του τέκνου τους ή και μόνη η άσκηση της διοίκησης αυτής, ορίζοντας ότι «Αν έπαψε η γονική μέριμνα ή το δικαίωμα των γονέων να διοικούν την περιουσία του τέκνου τους ή και μόνη η άσκηση τους, οι γονείς οφείλουν λογοδοσία ... ». Το ίδιο περιεχόμενο έχει και η διάταξη του δεύτερου εδαφίου σε σχέση με έναν εκ των γονέων.

- Η διάταξη του εδ. α' του αρ. 1626 ΑΚ, η οποία καθιερώνει την υποχρέωση του επιτρόπου ανηλίκου να λογοδοτεί στο εποπτικό συμβούλιο τουλάχιστον κάθε χρόνο ορίζοντας ότι «Ο επίτροπος οφείλει να λογοδοτεί στο εποπτικό συμβούλιο κάθε χρόνο.» Και, στο ίδιο πλαίσιο, η διάταξη του αρ. 1652 ΑΚ η οποία ορίζει ότι «Ο επίτροπος μετά το τέλος της επιτροπείας του έχει υποχρέωση να παραδώσει την περιουσία που διοίκησε και να λογοδοτήσει για την όλη διοίκηση του» ¹⁴⁹.

- Η διάταξη του εδ. α' του αρ. 1693 ΑΚ, η οποία, για την περίπτωση που έχει οριστεί από το δικαστήριο επιμελητής για την διοίκηση ξένης περιουσίας ενηλίκου, σχετικά με την ευθύνη του επιμελητή παραπέμπει στην διάταξη για την επιτροπεία ανηλίκων ως ανωτέρω.

- Η διάταξη του αρ. 1907 ΑΚ, η οποία καθιερώνει την υποχρέωση για λογοδοσία του κληρονόμου με απογραφή ορίζοντας ότι «Ο κληρονόμος με απογραφή διοικεί την ομάδα της κληρονομίας, ευθύνεται για κάθε αμέλεια και υπόκειται σε λογοδοσία».

- Η διάταξη του εδ. α' του αρ. 1918 ΑΚ, η οποία καθιερώνει την υποχρέωση για λογοδοσία του εκκαθαριστή της κληρονομίας ορίζοντας ότι «Ο εκκαθαριστής διοικεί την ομάδα της κληρονομίας, ευθύνεται για κάθε αμέλεια και έχει την υποχρέωση να λογοδοτήσει».

¹⁴⁸ Οράτε την υπ' αρ. 153/2010 σε ΕλλΔνη 2013, σελ. 133.

¹⁴⁹ Οράτε την υπ' αρ. 48/2010 ΕφΠατ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

- Η διάταξη του εδ. β' του αρ. 1941 ΑΚ, η οποία δημιουργεί υποχρέωση του κληρονόμου που βαρύνεται με καταπίστευμα και δημιουργεί δικαίωμα υπέρ του καταπιστευματοδόχου ορίζοντας ότι «Ο καταπιστευματοδόχος έχει δικαίωμα να ζητήσει λογοδοσία». Και, τέλος,

- Η διάταξη του εδ. β' του αρ. 2023 ΑΚ, η οποία δημιουργεί στον εκτελεστή διαθήκης υποχρέωση να λογοδοτήσει εφόσον αυτός είχε προχωρήσει σε πράξεις διοίκησης της κληρονομίας, ορίζοντας ότι «Σε περίπτωση διαχείρισης (ο εκτελεστής της διαθήκης) έχει υποχρέωση να λογοδοτήσει». ¹⁵⁰

4. Η αξίωση για λογοδοσία στις προσωπικές εταιρίες.

Στην παρούσα θέση, θα αναφερθεί το ζήτημα σχετικά με την δυνατότητα να εγερθεί αγωγή λογοδοσίας για τα πεπραγμένα σε μία προσωπική εταιρία. Σε σχέση με τις εφαρμοστέες διατάξεις, πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του αρ. 271 του Ν. 4072/2012, εφόσον δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση στο αντίστοιχο κεφάλαιο, στην ετερόρρυθμη εταιρία εφαρμόζονται οι διατάξεις για την ομόρρυθμη εταιρία, ενώ σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 2 του αρ. 249 του ίδιου νόμου, εφόσον δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση στο αντίστοιχο κεφάλαιο, εφαρμόζονται στην ομόρρυθμη εταιρία οι διατάξεις του αστικού δικαίου για την εταιρία, με εξαίρεση τις διατάξεις των άρθρων 758 και 761 ΑΚ ^{151 152}.

Σε σχέση με το ζήτημα αυτό, παλαιότερα, η νομολογία και εκπρόσωπος της θεωρίας, είχε αποφανθεί ότι αγωγή λογοδοσίας, η οποία είχε εγερθεί από κάποιον από τους εταίρους της προσωπικής εταιρίας κατά του εκκαθαριστή, διαρκούσης της εκκαθάρισης της εταιρίας αυτής, ότι ήταν απαράδεκτη μέχρι την αποπεράτωση της εκκαθάρισης, η οποία είχε ξεκινήσει είτε κατόπιν λύσης της εταιρίας σύμφωνα με το καταστατικό της ή κατόπιν διαταχθείσας εκκαθάρισης από το δικαστήριο ¹⁵³. Και αυτό διότι, κατά την άποψη αυτή, η εκκαθάριση έχει σκοπό τη διενέργεια των αναγκαίων πράξεων με τις οποίες θα προσδιορισθεί το ενεργητικό της εταιρικής περιουσίας, ώστε μόνο μετά το πέρας αυτής, να είναι δυνατό (δηλαδή να είναι παραδεκτή η άσκηση αγωγής) να εγερθεί τόσο αγωγή διανομής της εταιρικής

¹⁵⁰ Περί όλων των ανωτέρω οράτε σε *Κρητικό Αθ. ό.π.*, σελ. 115, παρ. 2· *Γεωργιάδη Αστ. ό.π.*, σελ. 207· *Γεωργιάδη Απόστολο* Ενοχικό Δίκαιο Γενικό Μέρος, Β' Έκδοση, 2015, σελ. 177, παρ. 15· *Καλαβρό Κωνσταντίνο* Πολιτική Δικονομία, Γενικό Μέρος, Διαδικασία στα πρωτοβάθμια δικαστήρια, Δ' Έκδοση, 2016 σελ. 1085/6, παρ. 23· *Νίκα Ν. ό.π.*, σελ. 798, υποσημ. 1.

¹⁵¹ Οράτε την υπ' αρ. 1154/2015 ΜονΠρωτΘεσ σε ΕλλΔνη 3/2016 σελ. 863.

¹⁵² Πριν τη θέσπιση του ν. 4072/2012, στην ομόρρυθμη και την ετερόρρυθμη εταιρία εφαρμόζονταν αναλογικά οι διατάξεις της αστικής εταιρίας. Οράτε τις παρατηρήσεις *Παμπούκη Κωνσταντίνου* κάτω από την υπ' αρ. 1048/2003 ΕφΘεσ σε ΕπισκεΔ Δ/2003 σελ. 1155 επ (1159).

¹⁵³ Οράτε την υπ' αρ. 269/1973 ΕφΘεσ σε ΑρχΝ, 1974, σελ. 65· *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 120, παρ. 29.

περιουσίας, όσο και αγωγή λογοδοσίας, η οποία επίσης αποσκοπεί στον προσδιορισμό της εταιρικής περιουσίας. Κατά την άποψη αυτή δηλαδή, εφόσον έχει ξεκινήσει η διαδικασία της εκκαθάρισης, αυτή μόνο μπορεί να καταλήξει σε κάποιο συμπέρασμα σε σχέση με τη συνολική οικονομική κατάσταση της εταιρίας, και όχι κάποια άλλη διαδικασία, και δεν είναι δυνατό να λειτουργούν ταυτόχρονα δύο διαδικασίες.

Η συγκεκριμένη άποψη, δεν υιοθετείται, και με σειρά αποφάσεων γίνεται δεκτό ότι η άσκηση αγωγής λογοδοσίας (και η συζήτηση αυτής) για τα πεπραγμένα διαρκούσης της ύπαρξης, αλλά και μετέπειτα, για τα πεπραγμένα διαρκούσης της εκκαθάρισης είναι παραδεκτή¹⁵⁴. Περαιτέρω, από τη θεωρία υποστηρίζεται ότι η θέση αυτή είναι ορθή, τούτο διότι η λογοδοσία, ως θεσμός, στο μεν στάδιο της παραγωγικής λειτουργίας και της «ζωής» της εταιρείας συνδέεται με την διανομή των κερδών, ενώ από την άλλη, στο στάδιο της εκκαθάρισης της συνδέεται με την διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης¹⁵⁵.

Ενώ, όμως η νομολογία θεωρεί ότι η οφειλόμενη λογοδοσία μπορεί να αφορά ένα ενιαίο χρονικό διάστημα, όπου η εταιρία λειτούργησε και εν συνεχεία τέθηκε σε εκκαθάριση, η θεωρία, έχει διαφορετική άποψη, συμφώνως με το ουσιαστικό δίκαιο¹⁵⁶.

Σύμφωνα με την άποψη της θεωρίας, το σημείο «μηδέν», κατά το οποίο ο δοσίλογος θα πρέπει να δώσει λογαριασμό για τις διαχειριστικές πράξεις του, για την περίπτωση της αγωγής λογοδοσίας διαρκούσης της εταιρίας, σύμφωνα με τη διάταξη του αρ. 762 ΑΚ, εφόσον δεν έχει συμφωνηθεί διαφορετικά με την εταιρική σύμβαση, θα είναι το χρονικό σημείο λύσης της εταιρίας (και το οποίο θα είναι μικρότερο του έτους) ή το τέλος του κάθε έτους, εφόσον η διάρκεια ζωής της εταιρείας έχει συμφωνηθεί μεγαλύτερη από ένα έτος. Για την περίπτωση όμως, όπου έχει ξεκινήσει η διαδικασία της εκκαθάρισης και ασκείται αγωγή λογοδοσίας, το άνω χρονικό σημείο τοποθετείται στο στάδιο πριν από την διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης¹⁵⁷. Έτσι ώστε, να είναι δυνατό να ασκηθεί αγωγή λογοδοσίας είτε μόνο για το διάστημα λειτουργίας της εταιρίας, είτε μόνο για το διάστημα της εκκαθάρισης¹⁵⁸. Όπως, πάντως σημειώνεται, σύμφωνα με τα ισχύοντα περί εντολής, όταν ασκείται αγωγή λογοδοσίας κατά του εκκαθαριστή, θα

¹⁵⁴ Οράτε την προγενέστερη υπ' αρ. 1091/1971 ΑΠ σε ΝοΒ 24, σελ. 394· καθώς και την υπ' αρ. 109/2004 ΕφΘεσ σε ΕπισκεΔ Β/2004 σελ. 475 επ. με σύμφωνο Εισαγωγικό Σημείωμα – Σχόλιο του Παμπούκη Κωνσταντίνου. Καθώς και την υπ' αρ. 1154/2015 ΜονΠρωτΘεσ σε ΕλλΔνη 3/2016 σελ. 863.

¹⁵⁵ Παμπούκης Κ. στο Εισαγωγικό Σημείωμα του κάτω από την άνω υπ' αρ. 109/2004 ΕφΘεσ σελ. 476.

¹⁵⁶ Οράτε την υπ' αρ. 109/2004 ΕφΘεσ σε ΕπισκεΔ Β/2004 σελ. 475 επ.

¹⁵⁷ Παμπούκης Κ. ό.π. σελ. 476.

¹⁵⁸ Οράτε την υπ' αρ. 399/2002 ΕφΑΘ σε ΕπισκεΔ Β/2002, σελ. 575.

πρέπει η εντολή διαχείρισης να έχει ανακληθεί ή να έχει αντικατασταθεί ο εκκαθαριστής ή να έχει παραιτηθεί ¹⁵⁹.

5. Η αξίωση για λογοδοσία σύμφωνα με διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες ειδικές διατάξεις.

Περαιτέρω, εκτός από τις άνω διατάξεις, οι οποίες δημιουργούν αξίωση λογοδοσίας, και στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αλλά και σε άλλους νόμους, υπάρχουν διατάξεις οι οποίες δίνουν το δικαίωμα για άσκηση αγωγής λογοδοσίας σε συγκεκριμένα πρόσωπα. Πρόκειται για τις εξής περιπτώσεις.

- Για την περίπτωση κατά την οποία σύμφωνα με το αρ. 1022 επ. του ΚΠολΔ, έχει διαταχθεί η κατάσχεση ειδικών περιουσιακών δικαιωμάτων του οφειλέτη, και έχει διαταχθεί ως πλέον πρόσφορο μέσο αξιοποίησης αυτών, η διαχείριση τους από πρόσωπο – διαχειριστή διορισθέν από το δικαστήριο. Πιο συγκεκριμένα, η διαταξη της παρ. 1 του αρ. 1032 ΚΠολΔ ορίζει ότι ο διαχειριστής οφείλει να υποβάλει κάθε έτος, καθώς και όταν περατωθεί η διαχείριση, έγγραφη λογοδοσία σε εκείνον υπέρ του οποίου έγινε και σε εκείνον κατά του οποίου είχε στραφεί η εκτέλεση και στους δανειστές που αναγγέλθηκαν ¹⁶⁰.

- Για την περίπτωση κατά την οποία σύμφωνα με το αρ. 1034 επ. του ΚΠολΔ, έχει διαταχθεί η αναγκαστική διαχείριση ακινήτου ή επιχείρησης του οφειλέτη. Πιο συγκεκριμένα, η διαταξη της παρ. 1 του αρ. 1045 ΚΠολΔ ορίζει ότι ο διαχειριστής οφείλει να υποβάλει κάθε έτος, καθώς και όταν περατωθεί η διαχείριση, έγγραφη λογοδοσία στον οφειλέτη, σε εκείνον που ζήτησε την αναγκαστική διαχείριση και στους δανειστές που αναγγέλθηκαν.

- Για την περίπτωση κατά την οποία σύμφωνα με τη διάταξη του εδ. α' του αρ. 23 ΚΙΝΔ, δημιουργείται υποχρέωση λογοδοσίας του διαχειριστή της συμπλοιοκτησίας απέναντι στον καθένα από τους συμπλοιοκτήτες και ανεξάρτητα από το ύψος της μερίδας συμμετοχής τους στην συμπλοιοκτησία. Πιο συγκεκριμένα η άνω διάταξη ορίζει ότι ο διαχειριστής υποχρεούται να λογοδοτή εν παντί χρόνω κατ' απόφασιν της πλειοψηφίας, πάντως δ' άπαξ του έτους. Ο διαχειριστής υποχρεούται να λογοδοτή και προς ένα έκαστον των συμπλοιοκτητών επί τη αιτήσει του ¹⁶¹. Τέλος,

- Για την περίπτωση της λογοδοσίας του συνδίκου της πτώχευσης κατ' αρ. 165 ΠτΚ. Συγκεκριμένα, η διάταξη των παρ. 1 και 2 του αρ. 165 ορίζει ότι εντός μηνός από την περάτωση της πτώχευσης, με οποιονδήποτε από τους προβλεπόμενους στον Πτωχευτικό κώδικα τρόπους, ο σύνδικος καταθέτει στον εισηγητή έκθεση περί της λογοδοσίας του. Οι πιστωτές και ο οφειλέτης δικαιούνται να λάβουν αντίγραφα

¹⁵⁹ *Ιορδανίδης Παγκράτιος* Ζητήματα από τη λογοδοσία του εκκαθαριστή σε ΕπισκεΔ Β/2002, σελ. 578 επ (580).

¹⁶⁰ Οράτε την ανωτέρω παραπεμπόμενη βιβλιογραφία στην υπ' αρ. 150 υποσημ. .

¹⁶¹ Οράτε την ανωτέρω παραπεμπόμενη βιβλιογραφία στην υπ' αρ. 150 υποσημ., και την υπ' αρ. 1012/1980 ΕφΠειρ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

της έκθεσης αυτής. Και, ακόμη, ότι ο εισηγητής συγκαλεί εντός μηνός τη συνέλευση των πιστωτών, ενώπιον των οποίων ο σύνδικος λογοδοτεί για τη διαχείριση του. Στη συνέλευση αυτή καλείται και δικαιούται να παραστεί και ο οφειλέτης ¹⁶².

Τέλος, μία σύντομη αναφορά πρέπει να γίνει στα εξής δύο ζητήματα. Αφενός ότι αξίωση για λογοδοσία μπορεί να γεννηθεί στο πρόσωπο κάποιου δικαιούχου δυνάμει σύμβασης την οποία έχει συνάψει με το δοσίλογο σύμφωνα με την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, την οποία καθιερώνει η διάταξη του αρ. 361 ΑΚ ¹⁶³. Έτσι για παράδειγμα, είναι δυνατόν να έχει αναληφθεί εγκύρως, με σύμβαση, υποχρέωση λογοδοσίας των εκτελεστών διαθήκης και για χρονικό διάστημα κατά το οποίο αυτοί δεν ήσαν εκτελεστές της διαθήκης ¹⁶⁴.

Αφετέρου, πρέπει να σημειωθεί ότι στις περιπτώσεις, που η υποχρέωση για λογοδοσία ρυθμίζεται ειδικά και αποκλειστικά από άλλες διατάξεις, τότε η διάταξη του αρ. 303 ΑΚ παραμένει ανεφάρμοστη ¹⁶⁵. Έτσι, για παράδειγμα υπό το καθεστώς του ν.δ. 3026/1954 «Περί του Κώδικος περί Δικηγόρων» είχε κριθεί ότι αγωγή λογοδοσίας από δικηγόρο κατα δικηγορικού συλλόγου είναι μη νόμιμη λόγω του ότι το εν λόγω διάταγμα είχε ειδικές ρυθμίσεις και προβλέψεις για τη λογοδοσία του Διοικητικού Συμβουλίου αυτού, το οποίο διαχειριζόταν την περιουσία του οικείου συλλόγου ¹⁶⁶. Ακόμη, σημειώνεται ότι η υποχρέωση του διαχειριστή εταιρείας περιορισμένης ευθύνης εξαντλείται στην υποχρέωση του να καταρτίσει τον ετήσιο ισολογισμό και να προχωρήσει σε απογραφή της εταιρικής περιουσίας, ώστε, μόνο η εταιρία, και όχι ο κάθε εταίρος ξεχωριστά, να δικαιούται να εναγάγει τον διαχειριστή. Και πάλι όμως, τούτο μπορεί να συμβεί όχι ως άσκηση κάποιας αξίωσης λογοδοσίας, αλλά ζητώντας αποζημίωση και αποκατάσταση της ζημιάς την οποία τύχον υπέστη λόγω της παράβασης από την πλευρά του διαχειριστή της παραπάνω υποχρέωσης του ¹⁶⁷. Ακόμη δε, δεν γεννάται υποχρέωση για λογοδοσία των μελών του διοικητικού συμβουλίου της ανώνυμης εταιρίας απέναντι στους μετόχους αυτής ¹⁶⁸.

¹⁶² Οράτε την ανωτέρω παραπεμπόμενη βιβλιογραφία στην υπ' αρ. 150 υποσημ. .

¹⁶³ *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 116, παρ. 5.

¹⁶⁴ Οράτε την υπ' αρ. 179/1969 ΕφΘεσ σε Αρμ 1969, σελ. 573 επ.

¹⁶⁵ *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 115, παρ. 6· Ορατή και την σημείωση του Π.Σ. *Αρβανιτάκη* κάτω από την υπ' αρ. 19721/1998 ΜονΠρωτΘεσ σε Αρμ 1999, σελ. 243 επ (246).

¹⁶⁶ Οράτε την υπ' αρ. 5566/2006 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2007, σελ. 1124.

¹⁶⁷ *Σωτήριου – Τσουρή Μαρία* Υποχρέωση του διαχειριστή κλπ ό.π. σε ΕπισκεΔ Γ/2000 σελ. 658· *Πανταζόπουλος Αθανάσιος* Σημείωμα κάτω από την υπ' αρ. 1896/2014 ΑΠ σε ΕλλΔνη 3/2014, σελ. 750 επ (751).

¹⁶⁸ *Κρητικός Αθ. ό.π.*, σελ. 115, παρ. 6· *Πανταζόπουλος Αθ.* Σημείωμα κάτω από την υπ' αρ. 1896/2014 ΑΠ σε ΕλλΔνη 3/2014, σελ. 750 επ (751). Οράτε και την υπ' αρ. 1048/2003 ΕφΘεσ σε ΕπισκεΔ Δ/2003, σελ. 1148.

6. Η σχέση των ειδικότερων διατάξεων, οι οποίες προβλέπουν την αξίωση λογοδοσίας, σε σχέση με το γενικό κανόνα του αρ. 303 ΑΚ.

Έτσι, προκύπτει ότι, με εξαίρεση τις αμέσως ανωτέρω αναφερθείσες εξαιρέσεις, η υποχρέωση λογοδοσίας με βάση τις ειδικότερες διατάξεις του ΑΚ είναι δυνατό να διέπεται παραλλήλως και από την διάταξη του αρ. 303 ΑΚ¹⁶⁹. Περαιτέρω, είναι αληθές ότι κατά τη σύνταξη της αγωγής του, ο ενάγων θα πρέπει να συμπεριλάβει εκείνα τα στοιχεία ώστε η αγωγή του να κριθεί νόμω βάσιμη, καθώς διαφορετικές προϋποθέσεις θέτει ο νόμος για την αναγνώριση της αξίωσης για λογοδοσία π.χ. σύμφωνα με τη γενική διάταξη του αρ. 303 ΑΚ, η οποία, κατά μία άποψη, στην πραγματικότητα δημιουργεί τη σχέση της διοίκησης αλλοτρίων¹⁷⁰, η οποία απαιτεί την πλήρωση λιγότερων προϋποθέσεων, σε σύγκριση π.χ. με την αξίωση για λογοδοσία την οποία διατηρεί ο εταίρος προσωπικής εταιρίας.

Έτσι, έχει υποστηριχθεί ότι στις περιπτώσεις αυτές η διάταξη του αρ. 303 ΑΚ εφαρμόζεται συμπληρωματικά¹⁷¹, αλλά και ότι τυχόν αποκλίνουσες ρυθμίσεις, που περιλαμβάνονται στις ειδικότερες διατάξεις, ότι υπερισχύουν της ΑΚ 303 λόγω ειδικότητας¹⁷². Από την άλλη πλευρά, η νομολογία φαίνεται να αποφεύγει να λάβει θέση σε σχέση με το συγκεκριμένο ζήτημα¹⁷³. Κατά την άποψη μας, τα δικαστήρια θα πρέπει να αναζητούν τις προϋποθέσεις της ειδικότερης έννομης σχέσης για την θεμελίωση της αξίωσης προς λογοδοσία, και όχι τις προϋποθέσεις της γενικής διάταξης του αρ. 303 ΑΚ. Εξάλλου, ο ενάγων - δεξίλογος θα προστατεύεται στα δικαιώματά του με την δυνατότητα επικουρικής σώρευσης περισσότερων νόμιμων βάσεων στην αγωγή του.

Εξάλλου, πρέπει να σημειωθεί ότι σε κάποιες περιπτώσεις, όπου προβλέπεται αξίωση λογοδοσίας από λοιπές διατάξεις του αστικού κώδικα, την ίδια στιγμή, ο δικαιούχος αυτής έχει και άλλα δικαιώματα τα οποία μπορεί να ασκήσει αντί της αξίωσης προς λογοδοσία. Πάλι όμως καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι π.χ. αγωγή προσώπου το οποίο, επικαλούμενο τις διατάξεις της εντολής, αξιώνει την παροχή λογοδοσίας από τον εντολοδόχο θα πρέπει να απορρίπτεται ως νόμω αβάσιμη, εφόσον ο ενάγων δεν άσκησε το δικαίωμα πληροφόρησης του σύμφωνα με το αρ. 718 ΑΚ. Για παράδειγμα και με αυτό το επιχείρημα απορρίπτονται αγωγές λογοδοσίας μεμονωμένων συνιδιοκτητών κατά διαχειριστή πολυκατοικίας για ατομική λογοδοσία περί της ηγενομένης διαχείρισης. Επομένως εφόσον είναι

¹⁶⁹ Οράτε την παραπεμπόμενη νομολογία στον *Οικονομόπουλο Β. ό.π.*, κεφ. 45, σελ. 1203, παρ. 3.

¹⁷⁰ *Οικονομόπουλος Β. ό.π.*, κεφ. 45, σελ. 1205, παρ. 13.

¹⁷¹ Οράτε το ενημερωτικό σημείωμα της *Ε.Ν.* κάτω από την υπ' αρ. 1122/2006 ΑΠ, η οποία δημοσιεύεται σε Χρ.δ ΣΤ/2006 σελ. 892.

¹⁷² *Οικονομόπουλος Β. ό.π.*, κεφ. 45, σελ. 1203, παρ. 3.

¹⁷³ Οράτε το σχόλιο υπό την υπογραφή *Α.Ν.Α.Λ.* κάτω από την υπ' αρ. 3/ΤΠ/2014 Πολ.Πρωτ.Βερ σε Αρμ 2016 σελ. 227.

δυνατόν να γεννηθούν αμφισβητήσεις σε σχέση με τις εφαρμοστές διατάξεις, θα πρέπει ορθότερα να εφαρμόζονται οι ειδικότερες διατάξεις.

7. Η παραγραφή της αξίωσης προς λογοδοσία κατά το ουσιαστικό δίκαιο.

Όπως έχει σημειωθεί ανωτέρω, η αξίωση λογοδοσίας δεν είναι αυτοτελής αλλά παρεπόμενη σε σχέση με την αξίωση από την κύρια έννομη σχέση, από την οποία απορρέει και στην εξυπηρέτηση της οποίας αποβλέπει. Έτσι για παράδειγμα στην διοίκηση αλλοτρίων η κύρια αξίωση του κυρίου της υποθέσεως, η οποία έχει ως περιεχόμενο την απόδοση των όσων απέκτησε ο διοικητής από την διοίκηση, εξυπηρετείται από την αξίωση για λογοδοσία¹⁷⁴.

Για τον λόγο αυτό, η αξίωση για παροχή λογοδοσίας υπόκειται στην κοινή εικοσαετή παραγραφή, την οποία ορίζει το αρ. 249 ΑΚ. Αν όμως, σε συγκεκριμένη περίπτωση ισχύει βραχύτερη παραγραφή για την κύρια αξίωση, η οποία πηγάζει από την έννομη σχέση, στην οποία στηρίζεται και η αξίωση για παροχή λογοδοσίας ή για την εξυπηρέτηση της οποίας δημιουργείται η σχετική υποχρέωση, τότε, η μικρότερη αυτή παραγραφή ισχύει και για την αξίωση παροχής λογοδοσίας¹⁷⁵. Αντιστοίχως, με την αγωγή λογοδοσίας και ανεξάρτητα από το εάν σε αυτή σωρεύεται και αίτημα για καταβολή καταλοίπου, η θεωρία υποστηρίζει ότι με τον τρόπο αυτό διακόπτεται και η παραγραφή της κύριας αξίωσης κατ' αρ. 261 ΑΚ¹⁷⁶.

IV. Η αξίωση για εγχείριση καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων κατά το ουσιαστικό δίκαιο.

1. Το περιεχόμενο της αξίωσης.

Σύμφωνα με τη διάταξη του αρ. 304 ΑΚ ορίζεται ότι όποιος έχει υποχρέωση να αποδώσει ομάδα αντικειμένων ή να δώσει πληροφορίες για αυτήν, οφείλει να έχει εγχειρίσει στο δικαιούχο κατάλογο των στοιχείων της ομάδας. Η διάταξη θεσπίζει μία παρεπόμενη και επιβοηθητικής φύσης υποχρέωση σε βάρος εκείνου που πρέπει να αποδώσει την ομάδα αντικειμένων ή να παράσχει πληροφορίες για αυτήν¹⁷⁷. Η διάταξη δεν ορίζει τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα πρόσωπο αποκτά την υποχρέωση να αποδώσει ομάδα αντικειμένων ή να παράσχει πληροφορίες, ούτε θέτει σχετικές προϋποθέσεις για τη γέννηση της υποχρέωσης

¹⁷⁴ Γεωργιάδης Απ. ό.π., σελ. 178, παρ. 18.

¹⁷⁵ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 119, παρ. 18· Απαλλαγάκη Χαρίκλεια (Μπαλογιάννη Ευαγγελία/Γεωργιάδου Μαρία) Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' Άρθρο, Τόμος Πρώτος (άρθρα 1 - 590), 4^η έκδοση, 2016, αρ. 474, σελ. 1190, παρ. 19. Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 174/2010 ΑΠ σε ΝοΒ 2011, σελ. 300, και την υπ' αρ. 174/2010 ΑΠ σε ΕλλΔνη 2011, σελ. 1391.

¹⁷⁶ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 118, παρ. 19· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., αρ. 473, σελ. 1012, παρ. 46· Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 838, παρ. 3.

¹⁷⁷ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 120, παρ. 1· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 211· Γεωργιάδης Απ. ό.π., σελ. 179, παρ. 22.

κατά του υπόχρεου και τη γέννηση της αξίωσης κατά του δικαιούχου ¹⁷⁸. Σημειώνεται ότι η υποχρέωση για παράδοση καταλόγου ομάδας αντικειμένων δεν ταυτίζεται με την κατά το άρθρο 303 ΑΚ υποχρέωση για λογοδοσία, όπως επίσης ότι είναι παραδεκτή η σώρευση στο ίδιο δικόγραφο, εφόσον συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις για την αντικειμενική σώρευση αγωγών, αγωγής για λογοδοσία με αγωγή για απόδοση ομάδας αντικειμένων ¹⁷⁹.

Έτσι, όποιος, κατά το ουσιαστικό δίκαιο, έχει υποχρέωση να αποδώσει ομάδα αντικειμένων ή να παράσχει πληροφορίες για αυτήν, αυτός αποκτά μία επιπρόσθετη υποχρέωση, ήτοι να εγχειρίσει στο δικαιούχο κατάλογο με τα στοιχεία της ομάδας. Σε περίπτωση, δε, που δεν ανταποκριθεί στην υποχρέωση αυτή, μπορεί να εξαναγκασθεί με σχετική αγωγή, η οποία ρυθμίζεται από τις διατάξεις των αρ. 473 - 477 ΚΠολΔ. Κατά συνέπεια, στην παρούσα θέση θα γίνει αναφορά αφενός στις περιπτώσεις κατά τις οποίες γεννάται κατά το ουσιαστικό δίκαιο υποχρέωση για απόδοση ομάδας αντικειμένων ή παροχής πληροφοριών, αφετέρου στο περιεχόμενο της έννοιας «ομάδα αντικειμένων» και στο περιεχόμενο του δικαιώματος της λήψης πληροφοριών. Τέλος, θα γίνει μία σύντομη αναφορά στον τρόπο εκπλήρωσης της υποχρέωσης από τον υπόχρεο, εκούσια ή δικαστική.

Καθώς, όπως αναφέρθηκε, το άρθρο 304 ΑΚ δεν θέτει τις προϋποθέσεις γέννησης του δικαιώματος για απόδοση της ομάδας αντικειμένων ή για την λήψη πληροφοριών, προκύπτει ότι, για την εφαρμογή της διάταξης, η σχετική αξίωση θα πρέπει να έχει θεμελιωθεί, ήδη, βάσει είτε διάταξης νόμου είτε βάσει δικαιοπραξίας ή και από την καλή πίστη (για την υποχρέωση παροχής πληροφοριών μόνο ¹⁸⁰) ¹⁸¹.

A. Η αξίωση για απόδοση ομάδας αντικειμένων.

Η υποχρέωση για απόδοση ομάδας αντικειμένων συνήθως θεμελιώνεται σε ρητές διατάξεις του αστικού κώδικα. Τέτοιες περιπτώσεις είναι η διάταξη του αρ. 1652 ΑΚ, όπου δημιουργείται υποχρέωση του επιτρόπου μετά το τέλος της επιτροπείας να παραδώσει την περιουσία που διοίκησε, του αρ. 1865 επ ΑΚ, του αρ. 1871 ΑΚ, όπου δημιουργείται υποχρέωση του νομέα της κληρονομιάς να αποδώσει την κληρονομία ή κάποιο αντικείμενο από αυτήν στον αληθινό κληρονόμο, του αρ. 1923 σε συνδυασμό με το αρ. 1941 ΑΚ, όπου δημιουργείται υποχρέωση του κληρονόμου, ο οποίος βαρύνεται με κληρονομικό καταπίστευμα, να αποδώσει αυτό στον καταπιστευματοδόχο, του αρ. 2020 σε συνδυασμό με το αρ. 2023 και 719 ΑΚ, όπου γεννάται υποχρέωση του εκτελεστή διαθήκης να

¹⁷⁸ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 120, παρ. 1· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 211. Οράτε και την υπ' αρ. 1896/2014 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

¹⁷⁹ Οράτε την υπ' αρ. 1896/2014 ΑΠ σε ΕλλΔνη 3/2015, σελ. 750 = ΤΝΠ Ισοκράτης.

¹⁸⁰ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 121, παρ. 6.

¹⁸¹ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 120, παρ. 1, και σελ. 121/2 παρ. 6· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 211· Γεωργιάδης Απ. ό.π., σελ. 178, παρ. 20. Οράτε και την υπ' αρ. 1896/2014 ΑΠ ό.π. .

αποδώσει στον κληρονόμο ό, τι απέκτησε από τη διαχείριση της κληρονομιάς, του αρ. 1539 ΑΚ, όπου γεννάται υποχρέωση του γονέα (ή και των δύο γονέων) σε περίπτωση παύσης της γονικής μέριμνας ή του δικαιώματος διοίκησης της περιουσίας του τέκνου του να αποδώσει την περιουσία που διαχειρίσθηκε, του αρ. 1913 ΑΚ, όπου γεννάται υποχρέωση του κληρονόμου να αποδώσει την κληρονομιά στον εκκαθαριστή ¹⁸².

Περαιτέρω, υποχρέωση για απόδοση ομάδας αντικειμένων, και συνακόλουθη γέννηση της αξίωσης για εγχείριση καταλόγου αυτών, δυνάμει σύμβασης, γεννάνται λ.χ. Στην περίπτωση πώλησης ολόκληρης περιουσίας κατ' αρ. 367 και 479 ΑΚ, στην περίπτωση της απόδοσης του μισθίου αγροτικού κτήματος κατ' αρ. 629 ΑΚ, στην περίπτωση της σύμβασης εντολής κατά του εντολοδόχου κατ' αρ. 719 ΑΚ καθώς και στην περίπτωση της εταιρίας (αρ. 754 ΑΚ) κατά του διαχειριστή ¹⁸³, και στην περίπτωση της γνήσιας διοίκησης αλλοτρίων κατ' αρ. 734 ΑΚ κατά του διοικητή, στην περίπτωση επικαρπίας ομάδας πραγμάτων κατ'αρ. 1146 ΑΚ, καθώς και στην περίπτωση της πώλησης κληρονομιάς κατ' αρ. 1942 ΑΚ ¹⁸⁴.

Β. Η έννοια της ομάδας αντικειμένων.

Ως ομάδα αντικειμένων νοείται κάθε άθροισμα διαφόρων, εν γένει, στοιχείων (πραγμάτων, δικαιωμάτων, απαιτήσεων κλπ), τα οποία λόγω της ενότητας του σκοπού τους αποτελούν κατά την αντίληψη των συναλλαγών οικονομική ενότητα, ανεξάρτητα από το εάν είναι όμοια ή διαφορετικά, και που σαν σύνολο πρέπει να αποδοθεί στο δικαιούχο βάσει ενιαίας έννομης σχέσης ¹⁸⁵. Ένα σχετικό παράδειγμα είναι η υποχρέωση του εντολοδόχου να αποδώσει στον εντολέα οτιδήποτε απέκτησε από την εκτέλεση της εντολής κατ' αρ. 719 ΑΚ ¹⁸⁶.

Όμως, σημειώνεται ότι η έννοια της ομάδας αντικειμένων του αρ. 304 ΑΚ είναι ευρύτερη, και άρα περιλαμβάνει, τις συναφείς έννοιες της ομάδας πραγμάτων, ή της ομάδας περιουσίας ¹⁸⁷, διαφοροποιείται όμως από αυτές κατά το ότι μπορεί να περιλαμβάνει όμοια ή/και διαφορετικά στοιχεία, τα οποία αρκεί να οφείλονται βάσει ενιαίας έννομης σχέσης ¹⁸⁸. Η ομάδα πραγμάτων αποτελείται από πλείονα αυθύπαρκτα πράγματα, τα οποία, λόγω της ενότητας του οικονομικού τους σκοπού,

¹⁸² Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 121, παρ. 2· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 211.

¹⁸³ Ενδιαφέρον παρουσιάζει η υπ' αρ. 1896/2014 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης, όπου έγινε δεκτό ότι αποτελούσαν στοιχεία της κυριότητας του εντολοδόχου, και υποκείμενα σε απόδοση απλά έγγραφα, εν προκειμένω ανφέρονται ως «ντοσιέ» στα οποία φυλάσσονταν έγγραφα σχετικά με την οικονομική πορεία της εντολέως ομόρρυθμης εταιρίας.

¹⁸⁴ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 121, παρ. 4.

¹⁸⁵ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 120, παρ. 2· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 211. Οράτε και την υπ' αρ. 1896/2014 ΑΠ ό.π. .

¹⁸⁶ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 121, παρ. 2· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 212.

¹⁸⁷ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 120/1, παρ. 2· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 211.

¹⁸⁸ Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 211.

λαμβάνονται στις συναλλαγές ως ενιαίο σύνολο ¹⁸⁹ όπως μπορεί να είναι το περιεχόμενο αποθήκης ή καταστήματος ¹⁹⁰. Από την άλλη, ως ομάδα περιουσίας χαρακτηρίζεται το τμήμα της περιουσίας ενός προσώπου, το οποίο αποχωρίζεται από την υπόλοιπη περιουσία του και υπάγεται σε ειδική νομική μεταχείριση ¹⁹¹, Ενώ, περιουσία καλείται το σύνολο των δεκτικών χρηματικής αποτίμησης εννόμων σχέσεων (δικαιωμάτων και υποχρεώσεων) και πραγματικών καταστάσεων (π.χ. φήμη, πελατεία) ενός προσώπου ¹⁹². Παράδειγμα ομάδας περιουσίας είναι η κληρονομία ¹⁹³.

Γ. Η αξίωση για παροχή πληροφοριών.

Στον αστικό κώδικα υπάρχουν διατάξεις, με τις οποίες θεσπίζεται ρητά η υποχρέωση για παροχή πληροφοριών. Πρόκειται για τη διάταξη της παρ. 1 του αρ. 456 ΑΚ, όπου δημιουργείται υποχρέωση του εκχωρητή να δώσει στον εκδοχέα τις αναγκαίες πληροφορίες για την ενάσκηση της απαίτησης, για τη διάταξη του αρ. 519 ΑΚ, όπου δημιουργείται υποχρέωση του πωλητή να πληροφορήσει τον αγοραστή για τις νομικές σχέσεις του αντικειμένου της πώλησης, για τη διάταξη του αρ. 734 ΑΚ, όπου γεννάται υποχρέωση του διοικητή, σε συνδυασμό με τις διατάξεις για την εντολή να δώσει πληροφορίες στον κύριο της υπόθεσης, για τη διάταξη του αρ. 1880 ΑΚ, όπου δημιουργείται υποχρέωση του νομέα της κληρονομίας να δώσει πληροφορίες στον αληθινό κληρονόμο, καθώς και η διάταξη της παρ. 2 του αρ. 1964 ΑΚ, όπου δημιουργείται υποχρέωση εκείνου που έλαβε ανακριβές κληρονομητήριο να δώσει πληροφορίες στον πραγματικό κληρονόμο για την κατάσταση της κληρονομίας ¹⁹⁴.

Με μία γενικότερη τοποθέτηση σημειώνεται ότι, και πέρα των άνω περιπτώσεων, κατά περίπτωση είναι δυνατό να δημιουργηθεί αξίωση παροχής πληροφοριών βάσει των αρ. 200, 281 και 288 ΑΚ, όταν οι έννομες σχέσεις μεταξύ των μερών έχουν διαμορφωθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ο δικαιούχος, χωρίς υπαιτιότητα του, να μην είναι σε θέση να γνωρίζει με βεβαιότητα την ύπαρξη και την έκταση του δικαιώματός του, ενώ ο υπόχρεος μπορεί να παράσχει τις σχετικές πληροφορίες ¹⁹⁵. Τέτοια περίπτωση θα αποτελεί η αξίωση δικαιούχου προστατευόμενου έργου πνευματικής ιδιοκτησίας κατά του προσβολέα αυτού,

¹⁸⁹ Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 211.

¹⁹⁰ Γεωργιάδης Απ. ό.π., σελ. 178, παρ. 21.

¹⁹¹ Σπυριδάκης Ιωάννης Εμπράγματο Δίκαιο (γενικές αρχές, πράγματα, νομή), Τόμος Α, 2001, σελ. 136.

¹⁹² Σπυριδάκης Ι. Εμπράγματο Δίκαιο (γενικές αρχές, πράγματα, νομή) ό.π., σελ. 133/4.

¹⁹³ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 121 παρ. 2· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 211· Γεωργιάδης Απ. ό.π., σελ. 178, παρ. 21.

¹⁹⁴ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 121, παρ. 5.

¹⁹⁵ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 121, παρ. 6.

όταν, σε περίπτωση προσβολής του, δεν μπορεί να γνωρίζει την έκταση της προσβολής, για να μπορεί να αξιώσει την σχετική αποζημίωση ¹⁹⁶.

Πάντως, η έκταση της υποχρέωσης για παροχή πληροφοριών θα πρέπει να κρίνεται εύλογα απαραίτητη για την επιδίωξη της κύριας αξίωσης του δικαιούχου, χωρίς όμως παράλληλα ο υπόχρεος να υφίσταται ζημία από την αποκάλυψη πληροφοριών για την ατομική του επιχείρηση ¹⁹⁷, ή και εν γένει χωρίς να υφίσταται υπέρμετρη βλάβη και περιορισμό στα δικαιώματά του που προστατεύονται από το Σύνταγμα όπως, ίσως, το δικαίωμα στην ιδιοκτησία ή στην προσωπικότητα.

2. Η εκπλήρωση της υποχρέωσης για την εγχείριση καταλόγου με τα στοιχεία της ομάδας των αντικειμένων ή με τις αιτούμενες πληροφορίες.

Ο υπόχρεος πρέπει να εγχειρίσει κατάλογο στο δικαιούχο, ο οποίος θα πρέπει να είναι γραπτός και να περιέχει κατά τρόπο σαφή και αναλυτικό τα στοιχεία της ομάδας ή τις πληροφορίες ¹⁹⁸. Ο κατάλογος πρέπει να εμφανίζει τα ενεργητικά και τα παθητικά στοιχεία της ομάδας ¹⁹⁹. Η υποχρέωση εκπληρώνεται και με την δήλωση του υποχρέου ότι δεν κατέχει αντικείμενα, τα οποία θα είχε δικαίωμα να ζητήσει να του αποδοθούν ο κατά την άποψη του δικαιούχος της αξίωσης του αρ. 304 ΑΚ ²⁰⁰. Ο σχετικός ισχυρισμός, ενδεχομένως δε, θα μπορούσε να λειτουργήσει και ως καταλυτική της αγωγικής αξίωσης ένσταση. Περαιτέρω, η αξίωση/υποχρέωση του αρ. 304 ΑΚ μεταβιβάζεται στους κληρονόμους των προσώπων αυτών, υπόκειται, δε, στη γενική εικοσαετή παραγραφή του αρ. 249 ΑΚ, εκτός εάν, για την κυρία αξίωση, ισχύει συντομότερη παραγραφή ²⁰¹.

Τέλος, εφόσον ο υπόχρεος σε απόδοση της ομάδας αντικειμένων ή σε παροχή πληροφοριών δε συμμορφωθεί εκουσίως προς την υποχρέωση εκ του αρ. 304 ΑΚ, ο δικαιούχος μπορεί να τον εξαναγκάσει με αγωγή, κατά τις διατάξεις των αρ. 473 – 477 ΚΠολΔ, σύμφωνα με όσα ακολουθούν ²⁰².

¹⁹⁶ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 122, παρ. 6.

¹⁹⁷ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 122, παρ. 7.

¹⁹⁸ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 122 παρ. 10· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 212.

¹⁹⁹ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 122 παρ. 10.

²⁰⁰ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 122 παρ. 10.

²⁰¹ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 123 παρ. 14/5.

²⁰² Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 122 παρ. 16· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 212.

Μέρος τρίτο.

Η δικαστική επιδίωξη της αξίωσης για λογοδοσία και της αξίωσης για παράδοση καταλόγου με στοιχεία ομάδας αντικειμένων.

Αν ο δοσίλογος δε συμμορφωθεί εκούσια με την κατ' αρ. 303 ή 304 ΑΚ υποχρέωση του για λογοδοσία, τότε ο δεξίλογος μπορεί να επιδιώξει τον εξαναγκασμό του με άσκηση αγωγής σύμφωνα με τις διατάξεις των αρ. 473 – 477 ΚΠολΔ²⁰³. Εξάλλου, όπως νομολογείται, η δικαστική επιδίωξη της αξίωσης λογοδοσίας, η οποία ασκείται με αίτηση κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων καταρχήν απορρίπτεται ως απαράδεκτη διότι η αξίωση παροχής λογοδοσίας δε δύναται να ασκηθεί με αίτηση ασφαλιστικών μέτρων παρά μόνο ε αγωγή, σε κάθε δε περίπτωση ως μη νόμιμη διότι το εν λόγω ασφαλιστικό μέτρο αντιτίθεται στο αρ. 692 παρ. 4 ΚΠολΔ, διότι το αιτούμενο ασφαλιστικό μέτρο οδηγεί στην ικανοποίηση του δικαιώματος του οποίου ζητείται η εξασφάλιση²⁰⁴.

Πιο συγκεκριμένα, η διάταξη του αρ. 473 ΚΠολΔ ορίζει ότι «Όποιος ασκεί αγωγή για λογοδοσία ή για την παράδοση καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων μπορεί να περιλάβει στην αγωγή αίτημα για την καταβολή του καταλοίπου του λογαριασμού ή για την απόδοση των αντικειμένων της ομάδας, χωρίς να προσδιορισθούν τα αντικείμενα στο δικόγραφο της αγωγής ή για την καταβολή ορισμένου ελλείμματος, στην περίπτωση που δεν θα κατατεθεί ο λογαριασμός ή ο κατάλογος με τα δικαιολογητικά. Τα ίδια αιτήματα μπορούν να υποβληθούν και με παρεμπίπτουσα αγωγή».

Ήδη, από τη διάταξη, προκύπτει ότι η αγωγή για λογοδοσία ή για την παράδοση καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων παρουσιάζει δύο βασικές αποκλίσεις σε σχέση με την νομοθετική αντιμετώπιση της «κοινής» αγωγής. Η μεν πρώτη συνίσταται στο ότι η δίκη εξελίσσεται σε δύο στάδια²⁰⁵. Η δε δεύτερη στην διαπίστωση ότι ο δικονομικός νομοθέτης επιτρέπει την άσκηση αγωγής με αίτημα την καταψήφιση του οφειλόμενου καταλοίπου ή την απόδοση των αντικειμένων της ομάδας, χωρίς καταρχήν ορισμένο αίτημα²⁰⁶.

²⁰³ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 118, παρ. 14· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 799, παρ. 1. Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 360/2014 σε ΤΝΠ Ισοκράτης = ΝοΒ 2014 σελ. 1655· την υπ' αρ. 977/1997 ΑΠ σε ΝοΒ 1998, σελ. 347.

²⁰⁴ Οράτε την υπ' αρ. 8995/2014 ΜονΠρωτΘεσ (Διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων) σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

²⁰⁵ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 837, παρ. 1· Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1087, παρ. 26· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 802, παρ. 7· Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 69, σελ. 231.

²⁰⁶ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1089, παρ. 27, 28· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 836, παρ. 1· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 799 - 800, παρ. 2.

V. Η άσκησης της αγωγής.

1. Η καθ' ύλην αρμοδιότητα.

Κατά αναμφισβήτητη θέση, η αγωγή για λογοδοσία, ως ανεπίδεκτη χρηματικής αποτίμησης, υπάγεται κατ' αρχήν στη γενική καθ' ύλην αρμοδιότητα του πολυμελούς πρωτοδικείου ²⁰⁷. Εφόσον όμως, πρόκειται αγωγή λογοδοσίας, ή αγωγή για παράδοση καταλόγου ²⁰⁸, και ο ενάγων ζητεί να του επιδικασθεί το πιθανολογούμενο έλλειμμα, στην περίπτωση αυτή η αρμοδιότητα θα καθορισθεί σύμφωνα με το ύψος του αιτούμενου ποσού κατά τις γενικές διατάξεις²⁰⁹. Ενώ, κατά μία άποψη, όταν πρόκειται αγωγή για την παράδοση καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων αλλά και καταβολής του πιθανολογούμενου ελλείμματος, από τη χρηματική αξία της ομάδας των αντικειμένων θα μπορεί (επίσης) να καθορίζεται η υλική αρμοδιότητα σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις ²¹⁰.

Επίσης, όταν η διαφορά λόγω της φύσης της υπάγεται σε ειδική διαδικασία, για την οποία προβλέπεται αποκλειστική εξαιρετική καθ' ύλην αρμοδιότητα, τότε, και στην περίπτωση αυτή η αγωγή λογοδοσίας υπάγεται στο ίδιο καθ' ύλην δικαστήριο ²¹¹. Η πιο συνηθισμένη περίπτωση θα πρόκειται για αγωγή λογοδοσίας κατά διαχειριστή πολυκατοικίας, η οποία υπάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του μονομελούς πρωτοδικείου σύμφωνα με τη διάταξη του αρ. 17 περ. 3 του ΚΠολΔ ως διαφορά από την σχέση της οροφοκτησίας, οπότε και η σχετική αγωγή θα εκδικάζεται από το ίδιο δικαστήριο ²¹².

2. Η κατά τόπον αρμοδιότητα.

Σε σχέση με την κατά τόπον αρμοδιότητα του δικαστηρίου για την εκδίκαση της αγωγής λογοδοσίας, θα πρέπει να παρατηρηθούν τα εξής.

Όταν η διαχείριση για την οποία ζητείται λογοδοσία είχε διεξαχθεί κατόπιν δικαστικής εντολής, κατά μία άποψη, η αγωγή λογοδοσίας υπάγεται στην αποκλειστική ²¹³ καθ' ύλην και κατά τόπο αρμοδιότητα του δικαστηρίου που έδωσε

²⁰⁷ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1089, παρ. 31· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 801, παρ. 5.

²⁰⁸ Βαθρακοκοίλης Αντ. ό.π., αρ. 473, σελ. 1004, παρ. 8, και σελ. 1012 παρ. 41.

²⁰⁹ Οράτε την ανωτέρω παραπεμπόμενη βιβλιογραφία στην υπ' αρ. 207 υποσημ. .

²¹⁰ Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1189, παρ. 17.

²¹¹ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1089, υποσημ. 49· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 839, παρ. 6· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 801 παρ. 5.

²¹² Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 333/1987 ΕφΑθ σε ΕΔικΠ 1987, σελ. 39· την υπ' αρ. 5784/2001 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2002, σελ. 836· την υπ' αρ. 7426/2005 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 603· την υπ' αρ. 1500/2013 ΜονΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2/2014, σελ. 496.

²¹³ Και μάλιστα ανεξαρτήτως της τυχόν σώρευσης αιτήματος για καταβολή του καταλοίπου ή για καταδίκη στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος. Οράτε σε Κεραμέα Κ./ Κονδύλη Δ./ Νίκα Ν. (Ορφανίδη Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 839, παρ. 7.

την εντολή ²¹⁴. Κατά διαφορετική θέση, όμως, όταν διεξάγεται διαχείριση με δικαστική εντολή, τότε δημιουργείται μόνο κατά τόπον αρμοδιότητα, και όχι και καθ' ύλην, υπέρ του δικαστηρίου, που έδωσε την εντολή ²¹⁵. Ακόμη, όταν η διαχείριση έχει διεξαχθεί κατόπιν δικαστικής απόφασης, πάλι, αποκλειστική αρμοδιότητα (καθ' ύλην και κατά τόπο) έχει το δικαστήριο που είχε διορίσει τον διαχειριστή ²¹⁶. Έτσι, όταν ανακύπτει διαφορά σε σχέση με τη λογοδοσία του διαχειριστή ενός ειδικού περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη, κατ' αρ. 1022 επ ΚΠολΔ, αρμόδιο κατά τόπο είναι το δικαστήριο του τόπου διαχείρισης κατόπιν δικαστικής εντολής, κατ' αρ. 28 ΚΠολΔ ²¹⁷.

Περαιτέρω, όταν η διαχείριση για την οποία ζητείται λογοδοσία βασίζεται σε οποιοδήποτε άλλο λόγο ²¹⁸, ακόμη και μη νόμιμο ή άκυρο, και ασκείται ως κύρια αγωγή (δηλαδή μόνη της αυτοτελώς), τότε, συντρέχουσα κατά τόπον αρμοδιότητα έχει, σύμφωνα με το αρ. 36 ΚΠολΔ, το δικαστήριο του τόπου, στην περιφέρεια του οποίου έγινε η διαχείριση. Στην περίπτωση αυτή, υφίσταται επιπλέον, ως συντρέχουσα, και η γενική κατά τόπον αρμοδιότητα του δικαστηρίου της κατοικίας του εναγομένου ²¹⁹.

Όταν όμως, η αξίωση προς λογοδοσία ασκείται ως παρεμπόπτουσα αγωγή (δηλαδή σε αυτήν σωρεύεται και αγωγή με την οποία ζητείται η επιδίκαση του καταλοίπου), τότε κατά τόπο αρμόδιο αποκλειστικώς είναι το δικαστήριο της κύριας δίκης, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του αρ. 31 ΚΠολΔ ²²⁰, το οποίο, λογικώς, θα είναι το δικαστήριο της κατοικίας του εναγομένου. Και αυτό διότι η αξίωση προς

²¹⁴ Ποταμιάνος Δ. ό.π., σελ. 350· Κιτσικόπουλος Α. ό.π., σελ. 6217· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1006, παρ. 19· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 801 παρ. 5 με παραπομπές σε νομολογία· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1190, παρ. 18· Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 839, παρ. 7.

²¹⁵ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1089, παρ. 31.

²¹⁶ Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1190, παρ. 18.

²¹⁷ Μαργαρίτης Μιχαήλ – Μαργαρίτη Άντα Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Δεύτερος, 2012, αρ. 1032, σελ. 912, αρ. 4, όπου ακόμη υποστηρίζεται ότι αρμόδιο καθ' ύλην θα είναι το δικαστήριο που διέταξε την αναγκαστική διαχείριση.

²¹⁸ Με εξαίρεση όμως, την αγωγή λογοδοσίας κατά του εκτελεστή διαθήκης, η οποία υπάγεται στην δωσιδικία της κληρονομίας, και όχι στη δωσιδικία της διαχείρισης με δικαστική ή μη εντολή, και αυτό διότι η διαχείριση του εκτελεστή απορρέει από τη ρητή βούληση του διαθέτη. Οράτε σε Κιτσικόπουλο Αντ. ό.π., σελ. 6217· Βαθρακοκόιλη Αντ. ό.π., σελ. 1010, παρ. 30.

²¹⁹ Ποταμιάνος Δ. ό.π., σελ. 350· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6217· Μπέης Κώστας Πολιτική Δικονομία Γενικές Αρχές και Ερμηνεία των άρθρων, Τόμος ΙΙβ', 1975, αρ. 473, σελ. 1773· Μπέης Κωνσταντίνος Αι Διαδικασία ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου, 1968, σελ. 188· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1190, παρ. 18.

²²⁰ Μπέης Κ. Πολιτική Δικονομία Γενικές Αρχές και Ερμηνεία ό.π., αρ. 473, σελ. 1773· Μπέης Κ. Αι Διαδικασία ό.π., σελ. 188.

λογοδοσία είναι παρεπόμενη της κυρίας αξίωσης, η οποία είναι το αίτημα καταβολής του κατάλοιπου ή απόδοσης των αντικειμένων. Σημειώνεται, κατά την άποψη μας, ότι το αμέσως ανωτέρω αναφερθέν θα είναι το κύριο αίτημα, και όχι ένα ενδεχομένως υποβληθέν αίτημα καταδίκης στο πιθανολογούμενο έλλειμμα.

3. Ενεργητική - Παθητική νομιμοποίηση.

Στην αγωγή λογοδοσίας ενάγων είναι ο κύριος της περιουσίας, ή το πρόσωπο τον οποίο αφορά η υπόθεση, την οποία διαχειρίστηκε ο εναγόμενος ²²¹.

Το προς λογοδοσία δικαίωμα είναι περιουσιακό και ως τέτοιο, με το θάνατο του δικαιούχου, μεταβιβάζεται στους κληρονόμους του, και γενικώς στους δικαιοδόχους του, και αν ακόμη η έννομη σχέση, από την οποία απορρέει η προς λογοδοσία υποχρέωση, αποσβέσθηκε με το θάνατο ενός από τα μέρη ²²².

Από την άλλη πλευρά, κατ' αντιστοιχία, η αγωγή λογοδοσίας μπορεί να στραφεί κατά του εντολοδόχου διαχειριστή, του διαχειριστή αφανούς εταιρείας, του συνδίκου της πτώχευσης, του εκτελεστή διαθήκης κλπ, καθώς και κατά των κληρονόμων των προσώπων αυτών ²²³.

A. Πολλοί δεξίλογοι ή πολλοί δοσίλογοι.

Αν οι κύριοι της περιουσίας, η οποία έγινε αντικείμενο διαχείρισης, είναι πολλοί ή, αντίστοιχα, οι διαχειριστές αυτής είναι πολλοί, η αγωγή λογοδοσίας μπορεί να ασκηθεί και από έναν μόνο από τους δικαιούχους ή και κατά ενός μόνο από τους υπόχρεους σε λογοδοσία ²²⁴. Στην περίπτωση αυτή ο ενάγων ή ο εναγόμενος έχει την ευχέρεια να προσεπικαλέσει τους λοιπούς στη δίκη, χωρίς όμως να δημιουργείται απαράδεκτο της αγωγής από τη μη άσκηση της από όλους τους δικαιούχους ή κατά όλων των υπόχρεων, και αυτό διότι, όπου ο νόμος θέλησε την με ποινή απαράδεκτου συμμετοχή στην δίκη ως αναγκαίων ομοδίκων περισσότερων προσώπων, όρισε τούτο ρητώς ²²⁵. Εντούτοις, η προσεπίκληση ως δικονομικός θεσμός νοείται κυρίως ως τρόπος αναγκαστικής συμμετοχής τρίτων προσώπων στη δίκη, ώστε ενδεχομένως να μπορεί να γίνει δεκτό ότι αρκεί η ανακοίνωση της δίκης στους λοιπούς συνδικαιούχους ή συνυπόχρεους.

²²¹ Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1004, παρ. 11.

²²² Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6217· Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 119, παρ. 20· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1003, παρ. 5.

²²³ Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1004, παρ. 12.

²²⁴ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6234· Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 119, παρ. 22· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1005, παρ. 20. Οράτε και την υπ' αρ. 1012/1980 ΕφΠειρ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

²²⁵ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6234· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1005, παρ. 20· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1186, παρ. 7.

B. Ενεργητική νομιμοποίηση για την άσκηση αγωγής λογοδοσίας στις προσωπικές εταιρίες.

Περαιτέρω για το θέμα, σε σχέση με το πρόσωπο το οποίο νομιμοποιείται να εγείρει την αγωγή κατά του διαχειριστή γίνονται οι εξής επισημάνσεις – διακρίσεις. Ακόμη, οι ίδιες επισημάνσεις θα ισχύουν και για την περίπτωση έγερσης αγωγής λογοδοσίας κατά του εκκαθαριστή, αφού, όπως σημειώνεται, εν πολλοίς, τόσο τα δικαιώματα, όσο και οι υποχρεώσεις του εκκαθαριστή είναι όμοια με αυτά του διαχειριστή²²⁶. Διακρίνονται οι εξής τρεις περιπτώσεις. Στην πρώτη περίπτωση όλοι οι εταίροι θα είναι και συνδιαχειριστές της εταιρίας. Στην περίπτωση αυτή επειδή οι εταίροι διαχειρίζονται από κοινού την εταιρική περιουσία και κάθε ένας από αυτούς έχει άμεση γνώση όλων των διαχειριστικών πράξεων των λοιπών συνδιαχειριστών, θεωρείται ότι δεν γεννάται ουσιαστικό δικαίωμα λογοδοσίας²²⁷. Η επόμενη πιθανή περίπτωση θα είναι διαχειριστής να είναι τρίτος, μη εταίρος της εταιρίας. Στην περίπτωση αυτή ο τρίτος έχει έννομες σχέσεις αποκλειστικά με την εταιρεία, η οποία είναι και η μόνη που μπορεί να αξιώσει την λογοδοσία προς την ίδια. Εντούτοις, στην περίπτωση αυτή, την εταιρία θα εκπροσωπήσουν στο δικαστήριο, και την αγωγή θα ασκήσουν όλοι οι εταίροι ενεργώντας μόνο από κοινού, και αυτό διότι, προφανώς, η εταιρία δεν μπορεί να εκπροσωπηθεί από τον εναγόμενο – διαχειριστή²²⁸.

Τέλος, η πιο ενδιαφέρουσα περίπτωση είναι αυτή όπου σύμφωνα με διάταξη του καταστατικού, διαχειριστής της εταιρίας είναι ένας ή περισσότεροι εκ των εταίρων. Στην περίπτωση αυτή, η υποχρέωση του διαχειριστή προς τους λοιπούς εταίρους είναι αδιαίρετη, χωρίς όμως να δημιουργείται εκ του νόμου ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή υπό την έννοια του αρ. 489 ΑΚ (έκτός βέβαια αν υπάρχει αντίθετη ρύθμιση στο καταστατικό) παρά την παραπομπή της διάταξης του αρ. 495 ΑΚ στο άρθρο 489 ΑΚ. Επειδή δε, ακριβώς, δεν δημιουργείται ενεργητική εις ολόκληρο ενοχή μεταξύ των δικαιουμένων σε λογοδοσία εταίρων, ο διαχειριστής εταίρος δεν μπορεί να απαλλαγεί της τυχόν ευθύνης του παρέχοντας λογοδοσία σε κάποιον μη διαχειριστή – εταίρο, αποτρέποντας ενδεχομένως τις καταδολιευτικές πράξεις του διαχειριστή – εταίρου με κάποιον συνεταίρο του, αλλά, εις βάρος των λοιπών. Έτσι λοιπόν, καθώς υπάρχουν περισσότεροι δανειστές αδιαίρετης παροχής, και από τη φύση της παροχής, αποκλείεται η δημιουργία μεταξύ τους ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής, γίνεται δεκτό ότι, καθιερώνεται ιδιόμορφη απαίτηση του καθενός εταίρου υπέρ όλων από κοινού των λοιπών μη διαχειριστών εταίρων. Άρα, καθένας από τους μη διαχειριστές – εταίρους έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον

²²⁶ *Ιορδανίδης Π.* Ζητήματα από τη λογοδοσία του εκκαθαριστή σε ΕπισκεΔ Β/2002, σελ. 578 επ (579).

²²⁷ *Σωτήριου – Τσουρή Μ.* Υποχρέωση του διαχειριστή κλπ ό.π. σε ΕπισκεΔ Γ/2000 σελ. 659.

²²⁸ *Σωτήριου – Τσουρή Μ.* Υποχρέωση του διαχειριστή κλπ ό.π. σε ΕπισκεΔ Γ/2000 σελ. 661.

διαχειριστή - εταίρο λογοδοσία προς όλους τους υπόλοιπους²²⁹ ή να τους προσεπικαλέσει²³⁰, ενάγοντας αυτόν με αγωγή λογοδοσίας²³¹. Ευνόητο είναι τέλος, ότι επι διμελούς προσωπικής εταιρίας την αγωγή εγείρει και τη λογοδοσία λαμβάνει ως δεξίλογος ο άλλος εταίρος²³².

Τα αυτά ισχύουν και στην περίπτωση της αφανούς εταιρίας, όπου υπάρχει υποχρέωση προς λογοδοσία του εμφανούς εταίρου, και την αγωγή νομιμοποιείται ενεργητικώς να ασκήσει ο αφανής εταίρος κατά του εμφανούς εταίρου ως διαχειριστή²³³. Όπως, επίσης και στην «εν τοις πράγμασι» ομόρρυθμη εταιρία (δηλαδή, κοινοπραξία), όπου γεννάται αξίωση κατά του διαχειριστή εταίρου²³⁴.

Γ. Ενεργητική νομιμοποίηση για την άσκηση αγωγής λογοδοσίας κατά διαχειριστή πολυκατοικίας.

Ο διαχειριστής πολυκατοικίας διαχειρίζεται ξένη περιουσία με την έννοια ότι φροντίζει για τις μηνιαίες κοινόχρηστες κοινόκτητες και έκτακτες δαπάνες και ανάγκες της πολυκατοικίας για τις οποίες επιβαρύνει όλους τους συνιδιοκτήτες. Μετά την πάροδο του χρόνου της διαχείρισης είναι υποχρεωμένος να αποδώσει λογοδοσία σε όλους τους συνιδιοκτήτες. Όταν δεν πράξει αυτό, τότε οι συνιδιοκτήτες μπορούν να επιδιώξουν με αγωγή την καταδίκη του σε λογοδοσία²³⁵.

Από τις διατάξεις των αρ. 1117 ΑΚ, 1,2 παρ. 1, 3 παρ/φοι 1 και 2, 4 παρ.1, 5 και 13 του ν. 3741/1929 προκύπτει ότι ο κανονισμός της πολυκατοικίας δεσμεύει τους συμβληθέντες και τους καθολικούς και ειδικούς διαδόχους τους και εκείνους που προσχώρησαν σε αυτόν. Περαιτέρω, από το αρ. 4 παρ/φοι 1,2 και 3 του ν. 3741/1929 προκύπτει ότι οι συνιδιοκτήτες πολυώροφης οικοδομής, με τον συνταχθέντα κανονισμό, μπορούν να κανονίζουν τον τρόπο διορισμού, τα καθήκοντα, τις εξουσίες και τις υποχρεώσεις του διαχειριστή, ο οποίος, αν δεν ορίζεται αμοιβή, θεωρείται εντολοδόχος των συνιδιοκτητών²³⁶, προδήλως όμως, όχι ατομικά του καθενός συνιδιοκτήτη, αλλά του συνόλου των συνιδιοκτητών ως

²²⁹ Οράτε την υπ' αρ. 1154/2015 ΜονΠρωτΘεσ σε ΕλλΔνη 3/2016 σελ. 863.

²³⁰ Δελγκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, σελ. 224, υποσημ. 428.

²³¹ Τον εδώ αναφερόμενο συλλογισμό αναφέρει η Σωτήριου – Τσουρή Μ. Υποχρέωση του διαχειριστή κλπ ό.π. σε ΕπισκεΔ Γ/2000 σελ. 660, επικροτεί, δε αυτόν και ο Παμπούκης Κ. ό.π., σελ. 477· Βαθρακοκύλης Αντ. ό.π., σελ. 1007, παρ. 20.

²³² Παμπούκης Κ. στο Εισαγωγικό Σημείωμα του κάτω από την δημοσιευόμενη υπ' αρ. υπ' αρ. 109/2004 ΕφΘεσ, ό.π., σελ. 477.

²³³ Οράτε την υπ' αρ. 977/1997 ΑΠ σε ΝοΒ 1998 σελ. 347· την υπ' αρ. 1324/2007 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης· την υπ' αρ. 3486/2002 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2003, σελ. 220.

²³⁴ Σημείωση του Ιωάννη Ν. Κατρά κάτω από την υπ' αρ. 1599/2011 ΑΠ σε ΕλλΔνη 2012, σελ. 432. Οράτε και την υπ' αρ. 6608/2006 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2007, σελ. 903.

²³⁵ Μακρογιάννης Παράσχος Η λογοδοσία από τους διαχειριστές πολυκατοικίας σε ΕΔικΠ 1197, σελ. 101 επ (101).

²³⁶ Οράτε την υπ' αρ. 1500/2013 ΜονΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2014, σελ. 496.

ομάδας, αφού αυτή (η ομάδα) είναι η εντολέας, και όχι τα πρόσωπα που την απαρτίζουν²³⁷.

Έτσι, καταρχήν, δεν αποκλείεται το θέμα της λογοδοσίας να ρυθμίζεται από τον κανονισμό της πολυκατοικίας, όπου ενδεχομένως θα αναφέρεται ρητώς ότι μετά την πάροδο της περιόδου της διαχείρισης, κάθε συνιδιοκτήτης δικαιούται να ζητήσει δικαστικώς λογοδοσία από τον απερχόμενο διαχειριστή²³⁸.

Αν, όμως, ο κανονισμός σιωπά, τότε, στην δοθείσα εντολή ισχύουν συμπληρωματικά οι διατάξεις των αρ. 718 και 303 ΑΚ. Συνεπώς, ο εντολοδόχος – διαχειριστής είναι υποχρεωμένος να παρέχει στον εντολέα πληροφορίες για την πορεία της διαχείρισης και ειδικότερα για τις γενόμενες εισπράξεις, πληρωμές κλπ, μετά, δε, την περάτωση της εντολής, κατ' οιονδήποτε τρόπο, οφείλει να παράσχει λογοδοσία προς την εντολίδα του, που είναι, ως ελέχθη, η γενική συνέλευση των συνιδιοκτητών, και όχι ο κάθε συνιδιοκτήτης χωριστά²³⁹. Περαιτέρω, αν, μετά την λήξη της θητείας του διαχειριστή, δεν συνήλθε και πάλι η γενική συνέλευση των συνιδιοκτητών για την εκλογή νέου διαχειριστή, αλλά ο παλιός διαχειριστής εξακολουθεί να ασκεί την διαχείριση με την ανοχή και σιωπηρή συναίνεση και των άλλων συνιδιοκτητών, οι οποίοι δεν αντιλέγουν, τότε υπάρχει διαχειριστής «εν τοις πράγμασι», ο οποίος νόμιμα εκπροσωπεί την συνιδιοκτησία, και έχει υποχρέωση επίσης, για λογοδοσία²⁴⁰.

Κατόπιν των ανωτέρω, προκύπτει ότι δικαιούχος της αξίωσης προς λογοδοσία είναι η γενική συνέλευση των συνιδιοκτητών και όχι ο κάθε μεμονωμένος συνιδιοκτήτης, και τίθεται το θέμα ποιοι θα είναι οι διάδικοι στην σχετική δίκη λογοδοσίας. Κατά τη διάταξη του αρ. 62 ΚΠολΔ, έχουν την ικανότητα να είναι διάδικοι και ενώσεις προσώπων προς επιδίωξη σκοπού χωρίς να αποτελούν σωματείο. Ένωση προσώπων, κατά την παραπάνω έννοια, αποτελεί και η ομάδα των συνιδιοκτητών των διηρημένων, κατά ορόφους ή μέρη τους, ιδιοκτησιών οικοδομήματος που υπάγεται στις διατάξεις του ν. 3741/1929²⁴¹. Η ομάδα των συνιδιοκτητών, αυτή συγκροτείται ως γενική συνέλευση αυτών²⁴². Οι ενώσεις αυτές, παρά το γεγονός ότι στερούνται νομικής προσωπικότητας, εντούτοις παρίστανται στο δικαστήριο δια των προσώπων, στα οποία έχει ανατεθεί η διαχείριση των υποθέσεων τους, κατά το αρ. 64 παρ. 3²⁴³.

²³⁷ Οράτε την υπ' αρ. 5224/2008 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2010, σελ. 823.

²³⁸ *Μακρογιάννης Π.* Η λογοδοσία κλπ ό.π. σε ΕΔικΠ 1197, σελ. 101 επ (101).

²³⁹ Οράτε την υπ' αρ. 1500/2013 ΜονΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2014, σελ. 496, και την υπ' αρ. 5784/2001 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2002, σελ. 836.

²⁴⁰ Οράτε την αμέσως ανωτέρω υποσημ., και την υπ' αρ. 5224/2008 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2010, σελ. 823.

²⁴¹ Οράτε την υπ' αρ. 693/2001 ΑΠ σε ΕΔικΠ 2002, σελ. 110.

²⁴² Οράτε την υπ' αρ. 5224/2008 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2010, σελ. 823.

²⁴³ Οράτε την υπ' αρ. 7426/2005 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 603.

Κατόπιν των ανωτέρω, προκύπτει ως συμπέρασμα, το παγίως νομολογούμενο και υποστηριζόμενο από τους συγγραφείς²⁴⁴, ότι δικαιούχος της αξίωσης κατά το ουσιαστικό δίκαιο είναι η γενική συνέλευση των συνιδιοκτητών, η οποία όμως παρίσταται στο δικαστήριο δια του παρόντος διαχειριστή, ο οποίος, υπό την ιδιότητα του αυτή, ενάγει τον απελθόντα διαχειριστή²⁴⁵. Σε περίπτωση δε, που δεν υπάρχει εκλεγμένος διαχειριστής, αλλά κατά την άποψη μας και όταν υπάρχει «εν τος πράγμασι» διαχειριστής καθώς η έγερση αγωγής λογοδοσίας βρίσκεται πέραν των συνήθων ορίων της τρέχουσας διαχείρισης, τότε, οποιοσδήποτε συνιδιοκτήτης μπορεί να ενάγει τον απελθόντα διαχειριστή για λογοδοσία, μόνο εάν έχει τη σύμφωνη γνώμη της γενικής συνέλευσης των συνιδιοκτητών, η οποία θα τον νομιμοποιήσει ενεργητικώς για την έγερση της αγωγής²⁴⁶. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι, αν, κατά τη διάρκεια της επιδικίας, επέλθει μεταβολή στο πρόσωπο του διαχειριστή, τότε την ένωση των ιδιοκτητών εκπροσωπεί ο νέος διαχειριστής, και αντίστοιχα παύει χωρίς άλλο η εξουσία προς εκπροσώπηση του παλαιότερου διαχειριστή, χωρίς να επέρχεται βίαιη διακοπή της δίκης²⁴⁷.

4. Η βάση της αγωγής.

Σε σχέση με τη γέννηση του δικαιώματος για λογοδοσία, έχει αναφερθεί ανωτέρω και έχει νομολογηθεί ότι, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 473 ΚΠολΔ και 303 ΑΚ, προκύπτει ότι όποιος από οποιαδήποτε αιτία, είτε από το νόμο είτε από σύμβαση ή από οιονεί σύμβαση, ή από διάταξη τελευταίας βουλήσεως, διαχειρίστηκε ξένη, ολικά ή μερικά, περιουσία (ή έστω και μια υπόθεση) η οποία συνεπάγεται εισπράξεις και δαπάνες, υποχρεώνεται σε λογοδοσία προς εκείνον την περιουσία ή την υπόθεση του οποίου διαχειρίστηκε. Υποχρέωση δηλ. για λογοδοσία μπορεί να γεννηθεί από οποιαδήποτε έννομη σχέση (ενοχικού ή εμπραγμάτου ή άλλου δικαιώματος). Εάν ο δοσίλογος δεν προβαίνει εξωδίκως σε ανακοίνωση λογαριασμού προς το δεξιόλογο, ο τελευταίος δικαιούται να επιδιώξει την εκπλήρωση της υποχρέωσης του δοσίλογου με αγωγή, στην οποία εφαρμόζονται οι ειδικές διατάξεις των άρθρων 473-477 ΚΠολΔ²⁴⁸. Πάντως, δεν αποτελεί διαδικαστική προϋπόθεση η προηγούμενη υποβολή εξωδίκου αιτήματος εκ μέρους του δεξιλόγου για λογοδοσία και η μη ανταπόκριση του δοσίλογου²⁴⁹, να

²⁴⁴ Μακρογιάννης Π. Η λογοδοσία κλπ ό.π. σε ΕΔικΠ 1197, σελ. 101 επ (101)· Κατράς Ιωάννης Λογοδοσία διαχειριστή πολυκατοικίας σε ΕΔικΠ 2012, σελ. 1 επ (2).

²⁴⁵ Οράτε τις αποφάσεις στις υποσημειώσεις 239, 241, 243. Η αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή ενάγων μπορεί να είναι κάθε συνιδιοκτήτης χωριστά, οράτε λ.χ. την υπ' αρ. 3459/1986 ΕφΑθ σε ΕΔικΠ 1986, σελ. 135, ουδέποτε επικράτησε.

²⁴⁶ Μακρογιάννης Π. Η λογοδοσία κλπ ό.π. σε ΕΔικΠ 1197, σελ. 101 επ (101).

²⁴⁷ Οράτε την υπ' αρ. 7426/2005 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 603.

²⁴⁸ Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 1318/2014 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης = ΝοΒ 2015, σελ. 62· την υπ' αρ. 360/2014 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης = ΝοΒ 2014, σελ. 1655.

²⁴⁹ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 840, παρ. 2.

και στην αγωγή θα πρέπει να αναφέρεται ότι ο δοσίλογος αρνείται να παράσχει εκουσίως τη λογοδοσία.

Σε σχέση με την βάση τη αγωγής έχουν υποστηριχθεί διάφορες εν μέρει αποκλίνουσες απόψεις.

Κατά μία άποψη, στην αγωγή λογοδοσίας αρκεί η αναφορά των πραγματικών προϋποθέσεων του κανόνα δικαίου που στηρίζει το αγωγικό δικαίωμα, δηλαδή ότι ο εναγόμενος διαχειρίστηκε ξένη, εν όλω ή εν μέρει, υπόθεση του ενάγοντος, που συνεπάγεται εισπράξεις και δαπάνες ²⁵⁰.

Ωστόσο, μάλλον κατά την ορθότερη και διαφορετική γνώμη, η θέση αυτή πρέπει να περιορισθεί μόνο όταν ο δικαιούχος της λογοδοσίας θεμελιώνει την αξίωση του στη γενική διάταξη του αρ. 303 ΑΚ, δηλαδή στο πραγματικό γεγονός της de facto διαχείρισης ξένης υπόθεσης. Σε διαφορετική περίπτωση, ο ενάγων πρέπει να αναφέρει και την έννομη σχέση με βάση την οποία έγινε η διαχείριση ²⁵¹. Πάντως, και η εδώ αναφερόμενη άποψη σημειώνει ότι όταν στην αγωγή σωρεύεται οποιοδήποτε από τα πιθανά αιτήματα του ενάγοντος, ήτοι αίτημα καταβολής του καταλοίπου ή απόδοσης των αντικειμένων ή καταβολής ορισμένου ελλείμματος, δηλαδή στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, ότι θα πρέπει να αναγράφεται η ιστορική αιτία της διαχείρισης ²⁵².

Τέλος, κατά τρίτη αυστηρότερη άποψη, η αγωγή λογοδοσίας πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να περιλαμβάνει πλήρη ιστορική βάση, από την οποία θα πρέπει να απορρέει η έννομη σχέση, με βάση την οποία έγινε η διαχείριση και από την οποία απορρέει η υποχρέωση λογοδοσίας ή της απόδοσης της ομάδας αντικειμένων ²⁵³. Στο θέμα αυτό, η νομολογία, συντασσόμενη με την άποψη αυτή, για να αποφανθεί σχετικά με το ορισμένο της αγωγής, απαιτεί να εκτίθενται τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία απορρέει η έννομη σχέση ²⁵⁴.

²⁵⁰ Βαθρακοκοίλης Αντ. ό.π., σελ. 1006, παρ. 18· και την υπ' αρ. 321/1984 ΕφΠατ σε Δ 16, σελ. 52 επ.· Σύμφωνα και ο Σταματόπουλος Στέλιος σε Ενημερωτικό Σημείωμα κάτω από την άνω απόφαση, Δ 16, σελ. 54· Μάλλον, σύμφωνα με τη θέση αυτή είναι και ο Μπέης Κώστας σε Η απόφαση 3800/2007 του Εφετείου Αθηνών και τα ερεθίσματα της για επιστημονικό προβληματισμό και έρευνα σε Δ 38, σελ. 1055 επ (1076/7). Έτσι και η υπ' αρ. 183/2004 ΠολΠρωτΛαρ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

²⁵¹ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 838, παρ. 4· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 800 υποσημ. 12.

²⁵² Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 838, παρ. 3.

²⁵³ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1088, παρ. 29· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1188, παρ. 14.

²⁵⁴ Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 360/2014 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης· την υπ' αρ. 1599/2011 ΑΠ σε ΕλλΔνη 2012, σελ. 432· την υπ' αρ. 7426/2005 ΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 604· την υπ' αρ. 1318/2014 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης. Συνήθως, στη νομολογία εμφανίζεται η έκφραση «... Για την πληρότητα της ιστορικής βάσης της αγωγής (λογοδοσίας) αρκεί το γεγονός ότι ο δοσίλογος διαχειρίστηκε υπόθεση ..., με βάση οποιαδήποτε μεταξύ τους έννομη σχέση, όπως είναι η σχέση ... » .

Περαιτέρω, σε ένα ειδικότερο ζήτημα, κατά μία θέση, αν ο διάδικος γνωρίζει το ακριβές ποσό του καταλοίπου υποχρεούται να ασκήσει την αγωγή από την υποκείμενη έννομη σχέση, η οποία θα εκδικασθεί κατά τις κοινές διατάξεις²⁵⁵. Κατά αντίθετη θέση, ωστόσο, στην περίπτωση αυτή, ο ενάγων θα μπορεί, πέραν της αγωγής λογοδοσίας, να ασκήσει κατ' επιλογή του την αγωγή κατα τα άρθρα 473 επ ΚΠολΔ ή την αγωγή από την υποκείμενη σχέση²⁵⁶.

Πάντως, ο ενάγων, για να είναι η αγωγή του παραδεκτή και βάσιμη, εξακολουθεί να έχει την υποχρέωση να περιλάβει τα λοιπά στοιχεία του αρ. 216²⁵⁷.

5. Το αίτημα της αγωγής λογοδοσίας ή της αγωγής παράδοσης καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων.

A. Το αναγκαίο αίτημα της αγωγής.

Το αναγκαίο αίτημα της αγωγής λογοδοσίας ή της παράδοσης καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων θα είναι να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να παράσχει λογοδοσία και να συνυποβάλει τα αποδεικτικά έγγραφα της γενομένης διαχείρισης, εφόσον αυτά συνηθίζονται, ή να εγχειρίσει στο δικαιούχο κατάλογο των στοιχείων της ομάδας αντικειμένων.

B. Η δυνατότητα του ενάγοντος να σωρεύσει αίτημα καταβολής του καταλοίπου του λογαριασμού ή αίτημα απόδοσης της ομάδας των αντικειμένων.

Όπως έχει ανωτέρω σημειωθεί, η αξίωση προς λογοδοσία είναι επιβοηθητική της κύριας αξίωσης, υπό την έννοια ότι, μέσω αυτής, ο ενάγων θα μπορέσει να ενημερωθεί για το αποτέλεσμα της διαχείρισης, και ακολούθως να αξιώσει αυτό από τον δοσίλογο. Ωστόσο, ο δεξίλογος, μόνο μετά την επιτυχή ευόδωση της αγωγής λογοδοσίας θα μπορούσε να εγείρει την αγωγή από την κυρία έννομη σχέση.

Προς εξυπηρέτηση, λοιπόν, της αρχής της οικονομίας της δίκης²⁵⁸, και σε αρμονία προς τις ρυθμίσεις του ουσιαστικού δικαίου²⁵⁹, με τις οποίες ο δοσίλογος έχει δικαίωμα να αξιώσει να του καταβληθεί το κατάλοιπο της διαχείρισης, ο δικονομικός νομοθέτης έχει καθιερώσει διαδικαστικές αποκλίσεις στη δίκη

²⁵⁵ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 838, παρ. 3· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 802, παρ. 5 και υποσημ. 25.

²⁵⁶ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1089, παρ. 30· Οράτε και την υπ' αρ. 360/2014 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης. Προς αυτή την κατεύθυνση και ο Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6226, ο οποίος υποστηρίζει ότι η έγερση αγωγής απευθείας από την οικεία έννομη σχέση, δεν είναι απαράδεκτη εάν δεν έχει προηγηθεί η αγωγή λογοδοσίας.

²⁵⁷ Ράμμος Γεώργιος Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Δεύτερος, 1980, παρ. 282, σελ. 936, παρ. 282 στ. II· Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1087/8, παρ. 29.

²⁵⁸ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1087, παρ. 28· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1004, παρ. 13, και την υπ' αρ. 7276/2013 ΕφΑθ σε ΤΝΠ Νόμος.

²⁵⁹ Νίκας Ν. ό.π., σελ. 799 παρ. 2.

λογοδοσίας σε σχέση με την τακτική διαδικασία, καθ'όσον, όπως σημειώνεται, η δίκη αυτή, υπό τον ΚΠολΔ, δεν συγκροτεί ειδική διαδικασία, αλλά αποτελεί μέρος της τακτικής διαδικασίας, που διέπεται από ειδικές διατάξεις²⁶⁰.

Η βασικότερη από αυτές τις διαδικαστικές αποκλίσεις εντοπίζεται, σύμφωνα με το κείμενο της διάταξης, στην παρεχόμενη δυνατότητα στον δεξιόλογο να σωρεύσει στην αγωγή λογοδοσίας ή παράδοσης καταλόγου, και αίτημα (αγωγή) καταβολής του καταλοίπου του λογαριασμού ή αίτημα απόδοσης των αντικειμένων της ομάδας, χωρίς να είναι απαραίτητος ο συγκεκριμένος προσδιορισμός του ποσού ή των αντικειμένων²⁶¹. Τούτο δε, παρά τη ρητή διάταξη του αρ. 216 παρ. 1 στοιχ. γ', η οποία επιβάλλει η αγωγή να έχει ορισμένο αίτημα²⁶². Επομένως, υπό την εκδοχή αυτή, το πρώτο αίτημα του ενάγοντος – δεξιόλογου θα είναι να αναγνωρισθεί η υποχρέωση του δοσιλόγου για λογοδοσία, και να υποχρεωθεί αυτός να την παράσχει. Το δεύτερο, να υποχρεωθεί ο δοσίλογος να καταβάλει το κατάλοιπο του λογαριασμού ή να αποδώσει την ομάδα των αντικειμένων τα οποία διαχειρίσθηκε.

Σημειώνεται ότι η σώρευση των δύο αιτημάτων είναι αντικειμενική²⁶³, υπό την κυρία και προπαρασκευαστική μορφή της.

Επομένως, το αίτημα της αγωγής λογοδοσίας ή της αγωγής παράδοσης καταλόγου ομάδας αντικειμένων είναι πάντοτε ορισμένο, ενώ το αίτημα της σωρευόμενης αγωγής καταβολής του κατάλοιπου ή απόδοσης των αντικειμένων της ομάδας, τουλάχιστον κατά το χρόνο άσκησης της αγωγής αυτής, δεν είναι ορισμένο²⁶⁴. Πλην όμως, το αίτημα για την καταβολή του κατάλοιπου ή της απόδοσης των αντικειμένων συνέχεται με την κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου με τα δικαιολογητικά και μπορεί να συγκεκριμενοποιείται κατά το στάδιο που θα επακολουθήσει, ήτοι τη δεύτερη συζήτηση της αγωγής²⁶⁵. Παρά τη διατύπωση του νόμου, που περιορίζεται στα αντικείμενα, δεν απαιτείται στην αγωγή να αναφέρονται ούτε οι κατ'ιδίαν εισπράξεις ή δαπάνες ή το εξαγόμενο

²⁶⁰ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1088, παρ. 30· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 801 παρ. 4. Αντίθετη άποψη ότι δηλαδή πρόκειται περί ειδικής διαδικασίας εκφέρει ο Κοροτζής Ιωάννης, παραπέμπων στην υπ' αρ. 4264/1972 ΠολΠρωτΑθ (σε ΑρχΝ ΚΓ' σελ. 769) σε Νομική φύση των ρυθμίσεων του άρθρου 270 ΚΠολΔ και συσχετισμός αυτών με διάφορες διατάξεις του ίδιου κώδικα σε Δ 17, σελ. 210 επ (211, 213, 214).

²⁶¹ Μπέης Κ. Πολιτική Δικονομία Γενικές Αρχές και Ερμηνεία ό.π., αρ. 473, σελ. 1774· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 800 παρ. 2.

²⁶² Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1087, παρ. 27· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 800 παρ. 2.

²⁶³ Ράμμος Γ. Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Δεύτερος ό.π., παρ. 282, σελ. 937, στ. ΙΙ· Μπέης Κώστας Σκέψεις για την έννοια και τη λειτουργία της οριστικής απόφασης σε ΝοΒ 1991, σελ. 857 επ (859)· Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1269)· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 803 παρ. 8.

²⁶⁴ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1088, παρ. 28.

²⁶⁵ Νίκας Ν. ό.π., σελ. 800 παρ. 3.

κατάλοιπο, αφού και τα στοιχεία αυτά θα προκύψουν από τη διαδικασία ²⁶⁶. Μάλιστα, κατά την έκφραση του καθηγητή Κεραμέως, το σωρευόμενο αίτημα για καταβολή του κατάλοιπου συνιστά μορφή προληπτικής δικαστικής προστασίας, της οποίας η έκταση θα οριοθετηθεί μετά την περάτωση του πρώτου σταδίου συζήτησης της αγωγής λογοδοσίας ²⁶⁷.

Περαιτέρω, έχει νομολογηθεί ότι το σχετικό αίτημα ασκούμενο ως καταψηφιστικό, εντούτοις, κατά το δεύτερο στάδιο της δίκης, κατά επιτρεπτή μεταβολή του αιτήματος θα μπορεί να τρέπεται σε αναγνωριστικό. Και αυτό διότι στο αίτημα της αγωγής περί καταβολής του καταλοίπου εμπεριέχεται και αίτημα αναγνώρισης του ύψους του καταλοίπου. Επομένως, είναι δυνατός ο κατά το δεύτερο στάδιο συζήτησης της αγωγής λογοδοσίας περιορισμός από τον ενάγοντα, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 223 και 294 ΚΠολΔ, του αιτήματος της αγωγής του από καταψηφιστικό σε αναγνωριστικό για το ύψος του καταλοίπου, γεγονός που δικαιολογεί έννομο συμφέρον του ενάγοντος για περαιτέρω συζήτηση της αγωγής του, αφού η αναγνώριση του ύψους του καταλοίπου οδηγεί σε διατακτικό διαφορετικό και επωφελέστερο από το διατακτικό της προηγηθείσης απόφασης που διέταξε λογοδοσία και δημιουργεί δεδικασμένο ²⁶⁸, έστω και εάν η τροπή αυτή έγινε κατά απαράδεκτη μεταβολή του αιτήματος της αγωγής στο αναφερθέν δεύτερο στάδιο. Επίσης, ένα ακόμη επιχείρημα υπέρ της δυνατότητας της μερικής παραίτησης από το δικόγραφο και την τροπή του αιτήματος σε αναγνωριστικό είναι ότι, ναι μεν η συζήτηση της αγωγής είναι δεύτερη, πλην όμως η απαίτηση για την καταβολή του κατάλοιπου κατάγεται για πρώτη φορά προς δικαστική διάγνωση ενώπιον του δικαστηρίου στο πλαίσιο της δεύτερης αυτής συζήτησης ²⁶⁹.

Πάντως, γίνεται δεκτό πως, όταν με την αγωγή λογοδοσίας σωρεύεται και αγωγή καταβολής του καταλοίπου, η δεύτερη αυτή αγωγή μπορεί να εγερθεί εξ αρχής ως αναγνωριστική ²⁷⁰.

²⁶⁶ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6231· Κεραμέυς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 838, παρ. 3. Οράτε και την παραπεμπόμενη νομολογία στην υπ' αρ. 132 υποσημ. .

²⁶⁷ Κεραμέυς Κωνσταντίνος Αστικό Δικονομικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος, 1986, παρ. 146 σελ. 369· Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1268)· Καλαθρός Κ. ό.π., σελ. 1087, παρ. 28· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 800 παρ. 2.

²⁶⁸ Οράτε τις παρατηρήσεις της Μιχαηλίδου Χρυσούλας σε ΕΠολΔ 2010, σελ. 837 επ (838)· Έτσι και η Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1189, παρ. 15.

²⁶⁹ Γιαννόπουλος Παναγιώτης Σημείωση κάτω από την υπ' αρ. 1263/2010 ΑΠ σε ΧρΙδ ΙΑ/2011, σελ. 447 επ (449), ο οποίος είναι σύμφωνος με την μετατροπή του αιτήματος σε αναγνωριστικό.

²⁷⁰ Κεραμέυς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 838, παρ. 3· Γιαννόπουλος Π. ό.π. Σημείωση σε ΧρΙδ ΙΑ/2011, σελ. 447 επ (448).

Ακόμη δε, πρέπει να σημειωθεί ότι η υποβολή, με την αγωγή, αιτήματος καταψήφισης του εναγομένου να καταβάλει το κατάλοιπο του λογαριασμού ή να αποδώσει την ομάδα πραγμάτων, είναι απαραίτητος όρος για την διεξαγωγή του δεύτερου σταδίου της δίκης. Και αυτό διότι, εφόσον δεν σωρευθεί το παραπάνω αίτημα, έχει κριθεί ότι κάθε περαιτέρω διαδικαστική πράξη είναι άσκοπη ελλείψει εννόμου συμφέροντος του ενάγοντος, δεδομένου ότι η πράξη αυτή δεν μπορεί να οδηγήσει και να καταλήξει, ελλείψει αιτήματος, στην έκδοση απόφασης που θα έχει διατακτικό διάφορο και επωφελέστερο για τον ενάγοντα από εκείνο της απόφασης, που προηγήθηκε και διέταξε την λογοδοσία²⁷¹.

Έτσι, σύμφωνα και με την παρατήρηση η οποία μόλις προηγήθηκε, προκύπτει ότι η όλη αρχιτεκτονική της δίκης για την λογοδοσία ή για την παράδοση καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων, ήτοι η πρόβλεψη για συζήτηση επί των υποβληθέντων στοιχείων σε δεύτερο στάδιο κλπ, βασίζεται και έχει ως αναγκαία προϋπόθεση την υποβολή από τον ενάγοντα του αιτήματος να επιδικασθεί σε αυτόν το κατάλοιπο του λογαριασμού ή να του αποδοθεί η ομάδα των αντικειμένων. Τούτο σημαίνει και έχει αναγκαία συνέπεια, ότι, αν, εγερθεί μόνη η αγωγή λογοδοσίας ή μόνη η αγωγή για παράδοση καταλόγου, χωρίς να σωρεύεται με τις αγωγές αυτές και αίτημα καταδίκης του εναγομένου σε καταβολή του καταλοίπου²⁷² ή για απόδοση των αντικειμένων της ομάδας, θα εφαρμοσθούν οι διατάξεις της τακτικής διαδικασίας, και όχι οι διατάξεις των αρ. 473 – 477 ΚΠολΔ²⁷³. Στην περίπτωση αυτή, όμως, είναι πιθανό ο ενάγων να αντιμετωπίσει προβλήματα αοριστίας κατά την διατύπωση του αιτήματος της αγωγής του.

Παρ' όλα αυτά, σημειώνεται ότι και στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με το γράμμα της διάταξης, ο ενάγων έχει τη δυνατότητα να υποβάλει τα αιτήματα αυτά με παρεμπόδιση αγωγή, οπότε και θα εφαρμοσθούν οι ειδικές διατάξεις για τη λογοδοσία²⁷⁴. Ενώ ακόμη, κατά την άποψη μας, εάν με την αγωγή λογοδοσίας σωρευθεί αντικειμενικώς μόνο το αίτημα για καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, πάλι στην περίπτωση αυτή θα εφαρμοσθούν όσες από τις διατάξεις

²⁷¹ Οράτε την υπ' αρ. 36/2007 ΠολΠρωτΣύρου σε ΕφΑδ 2008, σελ. 665 = ΤΝΠ Νόμος, και την υπ' αρ. 1263/2010 ΑΠ σε ΕΠολΔ σελ. 837 = ΤΝΠ ΔΣΑ Ισοκράτης.

²⁷² Ο Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1088, παρ. 30, φαίνεται να υποστηρίζει ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή των διατάξεων 473 – 477 ΚΠολΔ, είναι ο ενάγων, εκτός από το αίτημα καταβολής του καταλοίπου ή της απόδοσης των αντικειμένων της ομάδας, να έχει σωρεύσει και αίτημα καταδίκης του εναγομένου σε καταβολή του ελλείμματος. Πλην όμως η θέση αυτή δεν υποστηρίζεται από άλλους θεωρητικούς.

²⁷³ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1088, παρ. 30· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 800 υποσημ. 9· Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 838, παρ. 4· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1188, παρ. 11.

²⁷⁴ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1088, παρ. 30· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 800 υποσημ. 9· Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 838, παρ. 4· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1188, παρ. 12.

των αρ. 473 – 477 ΚΠολΔ μπορούν να συμβιβασθούν με την υπόθεση αυτή. Δηλαδή π.χ. ναι μεν δεν θα ακολουθήσει δεύτερη συζήτηση της αγωγής, πλην όμως οι όροι ενεργοποίησης της καταδίκης στην καταβολή του ελλείμματος θα γίνουν σύμφωνα με όσα γίνονται δεκτά για το συνολικό πλαίσιο της δίκης λογοδοσίας.

Γ. Η δυνατότητα του ενάγοντος να σωρεύσει αίτημα καταβολής του πιθανολογούμενου ελλείμματος για την περίπτωση της μη κατάθεσης του λογαριασμού ή του καταλόγου με τα δικαιολογητικά.

Εκτός από το αίτημα καταβολής του καταλοίπου ή απόδοσης της ομάδας των αντικειμένων, ο ενάγων μπορεί να σωρεύσει στην αγωγή του και αίτημα καταβολής ορισμένου ελλείμματος, για την συγκεκριμένη περίπτωση που δεν θα κατατεθεί από τον ηττηθέντα δοσίλογο ο λογαριασμός ή ο κατάλογος με τα δικαιολογητικά²⁷⁵. Προκύπτει δε, ότι θα πρόκειται εν προκειμένω περί αντικειμενικής σώρευσης²⁷⁶. Αντίθετα όμως, από το αίτημα για καταβολή του καταλοίπου ή της ομάδας των αντικειμένων, το οποίο μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί κατά το δεύτερο στάδιο της αγωγής λογοδοσίας, το αίτημα καταδίκης του εναγομένου δοσιλόγου στο πιθανολογούμενο έλλειμμα δεν είναι δεκτικό εξειδίκευσης κατά το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας²⁷⁷.

Εντούτοις, κατά την άποψή μας, στο ζήτημα σε σχέση με το ορισμένο ή μη του αιτήματος για καταδίκη του εναγομένου σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, εντοπίζεται, νομίζουμε, μία διχογνωμία της θεωρίας. Όπως εκτέθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, υποστηρίζεται, άποψη την οποία υιοθετούμε, ότι το αίτημα για το έλλειμμα θα πρέπει να είναι ορισμένο.

Από την άλλη πλευρά, τμήμα της θεωρίας παρουσιάζει διαφορετική άποψη, θεωρώντας επιτρεπτή την συγκεκριμενοποίηση του ελλείμματος στο δεύτερο στάδιο της δίκης²⁷⁸. Μάλιστα, την δεύτερη αυτή άποψη υποστηρίζει τμήμα της νομολογίας²⁷⁹, νομολογώντας ότι η αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή (αποκλεισμού της δυνατότητας προβολής του αιτήματος καταβολής του καταλοίπου ή του

²⁷⁵ Νίκας Ν. ό.π., σελ. 800 παρ. 3· Γέσιου – Φαλτσή Πελαγία ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1269)· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1188, παρ. 13.

²⁷⁶ Σημειώνεται ότι ουδείς εκ των συγγραφέων δεν διαφωνεί ή εγείρει αμφισβήτηση σε σχέση με το θέμα. Ενδεικτικά οράτε σε Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ. . Και τους παραπεμπόμενους συγγραφείς, ανωτέρω στην υπ' αρ. 262 υποσημ. .

²⁷⁷ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1269)· Κεραμεύς Κ. /Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 838, παρ. 3· Γιαννόπουλος Π. ό.π. Σημείωση σε Χριδ ΙΑ/2011, σελ. 447 επ (448)· ενώ, εξ αντιδιαστολής, με την άποψη αυτή δεν διαφωνεί ούτε ο Νίκας Ν. ό.π., σελ. 800 παρ. 3.

²⁷⁸ Κεραμεύς Κ. Αστικό Δικονομικό Δίκαιο ό.π., παρ. 146, σελ. 369· Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1087, παρ. 28· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 1187, παρ. 10.

²⁷⁹ Οράτε την υπ' αρ. 7276/2013 ΕφΑθ σε ΤΝΠ Νομος.

ελλείμματος ή της ομάδας πραγμάτων) προσκρούει στην απορρέουσα από τη διάταξη του άρθρου 20 του Συντάγματος επιταγή και δεν μπορεί να είναι συνταγματικώς ανεκτή ως δικονομικός περιορισμός καθώς υπερβαίνει το ανεκτό όριο και κρίνεται ότι αποτελεί έτσι έμμεση κατάλυση του ατομικού δικαιώματος που προστατεύεται με την παραπάνω συνταγματική διάταξη δίχως τούτο να δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος (ΑΕΔ 33/1995, ΣτΕ 1583/2010 Ολ., 647/2004 Ολ., 193/2009 7μ., 2531/2005 7μ., 3409/2010). Εξάλλου, σύμφωνα με όσα έχουν γίνει δεκτά από το ΕΔΔΑ, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο δεν είναι απόλυτο, αλλά από τη φύση του υπόκειται σε περιορισμούς (βλ. *Ashingdane* κατά Ην. Βασιλείου, παρ. 57), οι οποίοι όμως, δεν επιτρέπεται να περιορίζουν την πρόσβαση κατά τέτοιο τρόπο ή σε τέτοιο βαθμό ώστε να επηρεάζεται η ουσία του δικαιώματος. Ούτε άλλωστε ένας τέτοιος περιορισμός θα ήταν συμβατός με το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ καθώς δεν βρίσκεται (ο περιορισμός) σε εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ επιδιωκόμενου σκοπού (εν προκειμένω οικονομία της δίκης με την σώρευση των αιτημάτων σε πρώιμο στάδιο) και χρησιμοποιούμενων μέσων (ήτοι απαγόρευση αναζήτησης του καταλοίπου ή του ελλείμματος σε μεταγενέστερο διαδικαστικό στάδιο).

Πάντως, το αίτημα αυτό διαφοροποιείται από το αίτημα για την καταβολή του καταλοίπου του λογαριασμού. Η συγκεκριμένη καταδίκη αποτελεί ιδιότυπο ²⁸⁰ μέσο εξαναγκασμού ²⁸¹, το οποίο επιβάλλεται για την περίπτωση άρνησης συμμόρφωσης προς την απόφαση η οποία αναγνωρίζει και διατάζει την παροχή λογοδοσίας. Είναι δε, αυτό εκτελεστό, όταν καταστεί εκτελεστή και η απόφαση που επιβάλλει την υποχρέωση λογοδοσίας ²⁸², δηλαδή με την τελεσιδικία της σχετικής απόφασης.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι, κατά μία άποψη, η απόφαση που εκδίδεται σε σχέση με το αίτημα καταδίκης στο πιθανολογούμενο έλλειμμα, παρά τη θεμελίωση της σε πιθανολόγηση, αναφέρεται στην έννομη σχέση, από την οποία προέκυψε η υποχρέωση λογοδοσίας, και δημιουργεί δεδικασμένο, το οποίο εμποδίζει την άσκηση αγωγής από την έννομη σχέση. Υπό την έννοια αυτή, η υποβολή αιτήματος για καταβολή του ελλείμματος ενέχει κινδύνους και δεν αποκλείεται η απόρριψη του παρά το γεγονός ότι διατάσσεται παροχή λογοδοσίας ²⁸³.

²⁸⁰ Ο *Καλαβρός Κ.* ό.π., σελ. 1092, παρ. 38 αποκαλεί την σχετική απόφαση του δικαστηρίου ως «ιδιόρρυθμο μέσο εξαναγκασμού».

²⁸¹ *Καλαβρός Κ.* ό.π., σελ. 1092, παρ. 38· *Νίκας Ν.* ό.π., σελ. 800 παρ. 3· *Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.)* ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 3.

²⁸² *Γέσιου – Φαλτσή Π.* Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1270)· *Νίκας Ν.* ό.π., σελ. 800 παρ. 3.

²⁸³ *Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.)* ό.π., αρ. 477, σελ. 845, παρ. 4. Πλην όμως, η συγκεκριμένη άποψη φαίνεται πολύ αυστηρή, κυρίως διότι αντικείμενο του δεδικασμένου αποτελεί, ως γνωστόν, η ιστορική βάση και το αίτημα. Έτσι, ενδεχομένως, μόνο η απόφαση που απορρίπτει την αγωγή λογοδοσίας ως ουσία αβάσιμη θα μπορεί να αποκλείσει την αγωγή από την έννομη σχέση.

VI. Η άμυνα του εναγομένου δοσιλόγου.

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναφερθούν οι ισχυρισμοί, όπως αυτοί έχουν κυρίως προκύψει και αναδειχθεί από τη νομολογία, τους οποίους μπορεί να προβάλει ο εναγόμενος δοσίλογος προς απόκρουση της αγωγής, με την οποία επιδιώκεται να υποχρεωθεί αυτός σε λογοδοσία. Οι εν λόγω ισχυρισμοί θα μπορούν να προβληθούν από το δοσίλογο κατά το πρώτο στάδιο εκδίκασης της αγωγής λογοδοσίας, κατά το οποίο το δικαστήριο καλείται να διαπιστώσει εάν υπάρχει ή όχι η αξίωση του ενάγοντος να ζητήσει λογοδοσία ή κατάθεση καταλόγου με τα στοιχεία των αντικειμένων της ομάδας από τον εναγόμενο ²⁸⁴.

Καταρχάς, ο ισχυρισμός του εναγομένου ότι είτε δεν ενέργησε διαχειριστικές πράξεις είτε διότι καμία έννομη σχέση δεν συνδέει αυτόν με τον ενάγοντα είτε διότι η υπάρχουσα έννομη σχέση πράγματι δεν λειτούργησε αποτελεί άρνηση της βάσης της αγωγής λογοδοσίας ²⁸⁵. Στην περίπτωση αυτή ο ενάγων θα πρέπει να αποδείξει το γεγονός της διαχείρισης από πλευράς του εναγομένου ²⁸⁶. Ακόμη, κατά την άποψη μας αρνητικό ισχυρισμό θα μπορούσε να αποτελέσει και ο ισχυρισμός του εναγομένου ότι π.χ. δεν έχει λάβει χώρα ανάκληση της δοθείσας εντολής διαχείρισης, ή ακόμη, για παράδειγμα ο εκκαθαριστής της προσωπικής εταιρίας ότι δεν οφείλει λογοδοσία διότι οι εργασίες της εκκαθάρισης βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο. Με τον τρόπο αυτό, ο δοσίλογος θα μπορεί να ισχυρισθεί τρόπον τινά ότι η αξίωση για λογοδοσία κατά αυτού δεν είναι «απαιτητή».

Ένας ισχυρισμός του δοσιλόγου μπορεί να είναι ότι το πρόσωπο, το οποίο αξιώνει λογοδοσία λάμβανε γνώση της διαχείρισης και των γενομένων εισπράξεων και δαπανών ²⁸⁷. Ο ισχυρισμός αυτός περί ύπαρξης γνώσης θα λειτουργήσει ως καταλυτική ένσταση κατά της αγωγής λογοδοσίας ²⁸⁸.

Περαιτέρω, με βάση τον σκοπό και τη λειτουργία των αρ. 473 – 477 ΚΠολΔ, αν ο δοσίλογος επικαλεστεί και αποδείξει ότι είχε προβεί σε εξώδικη λογοδοσία προς τον δεξιόλογο, πριν από την άσκηση της αγωγής, η αγωγή απορρίπτεται ως απαράδεκτη ελλείψει έννομου συμφέροντος ²⁸⁹. Πλην όμως, ο λογαριασμός θα πρέπει να είχε συνταχθεί σύμφωνα με τους όρους και τον τύπο, οι οποίοι προβλέπονται στη διάταξη του β' εδ. του αρ. 303 ΑΚ, δηλαδή να περιείχε αντιπαράθεση των εσόδων και των εξόδων, καθώς και ό, τι προκύπτει από την

²⁸⁴ Νίκας Ν. ό.π., σελ. 799 παρ. 2.

²⁸⁵ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 117, παρ. 8· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1006, παρ. 16.

²⁸⁶ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6240· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1006, παρ. 16.

²⁸⁷ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 117, παρ. 10· Γεωργιάδης Αστ. ό.π., σελ. 209· Οικονομόπουλος Β. ό.π., κεφ. 45, σελ. 1205, παρ. 15, αρ. 1.

²⁸⁸ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 117, παρ. 10.

²⁸⁹ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 840, παρ. 2· Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1088, παρ. 30· Οικονομόπουλος Β. ό.π., κεφ. 45, σελ. 1205, παρ. 15, αρ. 2.

αντιπαράθεση αυτή καθώς και τα σχετικά δικαιολογητικά, εφόσον συνηθίζονται²⁹⁰. Όμως, για να επέλθει η κατάλυση της αγωγικής αξίωσης, ο εναγόμενος θα πρέπει επιπροσθέτως να επικαλεσθεί ότι ο δεξίλογος είχε αποδεχθεί και εγκρίνει το λογαριασμό, τον οποίο του είχε δώσει ο δοσίλογος²⁹¹. Στην περίπτωση δε, προβολής της ένστασης αυτής, δεν απαιτείται για το ορισμένο αυτής η αναφορά των κονδυλίων του λογαριασμού που εγκρίθηκε²⁹². Και αυτό, καθόσον η εξώδικη λογοδοσία, αν γίνει αποδεκτή από το δεξίλογο, συνιστά σύμβαση, η οποία είναι έγκυρη και απαλλάσσει το δοσίλογο από την υποχρέωση να λογοδοτήσει αφού είναι πρόδηλο ότι η βούληση των συμβαλλομένων στην καταρτιζόμενη, με την έγκριση, σύμβαση είναι ότι θα ισχύει εφεξής μόνο το αποτέλεσμα του λογαριασμού. Επομένως, οι συμβαλλόμενοι δεν μπορούν να επανέλθουν στην αμφισβήτηση των επιμέρους κονδυλίων του λογαριασμού, και μετά την εν λόγω έγκριση δεν υφίσταται έριδα και διάφορα για να επιλυθούν τα δικαστήρια²⁹³. Ωστόσο, σημειώνεται ότι η έγκριση του λογαριασμού μπορεί να γίνει και σιωπηρώς, εφόσον συνάγεται από περιστατικά που υποδηλώνουν αναμφίβολα την πρόθεση έγκρισης²⁹⁴. Η αποδοχή από το δικαστήριο του παρόντος ισχυρισμού επιφέρει την απόρριψη της αγωγής ως απαράδεκτης^{295 296}. Ενώ δε, το βάρος απόδειξης βρίσκεται στην πλευρά του εναγομένου²⁹⁷.

Ακόμη, γίνεται δεκτό ότι η παροχή του λογαριασμού, μετά την έγερση της αγωγής, μπορεί να γίνει και με τις προτάσεις της πρώτης συζήτησης, οπότε και επιφέρει κατάργηση της δίκης, χωρίς ωστόσο το γεγονός αυτό να επηρεάζει τη δίκη

²⁹⁰ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 840, παρ. 2. Αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή μετά την έγερση της αγωγής θα πρέπει να εφαρμοσθούν οπωσδήποτε οι διατάξεις των άρθρων 473 – 477 ΚΠολΔ, ο Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1008, παρ. 26.

²⁹¹ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6234· Ράμμος Γ. Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Δεύτερος ό.π., παρ. 282, σελ. 936, στ. ΙΙΙ. Την υποχρέωση προβολής του ισχυρισμού περί ύπαρξης έγκρισης της δοθείσας λογοδοσίας υπογραμμίζει και η υπ' αρ. 36/2007 ΠολΠρωτΣυρ σε ΤΝΠ Νόμος. Οράτε και την υπ' αρ. 437/2012 ΑΠ σε Χριδ ΙΒ/2012, σελ. 658 = ΤΝΠ Ισοκράτης.

²⁹² Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π., παρ.3, παρ. 74, σελ. 238· Οράτε και την υπ' αρ. 437/2012 ΑΠ ό.π. .

²⁹³ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 118, παρ. 15· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1007, παρ. 23· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 840, παρ. 2· Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1088, παρ. 30· Οικονομόπουλος Β. ό.π., κεφ. 45, σελ. 1205, παρ. 15, αρ. 3. Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 1566/2011 ΠολΠρωτΑθ σε ΤΝΠ Νόμος.

²⁹⁴ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6236· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., σελ. 1007, παρ. 24.

²⁹⁵ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 118, παρ. 15.

²⁹⁶ Ο Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6235, προτείνει την δυνατότητα του ενάγοντος να προβάλλει αντένσταση περί του γεγονότος ότι λόγω πλάνης (ή ενδεχομένως και λόγω απάτης) ενέκρινε τον δοθέντα λογαριασμό.

²⁹⁷ Οράτε την υπ' αρ. 36/2007 ΠολΠρωτΣυρ ό.π. .

για το κατάλοιπο ²⁹⁸. Πλην όμως, και στην περίπτωση αυτή ο ενάγων δεν θα πρέπει να στερηθεί του δικαιώματός του να αμφισβητήσει την ορθότητα του λογαριασμού ως προς τον τύπο με τον οποίο αυτός δόθηκε από τον εναγόμενο. Προς αυτήν την κατεύθυνση, έχει νομολογηθεί πως όταν ο λογαριασμός που ανακοίνωσε ο δοσίλογος δεν είναι κανονικός, δεν εκπληρώνεται υποχρέωση του, και ο δεξίλογος δικαιούται να επιδιώξει δικαστικώς την εκπλήρωση της υποχρέωσης του δοσίλογου ²⁹⁹. Ένα ασφαλές κριτήριο θα είναι η αποδοχή και έγκριση ή μη της δοθείσας λογοδοσίας από το δεξίλογο με σχετική συμφωνία, καθώς μόνο έτσι αίρεται η αφορμή της δίκης ³⁰⁰.

Ακόμη, προς άμυνα κατά της αγωγής λογοδοσίας, ο εναγόμενος δοσίλογος μπορεί να προβάλλει τον ισχυρισμό ότι απαλλάχθηκε από την υποχρέωση για λογοδοσία ³⁰¹. Γίνεται δεκτό ότι ενόψει του απαλλοτριωτού του δικαιώματός του κυρίου της περιουσίας να αξιώσει λογοδοσία, αυτός μπορεί να απαλλάξει ρητώς ή σιωπηρώς το διαχειριστή από την υποχρέωση αυτή, χωρίς ούτε να παραβιάζει τα όρια της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης ούτε αφαιρώντας ανεπίτρεπτα μέρος της δικαιοδοτικής εξουσίας από το δικαστήριο ³⁰².

Επίσης, ο εναγόμενος μπορεί να προβάλει την ένσταση ότι ο δεξίλογος είχε παραιτηθεί από την αξίωση λογοδοσίας. Η αξίωση, θεωρείται ότι, υπόκειται στην ελεύθερη διάθεση των ενδιαφερομένων και δικαιούχων μερών, τα οποία μπορούν να παραιτηθούν από αυτήν είτε ρητά είτε σιωπηρά ³⁰³.

Ακόμη, αναφέρεται ότι, μία ένσταση έλλειψης δικαιοδοσίας των πολιτικών δικαστηρίων θα είναι η σύναψη συμφωνίας για την παραπομπή της υπόθεσης σε διαιτησία. Έτσι, αν τα μέρη κατάρτισαν συμφωνία διαιτησίας, τότε στην διαιτησία υπάγεται και η αξίωση λογοδοσίας, εφόσον αναφέρεται σε έννομη σχέση που υπήχθη στην διαιτησία ³⁰⁴.

Τέλος, δεν θα πρέπει να αποκλειστούν οι ενστάσεις του γενικού ενοχικού δικαίου, ώστε, κατά μία άποψη της θεωρίας, εφόσον ενάγονται οι κληρονόμοι του

²⁹⁸ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 840, παρ. 2. Έτσι και η υπ' αρ. 36/2007 ΠολΠρωτΣυρ σε ΤΝΠ Νόμος, η οποία χαρακτηρίζει, μετά την παροχή της λογοδοσίας με τις προτάσεις, την αγωγή λογοδοσίας ως περιττή.

²⁹⁹ Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 934/1995 ΑΠ σε ΝοΒ 1997, σελ. 1106· την υπ' αρ. 1500/2013 ΜονΕφΑθ σε ΕλλΔνη 2014, σελ. 496.

³⁰⁰ Βαθρακοκοίλης Αντ. ό.π., σελ. 1014, παρ. 4. Και την υπ' αρ. 36/2007 ΠολΠρωτΣυρ σε ΤΝΠ Νόμος.

³⁰¹ Βαθρακοκοίλης Αντ. ό.π., σελ. 1003, παρ. 6· Καθώς και την υπ' αρ. 25/1991 ΕφΘεσ σε Αρμ 1991, σελ. 168.

³⁰² Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6234· Βαθρακοκοίλης Αντ. ό.π., σελ. 1003, παρ. 6.

³⁰³ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 119, παρ. 21· Οικονομόπουλος Β. ό.π., κεφ. 45, σελ. 1206, παρ. 15, αρ. 4. Οράτε και την υπ' αρ. 1599/2011 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

³⁰⁴ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 839, παρ. 9· Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 120, παρ. 28.

δοσιλόγου, θα μπορούν να προβάλουν ένσταση από την διάταξη του αρ. 336 ΑΚ, και να απαλλαγούν, λόγω ανυπαίτιας αδυναμίας εκπλήρωσης³⁰⁵. Ακόμη, προστίθεται ότι μία αγωγή λογοδοσίας ενδεχομένως να μπορεί να αποκρουσθεί με την ένσταση καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος. Τούτο θα ισχύει, ιδιαίτερα όταν ο δεξιλόγος δεν άσκησε την σχετική αξίωση του για πολλά χρόνια, δημιουργώντας ταυτόχρονα την πεποίθηση στον υπόχρεο ότι δεν επρόκειτο να ασκήσει αυτήν, ή ακόμα, και όταν μετά από πολλά έτη διαχείρισης η έγερση αγωγής παρίσταται ως αδικαιολόγητη εφόσον δεν συνέτρεξαν περιστατικά ικανά να δικαιολογήσουν αμφιβολίες του δεξιλόγου³⁰⁶.

VII. Λοιπά δικονομικά ζητήματα.

Όπως έχει σημειωθεί, η δίκη λογοδοσίας δεν συγκροτεί ειδική αλλά αποτελεί μέρος της τακτικής διαδικασίας, που διέπεται απλώς από ειδικές διατάξεις³⁰⁷. Κατά συνέπεια, το θέμα εάν μαζί με την αγωγή λογοδοσίας, ειδικά όταν σε αυτή σωρεύεται και αίτημα καταδίκης του εναγομένου στο κατάλοιπο του λογαριασμού ή στην απόδοση των αντικειμένων, εάν, λοιπόν, είναι δυνατό να σωρευθούν αντικειμενικά και λοιπές αγωγικές αξιώσεις του ενάγοντος κατά του εναγομένου, το θέμα εάν η δίκη για τη λογοδοσία μπορεί να ενωθεί και να συνεκδικασθεί με άλλες εκκρεμείς αγωγές ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου, καθώς και το θέμα εάν ο εναγόμενος μπορεί να προβάλλει ανταγωγικώς τις αξιώσεις του κατά του ενάγοντος στη ίδια δίκη, με αυτήν στην οποία κρίνεται η αξίωση λογοδοσίας του ενάγοντος κατά αυτού ή και το θέμα εάν η αξίωση λογοδοσίας μπορεί να ασκηθεί ανταγωγικώς, θα πρέπει να κριθεί σύμφωνα με το εάν οι άνω δικονομικοί θεσμοί μπορούν να συνυπάρξουν με τις αποκλίσεις, οι οποίες ισχύουν στην δίκη περί λογοδοσίας.

Έτσι, η καθιέρωση περισσότερων σταδίων εκδίκασης της αγωγής λογοδοσίας, οι ιδιορρυθμίες της και η εν γένει αρχιτεκτονική της επιβάλλει, ως ορθότερη, την αποδοχή της άποψης για αδυναμία αντικειμενικής σώρευσης περισσότερων αξιώσεων του ενάγοντα κατά του εναγομένου, για αδυναμία προβολής με ανταγωγή αξιώσεων του εναγομένου στη δίκη λογοδοσίας και προβολής με ανταγωγή της αξίωσης για λογοδοσία σε εκκρεμή δίκη κατά αυτού, και, τέλος, για αδυναμία ένωσης της δίκης και συνεκδίκασης με άλλες αγωγές³⁰⁸. Στις περιπτώσεις αυτές, δηλαδή της αντικειμενικής σώρευσης ή της άσκησης ανταγωγής, η χωριστή συζήτηση τους, σύμφωνα τουλάχιστον με τη θεωρία, θα αποτελεί τον κανόνα^{309 310}.

³⁰⁵ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 119, παρ. 20.

³⁰⁶ Κρητικός Αθ. ό.π., σελ. 119, παρ. 23.

³⁰⁷ Νίκας Ν. ό.π., σελ. 800 παρ. 4· Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1088, παρ. 30.

³⁰⁸ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 837, παρ. 1· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 801 παρ. 4.

³⁰⁹ Νίκας Ν. ό.π., σελ. 801 παρ. 4.

Κατ' εξαίρεση ωστόσο έχει κριθεί επιτρεπτή η άσκηση ανταγωγής, σε ανοιχθείσα δίκη με αγωγή λογοδοσίας, εφόσον η ασκούμενη αξίωση στηρίζεται στην ίδια έννομη σχέση για την οποία ασκείται η αγωγή λογοδοσίας· αντίστοιχα ισχύουν, δηλαδή θεωρήθηκε επιτρεπτή, η προβολή της αξίωσης για λογοδοσία ανταγωγικώς, στο πλαίσιο αγωγής δικαζόμενης με την συνήθη διαδικασία ³¹¹.

Πάντως, η συνεκδίκηση, με οποιοδήποτε τρόπο, της αγωγής λογοδοσίας με αγωγή που υπάγεται σε ειδική διαδικασία αποκλείεται κατά ρητή πρόβλεψη της διάταξης του αρ. 246 ΚΠολΔ (για την συνεκδίκηση εκκρεμών δικών), της διάταξης της περ. δ' της παρ. 1 του αρ. 218 ΚΠολΔ (για την αντικειμενική σώρευση αγωγών), και της διάταξης της παρ. 3 του αρ. 268 ΚΠολΔ (για την άσκηση ανταγωγής) ³¹².

VIII. Η πρώτη συζήτηση της αγωγής.

Η δίκη περί λογοδοσίας εκτυλίσσεται σε δύο στάδια. Κατά το πρώτο στάδιο το δικαστήριο ερευνά αν ο εναγόμενος έχει υποχρέωση προς λογοδοσία ³¹³. Αν ομολογούνται τα γεγονότα που στηρίζουν την αξίωση λογοδοσίας, διατάσσεται λογοδοσία, ανεξάρτητα αν αμφισβητείται η ύπαρξη καταλοίπου ³¹⁴. Λόγω δε, της λειτουργικής ενότητας, η οποία χαρακτηρίζει τη δίκη λογοδοσίας, η συζήτηση αυτή θα πρέπει να χαρακτηριστεί ως πρώτη, σε συνάρτηση με τη συζήτηση που θα

³¹⁰ Οράτε πάντως και την υπ' αρ. 1446/2012 ΑΠ σε Χριδ ΙΓ/2013 σελ. 281 – 282, σύμφωνα με την οποία σε ασκηθείσα αγωγή λογοδοσίας σχετικά με τα έξοδα και τα έσοδα που προέκυψαν λόγω διαχείρισης μετοχών, είχε σωρευθεί και αναγνωριστικό της κυριότητας των μετοχών αίτημα από τον ενάγοντα. Καθώς και την υπ' αρ. 1566/2011 ΠολΠρωτΑθ σε ΤΝΠ Νόμος, όπου σε αγωγή λογοδοσίας είχε σωρευθεί αίτημα αποζημίωσης λόγω αδικοπραξίας, και το δικαστήριο δεν διέταξε το χωρισμό των αγωγών. Καθώς και την υπ' αρ. 298/2013 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης, όπου το δικαστήριο, σε αγωγή αναγνώρισης κληρονομικού δικαιώματος αδιάθετης περιουσίας προσώπου, η οποία είχε ασκηθεί από έναν εξ αδιαθέτου κληρονόμο, στην οποία είχε σωρευθεί και αγωγή εγχείρισης καταλόγου δεν διέταξε τον χωρισμό των υποθέσεων. Ομοίως, δεν είχε διατάξει το χωρισμό των αγωγών και η υπ' αρ. 25/1991 ΕφΘεσ σε Αρμ 1991, σελ. 168. Για τη δυνατότητα σώρευσης με την αγωγή λογοδοσίας και αγωγής σχετικής με την έννομη σχέση/βάση της διαχείρισης θετικός και ο *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 6230.

³¹¹ *Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π.*, αρ. 473, σελ. 837, παρ. 1· *Νίκας Ν. ό.π.*, σελ. 801 υποσημ. 17. Οράτε και την υπ' αρ. 5736/1996 ΕφΑθ σε ΕΔικΠ 1998, σελ. 122.

³¹² *Νίκας Ν. ό.π.*, σελ. 801 υποσημ. 18.

³¹³ *Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π.*, αρ. 474, σελ. 840, παρ. 1· *Καλαβρός Κ. ό.π.*, σελ. 1087, παρ. 26· *Νίκας Ν. ό.π.*, σελ. 802 παρ. 7.

³¹⁴ *Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π.*, αρ. 474, σελ. 840, παρ. 1. Οράτε και την υπ' αρ. 152/2000 ΕφΠατ σε ΤΝΠ Νόμος.

ακολουθήσει μετά την κατάθεση του λογαριασμού από το δοσίλογο και η οποία θεωρείται δεύτερη ³¹⁵.

Στη συζήτηση αυτή ο ενάγων φέρει το βάρος επίκλησης και απόδειξης του ισχυρισμού ότι έλαβε χώρα διαχείριση αλλότριας υπόθεσης, καθώς και, κατά ορθότερη θέση σύμφωνα με τα ανωτέρω ³¹⁶, των γεγονότων που συγκροτούν την έννομη σχέση από την οποία προκύπτει η υποχρέωση λογοδοσίας ³¹⁷. Κατά την συζήτηση της αγωγής θα εφαρμοσθούν οι διατάξεις της τακτικής διαδικασίας, εκτός εάν η έννομη σχέση από την οποία προκύπτει η αξίωση λογοδοσίας υπάγεται σε ειδική διαδικασία, οπότε θα εφαρμοσθούν οι σχετικές διατάξεις ³¹⁸.

Όπως σημειώνεται, μετά την κατάργηση της προδικαστικής απόφασης με τον ν. 2915/2001 και τον περιορισμό των δύο φάσεων της συζήτησης της αγωγής ή άλλου ενδίκου βοηθήματος σε μία συζήτηση, οι ειδικές διατάξεις των αρ. 473 – 477 ΚΠολΔ διατηρήθηκαν σε ισχύ, πλην όμως ήταν αναγκαία η προσαρμογή τους, ως προς την αποδεικτική διαδικασία, οπότε και καταργήθηκε, η έκδοση της προδικαστικής απόφασης ³¹⁹.

Έτσι, υπό το νέο σύστημα, η δίκη λογοδοσίας διέρχεται, ως προηγουμένως, δύο στάδια και ένα άλλο ενδιάμεσο που παρεμβάλλεται ανάμεσα στα δύο, που είναι προπαρασκευαστικό του δευτέρου, αλλά δεν εκδίδεται προδικαστική απόφαση. Προς τούτο λαμβάνει χώρα μία συζήτηση, επί της αγωγής για παροχή λογοδοσίας, κατά την οποία ο εναγόμενος προβάλλει όλους τους ισχυρισμούς του. Κατ' αυτήν γίνονται οι αποδείξεις ως προς την υποχρέωση ή μη προς λογοδοσία και προσθέτως, αν γίνει δεκτή η αγωγή, υποχρεώνει το δοσίλογο σε κατάθεση, μέσα σε ορισμένη προθεσμία, των εγγράφων του λογαριασμού με αντιπαράθεση των εσόδων και εξόδων της υπόθεσης που διαχειρίσθηκε καθώς και το αποτέλεσμα της αντιπαράθεσης και παράλληλα να καταθέσει τα σχετικά δικαιολογητικά. Με την ίδια απόφαση μπορεί το δικαστήριο, αν υπάρχει αίτημα, να καταδικάσει τον εναγόμενο, για την περίπτωση της μη εμπρόθεσμης κατάθεσης του λογαριασμού ή του καταλόγου με τα δικαιολογητικά, να καταβάλει το κατά την κρίση του έλλειμμα, που σχηματίζεται κατά πιθανολόγηση. Μπορεί όμως αν κρίνεται αναγκαίο, να διατάξει προς τούτο απόδειξη, η διεξαγωγή της οποίας πρέπει να ολοκληρώνεται στη συζήτηση αυτή, ενώ αποκλείεται η έκδοση της προδικαστικής απόφασης. Αυτή η έννοια πρέπει να αποδοθεί στη ρύθμιση της διάταξης του άρθρου 477 παρ.2 εδ. τελ ³²⁰. Όπως, όμως, αναφέρεται από εκπρόσωπο της θεωρίας, η διάταξη αυτή, του

³¹⁵ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 842, παρ. 5· Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1090, παρ. 33· Γιαννόπουλος Π. ό.π. Σημείωση σε Χριδ ΙΑ/2011, σελ. 447 επ (449).

³¹⁶ Οράτε ανωτέρω στο κείμενο περί τον εκθέτη 250 επ .

³¹⁷ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 840, παρ. 2.

³¹⁸ Οράτε ην υπ' αρ. 333/1987 ΕφΑθ σε ΕΔικΠ 1987 σελ. 39.

³¹⁹ Οράτε την υπ' αρ. 1566/2011 ΠολΠρωτΑθ σε ΤΝΠ Νόμος.

³²⁰ Οράτε την προηγούμενη υποσημ. .

εδ. β' της παρ. 2 του αρ. 477 ΚΠολΔ, πλέον, μετά την κατάργηση της προδικαστικής απόφασης με τον ν. 2915/2001, θα παραμένει ανεφάρμοστη και ενδεχομένως θα έπρεπε να έχει καταργηθεί ³²¹.

Πάντως, σημειώνεται ότι πράγματι το δικαστήριο αρκείται σε πιθανολόγηση, η οποία είναι αναιρετικά ανέλεγκτη σε σχέση με το γεννώμενο από τον αρ. 10 του αρ. 559 ΚΠολΔ λόγο αναίρεσης, ο οποίος προβλέπει ότι μία απόφαση μπορεί να αναιρεθεί όταν το δικαστήριο παρά το νόμο δέχτηκε πράγματα που έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης ως αληθινά χωρίς απόδειξη ^{322 323}.

Αν η αγωγή έχει μοναδικό αίτημα να υποχρεωθεί ο δοσίλογος σε λογοδοσία ή σε παράδοση καταλόγου, ή εφόσον στην αγωγή του σωρεύει μόνο το αίτημα καταβολής του καταλοίπου ή απόδοσης των αντικειμένων, δικαστικό ένσημο δεν οφείλεται. Αντίθετα, όταν ζητείται η καταδίκη του εναγομένου σε ορισμένο έλλειμμα, τότε η αγωγή υπόκειται σε δικαστικό ένσημο, το οποίο υπολογίζεται επί της αξίας του εικαζόμενου ελλείμματος ³²⁴.

ΙΧ. Η δικαστική απόφαση.

1. Το περιεχόμενο της δικαστικής απόφασης.

Η απόφαση του άρθρου 474 ΚΠολΔ αφενός αναγνωρίζει την υποχρέωση του εναγομένου για λογοδοσία ή για παράδοση του καταλόγου, αφετέρου επιτάσσει τον εναγόμενο οφειλέτη σε επιχείρηση πράξης, η οποία μπορεί να γίνει μόνο από αυτόν, και που είναι η κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου με τα δικαιολογητικά στην γραμματεία του δικαστηρίου εντός της προθεσμίας την οποία η ίδια η απόφαση ορίζει ³²⁵.

³²¹ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1092, υποσημ. 62. Σημειώνεται ότι υπό το νομοθετικό καθεστώς πριν το ν. 2915/2001, δηλαδή υπό το καθεστώς των περισσότερων συζητήσεων, γινόταν δεκτό ότι ο ενάγων, εφόσον δεν το είχε συμπεριλάβει στην αγωγή του, μπορούσε να εισαγάγει το σχετικό αίτημα προς το δικαστήριο, και μετά την άπρακτη πάροδο της ταχθείσας προθεσμίας για κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου. Οράτε ενδεικτικώς σε Καλαβρό Κ. ό.π., σελ. 1091, παρ. 47· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 1197, παρ. 4.

³²² Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 3· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., αρ. 477, σελ. 1019, παρ. 3.

³²³ Οράτε και την υπ' αρ. 1184/1980 ΑΠ σε ΝοΒ (29^ο έτος) σελ. 543 επ (544), σύμφωνα με την οποία το δικαστήριο της ουσίας, επειδή δεν πιθανολόγησε την ύπαρξη του πιθανολογούμενου ελλείμματος του ζητούμενου ύψους, απέρριψε το σχετικό αίτημα.

³²⁴ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 473, σελ. 839, παρ. 8· Γιαννόπουλος Π. ό.π. Σημείωση σε Χριδ ΙΑ/2011, σελ. 447 επ (448).

³²⁵ Ράμμος Γ. Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Δεύτερος ό.π., παρ. 282, σελ. 936/7, στ. IV· Μπέης Κ. Πολιτική Δικονομία Γενικές Αρχές και Ερμηνεία ό.π., αρ. 474 σελ. 1773· Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1089, παρ. 32· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 802 παρ. 7· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 1191, παρ. 1.

Μέσα στην προθεσμία αυτή, ο εναγόμενος – δοσίλογος πρέπει να καταθέσει λογαριασμό των εσόδων και εξόδων ή κατάλογο των πραγμάτων που διαχειρίστηκε με τα σχετικά δικαιολογητικά στην γραμματεία του δικαστηρίου. Η σχετική προθεσμία είναι δικαστική, η απόφαση, δε, ορίζει και το αφετήριο αυτής γεγονός, που συνήθως είναι η κοινοποίηση της στον εναγόμενο ³²⁶.

Σύμφωνα με τη νομολογία ³²⁷, η οποία θεωρεί απαράδεκτη και μη προσήκουσα την εκπρόθεσμη κατάθεση του λογαριασμού, προκύπτει ότι η σχετική δικαστική προθεσμία συνιστά ανατρεπτική προθεσμία ενέργειας ³²⁸, καθόσον η άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας οδηγεί σε έκπτωση του εναγομένου από το δικαίωμα του να καταθέσει το λογαριασμό. Η απώλεια της προθεσμίας για οποιονδήποτε λόγο επιφέρει οριστική απώλεια του δικαιώματος για επιχείρηση της πράξεως, εκτός αν προβλέπεται αλλιώς. Η συνέπεια αυτή ισχύει, και όταν η μη τήρηση της προθεσμίας οφείλεται σε ανώτερη βία ή δόλο του αντιδίκου, οπότε είναι δυνατή μόνο η επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση ³²⁹. Περαιτέρω, η προθεσμία αυτή δεν αναστέλλεται κατά τις δικαστικές διακοπές, ούτε υπόκειται σε αναστολή κατά τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος από την 1^η έως την 31^η Αυγούστου, κατ' αρ. 147 παρ. 2 ΚΠολΔ, και αυτό διότι η εν λόγω αναστολή έχει εφαρμογή μόνο στις αναφερόμενες στην παράγραφο αυτή προθεσμίες, μεταξύ των οποίων δεν συμπεριλαμβάνεται η σχετική προθεσμία ³³⁰.

Με την ίδια απόφαση, για την περίπτωση της μη συμμόρφωσης του εναγομένου, απειλείται και αυτεπαγγέλτως κατά αυτού χρηματική ποινή και προσωπική κράτηση ³³¹.

Αν, με την αγωγή, είχε ζητηθεί η καταβολή του καταλοίπου ή η απόδοση της ομάδας των αντικειμένων, το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα, και όχι την υποχρέωση, να καταδικάσει τον εναγόμενο στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, για την περίπτωση που δεν κατατεθεί εμπρόθεσμα ο λογαριασμός ή ο κατάλογος με τα δικαιολογητικά ³³². Το συγκεκριμένο μέτρο εξαναγκασμού δεν διατάσσεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, σε αντίθεση με τα μέσα εκτέλεσης

³²⁶ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 841, παρ. 3.

³²⁷ Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 461/2002 ΕφΠειρ σε ΤΝΠ Νόμος, και την υπ' αρ. 978/1997 ΑΠ σε ΕλλΔνη 1998, σελ. 110.

³²⁸ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., Εισαγωγικές Παρατηρήσεις στα άρθρα 144 – 151, σελ. 340, παρ. 2.

³²⁹ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 151, σελ. 365, παρ. 1.

³³⁰ Βαθρακοκοίλης Αντ. ό.π., αρ. 474, σελ. 1014, παρ. 9· Οράτε και την υπ' αρ. 1651/1987 ΑΠ σε ΕλλΔνη 1988, σελ. 1378, και την υπ' αρ. 461/2002 ΕφΠειρ σε ΤΝΠ Νόμος.

³³¹ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1090, παρ. 32· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 802 παρ. 7· Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 68, σελ. 231· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 1191, παρ. 1.

³³² Νίκας Ν. ό.π., σελ. 802 παρ. 7. Οράτε το κείμενο της διάταξης της παρ. 2 του αρ. 477 ΚΠολΔ. Οράτε και την υπ' αρ. 19/2016 ΕφΛαρ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

του αρ. 946 ΚΠολΔ, αλλά προϋποτίθεται αίτηση του ενάγοντος³³³. Ωστόσο, το δικαστήριο διατηρεί την ευχέρεια να καταδικάσει το δοσίλογο όχι στο αιτούμενο έλλειμμα, αλλά στο κατά την κρίση του έλλειμμα, μη υπερβαίνοντος πάντως το ζητούμενο³³⁴.

Το εν λόγω αίτημα, το οποίο παραδεκτά προβάλλεται αντικειμενικώς σωρευόμενο με το αίτημα για καταδίκη σε παροχή λογοδοσίας (ή παράδοσης καταλόγου) και με το αίτημα για καταβολή του κατάλοιπου ή για απόδοση των αντικειμένων της ομάδας³³⁵, εφόσον γίνει δεκτό και διαταχθεί από το δικαστήριο, χαρακτηρίζεται ως ιδιότυπο μέσο εξαναγκασμού³³⁶ ή ως πρόσθετο μέσο εκτέλεσης³³⁷, και συντρέχει με τα μέσα αναγκαστικής εκτέλεσης του αρ. 946 ΚΠολΔ, χωρίς να τα αποκλείει³³⁸.

Διαφοροποιείται, όμως, ως προς αυτά τα άνω μέσα εξαναγκασμού καθόσον η καταψηφιστική αυτή διάταξη προσδιορίζεται χρονικά, και τελεί υπό την αίρεση της μη εμπρόθεσμης κατάθεσης του λογαριασμού, άνευ της πληρώσεως της οποίας (αίρεσης) δεν οριστικοποιείται και έτσι δεν ενεργοποιείται η εκτελεστότητα της καταδίκης σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος. Με την πλήρωση της αιρέσεως αυτής δηλ. την μη εμπρόθεσμη κατάθεση του λογαριασμού, ενεργοποιείται το διατακτικό της απόφασης ως προς την καταδίκη του δοσίλογου να καταβάλει το πιθανολογούμενο έλλειμμα. Δηλαδή, με τη διάταξη της απόφασης για καταδίκη του δοσίλογου σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, επιβάλλεται σε αυτόν δικονομικό βάρος, στο οποίο αν δεν ανταποκριθεί, θα επέλθει η έννομη συνέπεια της οριστικοποίησης της απόφασης ως προς το κεφάλαιο αυτό³³⁹.

Περαιτέρω, η αναγκαστική επιβολή του μέτρου αυτού προϋποθέτει την άρνηση κατάθεσης του λογαριασμού, στο χρόνο κατά τον οποίο η καταδικαστική απόφαση που επιβάλλει την σχετική υποχρέωση γίνεται εκτελεστή³⁴⁰. Λαμβανομένου δε, υπ' όψιν ότι η καταδίκη σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος εμπεριέχει χρηματική απαίτηση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το πρόσθετο αυτό μέσο εξαναγκασμού (ή εκτέλεσης), ως μέσο που χρησιμοποιείται για να κάμψει την

³³³ Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 3.

³³⁴ Οράτε την υπ' αρ. 25/1991 ΕφΘεσ σε Αρμ 1991, σελ. 168 επ (169).

³³⁵ Γέσιου – Φαλτσή Πελαγία ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1269). Οράτε ανωτέρω στην υπ' αρ. 263.

³³⁶ Οράτε ανωτέρω στο κείμενο περί τον εκθέτη 280.

³³⁷ Την έκφραση αυτή υιοθετεί μόνο η Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1269) όπως είχε νομολογηθεί από την υπ' αρ. 1184/1980 ΑΠ σε ΝοΒ 29, σελ. 544.

³³⁸ Πρακτικά των συνεδριάσεων της Αναθεωρητικής επιτροπής ό.π., σελ. 576· Κεραμεύς Κ. Αστικό Δικονομικό Δίκαιο ό.π., παρ. 146, σελ. 370.

³³⁹ Οράτε την υπ' αρ. 978/1997 ΑΠ σε ΤΝΠ Νόμος = ΕλλΔνη 39, σελ. 110.

³⁴⁰ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1269). Οράτε και ανωτέρω στο κείμενο περί τον εκθέτη 280.

άρνηση του οφειλέτη – δοσιλόγου, πρέπει να επιβάλλεται υπό ανάλογες προϋποθέσεις με αυτές που ισχύουν για την επιβολή της χρηματικής ποινής³⁴¹. Ακόμη, πρέπει να σημειωθεί ότι, στα πλαίσια της αντικειμενικής σώρευσης, πράγμα που ισχύει, το κεφάλαιο της απόφασης, το οποίο αποφαινεται επί του αιτήματος για καταδίκη του εναγομένου σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, έχει αυτοτέλεια σε σχέση με το κεφάλαιο που αποφαινεται τόσο για την αξίωση λογοδοσίας, όσο και για την καταβολή του καταλοίπου ή της απόδοσης των αντικειμένων, και δεν εξαρτάται από την τελεσίδικη διάγνωση της υποχρέωσης προς λογοδοσία³⁴². Έτσι, παρά την αντίθετη θέση της θεωρίας³⁴³, άπαξ και η απόφαση οριστικοποιηθεί ως προς το κεφάλαιο αυτό, δεν μπορεί να αποσβεσθεί ούτε με την εκπρόθεσμη κατάθεση του λογαριασμού από το δοσίλογο³⁴⁴.

Τέλος, σε ορισμένες περιπτώσεις, θεωρώντας το δικαστήριο ότι η εκδιδόμενη απόφαση δεν είναι οριστική ως προς την υποχρέωση λογοδοσίας, αυστηρά συμμορφούμενο προς την διάταξη της παρ. 1 του αρ. 477 ΚΠολΔ, δεν προχωρεί καν στην έκδοση διάταξης με την οποία καθορίζει το ύψος των δικαστικών εξόδων και υποχρεώνει τον ηττηθέντα διάδικο να καταβάλει αυτά στο άλλο μέρος³⁴⁵.

2. Το είδος της δικαστικής απόφασης, με την οποία υποχρεώνεται ο δοσίλογος να υποβάλει λογοδοσία ή κατάλογο με τα στοιχεία, και το παραδεκτό της ασκηθησομένης έφεσης.

Το παρόν κεφάλαιο θα ασχοληθεί με την διχογνωμία, η οποία έχει εμφανισθεί τόσο ανάμεσα στους εκπροσώπους της θεωρίας όσο και στην νομολογία, και η οποία συνίσταται στο είδος της απόφασης του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, η οποία αποφαινεται περί της ύπαρξης της αξίωσης λογοδοσίας και διατάσσει τον εναγόμενο δοσίλογο να υποβάλει το λογαριασμό ή τον κατάλογο με τα στοιχεία των αντικειμένων της ομάδας. Παράλληλα όμως, εφόσον έχει σωρευθεί σχετικό αίτημα, και το δικαστήριο έχει διατάξει, ενδεχομένως, και την καταδίκη του εναγομένου σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, στην περίπτωση αυτή η σχετική

³⁴¹ Γέσιου – Φαλτσή Πελαγία ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1270).

³⁴² Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1093, παρ. 37· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 803 παρ. 7.

³⁴³ Μάλλον ορθότερη, άποψη έχει η Γέσιου – Φαλτσή Π. σε Ζητήματα κλπ ό.π. σε Δ 28, σελ. 1264 επ (1271), υποστηρίζοντας ότι η εκούσια συμμόρφωση του εναγομένου, ήτοι η κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου των αντικειμένων αποκλείει την έναρξη ή εξακολούθηση της αναγκαστικής εκτέλεσης για την είσπραξη του επιδικασθέντος πιθανολογούμενου ελλείμματος, και τυχόν τέτοια ενέργεια πάσχει ακυρότητα λόγω ικανοποίησης της εκτελούμενης αξίωσης. Οράτε και κατωτέρω, στο κεφάλαιο σε σχέση με τη δυνατότητα ή μη εκπρόθεσμης συμμόρφωσης του εναγομένου.

³⁴⁴ Έτσι η κρατούσα θέση στη νομολογία. Οράτε την υπ' αρ. 978/1997 ΑΠ σε ΤΝΠ Νόμος = ΕλλΔνη 39, σελ. 110.

³⁴⁵ Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π., παρ. 71, σελ. 233/4· Οράτε π.χ. την υπ' αρ. 1196/1988 ΠολΠρωτΠειρ σε Αρμ 1989, σελ. 148 (151).

κρίση του δικαστηρίου συνιστά, ως ελέγχθη, αυτοτελές κεφάλαιο. Οπότε, είναι αναγκαία και η αναφορά σε σχέση με το είδος της συγκεκριμένης απόφασης.

Όλως ενδεικτικά αναφέρεται ότι η απόφαση, η διατάσσουσα την παροχή λογοδοσίας ή την κατάθεση καταλόγου, εμφανίζεται στη νομολογία και τη θεωρία είτε ως μη οριστική (σύμφωνα με το γράμμα της διάταξης της παρ. 1 του αρ. 477 ΚΠολΔ), είτε ως οριστική υπό αίρεση, είτε τέλος ως οριστική ήδη από την έκδοση της. Ενώ δε, η απόφαση η οποία καταδικάζει στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος χαρακτηρίζεται ως οριστική υπό αίρεση ή ως μη οριστική. Πριν την παρουσίαση όμως, καθεμίας από τις άνω απόψεις θα προηγηθεί μία έρευνα επί της βιβλιογραφίας σχετικά με το περιεχόμενο, το οποίο οι συγγραφείς έδιναν και δίνουν στην έννοια της οριστικής απόφασης. Βέβαια, η σχετική παράθεση δεν έχει σκοπό να είναι εξαντλητική, πλην όμως μέσω αυτής θα καταδειχθεί η πάγια θέση της δικονομικής θεωρίας επί του θέματος.

Περαιτέρω, θα γίνει αναφορά στις ειδικότερες προϋποθέσεις, τις οποίες κάθε μία από τις άνω διαφορετικές απόψεις θέτει για το παραδεκτό της άσκησης έφεσης. Στο τέλος της παρούσας ενότητας θα ακολουθήσει ει δυνατόν η παρουσίαση της θέσης μας.

A. Η έννοια της οριστικής απόφασης.

Σύμφωνα με τη θέση του Οικονομίδη³⁴⁶, με κριτήριο το περιεχόμενο των δικαστικών αποφάσεων, αυτές διαιρούνται σε οριστικές, και σε μη οριστικές, οι οποίες περαιτέρω διακρίνονται σε προπαρασκευαστικές και παρεμπίπτουσες, τις οποίες αποκαλεί ισοδύναμες επειδή και οι δύο είναι δυνατό να ανακληθούν. Πιο συγκεκριμένα, κατά την άποψη αυτή, «Οριστική (τελειωτική) λέγεται κυρίως η απόφαση η περατούσα την δίκην και τον δικαστήν πάσης περαιτέρω εξουσίας απεκδύουσα, ήτις δια τούτο, διωκομένης μέχρι τέλους της διαφοράς, είναι η τελευταία του δικαστηρίου απόφασις. Αλλ' οριστική επίσης λέγεται και η απόφασις η παρεμπιπτούσης αγωγής διαφοράν περατούσα». Τέτοια απόφαση θα είναι σύμφωνα με τον Οικονομίδη, η απόφαση η οποία αποφαινεται π.χ. επί ανταγωγής, επί κύριας παρέμβασης, επί προσεπίκλησης, επί αίτησης εξαίρεσης δικαστή κ.α.³⁴⁷. Ο Οικονομίδης, επίσης, υιοθετεί έναν ακόμη ορισμό της οριστικής απόφασης, σύμφωνα με τον οποίο «Οριστική απόφασις είναι η δεχομένη την αγωγήν ως νόμιμον και καταδικάζουσα τον εναγόμενον, ή απορρίπτουσα την αγωγήν ως παράνομον, αναπόδεικτον ή δια βασίμου ενστάσεως αντικρουσθείσα». Δίνει ακόμη και ένα ορισμό σε σχέση με την εν μέρει οριστική απόφαση, σύμφωνα με τον οποίο

³⁴⁶ Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π., παρ. 85, στοιχ. Γ', αρ. 1, παρ. α', σελ. 435 επ. (435 - 441).

³⁴⁷ Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π., παρ. 85, στοιχ. Γ', αρ. 1, παρ. α', υποσημ. 5 σελ. 439.

«οριστική είναι και η μερικώς κατά ποσότητα ή ποιότητα δεχόμενη ή απορρίπτουσα την αγωγή»³⁴⁸.

Σε σχέση δε, με τον ορισμό της μη οριστικής απόφασης, ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι «Ενώ, πάσα δε άλλη απόφασις μη φέρουσα τα χαρακτηριστικά ταύτα ανήκει εις την τάξιν των μη οριστικών· τοιαύται εισίν αι κατά την δίκην εκδιδόμεναι αποφάσεις, δι' ων διατάττεται προπαρασκευαστικόν τι μέτρον (απόδειξις, προσαγωγή εγγράφου κ.α.) ή απορρίπτεται ένστασις».

Ενώ ακόμη, σημειώνει ο Οικονομίδης ότι η γνώση της διάκρισης αυτής των αποφάσεων είναι αναγκαία. Τούτο διότι «τας μη οριστικάς αποφάσεις τα μεν δικαστήρια δύνανται να ανακαλέσωσι και δημοσιευθείσας (*διαπίστωση η οποία ισχύει και υπό το ισχύον καθεστώς σύμφωνα με τη διάταξη του εδ. β' του αρ. 309 ΚΠολΔ*), οι δε διάδικοι οφείλουσι να προσβάλωσι δια των ενδίκων της εφέσεως ή αναιρέσεως μέσων συν τη οριστική απόφασι, ουχι δε πρότερον και μόνας...». Ήδη προκύπτει από την παλαιά τούτη ερμηνεία ότι με την οριστική απόφαση το δικαστήριο αποφαινεται επί ενός συγκεκριμένου αιτήματος τέμνοντα την διαφορά.

Σύμφωνα με τη θέση του Ευκλείδη³⁴⁹, ανάλογα με το περιεχόμενο του διατακτικού της απόφασης, οι αποφάσεις διακρίνονται σε οριστικές και σε παρεμπύπτουσες ή προπαρασκευαστικές. Έτσι «Οριστικήν μεν απόφασιν αποτελεί α) η απόφασις, ήτις περατοί την δίκην δια παραδοχής ή απορρίψεως της αγωγής ή άλλης εισαγωγικής της δικής δικαστικής πράξεως, απεκδύουσα της εξουσίας του τον δικαστήν· β) η εν μέρει κατά ποσόν ή ποιόν (ιδίως κατ' αρχήν), κατ' ουσίαν ή κατά τύπον, περί του δικαιώματος του δια της αγωγής ή άλλης ισοδυνάμου δικαστικής πράξεως επιδιωκομένου αποφαινομένη· προπαρασκευαστική δε είναι πάσα απόφασις μη έχουσα το ως άνω περιεχόμενον, δι' ης διατάττεται μετρον τι άγον απλώς εις την παραδοχήν ή απόρριψιν του άνω δικαιώματος ή λύεται θέμα τι της δίκης άνευ εκδικάσεως του δικαιώματος τούτου ..».

Ενώ ακόμη, ο Ευκλείδης υποστηρίζει ότι «Αι αποφάσεις υποχρεούσιν τους διαδίκους εις πραγματοποίησιν των αποφασισθέντων, εφ' όσον δεν ανακληθώσιν, εάν ώσι παρεμπύπτουσαι, ή δεν καταργηθώσιν ή μεταβληθώσιν δι' ενδίκων μέσων ή δεν διορθωθώσιν, οσάκις τούτο συγχωρείται κατ' εξαίρεσιν³⁵⁰».

Από τους άνω ορισμούς δεν απομακρύνεται ούτε ο Κιτσικόπουλος, ο οποίος στο έργο του παραθέτει τους εξής ορισμούς οι οποίοι προέρχονται είτε από τη θεωρία είτε από τη νομολογία. Έτσι αναφέρει ότι «Οριστική (τελειωτική) είναι η απόφασις η περατούσα την δίκην και απεκδύουσα τον δικαστήν πάσης περαιτέρω εξουσίας, και ήτις είνε η τελευταία του δικαστηρίου απόφασις, ήτοι μεθ' ην δεν θέλει εκδοθεί άλλη. ... Αλλά και επί παρεμπιπτώσης αγωγής αν αποφαινεται

³⁴⁸ Οικονομίδης Β. – Λιβαδάς Μ. ό.π., παρ. 85, στοιχ. Γ', αρ. 1, παρ. α', υποσημ. 4, κεφ. Γ' σελ. 438.

³⁴⁹ Ευκλείδης Σ. – Παπαδόπουλος Κ.Γ. ό.π., παρ. 128, σελ. 461 επ. (461 - 465).

³⁵⁰ Ευκλείδης Σ. – Παπαδόπουλος Κ.Γ. (επιμελητής) ό.π., παρ. 129, σελ. 465/6.

οριστικώς η απόφασις, είναι οριστική, καίτοι μη ούσα η τελευταία του δικαστηρίου». Επίσης, ότι «Οριστική είνε η δεχόμενη την αγωγήν ως νόμιμον και καταδικάζουσα τον εναγόμενον, ή η απορρίπτουσα την αγωγήν ως παράνομον, αναπόδεικτον ή δια βασίμου ενστάσεως αποκρουσθείσαν»³⁵¹. Επίσης, και ο ίδιος αναφέρει ότι «Οριστική είναι η μερικώς κατά ποσότητα ή ποιότητα δεχομένη ή απορρίπτουσα την αγωγήν»³⁵².

Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί ο ορισμός που δίνεται για τις μη οριστικές αποφάσεις, οι οποίες κατά την άποψή του διακρίνονται σε προπαρασκευαστικές και σε παρεμπόπτουσες. Έτσι, «Προπαρασκευαστικάί είνε αι αποκρούουσαι ή διατάσσουσαι μέτρα συντελούντα προς διάγνωσιν της διαφοράς και ακριβή διεξαγωγήν αυτής, χωρίς όμως να λύωσι πραγματικόν τι ή νομικό ζήτημα και χωρίς μάλιστα να προδικάζωσι την ουσίαν ... Παρεμπόπτουσαι δε είνε οι διατάσσουσαι αποδείξεις ή απορρίπτουσαι απλώς ενστάσεις»³⁵³.

Ήδη από τα παραπάνω προκύπτει πως, και υπο το καθεστώς της ΠολΔ, όταν το δικαστήριο έτεμνε ένα ζήτημα, κωλυόμενο να επανέλθει στην κρίση περί αυτού, θεωρείτο ότι η απόφαση του αυτή ήταν οριστική. Καθώς και ότι οι μη οριστικές αποφάσεις επέλυαν ζητήματα που σε καμία περίπτωση δεν συνδέονταν με τον πυρήνα της δίκης. Καθώς επίσης, είχε αρχίσει να εμφανίζεται η διάκριση της οριστικής απόφασης σε εν όλω οριστική, δηλαδή τελειωτική, και σε εν μέρει οριστική.

Περαιτέρω, σύμφωνα με την άποψη του Καθηγητή Δεληκωστόπουλου Στ., υπό το νομοθετικό καθεστώς του ΚΠολΔ, «οριστική είναι η απόφασις, ήτις αποφαίνεται επί της ασκηθείσης αγωγής, ανταγωγής, ενδίκου μέσου κλπ κατά τρόπον τελειωτικόν ως προς το κρίναν δικαστήριον και δη ανεξαρτήτως εάν δι' αυτής γίνεται δεκτή η αγωγή κλπ ή απορρίπτεται διά τυπικούς ή ουσιαστικούς λόγους»³⁵⁴. Περαιτέρω, ο ίδιος προβαίνει και σε διάκριση της οριστικής απόφασης σε εν όλω οριστική, και σε εν μέρει οριστική, σύμφωνα με το διατακτικό της. Έτσι, εφόσον στο διατακτικό της απόφασης περιλαμβάνονται εκτός των οριστικών, και μη οριστικές διατάξεις, η απόφαση είναι εν μέρει μόνο οριστική (ώστε να μην επιτρέπεται η άσκηση έφεσης κατά των διατάξεων αυτών, πριν εκδοθεί οριστική εν όλω απόφαση)³⁵⁵. Ενώ δε, σε σχέση με τον ορισμό της έννοιας των μη οριστικών αποφάσεων, κατά την θέση αυτή μη οριστικές είναι οι αποφάσεις εκείνες, οι οποίες δεν περατώνουν τη δίκη ως προς το δικάσαν δικαστήριο, αλλά προπαρασκευάζουν την περαιτέρω εξέλιξη αυτής ή επιλύουν παρεμπόπτοντα ζητήματα³⁵⁶.

³⁵¹ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 1374, παρ. 2 και 4.

³⁵² *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 1375, παρ. 7.

³⁵³ *Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π.*, σελ. 1375, παρ. 10.

³⁵⁴ *Δεληκωστόπουλος Στέφανος – Σινανιώτης Λάμπρος (επιμέλεια) Μαθήματα Πολιτικής Δικονομίας – Τόμος Πρώτος, Δεύτερη Έκδοση 1972, σελ. 402.*

³⁵⁵ *Δεληκωστόπουλος Στ. – Σινανιώτης Λ. ό.π.*, σελ. 406.

³⁵⁶ *Δεληκωστόπουλος Στ. – Σινανιώτης Λ. ό.π.*, σελ. 405.

Σύμφωνα με τον Καθηγητή Κ. Μπέη, οι αποφάσεις θα πρέπει να υπόκεινται σε μία τριπλή διάκριση. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να διακρίνονται στις απλώς οριστικές, οι οποίες δεν υπόκεινται σε ανάκληση, στις τελειωτικές, οι οποίες περατώνουν όλη τη δίκη, και στις μη οριστικές, δηλαδή εκείνες οι οποίες υπόκεινται σε ανάκληση³⁵⁷. Έτσι, οι ορισμοί που δίνονται είναι οι εξής: «Οριστική είναι η απόφασις δι' ης εξαντλούνται όλα αι κατά νόμον συγχωρούμεναι βαθμίδες δικονομικής αξιολογήσεως ωρισμένης κυρίας ή παρεμπιπτούσης αιτήσεως παροχής ενδίκου προστασίας. Τελειωτική είναι η απόφασις δι' ης εξαντλούνται πάσαι αι κατά το νόμον βαθμίδες δικονομικής αξιολογήσεως όλων των εις εκκρεμή δίκην υποβληθεισών αιτήσεων εννόμου προστασίας ή τινών μεν εξ αυτών, εφόσον πρόκειται περί των αιτημάτων της αγωγής ή της ανταγωγής. Τέλος δε, μη οριστική είναι η απόφασις δι' ης αξιολογείται ωρισμένη κυρία ή παρεμπίπτουσα αίτησις κατά τινάς μόνος, και δη τα χρονικώς προτέρας, βαθμίδας δικονομικής αξιολογήσεως, ήτοι ως παραδεκτή και ενδεχομένως νόμω βάσιμος, του δικαστηρίου επιφυλασσομένου να αποφασίση περί της ουσιαστικής βασιμότητος της εν λόγω αιτήσεως μετά την διεξαγωγή των αποδείξεων»³⁵⁸.

Περαιτέρω, ο Καθηγητής Γ. Ράμμος, αναφέροντας ως κριτήριο την διαμόρφωση της διαδικασίας, και την επίδραση της απόφασης στην έννομη σχέση της δίκης, διακρίνει τις αποφάσεις α. σε οριστικές ή τελειωτικές (θεωρώντας ότι εννοιολογικώς οι δύο όροι ταυτίζονται), και β. σε μη οριστικές³⁵⁹. Έτσι, οριστικές (ή τελειωτικές) καλούνται οι αποφάσεις, οι οποίες περατώνουν την όλη (έτσι οι τελειωτικές) ή την επί της αγωγής ή της ανταγωγής ή της κύριας παρέμβασης ή άλλης παρεμπιπτούσης αγωγής δίκη (έτσι οι απλώς οριστικές), και απεκδύουν τον δικαστή από κάθε περαιτέρω εξουσία. Με αυτή τη βασική διάκριση, όλες οι υπόλοιπες αποφάσεις θεωρούνται μη οριστικές³⁶⁰.

Σύμφωνα με την θέση του Δ. Κονδύλη, οριστική πρέπει να θεωρείται κάθε απόφαση που δέχεται ή απορρίπτει, ολικά ή μερικά, κύριο ή παρεπόμενο ή παρεμπίπτον αίτημα για παροχή έννομης προστασίας, ήτοι αγωγή (κύρια ή παρεμπίπτουσα), ανταγωγή, κύρια ή πρόσθετη παρέμβαση, ανακοπή και προσεπίκληση³⁶¹. Επίσης, σύμφωνα με την άποψη αυτή οριστική είναι και η απόφαση του εφετείου, επί έφεσης, η οποία αποφαινεται και επί της ουσίας της

³⁵⁷ Μπέης Κωνσταντίνος Η έννοια, λειτουργία και φύσις της δικαστικής αποφάσεως σε Αναμνηστικό Τόμο Καθηγητού Εμμ. Μιχελάκη, 1973, σελ. 277.

³⁵⁸ Μπέης Κ. Η έννοια, λειτουργία κλπ ό.π., σελ. 279.

³⁵⁹ Ράμμος Γεώργιος Εγχειριδίων Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Πρώτος, 1978, παρ. 201, στ. ΙΙΙ, σελ. 542.

³⁶⁰ Ράμμος Γ. Εγχειριδίων Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Πρώτος, ό.π., παρ. 201, στ. ΙΙΙ, σελ. 542.

³⁶¹ Κονδύλης Διονύσιος Το Δεδικασμένο κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Δεύτερη Έκδοση, 2007, παρ. 9, σελ. 132.

αγωγής³⁶². Περαιτέρω, αναφέρεται ότι όταν η απόφαση περιέχει μόνο οριστικές διατάξεις, είναι στο σύνολό της οριστική, και ονομάζεται τελειωτική. Από την άλλη, οι μερικά οριστικές αποφάσεις διαφέρουν από τις ολικά οριστικές διότι αυτές περατώνουν ένα μέρος της δίκης. Αυτό συμβαίνει συνήθως, όταν η δίκη έχει περισσότερα αντικείμενα, και συγκεκριμένα είτε περισσότερα αιτήματα, είτε περισσότερες βάσεις³⁶³.

Σύμφωνα με τον Καθηγητή Κ. Κεραμέα, οριστική είναι η απόφαση που τερματίζει την δίκη σε ορισμένο δικαστήριο, ανεξάρτητα αν δέχεται ή απορρίπτει την αγωγή (καθώς και την ανταγωγή, κύρια ή πρόσθετη παρέμβαση, προσεπίκληση ή ανακοπή), αν την απορρίπτει για ουσιαστικούς ή δικονομικούς λόγους ή αν παραπέμπει την υπόθεση σε άλλο δικαστήριο λόγω αρμοδιότητας³⁶⁴. Με την οριστική απόφαση του, το δικαστήριο απεκδύεται συγχρόνως από οποιαδήποτε εξουσία ως προς τα αιτήματα που έκρινε, προφέροντας την τελευταία του λέξη γι' αυτά³⁶⁵. Η οριστικότητα της δικαστικής κρίσεως προϋποθέτει κάθετη διάγνωση του εξεταζόμενου αιτήματος, το οποίο είτε απορρίπτεται είτε γίνεται τελικά δεκτό και ως ουσία βάσιμο³⁶⁶. Μόνο όταν η δικαστική κρίση εξαντλήσει όλες τις βαθμίδες δικονομικής αξιολογήσεως, περιβάλλεται το μανδύα της οριστικότητας³⁶⁷, δηλαδή όταν αποφανθεί επί του παραδεκτού, επί του νόμου βασίμου και επί του ουσία βασίμου. Στον άλλο πόλο, μη οριστικές είναι οι αποφάσεις που αναβάλλουν την πρόοδο της εκκρεμούς δίκης ή διατάσσουν ορισμένες ενέργειες, προπαρασκευαστικές της οριστικής της κρίσεως³⁶⁸.

Σύμφωνα με την θέση του Καθηγητή Κ. Καλαβρού, οριστική είναι η απόφαση που τερματίζει τη δίκη σε ορισμένο δικαστήριο, ανεξάρτητα αν δέχεται ή απορρίπτει την αγωγή (καθώς και την ανταγωγή, κύρια ή πρόσθετη παρέμβαση, προσεπίκληση ή ανακοπή), αν την απορρίπτει για ουσιαστικούς ή δικονομικούς λόγους ή αν παραπέμπει την υπόθεση σε άλλο δικαστήριο λόγω αρμοδιότητας³⁶⁹. Η οριστικότητα της απόφασης προϋποθέτει (τελική) διάγνωση της αιτούμενης έννομης συνέπειας, η οποία είτε απορρίπτεται είτε γίνεται δεκτή και ως ουσία βάσιμη³⁷⁰. Από την άλλη πλευρά, μη οριστική απόφαση είναι εκείνη που δεν περιέχει διάγνωση της ισχύος ή μη μίας δικονομικής έννομης συνέπειας, αλλά είτε αναβάλλει την πρόοδο της εκκρεμότητας δίκης ή διατάσσει την διενέργεια ορισμένων διαδικαστικών πράξεων, που είναι προπαρασκευαστικές της οριστικής

³⁶² Κονδύλης Δ. ό.π., παρ. 9, σελ. 140/1.

³⁶³ Κονδύλης Δ. ό.π., παρ. 9, σελ. 142.

³⁶⁴ Κεραμέυς Κ. Αστικό Δικονομικό Δίκαιο ό.π., παρ. 110, σελ. 282.

³⁶⁵ Κεραμέυς Κ. Αστικό Δικονομικό Δίκαιο ό.π., παρ. 110, σελ. 282.

³⁶⁶ Κεραμέυς Κ. Αστικό Δικονομικό Δίκαιο ό.π., παρ. 110, σελ. 282.

³⁶⁷ Κεραμέυς Κ. Αστικό Δικονομικό Δίκαιο ό.π., παρ. 110, σελ. 282.

³⁶⁸ Κεραμέυς Κ. Αστικό Δικονομικό Δίκαιο ό.π., παρ. 109, σελ. 281.

³⁶⁹ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 612/3, παρ. 41.

³⁷⁰ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 613, παρ. 43.

κρίσης³⁷¹. Τέλος, σημειώνει πως όταν το δικαστήριο, σε περίπτωση σώρευσης αγωγών ή συνεκδίκησης υποθέσεων, κρίνει αυτοτελώς και εκδίδει οριστική απόφαση για τις ώριμες υποθέσεις, αναβάλλοντας να αποφασίσει οριστικά για τις λουπές, στην περίπτωση αυτή η απόφαση είναι εν μέρει οριστική (και εν μέρει μη οριστική)³⁷².

Σύμφωνα με την άποψη της Καθηγήτριας Κ. Μακρίδου, οριστική απόφαση είναι εκείνη που δέχεται ή απορρίπτει ολικά ή μερικά το κύριο ή παρεμπίπτον αίτημα για παροχή έννομης προστασίας, απεκδύοντας το δικαστήριο από κάθε περαιτέρω εξουσία για το αίτημα αυτό, με την επιφύλαξη διόρθωσης ή ερμηνείας της, κατ' αρ. 315, 316³⁷³. Το αντικείμενο της δίκης διαγιγνώσκεται «κάθετα», δηλαδή αν πρόκειται να γίνει δεκτό ως προς όλα τα επίπεδα της δικαστικής κρίσεως, και ολοκληρωμένα με κρίση μη ανατρέψιμη³⁷⁴. Περαιτέρω, σημειώνει πως η οριστική απόφαση περατώνει τη δίκη επί ενός αντικειμένου δίκης, ενώ η τελειωτική (εν όλω οριστική) εξαντλεί όλη τη δίκη, η οποία μπορεί να αφορά σε περισσότερα ουσιαστικά αντικείμενα δίκης. Όταν περατώνεται τμήμα της δίκης, που μπορεί να είναι είτε ένα από τα σωρευόμενα αντικείμενα δίκης, είτε διαιρετό τμήμα ενός ενιαίου αντικειμένου δίκης, και το δικαστήριο επιφυλάσσεται για τα υπόλοιπα, τότε εκφέρεται «εν μέρει οριστική» απόφαση³⁷⁵. Περαιτέρω, μη οριστική απόφαση είναι εκείνη που δεν εκφέρει κάθετη διάγνωση του αντικειμένου της δίκης, αλλά προωθεί ή διαμορφώνει την διαδικασία, προετοιμάζοντας την οριστική επίλυση της διαφοράς³⁷⁶.

Σύμφωνα με την άποψη του Καθηγητή Ν. Νίκα, το κριτήριο θα είναι η τυπική σημασία της απόφασης για την περάτωση της δίκης και την έκταση της δεσμευτικότητας της (σ.σ. το σχετικό κριτήριο συνδέεται με τη δυνατότητα ανάκλησης ή μη της απόφασης κατ' αρ. 309 ΚΠολΔ)³⁷⁷. Έτσι, οριστικές θα είναι οι αποφάσεις, που δέχονται ή απορρίπτουν εν όλω ή εν μέρει, το κύριο ή παρεμπίπτον αίτημα παροχής έννομης προστασίας, και περατώνουν τη δίκη, απεκδύοντας το δικαστήριο από κάθε περαιτέρω εξουσία ως προς το συγκεκριμένο αυτό αίτημα³⁷⁸. Κατά την άποψη δε του συγγραφέα, μη οριστικές είναι οι αποφάσεις, που αναβάλλουν την πρόοδο της εκκρεμούς δίκης ή διατάσσουν τη διενέργεια

³⁷¹ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 613/4, παρ. 46.

³⁷² Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 615, παρ. 52.

³⁷³ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Μακρίδου Κ.) Ερμηνεία ΚΠολΔ Ι, 2000, αρ. 308, σελ. 613, παρ. 2.

³⁷⁴ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Μακρίδου Κ.) ό.π., σελ. 613, παρ. 2.

³⁷⁵ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Μακρίδου Κ.) ό.π., σελ. 614, παρ. 7.

³⁷⁶ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Μακρίδου Κ.) ό.π., σελ. 614, παρ. 8.

³⁷⁷ Νίκας Ν. ό.π., σελ. 626, παρ. 7.

³⁷⁸ Νίκας Ν. ό.π., σελ. 627, παρ. 7.

συγκεκριμένων διαδικαστικών πράξεων, που προπαρασκευάζουν απλώς την οριστική κρίση της διαφοράς³⁷⁹.

Σύμφωνα με την άποψη του Μ. Μαργαρίτη, οριστικές αποφάσεις είναι εκείνες που δέχονται ή απορρίπτουν ολικά ή μερικά κύριο ή παρεπόμενο ή παρεμπίπτον αίτημα παροχής έννομης προστασίας, περιέχουσες διάγνωση ως προς όλα τα επίπεδα της δικαστικής κρίσης και απεκδύουν έτσι το δικαστήριο από κάθε περαιτέρω εξουσία σε σχέση με το εν λόγω αίτημα³⁸⁰. Περαιτέρω, μη οριστικές είναι οι αποφάσεις εκείνες που διαμορφώνουν τη διαδικασία και προετοιμάζουν την οριστική επίλυση της διαφοράς³⁸¹.

Σύμφωνα δε, με τη νομολογία ως οριστικές αποφάσεις λογίζονται, όπως, κατά την έννοια της διατάξεως του αρ. 309 ΚΠολΔ, σε συνδυασμό με εκείνες των άρθρων 513, 539 και 553 του Κ.Πολ.Δικ. σαφώς συνάγεται, όσες περατώνουν την δίκη και απεκδύουν τον δικαστή από κάθε περαιτέρω εξουσία, ενώ μη οριστικές είναι εκείνες που προπαρασκευάζουν την υπόθεση, ώστε να καταστεί ώριμη για έκδοση οριστικής απόφασης³⁸².

Β. Περιπτώσεις μη οριστικών αποφάσεων.

Περαιτέρω, προκειμένου να γίνει κατανοητή η φύση και λειτουργία των μη οριστικών αποφάσεων, παρακάτω θα δοθούν παραδείγματα μη οριστικών αποφάσεων. Πάντως, όπως σημειώνεται, μετά την κατάργηση της προδικαστικής περί αποδείξεων απόφασης με το ν. 2915/2001, ο όγκος των μη οριστικών αποφάσεων περιορίστηκε ουσιαστικά³⁸³.

Έτσι, μη οριστικές αποφάσεις είναι οι αποφάσεις που κηρύσσουν απαράδεκτη τη συζήτηση για οποιοδήποτε λόγο, οι αποφάσεις που διατάσσουν την επανάληψη της συζήτησης κατ' αρ. 254 ΚΠολΔ, οι αποφάσεις που διατάζουν την αυτοπρόσωπη εμφάνιση των διαδίκων στο ακροατήριο, οι αποφάσεις που διατάζουν το χωρισμό περισσότερων αγωγικών αιτήσεων ή την συνεκδίκαση περισσότερων υποθέσεων, οι αποφάσεις που διατάσσουν τη διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης, οι αποφάσεις που δέχονται ή απορρίπτουν για οποιονδήποτε λόγο τις ενστάσεις ή αντενστάσεις που προτάθηκαν, οι αποφάσεις με τις οποίες το δικαστήριο δέχεται την συνδρομή

³⁷⁹ *Νίκας Ν. ό.π.*, σελ. 627, παρ. 7.

³⁸⁰ *Μαργαρίτης Μ. – Μαργαρίτη Α. ό.π.*, αρ. 309, σελ. 567, αρ. 3.

³⁸¹ *Μαργαρίτης Μ. – Μαργαρίτη Άν. ό.π.*, αρ. 309, σελ. 568, αρ. 7.

³⁸² Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 1051/2017 ΑΠ, την 300/2010 ΑΠ, την 1821/2008 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης· την υπ' αρ. 2866/2016 ΜονΕΦΑθ, την 2072/2014 ΑΠ, την 756/2009 ΕΦΠατ σε ΤΝΠ Νόμος.

³⁸³ *Μακρίδου Καλλιόπη Έφεση* κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων επί σωρεύσεως και συνεκδικάσεως αγωγών (αρ. 513 παρ. 1 ΚΠολΔ) σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 979· *Νίκας Ν. ό.π.*, σελ. 627, παρ. 7.

ορισμένων μόνο από τα στοιχεία που απαιτούνται για να γίνει δεκτή η αγωγή χωρίς να εκτιμούν ακόμη την ουσιαστική βασιμότητα κ.α. ³⁸⁴.

Γ. Οι διατυπωθείσες απόψεις σε σχέση με το είδος της απόφασης που διατάζει την παροχή λογοδοσίας ή την κατάθεση καταλόγου, και της απόφασης που καταδικάζει το δοσίλογο σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος για την περίπτωση μη συμμόρφωσης του.

Εισαγωγικώς, θα πρέπει να γίνει η εξής παρατήρηση, καθώς στην παρούσα ενότητα θα γίνει αναφορά και στις προϋποθέσεις άσκησης έφεσης, τις οποίες θέτει κάθε μία από τις εκφρασθείσες απόψεις για την νομική φύση της απόφασης η οποία διατάσσει την παροχή λογοδοσίας (είτε αυτή καταδικάζει και σε καταβολή του ελλείμματος είτε όχι).

Ο πρώτος έλεγχος τον οποίο πραγματοποιεί το δευτεροβάθμιο δικαστήριο είναι εάν η εκάστοτε υπό κρίση έφεση είναι παραδεκτή. Πρέπει να σημειωθεί ότι το παραδεκτό της έφεσης περιλαμβάνει τρεις επιμέρους προϋποθέσεις: α. Το επιτρεπτό του ενδίκου μέσου, β. Την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος στο διάδικο που το ασκεί, και γ. Την τήρηση ορισμένου τύπου και ορισμένης προθεσμίας για την άσκηση του ³⁸⁵. Περαιτέρω, το επιτρεπτό του ενδίκου μέσου αναφέρεται αφενός στο είδος της προσβαλλόμενης απόφασης, και αφετέρου στην ιδιότητα του προσώπου που το ασκεί ³⁸⁶. Εάν δεν πληρούνται μία από τις αναγκαίες προϋποθέσεις, η έφεση θα απορρίπτεται ως απαράδεκτη μάλιστα και αυτεπαγγέλτως κατ' αρ. 532 ΚΠολΔ.

Σε σχέση με το είδος της προσβαλλόμενης δικαστικής απόφασης, σημειώνεται ότι αυτή πρέπει να έχει περιέλθει σε ορισμένο βαθμό δικονομικής ωριμότητας, για να καταστεί άξια προβολής με ένδικο μέσο. Ειδικά δε, ο απαιτούμενος βαθμός δικονομικής ωριμότητας της απόφασης, η οποία υπόκειται σε έφεση, είναι να έχει αυτή καταστεί οριστική ³⁸⁷.

Κατά πάγια θέση, λοιπόν της θεωρίας ^{388 389} και της νομολογίας ³⁹⁰, η οριστικότητα και το εκκλητό της απόφασης πρέπει να υπάρχουν κατά το χρόνο

³⁸⁴ Κονδύλης Δ. ό.π., παρ. 9, σελ. 144/ 5· Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 614, παρ. 47· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 627 παρ. 7· Μαργαρίτης Μ. – Μαργαρίτη Άν. ό.π., αρ. 309, σελ. 568, αρ. 7.

³⁸⁵ Κεραμεύς Κωνσταντίνος Ένδικα Μέσα, Γ' Έκδοση, 2004, παρ. 10, σελ. 24/5· Νίκας Ν. Πολιτική Δικονομία ΙΙΙ – Ένδικα Μέσα, 2007, παρ. 112, αρ. 5, σελ. 113.

³⁸⁶ Κεραμεύς Κ. Ένδικα Μέσα ό.π., παρ. 10, σελ. 25.

³⁸⁷ Κεραμεύς Κ. Ένδικα Μέσα ό.π., παρ. 10, σελ. 25 και παρ. 23, σελ. 62.

³⁸⁸ Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., αρ. 477, σελ. 1020, παρ. 9· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 2· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 804, υποσημ. 42· Αρβανιτάκης Πάρις Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως που διατάσσει παροχή λογοδοσίας χωρίς αίτημα καταβολής του καταλοίπου σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (785/6)· Μαργαρίτης Μ. – Μαργαρίτη Α. ό.π., αρ. 513, παρ. 10, σελ. 872/3· Δεληγκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π., παρ. 3, παρ. 73, σελ. 236.

άσκησης της έφεσης, δηλαδή όταν κατ' αρ. 495 ΚΠολΔ κατατεθεί το πρωτότυπο της έφεσης στην γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση, και όχι κατά το χρόνο συζήτησης αυτής. Αυτός είναι και ο σημαντικότερος λόγος, και για τον οποίο έχει σημασία η διχογνωμία η οποία υφίσταται για τη νομική φύση της απόφασης που διατάσσει την παροχή λογοδοσίας κλπ, καθώς από την θέση που λαμβάνει κάποιος επί του ζητήματος, διαφοροποιείται και η μεταχείριση σε σχέση με το παραδεκτό ή μη της ασκηθείσας έφεσης.

ι. Η άποψη του Καθηγητή Γ. Ράμμου.

Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η απόφαση που υποχρεώνει τον εναγόμενο σε λογοδοσία ή σε παράδοση του καταλόγου των στοιχείων της ομάδας αντικειμένων, και ταυτόχρονα τον καταδικάζει σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος είναι οριστική υπό αίρεση. Η άσκηση ενδίκου μέσου επιτρέπεται μετά την πλήρωση ή ματαίωση της αίρεσης³⁹¹, δηλαδή αντιστοίχως μετά την παρόδο άπρακτης της προθεσμίας ή μετά την εμπρόθεσμη κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου.

Ειδικότερα, παρατηρείται ότι η απόφαση που διατάσσει τη λογοδοσία και ορίζει προθεσμία κατάθεσης του λογαριασμού, αφού διήλθε όλα τα διαδικαστικά στάδια αξιολόγησης μίας αγωγής (δηλαδή το παραδεκτό, το νόμω και το ουσία βάσιμο) δεν μπορεί ως προς την νομική της φύση παρά να αποτελεί οριστική απόφαση³⁹². Όμως, η απόφαση αυτή, αν και οριστική, παρουσιάζει μία σημαντική ιδιορρυθμία σε σχέση προς τις συνήθεις οριστικές αποφάσεις. Εξαρτά την επέλευση του συνόλου των εννόμων συνεπειών της, όπως την εκτελεστότητα, από την μελλοντική και αβέβαιη διαδικαστική συμπεριφορά του εναγομένου – δοσίλογου σε σχέση προς την ορισθείσα προθεσμία κατάθεσης του λογαριασμού³⁹³. Έτσι, κατά επιτρεπτή νομοθετική εξαίρεση από τον κανόνα ότι καταρχήν δεν επιτρέπεται η εξάρτηση των δικαστικών αποφάσεων από όρο ή προθεσμία, η απόφαση χαρακτηρίζεται ως οριστική υπό αίρεση³⁹⁴. Η λειτουργία δε, της αίρεσης συνίσταται

³⁸⁹ Διαφορετική άποψη, ότι δηλαδή αρκεί κατά το χρόνο συζήτησης της έφεσης να έχει καταστεί οριστική η εκκαλουμένη απόφαση, είχε εκφράσει ο Καθηγητής Κ. Μπέης σε Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ 22, σελ. 92 επ (99). Πλην όμως η σχετική άποψη δεν έχει γίνει δεκτή.

³⁹⁰ Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 8553/2004 ΕφΑθ σε ΤΝΠ Νόμος· την υπ' αρ. 1597/2000 ΕφΘεσ σε ΤΝΠ Νόμος, την υπ' αρ. 565/1999 ΑΠ σε ΕΛΛΔνη 1999, σελ. 1078.

³⁹¹ Ράμμος Γ. Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Δεύτερος ό.π., παρ. 282, σελ. 938.

³⁹² Αρβανιτάκης Π. Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (784).

³⁹³ Αρβανιτάκης Π. Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (785).

³⁹⁴ Αρβανιτάκης Π. όπως αμέσως παραπάνω σελ. 785.

στο ότι αναστέλλει την εκδήλωση των εννόμων συνεπειών της απόφασης για το χρονικό σημείο μετά την πλήρωση ή την ματαίωση της ³⁹⁵.

Περαιτέρω, η άνω παρατήρηση είναι καθοριστική και για την αναζήτηση του χρονικού σημείου, κατά το οποίο η απόφαση είναι εκκλητή. Ενόσω η αίρεση είναι ηρτημένη, η απόφαση δεν είναι οριστική. Επομένως, η άσκηση έφεσης κατά αυτής, είτε η έφεση ασκηθεί χωρίς να έχει λάβει χώρα καμία επίδοση της απόφασης είτε ασκηθεί διαρκούσης της προθεσμίας κατάθεσης του λογαριασμού, απορρίπτεται ως απαράδεκτη, ως ασκούμενη κατά απόφασης μη προσβλητής εισέτι με ένδικο μέσο ³⁹⁶.

Πρώτα, θα πρέπει να τεθεί σε κίνηση η ορισθείσα με την απόφαση προθεσμία, η οποία συνήθως εξαρτάται και συνδέεται, κατά το διατακτικό της απόφασης, με την επίδοση της απόφασης στον εναγόμενο – δοσίλογο ³⁹⁷. Μετά την επίδοση αυτή, εάν μεν ο δοσίλογος δεν συμμορφωθεί και δεν καταθέσει εντός της προθεσμίας το λογαριασμό, μετά την πάροδο αυτής (οπότε και η απόφαση «οριστικοποιείται») εκκινεί η διετής καταχρηστική προθεσμία για την άσκηση έφεσης ³⁹⁸. Εάν δε, ο δοσίλογος συμμορφωθεί και καταθέσει εμπροθέσμως το λογαριασμό, η διετής προθεσμία ξεκινάει από την κατάθεση αυτού ³⁹⁹. Περαιτέρω, σημειώνεται, όμως, ότι για την έναρξη της γνήσιας τριακονθήμερης προθεσμίας άσκησης της έφεσης, για την έναρξη της οποίας ως γνωστόν απαιτείται η επίδοση οριστικής απόφασης, θα απαιτηθεί πλέον η δεύτερη εκ νέου επίδοση της, οριστικής ήδη καταστάσας, απόφασης ⁴⁰⁰.

Αντίστοιχα με όσα ανωτέρω εκτέθηκαν, η απόφαση ως προς το σωρευόμενο καταψηφιστικό αίτημα για την καταβολή του πιθανού ελλείμματος εύλογα χαρακτηρίζεται ως απόφαση οριστική υπό αίρεση. Τούτο διότι η καταδίκη στην καταβολή, η οποία γίνεται για την περίπτωση που δεν θα κατατεθεί εμπρόθεσμα ο λογαριασμός, οριστικοποιείται μόλις παρέλθει η προθεσμία που έχει ταχθεί για τη λογοδοσία, η οποία ξεκινάει με την επίδοση της απόφασης ⁴⁰¹.

Η άνω άποψη βρήκε και νομολογιακή απήχηση ⁴⁰². Πιο συγκεκριμένα, έχει κριθεί ότι αν δεν κατατεθεί ο λογαριασμός μέσα στην προθεσμία που ορίσθηκε με

³⁹⁵ *Αρβανιτάκης Π.* όπως αμέσως παραπάνω σελ. 785.

³⁹⁶ *Αρβανιτάκης Π.* όπως αμέσως παραπάνω σελ. 785.

³⁹⁷ *Αρβανιτάκης Π.* όπως αμέσως παραπάνω σελ. 786.

³⁹⁸ *Αρβανιτάκης Π.* όπως αμέσως παραπάνω σελ. 786.

³⁹⁹ *Αρβανιτάκης Π.* όπως αμέσως παραπάνω σελ. 786. Στο αυτό συμπέρασμα καταλήγει και ο *Καλαβρός Κ. ό.π.*, σελ. 1095, υποσημ. 75.

⁴⁰⁰ *Αρβανιτάκης Π.* όπως αμέσως παραπάνω σελ. 786.

⁴⁰¹ *Γέσιου – Φαλτσή Π.* Ζητήματα κλπ ό.π. σε Δ 28, σελ. 1264 επ (1270)· *Καλαβρός Κ. ό.π.*, σελ. 1091, αρ. 36· *Νίκας Ν. ό.π.*, παρ. 106, αρ. 6, σελ. 802/3.

⁴⁰² Ενδεικτικώς αναφέρονται οι υπ' αρ. 1550/2012 ΕφΘεσ σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 808· η υπ' αρ. 6549/2009 ΕφΑΘ σε ΔΕΕ 4/2010, σελ. 438· η υπ' αρ. 8553/2004 ΕφΘεσ σε ΤΝΠ Νόμος· η υπ' αρ. 978/1997 ΑΠ σε ΤΝΠ Νόμος = ΕλλΔνη 39, σελ. 110· η υπ' αρ. 1651/1987 σε

την απόφαση, αυτή γίνεται οριστική ως προς την υποχρέωση του δοσίλογου για λογοδοσία. Αν δε, ζητήθηκε η καταβολή (δηλαδή η καταδίκη) ορισμένου ελλείμματος και το δικαστήριο καταδικάσει τον εναγόμενο στην καταβολή του, μετά την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας, η απόφαση γίνεται οριστική και ως προς το έλλειμμα τούτο. Στις περιπτώσεις αυτές όπου η απόφαση είναι οριστική υπό αίρεση, η άσκηση έφεσης επιτρέπεται μετά την πλήρωση της αιρέσεως (και όχι δηλαδή και μετά την ματαίωση της αιρέσεως). Ενώ, για την άσκηση αυτής και το παραδεκτό της, έχει νομολογηθεί, σύμφωνα με την άποψη αυτή, ότι η προθεσμία για την άσκηση της αρχίζει από την κοινοποίηση της οριστικής πια απόφασης, μετά την πλήρωση της αιρέσεως (δηλαδή την πάροδο άπρακτης της ταχθείσας προθεσμίας)· και αυτονόητα ότι η προθεσμία για άσκηση της έφεσης, αρχίζει μόνο από την άνω κοινοποίηση της απόφασης για δεύτερη φορά, μετά την πλήρωση της αιρέσεως, γιατί τότε μόνο υπάρχει οριστική απόφαση να επιδοθεί⁴⁰³. Ακόμη, για το θέμα έναρξης της καταχρηστικής προθεσμίας για την άσκηση έφεσης σε περίπτωση μη κατάθεσης του λογαριασμού, έχει νομολογηθεί ότι κατ' αναλογική εφαρμογή και για την ταυτότητα του νομικού λόγου, η άπρακτη πάροδος της ταχθείσας προθεσμίας, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι αντιστοιχεί προς τη δημοσίευση της απόφασης κατ' αρ. 518 παρ. 2 ΚΠολΔ, και επομένως αποτελεί την αφετηρία για τον υπολογισμό της τριετίας (σ.σ. ήδη της διετίας). Η αναλογική αυτή εφαρμογή είναι αναγκαία καθόσον, μη υφιστάμενης νέας δημοσίευσης της απόφασης μετά την πάροδο άπρακτης την ταχθείσας προθεσμίας, θα καταλήγαμε στο άτοπο να μην αρχίζει να τρέχει ποτέ η προθεσμία άσκησης έφεσης⁴⁰⁴.

Η άνω θέση της νομολογίας φαίνεται να μην δίνει απάντηση (επειδή ενδεχομένως δεν έχει τεθεί τέτοιο ζήτημα) στο πότε γίνεται οριστική η απόφαση που διατάσσει λογοδοσία, στην περίπτωση κατά την οποία ο δοσίλογος συμμορφωθεί και καταθέσει το λογαριασμό, χωρίς να ακολουθήσει δεύτερη επίδοση της απόφασης. Τούτο δε το ερώτημα θα μπορούσε να ενταθεί εφόσον, και ο ενάγων – δεξίλογος είναι εν μέρει ηττηθείς και επιθυμεί να ασκήσει έφεση. Το ερώτημα πράγματι δεν είναι μείζον, πάντως, και θα μπορούσε να εμφανισθεί ενδεχομένως σπανίως, εφόσον ο εν μέρει ηττηθείς ενάγων κινηθεί για την κατάθεση της έφεσης του μετά πάροδο πολλού χρόνου, και ήτοι στο όριο παρόδου της διετίας από την κατάθεση του λογαριασμού. Πλην, κατά την άποψη μας, ο εν μέρει ηττηθείς ενάγων δεν μπορεί καθημερινώς, διαρκούσης της προθεσμίας, να ενημερώνεται για το εάν ο αντίδικος του κατέθεσε ή μη τον λογαριασμό. Κατά συνέπεια, στην περίπτωση αυτή, η καταχρηστική προθεσμία θα πρέπει να εκκινεί από την ημερολογιακή πάροδο της ταχθείσας προθεσμίας. Παντως, από

ΕλλΔνη 1988, σελ. 1377/8· η υπ' αρ. 175/2007 ΕφΑθ σε ΤΝΠ Νομος = ΕφΑδ 1/2008 σελ. 103· την υπ' αρ. 1597/2000 ΕφΘεσ σε Αρμ 2001, σελ. 389.

⁴⁰³ Οράτε την υπ' αρ. 1651/1987 ό.π. .

⁴⁰⁴ Οράτε την υπ' αρ. 314/2014 ΕφΠειρ σε ΕλλΔνη 2/2015, σελ. 483· την υπ' αρ. 6549/2009 ΕφΑθ σε ΔΕΕ 4/2010, σελ. 438.

εκπρόσωπο της θεωρίας έχει ήδη εκφραστεί διαφορετική άποψη επί του θέματος ⁴⁰⁵.

Περαιτέρω, οι θεωρητικοί επίσης, αποδέχθηκαν την άποψη αυτή, ότι δηλαδή η απόφαση με την οποία ο δοσίλογος υποχρεώνεται τόσο σε παροχή λογοδοσίας ή κατάθεση καταλόγου, όσο και καταδικάζεται να καταβάλει το πιθανολογούμενο έλλειμμα, ότι είναι οριστική υπό αίρεση ^{406 407}. Όμως αποδέχθηκαν την εν μέρει αποκλίνουσα θέση, την οποία έχει υιοθετήσει και η νομολογία, σύμφωνα με την οποία η άνω απόφαση καθίσταται οριστική *μόνο* αν και όταν πληρωθεί η αίρεση, δηλαδή μόνο με την μη εμπρόθεσμη από πλευράς του δοσίλογου κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου. Επί του θέματος όμως έχει εκφραστεί και διάφορη θεωρητική άποψη, η οποία αντιμετωπίζει επαρκώς το εν λόγω θέμα ⁴⁰⁸.

Επί της ανωτέρω άποψης, κριτικός εμφανίζεται ο Καθηγητής Καλαβρός επειδή κατά την άποψη του αφενός μεν οι διαδικαστικές πράξεις σε εξαιρετικές μόνο περιπτώσεις είναι επιδεκτικές αίρεσης, ενώ σε κάθε περίπτωση δεν είναι επιδεκτικές προθεσμίας, όπως εν προκειμένω και ακόμη πιο συγκεκριμένα η εν λόγω δυνατότητα θα πρέπει να προβλέπεται στο νόμο πράγμα που δεν ισχύει σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του αρ. 477 ΚΠολΔ ⁴⁰⁹. Αφετέρου δε, διότι η εν λόγω άποψη δεν επεξηγεί πειστικά το μηχανισμό με τον οποίο μετά την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας ή την κατάθεση του καταλόγου, εκκινεί «αυτομάτως» η

⁴⁰⁵ Οράτε ανωτέρω την υπ' αρ. 399 υποσημ. .

⁴⁰⁶ *Κονδύλης Δ.* ό.π., παρ. 9, αρ. 7, σελ. 147· *Σταματόπουλος Στέλιος* σε Ενημερωτικό Σημείωμα κάτω από την υπ' αρ. 321/1984 ΕφΠατ σε Δ 16, σελ. 54· *Αρβανιτάκης Π.* σχόλιο κάτω από την υπ' αρ. 1196/1988 ΠολΠρωτΠειρ σε Αρμ 1989 σελ. 148 επ (152)· *Γέσιου – Φαλτσή Π.* Ζητήματα κλπ ό.π. σε Δ 28, σελ. 1264 επ (1272)· *Χατζηδημητρίου Σταυρούλα* Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 175/2007 ΕφΑθ σε ΕφΑδ 1/2008 σελ. 103 επ (105) · *Μαργαρίτης Μ. – Μαργαρίτη Α.* ό.π., αρ. 513, παρ. 10, σελ. 872/3· *Αρβανιτάκης Π.* Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (785).

⁴⁰⁷ *Ο Δελγκωστόπουλος Ι* Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 72, σελ. 235 = Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 1772/2014 ΑΠ σε ΕΠολΔ 2015, αρ. 12, σελ. 190/1, υιοθετεί τον χαρακτηρισμό της απόφασης ως οριστικής υπό αίρεση, με διαφορετικό επιχείρημα λαμβάνοντας υπ' όψιν αφενός ότι η απόφαση περί λογοδοσίας δεν ανακαλείται, αφετέρου όμως ότι το δικαστήριο δεν απεκδύεται της εξουσίας του στην υπόθεση. Και αυτό διότι πρόκειται να ακολουθήσει το δεύτερο στάδιο συζήτησης της αγωγής.

⁴⁰⁸ Εξαίρεση, λοιπόν, αποτελεί ο *Αρβανιτάκης Π.* Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (785 παρ. 7 και 786 παρ. 9), ο οποίος δέχεται ότι η απόφαση καθίσταται οριστική και στην περίπτωση της εμπρόθεσμης κατάθεσης του λογαριασμού ή του καταλόγου από το δοσίλογο, όπως και ανωτέρω στο κείμενο έχουμε αναφέρει στον εκθέτη 399.

⁴⁰⁹ *Καλαβρός Κ.* ό.π., σελ. 1095/6, παρ. 43.

διετής καταχρηστική προθεσμία⁴¹⁰, δηλαδή χωρίς στην πραγματικότητα να έχει προηγηθεί η δημοσίευση κάποιας απόφασης.

Στην παρούσα θέση, θα πρέπει, τέλος, να γίνουν δύο ακόμη παρατηρήσεις σχετικά με το εκκλητό της απόφασης, η οποία εκδίδεται μετά την πρώτη συζήτηση της αγωγής λογοδοσίας.

Έτσι, η μεν πρώτη αφορά την διαπίστωση ότι η άνω περιγραφείσα διαδικαστική συμπεριφορά, η οποία πρέπει να ακολουθηθεί προκειμένου η απόφαση, η οποία διατάσσει την παροχή λογοδοσίας ή καταλόγου κλπ, να καταστεί οριστική, θα πρέπει να εφαρμοσθεί και όταν η απόφαση του δικαστηρίου δέχεται την αγωγή εν μέρει, και εν μέρει την απορρίπτει. Δηλαδή, είτε η αγωγή γίνεται δεκτή, είτε η αγωγή απορρίπτεται (προφανώς εν μέρει), «μία μόνο φορά» μπορεί να γίνει οριστική η απόφαση, με την πρώτη επίδοση, με την οποία εκκινεί η προθεσμία για την κατάθεση του καταλόγου, και στη συνέχεια με τη δεύτερη επίδοση, με την οποία ξεκινάει η γνησία προθεσμία για την άσκηση έφεσης (ή με την πάροδο της καταχρηστικής διετούς προθεσμίας)⁴¹¹.

Ένα σχετικό παράδειγμα είναι επί αγωγής λογοδοσίας, με την οποία ζητείται η καταδίκη του υποχρέου σε παροχή λογοδοσίας για περισσότερα συναπτά έτη εταιρικών χρήσεων, το δικαστήριο να απορρίψει την αγωγή για ορισμένα – παλαιότερα έτη, και να την κάνει δεκτή κατά τα λοιπά, επιβάλλοντας εντός προθεσμίας στον υπόχρεο να καταθέσει το λογαριασμό της διαχείρισης του. Στην περίπτωση αυτή, κατά το μεν απορριπτικό σκέλος της απόφασης αυτή εμφανίζεται ως οριστική, κατά δε το σκέλος με το οποίο διατάσσει τη λογοδοσία εμφανίζεται ως οριστική υπό αίρεση. Αν και είναι δύσκολο η εν λόγω απόφαση να χαρακτηριστεί ως μη οριστική, είναι γεγονός ότι πάντως δεν είναι ακόμη τελειωτική όπως επιβάλλει η διάταξη της περ. β' της παρ. 1 του αρ. 513 ΚΠολΔ, που είναι αναγκαίος όρος, ως χαρακτηριστικό μίας απόφασης, για το εκκλητό αυτής και, συνακόλουθα, για το παραδεκτό της έφεσης. Έτσι, η ενδεχόμενη άσκηση έφεσης κατά μόνο του απορριπτικού της αγωγής μέρους της απόφασης (το οποίο φαίνεται ως οριστικό) αποκρούεται από την άνω διάταξη και τον σκοπό για τον οποίο αυτή θεσπίσθηκε, ήτοι την αποφυγή του κινδύνου κατάτμησης της διαφοράς σε δικαστήρια του πρώτου και του δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας⁴¹². Επομένως, στο άνω παράδειγμα, η απόφαση πρώτα θα πρέπει να οριστικοποιηθεί και κατά το μέρος της με το οποίο δέχθηκε την αγωγή και διέταξε τη λογοδοσία, και έπειτα θα είναι εν όλω οριστική και εκκλητή⁴¹³.

⁴¹⁰ Καλαθρός Κ. ό.π., σελ. 1096, παρ. 44.

⁴¹¹ Αρβανιτάκης Π. Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (786/7).

⁴¹² Αρβανιτάκης Π. Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (787).

⁴¹³ Αρβανιτάκης Π. Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (787).

Η δεύτερη παρατήρηση συνδέεται πάλι με την εφαρμογή και το περιεχόμενο της διάταξης της περ. β' της παρ. 1 του αρ. 513 ΚΠολΔ, κυρίως δε με αυτήν, παρά ίσως με το πλέγμα των διατάξεων περί λογοδοσίας. Έτσι, σύμφωνα με αυτή την νομολογιακή θέση, όταν η απόφαση διατάζει την παροχή λογοδοσίας εντός ορισμένης προθεσμίας, και αναβάλλει να αποφασίσει για το πιθανολογούμενο έλλειμμα διατάζοντας αποδείξεις, η απόφαση, ως προς την πρώτη διάταξη περί λογοδοσίας οριστικοποιείται μεν με την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας, όμως, ως προς την δεύτερη διάταξη, για την οποία έχει διατάξει αποδείξεις, αυτή είναι μη οριστική⁴¹⁴. Στην περίπτωση αυτή η απόφαση δεν είναι τελειωτική, όπως επιβάλλει η άνω διάταξη, και σε έφεση υπόκειται μόνο μετά την έκδοση απόφασης και για το πιθανό έλλειμμα. Η θέση αυτή είναι ορθή, αν και, ενδεχομένως θα εμφανιζόταν συχνότερα υπό το καθεστώς προ του ν. 2915/2001 οπότε επιτρεπόταν η έκδοση προδικαστικής απόφασης.

Όμως, το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η αναφερόμενη υπ'αρ. 175/2007 ΕφΑθ ξενίζει, καθώς φαίνεται να αντίκειται στη φιλοσοφία και την αρχιτεκτονική των διατάξεων περί λογοδοσίας του ΚΠολΔ. Στη συγκεκριμένη περίπτωση σε αγωγή λογοδοσίας, στην οποία είχε σωρευθεί και αίτημα καταβολής του καταλοίπου, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο είχε δεχθεί την αγωγή κατά το αίτημα της λογοδοσίας, και είχε αναβάλει, διατάσσοντας αποδείξεις, να αποφανθεί για το ύψος του καταλοίπου. Έτσι η απόφαση αυτή ήταν μη οριστική. Στην συνέχεια, μετά την άπρακτη παρέλευση της ταχθείσας προθεσμίας, οι εναγόμενοι άσκησαν έφεση, η οποία κατά την άποψη του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου απορρίφθηκε αυτεπαγγέλτως ως απαράδεκτη λόγω του ότι στρεφόταν κατά μη εισέτι εκκλητής απόφασης. Εν προκειμένω, η απόφαση αυτή του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου ήταν μη οριστική πράγματι, ώστε να μη υπόκειται σε έφεση.

Το σφάλμα της όλης κρίσεως εντοπίζεται στο γεγονός ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο είχε διατάξει αποδείξεις, αναβάλλοντας την κρίση του για το ύψος του καταλοίπου. Την άποψη αυτή μάλιστα, ότι δηλαδή η απόφαση που διατάσσει τη λογοδοσία δεν είναι τελειωτική, παρά μόνο αν εκδοθεί οριστική απόφαση και ως προς το τυχόν αίτημα καταβολής του καταλοίπου υιοθετεί καταρχήν ο Καθηγητής Κ. Μπέης⁴¹⁵, άποψη στην οποία ερείδεται η σχολιαζόμενη απόφαση. Έτσι, κατά την άποψη αυτή κατά της απόφασης επί αγωγής λογοδοσίας μπορεί εν γένει να ασκηθεί μία μόνο έφεση. Πρέπει, όμως, να θεωρείται αυτονόητο ότι, αν ο εναγόμενος καταδικασθεί σε λογοδοσία, ότι έχει με βάση τις γενικές διατάξεις δικαίωμα έφεσης κατά της απόφασης⁴¹⁶. Επίσης, είναι δεδομένο ότι οι αποκλίσεις της δίκης περί λογοδοσίας, όπως είναι, μετά την κατάθεση του λογαριασμού από το δοσίλογο, η δεύτερη συζήτηση της αγωγής κατόπιν κλήσης, υπάρχουν ακριβώς γι'

⁴¹⁴ Πρόκειται για τη μείζονα σκέψη της υπ' αρ. 175/2007 ΕφΑθ σε ΕφΑδ 1/2008, σελ. 104, και της υπ' αρ. 310/1984 ΕφΘρ σε Δ16, σελ. 537 επ (538).

⁴¹⁵ Μπέης Κ. Πολιτική Δικονομία Γενικές Αρχές και Ερμηνεία ό.π., αρ. 477, σελ. 1776.

⁴¹⁶ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π. σε Δ 28, σελ. 1264 επ (1271).

αυτό το λόγο, επειδή δεν είναι γνωστό από πριν το ύψος του κατάλοιπου το λογαριασμού. Γι' αυτό κιόλας, κατά ρητή διάταξη του αρ. 473 ΚΠολΔ, ο ενάγων μπορεί να προβάλει το αιτημα καταβολής του καταλοίπου χωρίς να προσδιορίζει το ύψος αυτού. Ειδάλλως, η υπόθεση βρίσκεται ενώπιον αδιεξόδου, διότι ο μεν ενάγων – δεξιλογος αδυνατεί να φέρει με κλήση το αίτημα για συζήτηση για το ύψος του καταλοίπου, το δε, ο δοσίλογος εμποδίζεται να ασκήσει παραδεκτή έφεση. Με άλλα λόγια, η άνω άποψη του Καθηγητή Κ. Μπέη θα μπορούσε να γίνει δεκτή μόνο στην περίπτωση που ο δοσίλογος καταθέσει τον λογαριασμό, και από τον οποίο μέλλει προκύψει το κατάλοιπο· όμως και πάλι αποκρούεται από το δικαίωμα του εναγομένου και να αμφισβητήσει με έφεση την ορθότητα της απόφασης που τον καταδίκασε στην λογοδοσία⁴¹⁷. Εξάλλου δε, σύμφωνα με άλλη θέση, ως προς την οριστικότητα είναι χωρίς σημασία το γεγονός ότι το δικαστήριο δεν αποφαίνεται συγχρόνως για το κατάλοιπο⁴¹⁸. Κατά συνέπεια, η απόφαση αυτή θα έπρεπε να έχει, κατά την άποψη μας περιοριστεί στο διατακτικό της στην διάτάξη με την οποία διέτασσε τη λογοδοσία.

Κατόπιν των ανωτέρω, θα ακολουθήσει η παρουσίαση της άποψης, η οποία συμβαδίζει με το γράμμα της διάταξης της παρ. 1 του αρ. 477 ΚΠολΔ.

ii. Η άποψη, η οποία ευθυγραμμίζεται με το γράμμα της διάταξης της παρ. 1 του αρ. 477 ΚΠολΔ.

Η θέση αυτή, που γίνεται κυρίως δεκτή από τη νομολογία⁴¹⁹, και πιο περιορισμένα από τη θεωρία⁴²⁰, δέχεται ότι η απόφαση που εκδίδει το δικαστήριο, με την οποία δέχεται την αγωγή και διατάσσει τον εναγόμενο – δοσίλογο να καταθέσει το λογαριασμό της διαχείρισης του ή τον κατάλογο εντός ορισμένης προθεσμίας, και παράλληλα, για την περίπτωση της μη συμμόρφωσης αυτού τον καταδικάζει στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, ότι η απόφαση αυτή είναι μη οριστική. Περαιτέρω, η σχετική απόφαση, και ως προς τα δύο κεφάλαια αυτής, γίνεται οριστική, υποκειμένη σε έφεση, μετά την άπρακτη πάροδο της ταχθείσας προθεσμίας, η οποία εκκινεί ανάλογα με το διατακτικό της, συνήθως από την κοινοποίηση της στον ηττηθέντα εναγόμενο – δοσίλογο.

⁴¹⁷ Σύμφωνα με την αμέσως ανωτέρω υποσημείωση.

⁴¹⁸ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 2.

⁴¹⁹ Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 25/1991 ΕφΘεσ σε Αρμ 1991, σελ. 168· την υπ' αρ. 934/1995 ΑΠ σε ΝοΒ 1997, σελ. 1106· την υπ' αρ. 42/1999 ΑΠ σε ΕΕΝ 2000, σελ. 371· την υπ' αρ. 565/1999 ΑΠ σε ΕΛΛΔνη 1999, σελ. 1078· την υπ' αρ. 1122/2006 ΑΠ σε ΧρΙΔ ΣΤ/2006, σελ. 891· την υπ' αρ. 344/2004 σε ΤΝΠ Ισοκράτης = ΝοΒ 2005, σελ. 465· την υπ' αρ. 1446/2012 ΑΠ σε ΧρΙΔ ΙΓ/2013, σελ. 281· την υπ' αρ. 461/2002 ΕφΑΘ σε ΕΛΛΔνη 45, σελ. 577· την υπ' αρ. 359/2006 ΠολΠρωτΠειρ σε ΝοΒ 2006, σελ. 440.

⁴²⁰ Κεραμεύς Κ. Αστικό Δικονομικό Δίκαιο κλπ ό.π., σελ. 369· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., αρ. 477, σελ. 1018, παρ. 1· Οικονομόπουλος Β. ό.π., κεφ. 45, σελ. 1207, παρ. 22.

Έτσι, σύμφωνα με την άποψη αυτή νομολογούνται τα εξής. Κατά το άρθρο 474 ΚΠολΔ, η απόφαση που διατάζει λογοδοσία ή παράδοση καταλόγου των στοιχείων ομάδας αντικειμένων ορίζει προθεσμία μέσα στην οποία ο λογαριασμός ή ο κατάλογος πρέπει να κατατεθεί με τα δικαιολογητικά στη γραμματεία του δικαστηρίου. Κατά δε το άρθρο 477 παρ. 1 και 2 εδ. α του ίδιου Κώδικα, αν δεν κατατεθούν μέσα στην προθεσμία που όρισε η απόφαση ο λογαριασμός ή ο κατάλογος, η απόφαση γίνεται οριστική ως προς την υποχρέωση λογοδοσίας ή την υποβολή του καταλόγου. Αν ζητήθηκε με την αγωγή για λογοδοσία κατά το άρθρο 473 να καταβληθεί ορισμένο έλλειμμα, για την περίπτωση που δεν θα κατατεθεί ο λογαριασμός και το έλλειμμα πιθανολογείται, το δικαστήριο με την απόφαση που διατάζει τη λογοδοσία μπορεί να καταδικάσει τον εναγόμενο, για την περίπτωση που δεν θα καταθέσει εμπρόθεσμα το λογαριασμό ή το κατάλογο με τα δικαιολογητικά, να καταβάλει το κατά την κρίση του έλλειμμα. Από τις διατάξεις αυτές, σε συνδυασμό με εκείνη του πιο πάνω άρθρου 473 του ίδιου Κώδικα, προκύπτει ότι αν ο εναγόμενος - δοσίλογος δεν συμμορφώθηκε προς την απόφαση που διέταξε τη λογοδοσία και δεν κατέθεσε εμπρόθεσμα το λογαριασμό, με τη μορφή που παραπάνω προσδιορίστηκε, η απόφαση γίνεται οριστική, ως προς την υποχρέωση του για λογοδοσία. Αν δε, ζητήθηκε η καταβολή ορισμένου ελλείμματος και το δικαστήριο καταδίκασε το δοσίλογο στην καταβολή του ελλείμματος αυτού, για την περίπτωση που ο δοσίλογος δεν καταθέσει το λογαριασμό μέσα στην προθεσμία που ορίστηκε, η απόφαση γίνεται οριστική και ως προς την υποχρέωση προς καταβολή του ελλείμματος με την πάροδο άπρακτης της προθεσμίας αυτής⁴²¹.

Σε σχέση με το χρονικό σημείο, κατά το οποίο η απόφαση γίνεται εκκλητή, σύμφωνα με την εδώ εκτιθέμενη άποψη, το σημείο αυτό ταυτίζεται, ως προς το αποτέλεσμα, με το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει και η προηγουμένως παρατεθείσα άποψη⁴²². Σύμφωνα με την εκτιθέμενη άποψη, και μάλιστα περισσότερο ευδιάκριτα, η έφεση που ασκείται ενόσω η απόφαση παραμένει μη οριστική είναι απαράδεκτη⁴²³. Έτσι, η καταχρηστική διετής προθεσμία για την άσκηση έφεσης εκκινεί μόνο εφόσον η απόφαση καταστεί οριστική δηλαδή μετά την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας, η οποία θα εκκινεί σύμφωνα με όσα ορίζονται στην απόφαση – συνήθως από την κοινοποίηση της στον εναγόμενο, ή

⁴²¹ Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 1122/2006 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης· την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ 22, σελ. 92.

⁴²² Γέσιου – Φαλτσή Π., Ζητήματα κλπ ό.π. σε Δ 28, σελ. 1264 επ (1272)· Αρβανιτάκης Π. Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (786)· Δεληκωστόπουλος Ι. ό.π, παρ. 3, παρ. 73, σελ. 236· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 1196, παρ. 2.

⁴²³ Αρβανιτάκης Π. Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (786).

την ενδεχόμενη κατάθεση του λογαριασμού εκ μέρους του εναγομένου ⁴²⁴. Ενώ δε, για την έναρξη της γνήσιας τριακονθήμερης προθεσμίας για την άσκηση της έφεσης θα απαιτείται η εκ νέου επίδοση της περί λογοδοσίας απόφασης ⁴²⁵.

Καθώς όμως και η εδώ αναφερόμενη άποψη καταλήγει στο αυτό συμπέρασμα σε σχέση με την νομική φύση της απόφασης, η οποία διατάσσει την παροχή λογοδοσίας, με την άποψη, η οποία θεωρεί τη σχετική απόφαση ως οριστική υπό αίρεση, η ασκούμενη κριτική εμφανίζεται σε δογματικό επίπεδο. Πρέπει καταρχάς, πάντως, να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το κείμενο των σχετικών δικαστικών αποφάσεων δεν προκύπτει από πού προέρχεται η μη οριστικότητα της απόφασης. Αν όμως, η μη οριστικότητα ερείδεται στο γεγονός ότι το δικαστήριο με την (πρώτη) αυτή απόφαση του δεν αποφαινεται επί του καταλοίπου του λογαριασμού ή τα στοιχεία της ομάδας αντικειμένων, τότε αυτή η θέση δεν είναι ορθή, διότι παραγνωρίζει όλη την δομή της δίκης λογοδοσίας, και δη, το δεύτερο στάδιο αυτής.

Έτσι, υποστηρίζεται καταρχήν ότι οριστική απόφαση χαρακτηρίζεται εκείνη με την οποία εξαντλούνται όλες οι βαθμίδες δικονομικής αξιολόγησης ορισμένης κύριας ή παρεμπίπτουσας αίτησης παροχής ένδικης προστασίας. Έτσι, είναι φανερό ότι η απόφαση που δέχεται την αγωγή λογοδοσίας ως βάσιμη έχει εξαντλήσει όλες τις βαθμίδες της πιθανής κρίσης της. Περαιτέρω, μη οριστική απόφαση θα είναι αυτή στην οποία η δικαστική κρίση έχει περιορισθεί σε κάποια χρονικώς προγενέστερη βαθμίδα δικονομικής αξιολόγησης της αίτησης. Υπό την έννοια αυτή, δεν νοείται δικονομικά η μετενέργεια μίας μη οριστικής απόφασης σε οριστική με μόνη την παρέλευση ορισμένης προθεσμίας ή την επέλευση ενός εξωδιαδικαστικού γεγονότος, αφού τα δεδομένα αυτά δεν μπορεί να αντιστοιχούν στην ολοκλήρωση της καταρχήν ημιτελούς διαδικαστικής αξιολόγησης της αγωγής ⁴²⁶. Επομένως, η απόφαση που διατάσσει τη λογοδοσία και ορίζει προθεσμία, αφού, για να δεχθεί ως βάσιμη την αγωγή, έχει διέλθει όλα τα διαδικαστικά στάδια αξιολόγησης της (το παραδεκτό, το νόμω και ουσία βάσιμο), δεν μπορεί παρά να αποτελεί οριστική απόφαση ⁴²⁷.

Επιπροσθέτως, μία ακόμη παρατήρηση, η οποία κατατείνει στον μη χαρακτηρισμό της απόφασης ως μη οριστικής, είναι ότι η απόφαση που διατάσσει

⁴²⁴ *Αρβανιτάκης Π.* Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (786). *Γιαννόπουλος Π. ό.π.* Σημείωση σε Χριδ ΙΑ/2011, σελ. 447 επ (448). Έτσι και η υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ 22, σελ. 92, και η υπ' αρ. 399/2002 ΕφΑθ σε ΕπισκΕΔ Β/2002, σελ. 575.

⁴²⁵ *Αρβανιτάκης Π.* Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (786).

⁴²⁶ *Αρβανιτάκης Π.* Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (784).

⁴²⁷ *Αρβανιτάκης Π.* Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως κλπ ό.π. σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ. (784).

λογοδοσία δεν είναι επιδεκτική ανάκλησης κατ' αρ. 309 εδ. β' ΚΠολΔ⁴²⁸, καθώς, ως γνωστό, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή οι μη οριστικές αποφάσεις είναι δυνατό να ανακαλούνται από το δικαστήριο που τις εξέδωσε. Τούτο διότι η ενδεχόμενη δυνατότητα ανάκλησης δεν συμβιβάζεται με το περιεχόμενο και τις συνέπειες της απόφασης που διατάσσει τη λογοδοσία⁴²⁹.

Ενώ ακόμη, από άλλη θέση, εκφράζεται η άποψη ότι η άποψη που συμβαδίζει με το γράμμα της διάταξης της παρ. 1 του αρ. 477 ΚΠολΔ αφήνει αναπάντητη την περίπτωση, κατά την οποία ο εναγόμενος ανταποκρίνεται στην υποχρέωση του, καταθέτοντας λογαριασμό εμπρόθεσμα, πλην όμως επιθυμεί την άσκηση έφεσης κατά της απόφασης⁴³⁰. Δηλαδή, η εδώ κρινόμενη άποψη δεν επεξηγεί τι θα συμβεί με τη μη οριστική απόφαση, μετά την ενδεχόμενη κατάθεση του λογαριασμού, καθώς η διάταξη του αρ. 475 ΚΠολΔ ασχολείται μόνο με το επόμενο στάδιο της δίκης λογοδοσίας, και έτσι το όλο θέμα μένει αρρύθμιστο⁴³¹. Πλην όμως στο παρόν ερώτημα, κατά την παρατεθείσα ανωτέρω θέση στο κείμενο⁴³², αρμόζει η εκεί δοθείσα απάντηση, και επίσης απάντηση επί του ερωτήματος έχει δοθεί και από τη νομολογία⁴³³.

iii. Η άποψη του Καθηγητή Κ. Μπέη.

Ο Καθηγητής Κ. Μπέης και ο Καθηγητής Κ. Καλαβρός ακολουθούν διαφορετική άποψη από τις άνω δύο εκτεθείσες, υιοθετώντας την θέση ότι η απόφαση με την οποία γίνεται δεκτή η αγωγή και διατάσσεται ο δοσίλογος να καταθέσει εντός ορισμένης προθεσμίας το λογαριασμό της διαχείρισης του ή κατάλογο με τα στοιχεία της ομάδας αντικειμένων είναι από την έκδοση της οριστική, υποκείμενη σε έφεση⁴³⁴.

⁴²⁸ Ράμμος Γ. Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Δεύτερος ό.π., παρ. 282, σελ. 937· Μπέης Κ. Σκέψεις για την έννοια και την λειτουργία της οριστικής απόφασης σε ΝοΒ 1991, σελ. 857 επ (864)· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 2· Μαργαρίτης Μ. – Μαργαρίτη Α. ό.π., αρ. 477, παρ. 2, σελ. 815· Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 72, σελ. 235. Οράτε και την υπ' αρ. 152/2000 ΕφΠατρ σε ΤΝΠ Νόμος.

⁴²⁹ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1094, παρ. 40.

⁴³⁰ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1094, παρ. 41.

⁴³¹ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1094, παρ. 41.

⁴³² Οράτε στο κείμενο περί τον εκθέτη 398.

⁴³³ Οράτε τις παραπεμπόμενες αποφάσεις στην υποσημ. 404.

⁴³⁴ Ειδικότερα ο Μπέης, απομακρυνόμενος από την αντίθετη θέση την οποία είχε εκφράσει στο παρελθόν θεωρώντας την σχετική απόφαση ως μη οριστική σε Μπέης Κ. Πολιτική Δικονομία – Γενικές Αρχές κλπ ό.π., αρ. 477, σελ. 1776, μετέπειτα αποδέχθηκε την εδώ αναφερόμενη θέση σε Σκέψεις για την έννοια και την λειτουργία της οριστικής απόφασης σε ΝοΒ 1991, σελ. 109 επ, και σε Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ22, σελ. 92 επ. · με την άποψη αυτή, η οποία κατά την άποψή του συγγραφέα

Καταρχάς, ο Μπέης διαπιστώνει ότι η τεθείσα με τη διάταξη της παρ. 1 του αρ. 477 ΚΠολΔ ρύθμιση είναι απολύτως αντίθετη με τα όσα γίνονταν δεκτά από τη θεωρία και τη νομολογία υπό το καθεστώς της ΠολΔ. Ανατρέχοντας όμως, στις προπαρασκευαστικές εργασίες του σχεδίου του ΚΠολΔ, καθώς σημειώνει, δεν προκύπτει η θέληση του ιστορικού νομοθέτη να μεταβάλει τα έως τότε ισχύοντα. Κατά την άποψή του, η χρήση του όρου «οριστικότητα της απόφασης», όπως την εν λόγω διατύπωση είχε συντάξει και επιλέξει ο εισηγητής Γ. Οικονομόπουλος, δεν αφορούσε την οριστικότητα της δικαστικής κρίσης, η οποία αναγνώριζε την υποχρέωση του δεξιλόγου να προβεί σε λογοδοσία, αλλά αφορούσε την ενεργοποίηση της εκτελεστότητας της απόφασης σε σχέση με την υποχρέωση αυτή ⁴³⁵.

Σύμφωνα με το συλλογισμό του, διακρίνει την απόφαση σε δύο μέρη, σε αυτό που η απόφαση αποφαινεται και διατάσσει την παροχή της λογοδοσίας, και σε αυτό που καταδικάζει τον εναγόμενο στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος.

Κατά την άποψη αυτή, η υποχρέωση για λογοδοσία υπάρχει από το ουσιαστικό αστικό δίκαιο, ανεξάρτητα από την διεξαγωγή ή μη της δίκης λογοδοσίας. Με την απόφαση του το δικαστήριο κάνει διάγνωση του εάν ο εναγόμενος έχει ή δεν έχει την κατ' αρ. 303 ΑΚ υποχρέωση εργοδοσία. Και εφόσον την διαγνώσει, τον καταδικάζει να καταθέσει το ζητούμενο λογαριασμό ή κατάλογο μέσα στην τασσόμενη προθεσμία ⁴³⁶. Συνεπώς, η απόφαση που δέχεται την αγωγή λογοδοσίας, ως παραδεκτή και βάσιμη, νομικά και ουσιαστικά, και περιέχει την διάγνωση ότι ο εναγόμενος έχει όντως την υποχρέωση να προβεί σε λογοδοσία, δεν μπορεί παρά να είναι οριστική, και ανεπίδεκτη ανάκλησης, ήδη από την έκδοση της ⁴³⁷. Οριστικότητα που να εξαρτάται από αίρεση είναι αδιανόητη ⁴³⁸. Κατά την άποψη του συγγραφέα, η διατύπωση της διάταξης της παρ. 1 του αρ. 477 ΚΠολΔ

ανταποκρίνεται περισσότερο στις πρακτικές ανάγκες των διαδίκων, έχει συνταχθεί και ο Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1097, παρ. 48.

⁴³⁵ Μπέης Κ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ22, σελ. 92 επ (97). Υπό το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς, γινόταν δεκτό, ότι η απόφαση που υποχρέωνε την υποβολή λογοδοσία ήταν οριστική. Οράτε σε Κιτσικόπουλο Αντ. ό.π., σελ. 6229.

⁴³⁶ Μπέης Κ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ22, σελ. 92 επ (95/6).

⁴³⁷ Σχετική σύμφωνη απόφαση ανευρέθη μόνο η υπ' αρ. 152/2000 ΕφΠατ σε ΕπισκΕΔ Γ/2000, σελ. 781, η οποία απεφάνθη ότι η απόφαση με την οποία αναγνωρίζεται υποχρέωση προς λογοδοσία είναι οριστική, πλην όμως, επειδή στην απόφαση εμπεριέχεται και η καταδίκη για καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, η απόφαση δεν είναι τελειωτική, και άρα δεν υπόκειται σε έφεση.

⁴³⁸ Μπέης Κ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ22, σελ. 92 επ (95).

δεν ακριβολογεί, αφού αυτή δεν αφορά την οριστικότητα της απόφασης και της σε αυτήν εμπεριεχόμενης κρίσης για την υποχρέωση λογοδοσίας, αλλά την ενεργοποίηση του καταδικαστικού σκέλους της⁴³⁹, στο οποίο περιλαμβάνεται και η άνω καταδίκη.

Περαιτέρω, σε σχέση με την διάταξη της απόφασης, η οποία καταδικάζει στην καταβολή του ελλείμματος που συχνά περιλαμβάνεται στην απόφαση, ο συγγραφέας ισχυρίζεται ότι η απόφαση αυτή έχει *χαρακτήρα* μη οριστικής απόφασης, και γίνεται οριστική μόνο αφού προηγουμένως περάσει άπρακτη η προθεσμία για την κατάθεση του λογαριασμού⁴⁴⁰. Ειδικότερα, κατά την άποψη αυτή η τεθείσα *αίρεση* δεν αφορά την οριστικότητα του νομικού συλλογισμού που συνιστά το περιεχόμενο της απόφασης (δηλαδή εν προκειμένω την καταδίκη), αλλά, η πλήρωση ή ματαίωση της αίρεσης αυτής ενεργοποιεί, ή, αντίστοιχα, απενεργοποιεί το συγκεκριμένο σκέλος του διατακτικού της⁴⁴¹. Όπως καταλαβαίνουμε εμείς την θέση του, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι η κατάθεση λογαριασμού είναι πράξη που δεν μπορεί να γίνει από τρίτο πρόσωπο, η δικαστική απόφαση διαρκούσης της προθεσμίας υποχρεώνει τον εναγόμενο να καταθέσει το λογαριασμό. Μετά την πάροδο της προθεσμίας αυτής άπρακτης, εφόσον δεν μπορεί να υπάρξει αυτούσια ικανοποίηση του δανειστή, η σχετική υποχρέωση του οφειλέτη γίνεται εκβιαστική, και για να καμφθεί η άρνηση - βούληση του μπορούν να επιστρατευθούν τα μέσα της αναγκαστικής εκτέλεσης, που προβλέπονται για την περίπτωση ύπαρξης αξίωσης για αυτοπρόσωπη επιχείρηση πράξης. Έτσι, η ενεργοποίηση του καταδικαστικού σκέλους της απόφασης έχει την έννοια ότι, τηρουμένων και των λοιπών προϋποθέσεων όπως είναι η τελεσιδικία της απόφασης, επιτρέπεται να επισπευσθεί η αναγκαστική εκτέλεση με κάποιο από τα μέσα του αρ. 946 ΚΠολΔ⁴⁴². Συμπερασματικά, η απόφαση που καταδικάζει στην καταβολή του ελλείμματος, υπό την αίρεση της μη εμπρόθεσμης κατάθεσης του λογαριασμού, ως προς την δυνατότητα ανάκλησης της από το δικαστήριο είναι αμέσως οριστική, ενώ, ως προς την εκτελεστότητα ή το παραδεκτό της προσβολής της με ένδικα μέσα δεν είναι οριστική⁴⁴³.

Περαιτέρω, σύμφωνα με την θέση αυτή, για την απάντηση στο ερώτημα πότε η εκδιδόμενη απόφαση καθίσταται εκκλητή, γίνεται η τριπλή διάκριση, ήτοι εάν ο

⁴³⁹ Μπέης Κ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ22, σελ. 92 επ (96).

⁴⁴⁰ Μπέης Κ. Σκέψεις για την έννοια και την λειτουργία της οριστικής απόφασης σε ΝοΒ 1991, σελ. 857 επ (858).

⁴⁴¹ Μπέης Κ. Σκέψεις για την έννοια και την λειτουργία της οριστικής απόφασης σε ΝοΒ 1991, σελ. 857 επ (863).

⁴⁴² Μπέης Κ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ22, σελ. 92 επ (97).

⁴⁴³ Μπέης Κ. Σκέψεις για την έννοια και την λειτουργία της οριστικής απόφασης σε ΝοΒ 1991, σελ. 857 επ (864).

ενάγων είχε σωρεύσει στην αγωγή λογοδοσίας και αίτημα καταβολής του καταλοίπου, καθώς και αίτημα καταδίκης στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείματος. Στην περίπτωση της σώρευσης των άνω αγωγών, η διδόμενη απάντηση, θα εξαρτηθεί, *επιπροσθέτως*, και από την διάταξη της περ. β' της παρ. 1 του αρ. 513 ΚΠολΔ, η οποία καθιερώνει το απαράδεκτο έφεσης κατά εν μέρει οριστικής απόφασης ⁴⁴⁴.

Για την περίπτωση, λοιπόν, όπου δεν έχει σωρευθεί αίτημα καταβολής του καταλοίπου και η αγωγή έχει μοναδικό αίτημα την υποχρέωση του δοσιλόγου να προβεί σε λογοδοσία ή κατάθεση του καταλόγου, υποστηρίζεται ότι είναι ανακόλουθο προς την αρχή της οικονομίας της δίκης, το να γίνεται δεκτό ότι ο εναγόμενος οφείλει να αναμένει την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας, όταν αυτός εξαρχής εμμένει στην δήλωση του ότι δεν έχει υποχρέωση λογοδοσίας ⁴⁴⁵. Και δεύτερον, ότι η υποχρέωση του εναγομένου να αναμένει την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας, αλλά, και στη συνέχεια, την ενεργοποίηση των επιζήμιων κυρώσεων της άρνησης του να συμμορφωθεί, πολλώ δε μάλλον όταν πρόκειται προσωρινώς εκτελεστή απόφαση, αντιβαίνει στο δικαίωμα για δικαστική προστασία του, το οποίο προβλέπεται από το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ ⁴⁴⁶.

Περαιτέρω, για την περίπτωση όπου μαζί με το αίτημα της λογοδοσίας ή της κατάθεσης καταλόγου έχει σωρευθεί αίτημα καταβολής του καταλοίπου, επί του οποίου δεν έχει αποφανθεί το δικαστήριο, ο συγγραφέας αναγνωρίζει ότι πρόκειται για μη οριστική απόφαση, μη υποκειμενική, κανονικά, σε έφεση σύμφωνα με τον κανόνα του αρ. 513 ΚΠολΔ. Πλην όμως, με επιχείρημα από το αρ. 20 παρ. 1 Σ και το αρ. 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ και, προτείνοντας την δυνατότητα του δικαστηρίου να δεχθεί διάσπαση του κανόνα του αρ. 513 ΚΠολΔ, σύμφωνα με προηγηθείσα απόφαση της Ολομέλειας του Ακυρωτικού ⁴⁴⁷, δέχεται τη δυνατότητα άσκησης έφεσης πριν εκδοθεί οριστική απόφαση και για την καταδίκη στην καταβολή του καταλοίπου ⁴⁴⁸. Οπότε, και στην περίπτωση αυτή η έφεση θα μπορεί να ασκηθεί πριν την άπρακτη

⁴⁴⁴ Μπέης Κ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ22, σελ. 92 επ (97).

⁴⁴⁵ Μπέης Κ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ22, σελ. 92 επ (97).

⁴⁴⁶ Μπέης Κ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ22, σελ. 92 επ (98).

⁴⁴⁷ Αναφέρεται η υπ' αρ. 401/1981 ΟΛΑΠ, η οποία, σε περίπτωση υποκειμενικής σώρευσης αγωγών και δη σε περίπτωση απλής ομοδικίας, είχε δεχθεί ότι σε μία δίκη απλώς, συνενώνονται περισσότερες έννομες σχέσεις δίκης, ώστε το παραδεκτό της συζήτησης να κρίνεται, κατά περίπτωση, ως προς έκαστο εκ των απλών ομοδικών – εφεσιβλήτων.

⁴⁴⁸ Μπέης Κ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ22, σελ. 92 επ (98).

πάροδο της προθεσμίας, και πριν την απόφαση του δικαστηρίου επί της τύχης του καταλοίπου.

Για την τρίτη από τις άνω περιπτώσεις, όταν ο εναγόμενος, ασκεί, άμα τη εκδόσει, έφεση κατά της απόφασης, που τον διατάζει να υποβάλει λογοδοσία, αρνούμενος την υποχρέωση του, κατά την άποψη του Μπέη, η δήλωση – άρνηση του εναγομένου οριστικοποιεί την καταδίκη του στην καταβολή του ελλείμματος, και πριν από την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας. Κατά συνέπεια, η απαίτηση να πρέπει να παρέλθει άπρακτη προθεσμία κρίνεται ως τυπολατρική, και μη υποστηρίξιμη⁴⁴⁹. Στη σχετική θέση⁴⁵⁰, ο συγγραφέας αναφέρεται στην περίπτωση, όπου εκτός της αξίωσης για λογοδοσία προβάλλεται και αξίωση καταβολής του καταλοίπου, και καταλήγει στο συμπέρασμα αυτό. Έτσι, όμως, δεν διευκρινίζει ρητά τη θέση του για την περίπτωση, εν τέλει, κατά την οποία με την αγωγή για λογοδοσία σωρεύεται μόνο αίτημα για καταδίκη στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος. Για το θέμα αυτό, συνάγεται λογικά σύμφωνα με τη θέση του, ήτοι με επιχείρημα από το μείζον στο ελάχιστον ότι ο συγγραφέας, ομοίως, θεωρεί ότι η απόφαση υπόκειται αμέσως σε έφεση, χωρίς δηλαδή την αναμονή για την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας υποβολής της λογοδοσίας.

Τέλος, σύμφωνα με μία εν μέρει αποκλίνουσα άποψη, η απόφαση που διατάσσει την παροχή λογοδοσίας ή την κατάθεση καταλόγου κλπ είναι από την έκδοση της οριστική, μη υποκειμένη σε ανάκληση⁴⁵¹. Ωστόσο, διαφορετικό είναι το θέμα του εκκλητού της σχετικής απόφασης. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, έως την άπρακτη παρέλευση της ορισθείσας από το δικαστήριο προθεσμίας δεν είναι δυνατή η προσβολή της απόφασης με έφεση⁴⁵². Η τυχόν ασκούμενη έφεση θα απορρίπτεται ως απαράδεκτη⁴⁵³. Εντούτοις, σύμφωνα με την ίδια άποψη, από την «πρώρη» άσκηση έφεσης, δηλαδή διαρκούσης της προθεσμίας για την κατάθεση λογαριασμού, είναι δυνατό να συναχθεί, επιτρεπτός, η βούληση παραίτησης από τη μη αρξάμενη ή την απομένουσα προθεσμία λογοδοσίας⁴⁵⁴.

⁴⁴⁹ Μπέης Κ. Σκέψεις για την έννοια και την λειτουργία της οριστικής απόφασης σε ΝοΒ 1991, σελ. 857 επ (865).

⁴⁵⁰ Οράτε την αμέσως προηγούμενη υποσημ. .

⁴⁵¹ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 2· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 803 παρ. 8.

⁴⁵² Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 2· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 803 παρ. 8.

⁴⁵³ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 2.

⁴⁵⁴ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 2.

iv. Ίδια θέση.

Κατά την άποψη μας, η απόφαση που διατάσσει λογοδοσία ή κατάθεση του καταλόγου είναι οριστική, υιοθετώντας την πάγια θέση τόσο της θεωρίας⁴⁵⁵ όσο και της νομολογίας η οποία έχει ανωτέρω αναφερθεί. Περαιτέρω, επίσης, γίνεται δεκτό ότι, όταν ο ενάγων, εκτός από αίτημα για παροχή λογοδοσίας ή κατάθεση καταλόγου, στην αγωγή του σωρεύει και αίτημα καταδίκης του εναγομένου σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος για την περίπτωση της μη συμμόρφωσης του εναγομένου ότι πρόκειται για αντικειμενική σώρευση αγωγών. Περαιτέρω, κατά τη μελέτη του θέματος, ο Καθηγητής Μπέης⁴⁵⁶ είχε ασχοληθεί και με την περίπτωση κατά την οποία στην αγωγή είχε σωρευθεί αίτημα καταβολής του καταλοίπου ή απόδοσης των αντικειμένων, επί του οποίου είναι φυσικό ότι η πρώτη απόφαση του δικαστηρίου δεν αποφαίνεται. Πλην όμως, στην παρούσα θέση, το σχετικό δεδομένο δεν θα ληφθεί υπ' όψιν, τούτο διότι σύμφωνα με την κατάστρωση των διατάξεων για την αγωγή λογοδοσίας, η απόφαση με την οποία ολοκληρώνεται το πρώτο στάδιο της δίκης, *δεν αναμένεται καν να περιέχει κεφάλαιο σε σχέση με το αίτημα αυτό*. Απεναντίας, γι' αυτό προβλέπεται το ενδιάμεσο προπαρασκευαστικό στάδιο, της κατάθεσης του λογαριασμού, και το δεύτερο στάδιο της δίκης, οπότε και θα συγκεκριμενοποιηθεί και ενδεχομένως θα επιδικασθεί το κατάλοιπο⁴⁵⁷. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να γίνει αναφορά στο είδος της απόφασης με την οποία ο εναγόμενος καταδικάζεται στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος. Για το θέμα αυτό κινούμαστε μεταξύ δύο απόψεων, αφενός ότι η σχετική απόφαση είναι οριστική υπό αίρεση, και αφετέρου, ότι η απόφαση είναι από την έκδοση της οριστική, τούτο λόγω του ότι, ναι μεν αυτή έχει ιδιαίτερη φύση αφού εκδίδεται κατόπιν πιθανολόγησης και ακόμη ενδεχομένως να αναφέρεται σε μη υπαρκτή καν απαίτηση πλην όμως, κατά τη λειτουργία της εφαρμόζεται ως ένα επιπρόσθετο μέτρο εξαναγκασμού – εκτέλεσης.

Κατά την έρευνα λοιπόν, της απόφασης με την οποία διατάσσεται η παροχή λογοδοσίας ή η κατάθεση καταλόγου και ταυτόχρονα ο εναγόμενος καταδικάζεται να καταβάλει το πιθανολογούμενο έλλειμμα για την περίπτωση της μη συμμόρφωσης του, και υπό το πρίσμα ότι η δεύτερη αυτή απόφαση είναι απόφαση

⁴⁵⁵ Οράτε τόσο τις απόψεις των συγγραφέων γενικώς επί της διάκρισης των αποφάσεων, όσο και το συλλογισμό του *Αρβανιτάκη* με επιρροή από τον *Μπέη*.

⁴⁵⁶ Οράτε στις παρατηρήσεις του κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ ό.π. .

⁴⁵⁷ Εξάλλου, το σχετικό ζήτημα, δηλαδή την μη συμπερίληψη στην απόφαση με την οποία ολοκληρώνεται το πρώτο στάδιο της δίκης, διάταξης που να αποφαίνεται για το ύψος του καταλοίπου, δεν έχει απασχολήσει ούτε τους νεότερους συγγραφείς, όπως οι απόψεις τους έχουν παρουσιασθεί στην παρούσα μελέτη. Και πάντως, και οι δικαστικές αποφάσεις οι οποίες κρίνουν την «πρώτη» απόφαση ως μη οριστική, το πράττουν αυτό νομίζουμε, όχι λόγω της μη ύπαρξης κρίσης επί του καταλοίπου, αλλά επειδή σύμφωνα με τη διάταξη του νόμου η οριστικότητα εξαρτάται από την κατάθεση ή μη της λογοδοσίας ή του καταλόγου από πλευράς του εναγομένου.

υπό αίρεση, καταρχάς πράγματι παρατηρείται ότι ο Μπέης θεωρεί εκκλητή τη σχετική απόφαση άμα τη εκδόσει αυτής⁴⁵⁸. Πλην όμως, στις σκέψεις που θα ακολουθήσουν το θέμα θα αναλυθεί υπό το πρίσμα και των νεώτερων θεωρητικών προσεγγίσεων.

Τίθεται το ερώτημα εάν θα πρέπει να εφαρμοσθεί η απαγόρευση, την οποία θέτει η διάταξη της β' περίπτωσης της παρ. 1 του αρ. 513 ΚΠολΔ, η οποία ορίζει ότι «έφεση επιτρέπεται μόνο κατά των αποφάσεων που εκδίδονται στον πρώτο βαθμό β. των οριστικών αποφάσεων που περατώνουν όλη τη δίκη ή μόνο τη δίκη για την αγωγή ή για την ανταγωγή. Αν η απόφαση είναι εν μέρει οριστική, δεν επιτρέπεται έφεση ούτε κατά των οριστικών διατάξεων πριν εκδοθεί οριστική απόφαση στη δίκη». Γενομένης δεκτής της απαγόρευσης αυτής, η απόφαση εν συνόλω θα υπόκειται σε έφεση μόνο μετά την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας κατάθεσης του λογαριασμού ή του καταλόγου, ενώ σε αντίθετη περίπτωση, θα πρέπει να αναγνωρισθεί η δυνατότητα άσκησης έφεσης κατά της απόφασης, η οποία διατάζει τη λογοδοσία ή την κατάθεση καταλόγου, άμα τη εκδόσει αυτής.

Καταρχάς, γίνεται δεκτό ότι η β' περ. της παρ. 1 του αρ. 513 ΚΠολΔ θεσπίσθηκε για να υπηρετεί την αρχή της οικονομίας της δίκης. Με την απαγόρευση άσκησης έφεσης κατά μίας εν μέρει οριστικής απόφασης αποφεύγεται η κατάτμηση της διαφοράς μεταξύ δικαστηρίων πρώτου και δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας, γεγονός που συμβάλει στον ταχύτερο τερματισμό της δίκης⁴⁵⁹. Ταυτόχρονα σημειώνεται ότι η άνω διάταξη δημιουργεί δύο διακριτές και ξεχωριστές περιπτώσεις που απαγορεύεται η άσκηση έφεσης κατά εν μέρει οριστικής απόφασης⁴⁶⁰. Στη μεν πρώτη περίπτωση («έφεση επιτρέπεται μόνο κατά των αποφάσεων που εκδίδονται στον πρώτο βαθμό β. των οριστικών αποφάσεων που περατώνουν όλη τη δίκη ή μόνο τη δίκη για την αγωγή ή για την ανταγωγή») ρυθμίζεται το ενδεχόμενο, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, με την ενώπιον του ασκηθείσα αγωγή να είχε κληθεί να διαγνώσει επί περισσότερων αντικειμένων δίκης, που είχαν εισφερθεί από τον ενάγοντα με αυτοτελείς αιτήσεις. Επ' αυτών, το δικαστήριο είχε αποφανθεί οριστικά για κάποιες, ενώ, για όσες είχε κρίνει ότι δεν είναι ώριμες, είχε εκδώσει μη οριστική απόφαση⁴⁶¹. Σύμφωνα δε, με τη ρητή εξαίρεση που εισάγει ο ίδιος αυτός κανόνας, όταν στη δίκη έχει ασκηθεί αγωγή και

⁴⁵⁸ Οράτε ανωτέρω στην θέση όπου γίνεται αναφορά στην άποψη του καθηγητή Μπέη για το είδος της δικαστικής απόφασης, και ειδικότερα στο τέλος του σχετικού κεφαλαίου.

⁴⁵⁹ Μακρίδου Κ. Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων κλπ ό.π. σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 979 επ (981).

⁴⁶⁰ Μπέης Κωνσταντίνος Γενικές Αρχές και Ερμηνεία των άρθρων Τόμος III αρ. 513 σελ. 1906· Σταματόπουλος Στέλιος Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 1909/1985 ΕφΑθ σε Δ 16, σελ. 238 επ (240)· Μακρίδου Κ. Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων κλπ ό.π. σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 979 επ (980).

⁴⁶¹ Μακρίδου Κ. Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων κλπ ό.π. σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 979 επ (980).

ανταγωγή, και το δικαστήριο αποφαινεται επί ενός εκ των δύο βοηθημάτων, τότε επιτρέπεται η άσκηση έφεσης, και πριν την έκδοση τελειωτικής απόφασης. Στη δεύτερη περίπτωση, δε, (Αν η απόφαση είναι εν μέρει οριστική, δεν επιτρέπεται έφεση ούτε κατά των οριστικών διατάξεων πριν εκδοθεί οριστική απόφαση στη δίκη), ρυθμίζεται το ενδεχόμενο η έννομη σχέση της δίκης να αφορά σε ενιαίο και διαιρετό αντικείμενο. Στην περίπτωση αυτή, υφίσταται μία μόνο αυτοτελής αίτηση του ενάγοντα και ένα αντικείμενο δίκης, το οποίο όμως, είναι διαιρετό, με γνώμονα τη διαιρετότητα της επίδικης ουσιαστικής αξίωσης⁴⁶². Η εν λόγω διάκριση δε, όπως σημειώνεται, απηχεί και τη διάκριση μεταξύ κεφαλαίων και κονδυλίων της δικαστικής απόφασης⁴⁶³. Έτσι, όπως αναφέρεται, όταν στο κείμενο της διάταξης αναφέρεται η οριστική απόφαση, η οποία περατώνει τη δίκη, εννοείται το μεν η τελειωτική απόφαση, σε περίπτωση περισσότερων αυτοτελών αξιώσεων· το δε, εννοείται η οριστική απόφαση, σε περίπτωση μίας αξίωσης που είναι, όμως, διαιρετή⁴⁶⁴. Στην υπό κρίση περίπτωση θα πρόκειται για την πρώτη από τις άνω δύο πιθανές περιπτώσεις.

Πιο συγκεκριμένα, όταν το δικαστήριο διατάζει την παροχή λογοδοσίας ή την κατάθεση καταλόγου εντός ορισμένης προθεσμίας, και για την περίπτωση της μη συμμόρφωσης του εναγομένου καταδικάζει αυτόν στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, είναι αληθές ότι σε σχέση με το πρώτο αίτημα, αυτό της λογοδοσίας, το δικαστήριο αποφαινεται οριστικά, χωρίς να μπορεί να ανακαλέσει την απόφαση του, και απεκδύεται κάθε περαιτέρω εξουσίας επί του ζητήματος αυτού. Κατά το μέρος της, όμως, που η απόφαση καταδικάζει τον εναγόμενο στον πιθανολογούμενο έλλειμμα, ισχύει ότι το σχετικό κεφάλαιο της απόφασης δεν αναπτύσσει την ενέργεια του πριν την άπρακτη πάροδο της ταχθείσας με την απόφαση προθεσμίας. Παρόλα αυτά όμως, το δικαστήριο έχει λάβει θέση σε σχέση με το αιτούμενο της καταδίκης στο πιθανολογούμενο έλλειμμα, ώστε δύσκολα να μπορεί να γίνει δεκτό ότι πρόκειται για μία εν μέρει οριστική απόφαση. Πάντως, η σχετική απόφαση δεν θα είναι τελειωτική, οπότε γεννάται το πρόβλημα της άσκησης έφεσης κατά του μέρους εκείνου της απόφασης, που έχει εκδοθεί επί των αντικειμενικά σωρευόμενων αγωγών, με το οποίο το δικαστήριο αποφαινεται μόνο για την αξίωση παροχής λογοδοσίας ή κατάθεσης του καταλόγου, και δεδομένου ότι με την απόφαση αυτή δεν περατώνεται η δίκη.

Κατά μία θέση, δυνατότητα άσκησης έφεσης κατά της απόφασης, η οποία αποφαινεται επί μίας μόνο από τις αντικειμενικά σωρευόμενες αγωγές δεν

⁴⁶² Μακρίδου Κ. Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων κλπ ό.π. σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 979 επ (980).

⁴⁶³ Μακρίδου Κ. Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων κλπ ό.π. σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 979 επ (980 υποσημ. 8).

⁴⁶⁴ Μακρίδου Κ. Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων κλπ ό.π. σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 979 επ (980).

υφίσταται. Σε αυτό συνηγορεί τόσο το σαφές γράμμα της πρώτης περίπτωσης (κατά τα ανωτέρω) που μπορεί να εμφανισθεί στο πεδίο εφαρμογής της β' περίπτωσης της παρ. 1 του αρ. 513 ΚΠολΔ, όσο και η βούληση του ιστορικού νομοθέτη⁴⁶⁵. Κατά άλλη θέση, η αυτοτέλεια των αντικειμενικά σωρευόμενων αγωγών και η εντεύθεν αυτοτέλεια των δημιουργούμενων εννόμων σχέσεων δίκης, θα πρέπει να επιτρέπει χωρίς διακρίσεις την άσκηση έφεσης κατά απόφασης, η οποία αποφαινεται επί μίας αντικειμενικώς σωρευόμενης αγωγής, χωρίς να αποφαινεται για όλες εξ' αυτών⁴⁶⁶.

Τέλος, κατά μία τρίτη άποψη, επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών και έκδοσης απόφασης επί μερικών εξ' αυτών, για το παραδεκτό ή μη της ασκούμενης έφεσης κατά της απόφασης θα πρέπει να εφαρμόζεται ένα κριτήριο ουσιαστικής συνάφειας μεταξύ των αγωγών για τις οποίες εξεδόθη οριστική απόφαση και αυτών για τις οποίες δεν εξεδόθη. Έτσι, όταν οι σωρευθείσες αγωγές παρουσιάζουν συνάφεια, η πρόωρη άσκηση έφεσης δεν θα είναι επιτρεπτή, ενώ αντίθετα, όταν δεν υπάρχει συνάφεια, η άσκηση έφεσης θα επιτρέπεται. Ουσιαστική δε συνάφεια υφίσταται κατεξοχήν όταν οι έννομες συνέπειες στις οποίες αφορούν οι σωρευόμενες αγωγές τελούν μεταξύ τους σε σχέση προδικαστικότητας, υπό την έννοια ότι η ήδη οριστικώς κριθείσα αγωγή αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την κρίση επί της μη κριθείσας⁴⁶⁷. Για την υποστήριξη της θέσης αυτής προβάλλεται μεταξύ άλλων ότι η λειτουργία του θεσμού της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, με την αυτοτέλεια των δημιουργούμενων σχέσεων δίκης, μπορεί να υπερκεράσει τη γραμματική και ιστορική ερμηνεία της διάταξης του αρ. 513 ΚΠολΔ, καθώς και ότι το τιθέμενο κριτήριο της ουσιαστικής συνάφειας επίσης εξυπηρετεί το σκοπό για τον οποίο τέθηκε η διάταξη του αρ. 513 ΚΠολΔ, που είναι η ενιαία κρίση στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας και η αποφυγή έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων⁴⁶⁸.

Έτσι, για να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πότε είναι εκκλητή η απόφαση, η οποία διατάζει τον εναγόμενο να καταθέσει το λογαριασμό της διαχείρισης του ή τον κατάλογο των αντικειμένων εντός ορισμένης προθεσμίας, και για την περίπτωση της μη συμμόρφωσης του τον καταδικάζει να καταβάλει το κατά την κρίση του πιθανολογούμενο έλλειμμα, θα πρέπει πρώτα να υιοθετηθεί μία εκ των άνω τριών πιθανών απόψεων. Βέβαια, η άνω τρίτη άποψη την οποία θεωρούμε ορθότερη, προτείνει μία εν μέρει καταργητική ερμηνεία της διάταξης, αλλά αφενός συμβάλλει και αυτή στην επιτάχυνση της διαδικασίας, αφετέρου το ουσιαστικό

⁴⁶⁵ Μπαμπινιώτης Δημήτριος Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 295/2007 ΑΠ σε ΕΠολΔ 2008, σελ. 61 επ (63).

⁴⁶⁶ Μπαμπινιώτης Δ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 295/2007 ΑΠ σε ΕΠολΔ 2008, σελ. 61 επ (64).

⁴⁶⁷ Μπαμπινιώτης Δ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 295/2007 ΑΠ σε ΕΠολΔ 2008, σελ. 61 επ (64).

⁴⁶⁸ Μπαμπινιώτης Δ. Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 295/2007 ΑΠ σε ΕΠολΔ 2008, σελ. 61 επ (65).

κριτήριο, το οποίο θέτει, δεν είναι αντιθετικό με το διακηρυγμένο σκοπό του αρ. 513 ΚΠολΔ.

Όμως, εν προκειμένω, εν όψει των όσων έχουν γίνει ανωτέρω δεκτά, η αγωγή για την καταδίκη στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος συνδέεται με σχέση προδικαστικότητας με την αγωγή για την παροχή λογοδοσίας ή για την κατάθεση του καταλόγου. Και αυτό διότι, μόνο εφόσον διαγνωσθεί η ύπαρξη της υποχρέωσης για παροχή λογοδοσίας ή για κατάθεση καταλόγου από τον εναγόμενο, το δικαστήριο μπορεί να προχωρήσει στην εξέταση της αγωγής για την καταδίκη του εναγομένου στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος. Υπό το πρίσμα αυτό, η ενδεχόμενη άσκηση αμέσως, δηλαδή από τη δημοσίευση ή διαρκούσης της προθεσμίας για την κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου, έφεσης κατά της απόφασης που διατάζει την λογοδοσία ή την κατάθεση καταλόγου θα πρέπει να αποκρούεται ως απαράδεκτη.

Κατά τη δεύτερη άποψη, η οποία όμως δεν ανευρίσκεται στην σχετική βιβλιογραφία, θα πρέπει να αναγνωρισθεί ότι η απόφαση με την οποία καταδικάζεται ο εναγόμενος στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος δεν διαφοροποιείται από το κεφάλαιο της απόφασης, το οποίο απαγγέλει την προσωπική κράτηση ή επιβάλλει την χρηματική ποινή στον εναγόμενο. Κατά τη λειτουργία της δηλαδή, η απόφαση που καταδικάζει στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, όπως και τα κεφάλαια της απόφασης για την προσωπική κράτηση ή την χρηματική ποινή, είναι από την έκδοση της οριστική. Το γεγονός δε, ότι η εκτελεστότητα της αναπτύσσεται το πρώτον μετά την άπρακτη πάροδο της ταχθείσας προθεσμίας, με βάση τον παρόντα συλλογισμό δεν είναι κρίσιμο. Υπό το πρίσμα αυτό, προκύπτει ευλόγως ότι η δικαστική απόφαση που διατάζει την παροχή λογοδοσίας ή την κατάθεση του καταλόγου, και καταδικάζει, για την περίπτωση μη συμμόρφωσης, τον εναγόμενο στην καταδίκη του ελλείμματος υπόκειται σε έφεση από την έκδοση της.

Κατά την άποψη μας, από τις άνω δύο απόψεις η δεύτερη εξ'αυτών προκρίνεται ως πιο ορθή. Η εδώ εκφραζόμενη άποψη προέκυψε εξ όλης της μελέτης σχετικά με το θεσμό της αγωγής λογοδοσίας. Και ναι μεν οι διαδικαστικές αποκλίσεις έχουν εντοπισθεί και επισημανθεί, όμως και οι λοιποί γενικώς ορισμοί και παραδοχές της θεωρίας, ενδεχομένως να μην πρέπει να αποκλεισθούν.

Χ. Η περαιτέρω πορεία της αγωγής λογοδοσίας μετά την έκδοση της πρώτης απόφασης.

1. Το αναγκαίο περιεχόμενο του λογαριασμού.

Η διάταξη του άρθρου 474 ΚΠολΔ ορίζει ότι η απόφαση που διατάζει λογοδοσία ή παράδοση καταλόγου των στοιχείων ομάδας αντικειμένων ορίζει προθεσμία μέσα στην οποία ο λογαριασμός ή ο κατάλογος πρέπει να κατατεθεί με τα δικαιολογητικά στη γραμματεία του δικαστηρίου. Περαιτέρω η διάταξη της παρ. 1 του αρ. 475 ΚΠολΔ ορίζει ότι για την κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου

συντάσσεται έκθεση. Τα έγγραφα αυτά και τα δικαιολογητικά αποτελούν στοιχεία του φακέλου της δικογραφίας.

Η τυπική μορφή του λογαριασμού καθορίζεται από τη διάταξη του αρ. 303 ΑΚ. Ο κατατεθησόμενος λογαριασμός πρέπει να περιέχει την αντιπαράθεση εσόδων και εξόδων, καθώς και το αποτέλεσμα από την αντιπαράθεση αυτή, δηλαδή αν αυτό είναι πιστωτικό υπέρ του δοσιλόγου ή χρεωστικό εις βάρος του ⁴⁶⁹. Η αντιπαράθεση πρέπει να είναι σαφής και ορισμένη, ώστε να παρέχεται πλήρης εικόνα της διαχείρισης και να είναι δυνατός ο έλεγχος από το δεξιόλογο και το δικαστήριο ⁴⁷⁰. Αλλιώς τα κονδύλια απορρίπτονται ως αόριστα ⁴⁷¹. Υπό την έννοια αυτή δεν είναι πλήρης ο λογαριασμός, στον οποίο δεν γίνεται αντιπαράθεση εσόδων και εξόδων, αλλά παρατίθενται σε τύπο κατάστασης μόνο κονδύλια από έσοδα. Αν δεν υπήρξαν δαπάνες, αναγράφεται στην οικεία στήλη η λέξη «μηδέν» ⁴⁷². Πάντως, η συμπλήρωση του λογαριασμού με τις προτάσεις που ακολουθούν κατά το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας είναι επιτρεπτή κατ' ανάλογη εφαρμογή του αρ. 224 ΚΠολΔ ⁴⁷³. Ενώ ακόμη σημειώνεται ότι η μη επισύναψη από το δοσίλογο στο λογαριασμό των δικαιολογητικών εγγράφων στην γραμματεία του δικαστηρίου, δεν δημιουργεί ακυρότητα ή απαράδεκτο, καθόσον αυτά μπορούν να προσκομισθούν και αργότερα κατά τη δεύτερη επ' ακροατηρίου συζήτηση της αγωγής ⁴⁷⁴.

Περαιτέρω, είχε ανακύψει το θέμα τι πρέπει να συμβεί σε περίπτωση κατάθεσης μεν λογαριασμού, κατ' αρχήν, όμως, αόριστου. Έχει νομολογηθεί επ' αυτού ότι η νομική αοριστία του λογαριασμού ή του καταλόγου ή ορισμένου κονδυλίου του συνδέεται με την ερμηνεία και εφαρμογή κανόνα ουσιαστικού δικαίου και ελέγχεται με το λόγο αναίρεσης από τον αρ. 1 του αρ. 559 ΚΠολΔ αν το δικαστήριο για το σχηματισμό της κρίσης του αξίωσε περισσότερα στοιχεία απ' όσα απαιτεί ο νόμος προς θεμελίωση του δικαιώματος ή αρκέστηκε σε λιγότερα, ενώ η ποσοτική ή ποιοτική αοριστία αυτού, η οποία είναι θεραπεύσιμη, η οποία υπάρχει

⁴⁶⁹ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Πέμπτος, ό.π., σελ. 63· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 841, παρ. 2· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 1193, παρ. 2.

⁴⁷⁰ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 841, παρ. 2· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 1193, παρ. 2· Οράτε και την υπ' αρ. 1122/2006 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

⁴⁷¹ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 841, παρ. 2. Έτσι και η υπ' αρ. 402/1996 ΑΠ σε ΕλλΔνη 39, σελ. 368.

⁴⁷² Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 841, παρ. 2.

⁴⁷³ Οράτε την υπ' αρ. 1122/2006 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

⁴⁷⁴ Η άποψη αυτή προέρχεται ήδη από την περίοδο εφαρμογής της ΠολΔ, από την επεξεργασία των θεωρητικών επί του θέματος. Οράτε σε Κιτσικόπουλο Αντ. ό.π., σελ. 6215 υποσημ. 4· Περαιτέρω, την αποδέχονται οι Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., αρ. 475, σελ. 1015, παρ. 4· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 842, παρ. 3. Οράτε και την ad hoc υπ' αρ. 1122/2006 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

όταν δεν αναφέρονται όλα τα στοιχεία που απαιτούνται κατά νόμο για τη θεμελίωση του, ελέγχεται ως παραβίαση από τους αρ. 8 ή 14 του αρ. 559 ΚΠολΔ⁴⁷⁵. Έτσι, σε σχετική υπόθεση κρίθηκε ότι σε συμμόρφωση προς την απόφαση, ο εναγόμενος είχε τη δυνατότητα να υποβάλει στην γραμματεία του δικαστηρίου έγγραφο, με το οποίο επαναλαμβάνονταν συνοπτικά οι ισχυρισμοί που είχαν προβληθεί ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου κατά την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης, χωρίς να επισυνάπτονται τα σχετικά δικαιολογητικά, εφόσον ο εναγόμενος μπορεί και δικαιούται με τις προτάσεις στη συζήτηση, κατά το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας, να ανταποκριθεί στις άνω υποχρεώσεις του⁴⁷⁶ και, δηλαδή, να καταστήσει το λογαριασμό ορισμένο. Πάντως, ο δοσίλογος οφείλει να προβεί στη βελτίωση αυτή του υποβληθέντος λογαριασμού, ειδάλλως, κρίνεται ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου διότι δεν υπάρχει λεπτομερής αντιπαράθεση εσόδων εξόδων και το εξαγόμενο αποτέλεσμα, με αποτέλεσμα να θεωρείται από το δικαστήριο σαν να μην έχει κατατεθεί καθόλου ο λογαριασμός⁴⁷⁷.

Ο λογαριασμός ή ο κατάλογος με τα σχετικά δικαιολογητικά θα κατατεθεί στην γραμματεία του δικαστηρίου και θα συνταχθεί σχετική έκθεση⁴⁷⁸. Τυχόν παραλείψεις ή σφάλματα της έκθεσης προκαλούν ακυρότητα μόνο με το στοιχείο της βλάβης, επίκληση της οποίας ορισμένως πρέπει να γίνει από το δεξιόλογο⁴⁷⁹.

Η όλη δίκη επί αγωγής της λογοδοσίας, έχει ήδη ειπωθεί ότι, έχει χαρακτηριστεί ότι λαμβάνει χώρα κατά βαθμίδες ή κατά στάδια⁴⁸⁰ ή σε δύο φάσεις⁴⁸¹ ή ακόμη ότι πρόκειται περί μίας δίκης σε δύο πράξεις⁴⁸². Στο πρώτο στάδιο διαγιγνώσκεται η υποχρέωση του εναγομένου να προβεί σε λογοδοσία ή σε υποβολή του καταλόγου κλπ. Η κατάθεση δε, του λογαριασμού αποτελεί το προπαρασκευαστικό (ή ενδιάμεσο) στάδιο που παρεμβάλλεται ανάμεσα στα δύο

⁴⁷⁵ *Μαργαρίτης Μ. – Μαργαρίτη Α. ό.π., αρ. 474, παρ. 5, σελ. 813· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 474, σελ. 1192, παρ. 4· Οράτε την υπ' αρ. 402/1996 ΑΠ σε ΕλλΔνη 39, σελ. 368· την υπ' αρ. 1122/2006 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.*

⁴⁷⁶ Οράτε την προαναφερόμενη απόφαση.

⁴⁷⁷ Οράτε την υπ' αρ. 109/2004 ΕφΘεσ σε ΕπισκεΔ Β/2004, σελ. 475.

⁴⁷⁸ Ο *Μπέης Κ.* σε Πολιτική Δικονομία Γενικές Αρχές και Ερμηνεία ό.π., αρ. 475, σελ. 1775, σημειώνει ότι μετά την κατάργηση του φακέλου της δικογραφίας με το ν.δ. 958/1971, ο ενδιαφερόμενος διάδικος οφείλει να επισυνάψει στις προτάσεις του επικυρωμένο αντίγραφο του λογαριασμού που κατατέθηκε στη γραμματεία.

⁴⁷⁹ *Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 841, παρ. 1· Βαθρακοκόιλης Αντ. ό.π., αρ. 475, σελ. 1015, παρ. 3.*

⁴⁸⁰ Οράτε την παραπεμπόμενη βιβλιογραφ. στην υποσημ. 205.

⁴⁸¹ *Κεραμεύς Κ.* Αστικό Δικονομικό Δίκαιο κλπ ό.π., παρ. 146, σελ. 369.

⁴⁸² *Δεληκωστόπουλος Ι.* Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 69, σελ. 232.

κυρία στάδια της δίκης⁴⁸³. Ακολουθεί, η δεύτερη συζήτηση της αγωγής κατόπιν κλήσης των επιμελέστερου των διαδίκων, η οποία θα αναλυθεί κατωτέρω.

2. Η μετέπειτα διαδικαστική πορεία της υπόθεσης σε περίπτωση συμμόρφωσης του εναγομένου.

Όπως έχει σημειωθεί, μετά τη συμμόρφωση του δεξιόλογου, και την από αυτόν κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου, και εφόσον στην αγωγή έχει σωρευθεί αίτημα για την καταβολή του καταλοίπου του λογαριασμού ή την απόδοση της ομάδας αντικειμένων, πλέον η σχετική δίκη μπαίνει στην τελική ευθεία ολοκλήρωσης της, και στο παρόν στάδιο συγκεκριμενοποιούνται, και ενδεχομένως επιδικάζονται, τα επιμέρους στοιχεία της περιουσιακής ομάδας ή το κατάλοιπο του λογαριασμού⁴⁸⁴. Στη νέα αυτή συζήτηση εξετάζεται αναλυτικά ο λογαριασμός και εξακριβώνεται το αποτέλεσμα της λογοδοσίας⁴⁸⁵.

Η υπόθεση εισάγεται με κλήση προς συζήτηση. Κατά το στάδιο αυτό, οι διάδικοι υποβάλλουν τις παρατηρήσεις τους, προσδιορίζουν σαφώς τα κονδύλια του λογαριασμού ή τα στοιχεία του καταλόγου, τα οποία αμφισβητούν, τις ελλείψεις ή τις παραλείψεις τους και γενικά προβάλλουν όλα τα μέσα επίθεσης και άμυνας που αφορούν το λογαριασμό ή τον κατάλογο^{486 487}. Μάλιστα, αντικείμενο αμφισβήτησης είναι όχι μόνο η αλήθεια, αλλά και η αναγκαιότητα ή σκοπιμότητα συγκεκριμένων δαπανών⁴⁸⁸.

Επειδή, εν προκειμένω, προκύπτει ότι ο μεν ενάγων έχει συμφέρον να επικαλεσθεί και να αποδείξει ότι έγιναν περισσότερες και υψηλότερες εισπράξεις από τις ομολογούμενες, ο δε εναγόμενος ότι η διαχείριση του ήταν χρηστή,

⁴⁸³ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 841, παρ. 2· Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 69, σελ. 232.

⁴⁸⁴ Κεραμεύς Κ. Αστικό Δικονομικό Δίκαιο κλπ ό.π., παρ. 146, σελ. 369.

⁴⁸⁵ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1090, παρ. 34· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 842, παρ. 3· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 804, παρ. 10· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 1193, παρ. 3.

⁴⁸⁶ Ράμμος Γ. Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Δεύτερος ό.π., παρ. 282, σελ. 937, στ. VI· Βαθρακοκοίλης Αντ. ό.π., αρ. 475, σελ. 1016, παρ. 7· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 841, παρ. 2· Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1090, παρ. 33· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 805, παρ. 10· Οικονομόπουλος Β. ό.π., κεφ. 45, σελ. 1207, παρ. 24· Απαλλαγάκη Χ. (Μπαλογιάννη Ε./Γεωργιάδου Μ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 1193, παρ. 3· Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 67, σελ. 230· Οράτε την υπ' αρ. 36/2007 ΠολΠρωτΣυρ σε ΤΝΠ Νόμος.

⁴⁸⁷ Μάλιστα, κατά τη θέση του Κεραμέως Κ. σε Αστικό Δικονομικό Δίκαιο κλπ ό.π., παρ. 146, σελ. 369, ο ενάγων μπορεί να προσδιορίσει σαφώς τα ζητούμενα κονδύλια του λογαριασμού ή στοιχεία του καταλόγου και με παρεμπύπτουσα αγωγή ή με τις προτάσεις του κατά τη συζήτηση.

⁴⁸⁸ Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6218· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 842, παρ. 2.

σύμφωνα με τη θεωρία και τη νομολογία αντίστοιχα έχει καθοριστεί και το βάρος απόδειξης των ισχυρισμών. Έτσι, ως προς τις εισπράξεις το βάρος απόδειξης φέρει ο ενάγων – δεξίλογος, ενώ ως προς τις δαπάνες το βάρος απόδειξης φέρει ο εναγόμενος – δοσίλογος⁴⁸⁹. Πάντως, η αμφισβήτηση των δαπανών ή των εισπράξεων από το δεξίλογο θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη, ειδάλλως αυτή δεν θα καθίσταται αντικείμενο απόδειξης κατά του δοσιλόγου⁴⁹⁰. Ενώ ακόμη, σημειώνεται ότι ο δοσίλογος μπορεί να προβαίνει σε ανάκληση ομολογίας σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του αρ. 354 ΚΠολΔ⁴⁹¹.

Περαιτέρω, σε σχέση με τη συζήτηση της κλήσης θα εφαρμόζονται οι διατάξεις του νέου αρ. 237 ΚΠολΔ, και η προθεσμία των εκατό ημερών για την κατάθεση των προτάσεων θα ξεκινάει από την ημέρα κατάθεσης της κλήσης, μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η αγωγή λογοδοσίας είχε εγερθεί μετά την 01.01.2016. Σε αντίθετη περίπτωση, θα πρέπει να εφαρμοσθεί το προηγούμενο διαδικαστικό πλαίσιο, και αυτό διότι, όπως γίνεται δεκτό, κατά απόκλιση από την διάταξη του αρ. 12 ΕισΝΚΠολΔ, το νέο διαδικαστικό πλαίσιο (σύμφωνα με το οποίο η κατάθεση της κλήσης θα έπρεπε να ακολουθηθεί από την εντός 100 ημερών κατάθεση των προτάσεων) εφαρμόζεται *αποκλειστικά* στις ασκούμενες αγωγές μετά την 01.01.2016. Επιπλέον σημειώνεται και εδώ, ότι εάν η έννομη σχέση από την οποία πηγάζει η διαφορά υπάγεται σε ειδική διαδικασία, τότε θα εφαρμόζονται οι διατάξεις των αρ. 591 επ ΚΠολΔ.

Αν το δικαστήριο το κρίνει σκόπιμο επειδή για την διευκρίνιση, εκκαθάριση, συσχέτιση των αμφισβητούμενο κονδυλίων του λογαριασμού απαιτούνται ειδικές γνώσεις λογιστικής⁴⁹², μπορεί να διατάξει λογιστική πραγματογνωμοσύνη, ήδη, όμως, με απόφαση που διατάσσει την επανάληψη της συζήτησης κατ' αρ. 254 ΚΠολΔ, δεδομένης της κατάργησης του αρ. 270 ΚΠολΔ. Υπό το προϊσχύον νομοθετικό καθεστώς, η λογιστική πραγματογνωμοσύνη διατασσόταν υπό τους όρους της διάταξης της παρ. 4 του αρ. 270 ΚΠολΔ⁴⁹³. Ως εκ της φύσεως των αποδεικτέων ζητημάτων επιτρέπεται η απόδειξη και με μάρτυρες⁴⁹⁴.

Κατόπιν των ανωτέρω, το δικαστήριο προβαίνει στην επιδίκαση ή αναγνώριση του καταλοίπου που προκύπτει, καταχωρίζοντας σε αυτήν τις δαπάνες και τις

⁴⁸⁹ Ποταμιάνος Δ. ό.π., σελ. 349· Κιτσικόπουλος Αντ. ό.π., σελ. 6217· Βαθρακοκοίλης Αντ. ό.π., αρ. 475, σελ. 1016, παρ. 12· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 841, παρ. 2· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 805, παρ. 10. Οράτε λ.χ. την υπ'αρ. 3/ΤΠ/2014 ΠολΠρωτΒερ σε Αρμ 2016, σελ. 226.

⁴⁹⁰ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 842, παρ. 4.

⁴⁹¹ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 842, παρ. 4.

⁴⁹² Οράτε την υπ' αρ. 359/2006 ΠολΠρωτΠειρ σε ΝοΒ 2006, σελ. 440 = ΤΝΠ Ισοκράτης.

⁴⁹³ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1090, παρ. 34· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 805, παρ. 10· Γιαννόπουλος Π. ό.π. Σημείωση σε ΧρΙδ ΙΑ/2011, σελ. 447 επ (449).

⁴⁹⁴ Βαθρακοκοίλης Αντ. ό.π., αρ. 475, σελ. 1016, παρ. 12· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 842, παρ. 2· Νίκας Ν. ό.π., σελ. 805, παρ. 10.

εισπράξεις καθώς και το εξαγόμενο υπόλοιπο, αλλιώς η απόφαση στερείται νόμιμης βάσης.⁴⁹⁵

3. Η ειδικότερη ρύθμιση του αρ. 476 ΚΠολΔ.

Περαιτέρω, ο ΚΠολΔ, στο αρ. 476 ΚΠολΔ, αντιμετωπίζει την περίπτωση κατά την οποία με τον λογαριασμό ομολογείται υποχρέωση για καταβολή ορισμένου ποσού ή για απόδοση ορισμένων αντικειμένων ως ρύθμιση που ομοιάζει με την προϊσχύσασα ρύθμιση του αρ. 700 και 709 ΠολΔ. Ωστόσο, σημειώνεται ότι η διατύπωση της διάταξης είναι αδόκιμη, και αυτό διότι η ομολογία δεν μπορεί να αφορά την ύπαρξη υποχρέωσης, αλλά μόνο πραγματικά γεγονότα. Κατά συνέπεια, θα πρόκειται για αποδοχή υποχρέωσης⁴⁹⁶.

Έτσι, εάν με τον κατατεθέντα λογαριασμό ή κατάλογο ομολογείται υποχρέωση προς καταβολή ορισμένου ποσού ή προς απόδοση ορισμένων αντικειμένων, το δικαστήριο, κατόπιν αίτησης του ενάγοντος, η οποία θα πρέπει, άλλου τρόπου μη προβλεπόμενου, να υποβληθεί με τις προτάσεις του, καταδικάζει τον εναγόμενο στην καταβολή του άνω ποσού ή στην απόδοση των αντικειμένων σύμφωνα με την περιεχόμενη στο λογαριασμό ή τον κατάλογο ομολογία ή αναγνώριση⁴⁹⁷. Πάντως, η αναφερόμενη, σύμφωνα με το κείμενο της διάταξης, επιφύλαξη του δικαστηρίου για όσα επιπλέον πρέπει να καταβληθούν, δεν θα έχει εφαρμογή υπό το ισχύον καθεστώς όπου έχει καταργηθεί η έκδοση της προδικαστικής απόφασης.

Η διάταξη αναφέρεται στο ολικό εξαγόμενο του λογαριασμού και όχι στα επιμέρους κονδύλια. Σε αντίθεση με το προγενέστερο δίκαιο εφαρμόζεται μόνο σε σχέση με ομολογία του εναγομένου – δοσιλόγου. Ωστόσο, η ύπαρξη καταλοίπου θα πρέπει να προκύπτει από ρητή ομολογία του εναγομένου και όχι από έρευνα του περιεχομένου του λογαριασμού από το δικαστήριο⁴⁹⁸.

Εφόσον δε, στο δοθέντα λογαριασμό ή κατάλογο υπάρχουν και κονδύλια τα οποία έχουν αμφισβητηθεί από τον ενάγοντα, το δικαστήριο με την απόφαση του αφενός μεν επιδικάζει στον ενάγοντα τα ομολογηθέντα κονδύλια, αφετέρου αποφαινεται επί των αμφισβητούμενων κονδυλίων, πάντα ταύτα, υπό το ισχύον καθεστώς, εκδίδοντας οριστική απόφαση^{499 500}. Κατά μία άποψη, πάντως το

⁴⁹⁵ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 475, σελ. 842, παρ. 5. Οράτε π.χ. την υπ' αρ. 1700/1999 ΕφΘεσ σε Αρμ 2000, σελ. 350.

⁴⁹⁶ Μπέης Κ. Πολιτική Δικονομία Γενικές Αρχές και Ερμηνεία ό.π., αρ. 476 σελ. 1775.

⁴⁹⁷ Ράμμος Γ. Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Δεύτερος ό.π., παρ. 282, σελ. 937· Μπέης Κ. Πολιτική Δικονομία Γενικές Αρχές και Ερμηνεία ό.π., αρ. 476 σελ. 1775.

⁴⁹⁸ Οράτε σε Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Πέμπτος, ό.π., σελ. 357· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 476, σελ. 843, παρ. 1.

⁴⁹⁹ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1091, παρ. 35.

⁵⁰⁰ Ο Βαθρακοκοίλης Αντ. ό.π., αρ. 475, σελ. 1017, παρ. 3, υπό διάφορο, βέβαια, νομοθετικό καθεστώς, υποστηρίζει ότι το δικαστήριο εκδίδει μία εν μέρει οριστική απόφαση, και επιφυλάσσεται, σύμφωνα με το κείμενο της διάταξης, για τα

δικαστήριο δεν εκδίδει απόφαση αλλά κηρύσσει εκτελεστό το λογαριασμό ή τον κατάλογο που εμπεριέχει την ομολογία⁵⁰¹. Καταληκτικά, πρέπει να αναφερθεί ότι κατά τα λοιπά, για τα αμφισβητούμενα κονδύλια, ακολουθείται η διαδικασία η οποία περιγράφηκε αμέσως ανωτέρω⁵⁰².

ΧΙ. Συνέπειες μη συμμόρφωσης του εναγομένου - Η αναγκαστική εκτέλεση της απόφασης που διατάσσει την παροχή λογοδοσίας ή την κατάθεση καταλόγου.

Αν ο εναγόμενος δεν συμμορφωθεί με την απόφαση που διατάσσει τη λογοδοσία, δηλαδή δεν καταθέσει μέσα στην ταχθείσα προθεσμία το λογαριασμό ή τον κατάλογο, και η απόφαση περιέχει και κεφάλαιο καταδίκης του εναγομένου στο πιθανολογούμενο έλλειμμα, η απόφαση, καθίσταται οριστική, υποκείμενη σε έφεση σύμφωνα με τα ανωτέρω. Εφόσον, εκτός από τη λογοδοσία, το δικαστήριο έχει διατάξει και την καταδίκη στο πιθανολογούμενο έλλειμμα, η δικαστική απόφαση περιέχει δύο αυτοτελή και ανεξάρτητα κεφάλαια, ώστε η καταδίκη στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος να μην εξαρτάται από την προηγούμενη τελεσιδική διάγνωση της υποχρέωσης για λογοδοσία ή κατάθεση καταλόγου⁵⁰³.

Η απόφαση εκτελείται μετά την τελεσιδικία της, τόσο ως προς την χρηματική ποινή και την προσωπική κράτηση, που έχουν επιβληθεί, όσο και ως προς την διάταξη που καταδικάζει στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος⁵⁰⁴. Υπενθυμίζεται βέβαια, ότι εκτελεστό τίτλο για τον εξαναγκασμό, με χρηματική ποινή και προσωπική κράτηση, σε εκπλήρωση υποχρέωσης του οφειλέτη προς επιχείρηση αναντικατάστατης πράξης αποτελεί μόνο καταψηφιστική απόφαση που τον καταδικάζει στην τέλεση της πράξης και απαγγέλει τις ποινές αυτές⁵⁰⁵, προϋπόθεση που στην παρούσα περίπτωση ούτως ή άλλως πληρούται.

αμφισβητούμενα κονδύλια. Επειδή δε, η απόφαση είναι εν μέρει οριστική δεν υπόκειται σε έφεση. Κατά άλλη άποψη, έφεση δεν μπορεί να ασκηθεί διότι δεν λαμβάνει χώρα διάγνωση, σε *Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.)* ό.π., αρ. 476, σελ. 843, παρ. 2, και *Νίκας Ν.* ό.π., σελ. 805, υποσημ. 50. Ότι κατά της σχετικής απόφασης δεν μπορεί να ασκηθεί έφεση έχει κρίνει και η υπ' αρ. 25/1991 ΕφΘεσ σε Αρμ 1991, σελ. 168, χωρίς όμως διευκρινίσεις.

⁵⁰¹ *Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.)* ό.π., αρ. 476, σελ. 843, παρ. 2. Ενδεχομένως η εν λόγω θέση υιοθετείται ως απόρροια της προηγούμενης, υπό την ΠολΔ, ρύθμισης. Οράτε περί αυτού σε *Κιτσικόπουλο Αντ.* ό.π., σελ. 6251.

⁵⁰² *Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.)* ό.π., αρ. 476, σελ. 843, παρ. 3.

⁵⁰³ Οράτε ενδεικτικώς την υπ' αρ. 978/1997 ΑΠ σε ΕλλΔνη 1998, σελ. 1106.

⁵⁰⁴ *Βαθρακοκόιλης Αντ.* ό.π., αρ. 477, σελ. 1019, παρ. 7· *Γέσιου – Φαλτσή Π.* Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1270)· *Καλαθρός Κ.* ό.π., σελ. 1092, παρ. 37· *Νίκας Ν.* ό.π., σελ. 804 παρ. 9· *Μαργαρίτης Μ. – Μαργαρίτη Α.* ό.π., αρ. 477, παρ. 4, σελ. 815· Οράτε και την υπ' αρ. 42/2999 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

⁵⁰⁵ *Νικολόπουλος Γεώργιος* Αναγκαστική Εκτέλεση, 2002, σελ. 162, παρ. 3.

Η καταδίκη στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, και η χρηματική ποινή δεν μπορεί να εκτελεστεί αμέσως, αν δεν έχει κηρυχθεί η απόφαση προσωρινώς εκτελεστή⁵⁰⁶. Εξάιρεση, αποτελεί η αναγκαστική εκτέλεση της προσωρινώς εκτελεστής απόφασης με την επίσπευση της προσωπικής κράτησης, η οποία ως μέσο εκτέλεσης απαιτεί τελεσίδικη απόφαση κατ' αρ. 1049 παρ. 1⁵⁰⁷.

Η διαδικασία τόσο για την εκτέλεση της απόφασης που διατάζει την παροχή λογοδοσίας, όσο και για την εκτέλεση του σκέλους της απόφασης που καταδικάζει την καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, λαμβάνει χώρα σύμφωνα με τις σχετικές γενικές διατάξεις⁵⁰⁸. Έτσι, απαιτείται επίδοση αντιγράφου του απογράφου της τελεσίδικης απόφασης με επιταγή προς εκούσια συμμόρφωση, δηλαδή για την εκούσια κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου, και παρέλευση του τριμήνου χωρίς την διενέργεια της πράξης αυτής. Από το χρονικό αυτό σημείο και έπειτα, δύναται να επιβληθεί η προσωπική κράτηση με σύλληψη του υποχρέου κλπ. Η αναγκαστική είσπραξη της χρηματικής ποινής ή/και του πιθανολογούμενου ελλείμματος απαιτεί την κοινοποίηση νέας επιταγής προς εκούσια συμμόρφωση, δηλαδή για εκούσια καταβολή των ποσών αυτών, κάτω από αντίγραφο του απογράφου της ίδιας καταψηφιστικής απόφασης, και άπρακτη παρέλευση του τριμήνου. Μόνο μετά την πάροδο και της δεύτερης αυτής τριήμερης προθεσμίας, ο επισπεύδων μπορεί να συνεχίσει την εκτέλεση με βάση τις διατάξεις για την ικανοποίηση χρηματικών απαιτήσεων κατ' αρ. 951 επ ΚΠολΔ⁵⁰⁹.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι, κατά τα γενικώς ισχύοντα, εφόσον έχει ασκηθεί έφεση κατά και των δύο κεφαλαίων της απόφασης, ήτοι του κεφαλαίου που διατάζει την παροχή λογοδοσίας ή την κατάθεση του καταλόγου, και του κεφαλαίου που καταδικάζει στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, αν μεν η έφεση απορριφθεί στο σύνολο της, τότε εκτελείται η πρωτοβάθμια απόφαση. Αν απορριφθεί η έφεση ως προς το κεφάλαιο της λογοδοσίας, και γίνει δεκτή, επιδικάζοντας μικρότερο ποσό, ως προς το κεφάλαιο του πιθανολογούμενου ελλείμματος, τότε εκτελείται η πρωτοβάθμια απόφαση ως προς τη λογοδοσία, και η δευτεροβάθμια ως προς το πιθανολογούμενο έλλειμμα⁵¹⁰.

XII. Υπάρχει η δυνατότητα εκπρόθεσμης συμμόρφωσης του εναγομένου;

Σε σχέση με το ζήτημα αυτό, η νομολογία δεν δέχεται την δυνατότητα εκπρόθεσμης κατάθεσης του λογαριασμού ή του καταλόγου από τον εναγόμενο – δοσίλογο, είτε αυτή λάβει χώρα μετά την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας είτε

⁵⁰⁶ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1273).

⁵⁰⁷ Νικολόπουλος Γ. Αναγκαστική Εκτέλεση ό.π., σελ. 255, παρ. 1.

⁵⁰⁸ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1270/1).

⁵⁰⁹ Νικολόπουλος Γ. Αναγκαστική Εκτέλεση ό.π., σελ. 162/3, παρ. 5.

⁵¹⁰ Οράτε την υπ' αρ. 978/1997 ΑΠ σε ΤΝΠ Νόμος = ΕλλΔνη 39, σελ. 110, και την υπ' αρ. 42/1999 ΑΠ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

μετά την απόρριψη της έφεσης του εναγομένου, με την οποία αυτός είχε αμφισβητήσει την υποχρέωση του για λογοδοσία.

Σύμφωνα με τη θέση αυτή στη νομολογία, η κατάθεση του λογαριασμού εντάσσεται αποκλειστικά και μόνο στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας δίκης και αποτελεί το προπαρασκευαστικό στάδιο για τον προσδιορισμό, σύμφωνα με τα άρθρα 475 και 476 ΚΠολΔ, ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, του καταλοίπου του λογαριασμού που κατατέθηκε. Διαδικαστικό στάδιο κατάθεσης από το δοσίλογο του λογαριασμού μετά την κατά τα ανωτέρω οριστικοποίηση της απόφασης δεν προβλέπεται νομοθετικώς, και μάλιστα μέσα σε νέα προθεσμία από την επίδοση της πρωτοβάθμιας απόφασης μετά την τελεσιδικία της (ήτοι, δηλαδή μετά την απόρριψη της ασηκθείσας έφεσης με την οποία ο εναγόμενος αμφισβήτησε την ορθότητα της πρωτοβάθμιας κρίσης). Η αξίωση του δεξιόλογου ως προς το εικαζόμενο έλλειμμα μετά την οριστικοποίηση ως προς αυτό της πρωτοβάθμιας απόφασης καθίσταται αυτοτελής και ανεξάρτητη και δεν αποσβέννεται με την εκπρόθεσμη κατάθεση του λογαριασμού από το δοσίλογο⁵¹¹.

Κατά συνέπεια, όπως νομολογείται⁵¹², εφόσον ασηκθεί έφεση κατά του κεφαλαίου της απόφασης που διατάζει τη λογοδοσία, και η έφεση αυτή απορριφθεί, δεν χορηγείται νέα προθεσμία στο δοσίλογο. Το ίδιο ισχύει εάν η έφεση απορριφθεί ως προς το κεφάλαιο της πρωτοβάθμιας απόφασης για λογοδοσία και γίνει δεκτή κατά ένα μέρος ως προς το κεφάλαιο αυτής για το πιθανολογούμενο έλλειμμα, και υποχρεωθεί ο δοσίλογος να καταβάλει ως τέτοιο μικρότερο ποσό. Και στην περίπτωση αυτή, ο δοσίλογος δεν επιτρέπεται να καταθέσει το λογαριασμό, καθώς η σχετική πράξη έπρεπε να είχε λάβει χώρα εντός της ταχθείσας με την πρωτόδικη απόφαση προθεσμίας.

Περαιτέρω προκύπτει ότι, αν, όμως, ο εναγόμενος άσκησε έφεση μόνο κατά του κεφαλαίου της απόφασης, με την οποία υποχρεώνεται να υποβάλει λογαριασμό ή κατάθεση του καταλόγου, χωρίς να ασκήσει έφεση και κατά του κεφαλαίου του σχετικού με το πιθανολογούμενο έλλειμμα, είτε με έφεση είτε με δικόγραφο προσθέτων λόγων ως αναγκαίως συνεχόμενο κεφάλαιο, ενδεχομένως η έφεση αυτή να γίνει δεκτή. Όμως, η αντίθετη, από αυτήν του πρωτοβαθμίου, ενδεχομένως κρίση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, δηλαδή η διάγνωση ότι ο εναγόμενος δεν έχει υποχρέωση προς λογοδοσία, δεν θα μπορεί να ανατρέψει το ήδη καταστάν τελεσίδικο κεφάλαιο της απόφασης για την καταδίκη στο πιθανολογούμενο έλλειμμα. Κατά συνέπεια με την έφεση θα πρέπει να προσβάλλονται αμφότερα τα κεφάλαια της απόφασης.

Επί του εν λόγω θέματος, η θεωρία εκφράζει διαφορετική γνώμη υποστηρίζοντας ότι από το αρ. 477 ΚΠολΔ δεν καθιερώνεται σύστημα οιονεί

⁵¹¹ Οράτε την υπ' αρ. 978/1997 ΑΠ σε ΤΝΠ Νόμος = ΕλλΔνη 39, σελ.110, και την υπ' αρ. 461/2002 ΕφΑθ σε ΤΝΠ Νόμος. Έτσι και ο Νίκας Ν. ό.π., σελ. 803 παρ. 8.

⁵¹² Οράτε την υπ' αρ. 978/1997 ΑΠ ό.π. .

χρονικού αποκλεισμού σε ό,τι αφορά την επιχείρηση της πράξης κατάθεσης του λογαριασμού⁵¹³. Πολλώ δε μάλλον καθώς, όπως υποστηρίζεται, η κρίση για την ύπαρξη της υποχρέωσης για παροχή λογοδοσίας ή κατάθεση του καταλόγου, εφόσον δεν είναι τελεσίδικη, δεν αποκλείεται να ανατραπεί από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, όπως επίσης δεν αποκλείεται η υποχρέωση να διαγνωσθεί το πρώτον στο δεύτερο βαθμό⁵¹⁴.

Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω άποψη προβάλλει τα εξής τρία επιχειρήματα. Καταρχάς ότι η καταδίκη του εναγομένου σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος συνιστά ιδιότυπο - ιδιόρρυθμο μέσο εξαναγκασμού του οφειλέτη⁵¹⁵, και πρόσθετο μέσο εκτέλεσης, το οποίο συντρέχει με τα μέσα εκτέλεσης του αρ. 946 ΚΠολΔ. Το μέσο αυτό διατάζεται από το δικαστήριο κατόπιν αίτησης του ενάγοντα, και αποσκοπεί όπως και τα μέσα εκτέλεσης του αρ. 946 ΚΠολΔ να κάμψει την άρνηση του οφειλέτη να καταθέσει εντός της ταχθείσας προθεσμίας το λογαριασμό ή τον κατάλογο των στοιχείων, πράξη η οποία δεν μπορεί να επιχειρηθεί από τρίτο πρόσωπο. Επομένως, ο εναγόμενος μπορεί οποτεδήποτε να συμμορφωθεί προς το διατακτικό της δικαστικής απόφασης, ενέργεια που θα δημιουργεί ακυρότητα στην έναρξη ή περαιτέρω πρόοδο της διαδικασίας της αναγκαστικής εκτέλεσης⁵¹⁶.

Περαιτέρω, το δεύτερο επιχείρημα το οποίο προβάλλεται είναι ότι ο εναγόμενος που επιθυμεί να ασκήσει έφεση θα πρέπει, *εκ των πραγμάτων*, να αφήσει να παρέλθει άπρακτη η ταχθείσα προθεσμία για την κατάθεση του λογαριασμού, και αυτό διότι η συμμόρφωση του προς το διατακτικό της απόφασης, ενόσω η σχετική απόφαση δεν είναι προσωρινώς εκτελεστή, θα αποτελεί αποδοχή της πρωτόδικης απόφασης, με συνέπεια την απόσβεση του έννομου συμφέροντος του για την άσκηση έφεσης, και την συνακόλουθη απόρριψη της, σε μεταγενέστερο

⁵¹³ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1273)· Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 845, παρ. 3.

⁵¹⁴ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 845, παρ. 3. Στην περίπτωση αυτή θεωρούμε ότι η εφετειακή απόφαση θα διατάξει την κατάθεση του λογαριασμού στη γραμματεία του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, ώστε μετά ταύτα το δεύτερο στάδιο της δίκης να λάβει χώρα ενώπιον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου. Αντίθετη άποψη θα είχε ως αποτέλεσμα η δίκη του δεύτερου σταδίου της αγωγής λογοδοσίας να κριθεί μία μόνο φορά, δηλαδή από το εφετείο κατά παράβαση του αρ. 12 ΚΠολΔ.

⁵¹⁵ Οράτε ενδεικτικώς σε Κεραμέα Κ./ Κονδύλη Δ./ Νίκα Ν. (Ορφανίδη Γ.) ό.π., αρ. 477, σελ. 844, παρ. 3· Καλαθρό Κ. ό.π., σελ. 1092, παρ. 38· Δεληκωστόπουλο Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 68, σελ. 231.

⁵¹⁶ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π. σε Δ 28, σελ. 1264 επ (1271). Την άποψη αυτή, όμως, στο πεδίο εφαρμογής του αρ. 946 ΚΠολΔ, ήτοι τη δυνατότητα μετά την πάροδο του τριημέρου για συμμόρφωση του καθ' ου με την, από αυτόν, τέλεση της πράξης δέχονται και οι Παναγόπουλος Κ. Ενημερωτικό σημείωμα κάτω από την υπ' αρ. 1360/1984 ΑΠ σε Δ 17, σελ. 676 επ (677), και ο Νικολόπουλος Γ. Αναγκαστική Εκτέλεση ό.π., σελ. 163, παρ. 6.

χρόνο, ασκηθσμένης έφεσης ως απαράδεκτης⁵¹⁷. Πλην όμως, το αναφερόμενο επιχείρημα μπορεί να γίνει δεκτό, δηλαδή να επιτρέπεται η εκπρόθεσμη κατάθεση του λογαριασμού διότι, σε αντίθετη περίπτωση ήτοι της εμπρόθεσμης κατάθεσης, η κατάθεση του (θα) επιφέρει αποδοχή της απόφασης, μόνο εφόσον θεωρηθεί ότι η απόφαση που διατάσσει τη λογοδοσία είναι οριστική (άποψη όμως η οποία δεν γίνεται καθόλου δεκτή) άμεσα υποκείμενη σε έφεση. Και αυτό διότι, όπως σημειώνεται σε άλλη θέση, η σιωπηρή αποδοχή προϋποθέτει την υπάρξη απόφασης υποκείμενης σε ένδικα μέσα, αφού μόνο τότε εννοείται η τήρηση συμπεριφοράς η οποία θα υποδηλώνει συμμόρφωση προς το περιεχόμενο της και παραίτηση από το δικαίωμα προσβολής της με ένδικα μέσα⁵¹⁸.

Έτσι, αφενός μεν όταν η απόφαση κρίνεται ως μη οριστική ή ως οριστική υπο αίρεση από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, ο εναγόμενος θα μπορεί διαρκούσης της προθεσμίας να καταθέσει το λογαριασμό, χωρίς το άνω ενδεχόμενο της σιωπηρής αποδοχής, αφού οι εν λόγω δύο αποφάσεις δεν θα είναι οριστικές. Κατά συνέπεια, ούτε αυτό το επιχείρημα μπορεί να συνεισφέρει μία λύση.

Πάντως, κατά την άποψη μας και για την περίπτωση που ήθελε θεωρηθεί η σχετική -μη προσωρινώς εκτελεστή- απόφαση⁵¹⁹ ως οριστική, ειδικά δε, εφόσον στην απόφαση υπάρχει και καταδίκη σε καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, και πάλι θα είναι αμφίβολη η κρίση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου ότι είχε χωρήσει σιωπηρή αποδοχή. Για να συναχθεί σιωπηρή αποδοχή της απόφασης, απαιτείται σύμφωνα με το αρ. 298 ΚΠολΔ, στην συμπεριφορά του διαδίκου να ανιχνεύεται η βούληση του να αποδεχθεί εμπράκτως τη δικαστική απόφαση⁵²⁰. Εν προκειμένω, η κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου αποτελεί μεν πράξη, όμως περαιτέρω θα πρέπει να συνάγεται αδιαμφισβήτητα και η πρόθεση αποδοχής της απόφασης⁵²¹. Δηλαδή, πρέπει να προκύπτει από αντικειμενικές ενδείξεις που να μαρτυρούν κατά προφανή τρόπο την πρόθεση αποδοχής. Οι πράξεις από τις οποίες συνάγεται σιωπηρή αποδοχή θα πρέπει να εμφανίζονται, έτσι, απολύτως ασυμβίβαστες προς το δικαίωμα άσκησης ένδικων

⁵¹⁷ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π. σε Δ 28, σελ. 1264 επ (1272).

⁵¹⁸ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1095, παρ. 42· Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 72, σελ. 235.

⁵¹⁹ Σχετικώς, η Μακρίδου Καλλιόπη σε Η σιωπηρή αποδοχή των δικαστικών αποφάσεων κατά τον ΚΠολΔ, 2004, σελ. 96 – 105 (96), επισημαίνει, χωρίς περιθώριο αμφισβητήσεων, ότι το στοιχείο της εκτελεστότητας μίας απόφασης δημιουργεί τεκμήριο συναγωγής εξαναγκασμένης, και όχι ελεύθερης, βούλησης από τις πράξεις του διαδίκου. Όπως αναφέρει, η επαπειλούμενη εκτέλεση εισάγει στις πράξεις του διαδίκου το στοιχείο του εξαναγκασμού, και υποδηλώνει την ανυπαρξία οποιασδήποτε πρόθεσης του να προβεί σε αποδοχή της απόφασης.

⁵²⁰ Μακρίδου Κ. Η σιωπηρή αποδοχή ό.π., σελ. 85.

⁵²¹ Μακρίδου Κ. Η σιωπηρή αποδοχή ό.π., σελ. 92.

μέσων κατά της απόφασης⁵²². Έτσι, παρά το γεγονός ότι η απόφαση που διατάσσει λογοδοσία ενδεχομένως να μην είναι προσωρινώς εκτελεστή, υποστηρίζεται ότι, εφόσον ο διάδικος εξαναγκάσθηκε στην τέλεση πράξης από οποιονδήποτε λόγο⁵²³, δεν μπορεί να συναχθεί σιωπηρή αποδοχή της απόφασης. Η απειλή, λοιπόν, της καταδίκης του εναγομένου στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, λόγω μη κατάθεσης του λογαριασμού ή του καταλόγου, χωρίς ταυτόχρονα να συγχωρείται η εκπρόθεσμη κατάθεση του, δεν μπορεί να επιτρέψει στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο να συναγάγει από την πράξη αυτή του εναγομένου την αναγκαία σαφή, αναμφίβολη και ελεύθερη βούληση του να προβεί σε αποδοχή⁵²⁴. Εν πάση περιπτώσει, η εκδήλωση αντίθετης βούλησης, δηλαδή βούληση μη συμμόρφωσης, εξωτερικεύεται, ακόμη και εκ περισσού ή από υπερβάλλοντα ζήλο, με τη μορφή της επιφύλαξης⁵²⁵.

Τρίτον, προβάλλεται ως επιχείρημα ότι η εμπρόθεσμη κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου, και η μετέπειτα άσκηση έφεσης καταλήγει σε δικονομικό άτοπο⁵²⁶, με αποτέλεσμα πάλι ο λογαριασμός να είναι δυνατό να κατατεθεί μόνο εκπροθέσμως. Και αυτό διότι η κατάθεση του λογαριασμού έχει ως αποτέλεσμα την έναρξη του δεύτερου σταδίου της δίκης για τη λογοδοσία, και ταυτόχρονα την αναβίωση της εκκρεμοδικίας λόγω της ασκηθείσας έφεσης ενώπιον του εφετείου με αντικείμενο, μάλιστα, το προκαταρκτικό ζήτημα αν υπάρχει ή όχι υποχρέωση λογοδοσίας⁵²⁷. Έτσι, προκειμένου να αποφευχθεί η εγκαθίδρυση δύο παράλληλων διαδικασιών ως ανωτέρω, η υπόθεση ότι ο λογαριασμός μπορεί να κατατεθεί μόνο μέσα στην ταχθείσα προθεσμία θα πρέπει συνακόλουθα να προκύψει ότι στη δίκη αυτή κυριαρχεί η υποχρέωση του εναγομένου για την κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου, και ατονεί το δικαίωμα του να ασκήσει έφεση. Πλην όμως, όπως σχολιάζεται η θέση αυτή είναι αντίθετη προς το όλο σύστημα, και κατά συνέπεια ο εναγόμενος δεν θα μπορεί να καταθέσει το λογαριασμό διαρκούσης της ταχθείσας προθεσμίας⁵²⁸.

Πλην όμως, και κατά αυτού του επιχειρήματος προβάλλεται η άποψη ότι στην εδώ συζητούμενη περίπτωση όπου εμφανίζεται το φαινόμενο των συναφών πλην όμως χωριστών δικών, θα μπορεί να εφαρμοστεί το αρ. 249 ΚΠολΔ. Έτσι, προτείνεται η αναστολή της δίκης, που έπεται της κατάθεσης του λογαριασμού, μέχρι την περάτωση της δίκης επί της έφεσης⁵²⁹.

⁵²² Μακρίδου Κ. Η σιωπηρή αποδοχή ό.π., σελ. 92.

⁵²³ Μακρίδου Κ. Η σιωπηρή αποδοχή ό.π., σελ. 103.

⁵²⁴ Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Μακρίδου Κ.) ό.π., αρ. 298, σελ. 599, παρ. 8.

⁵²⁵ Μακρίδου Κ. Η σιωπηρή αποδοχή ό.π., σελ. 118/9.

⁵²⁶ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1272).

⁵²⁷ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1273).

⁵²⁸ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1273).

⁵²⁹ Καλαβρός Κ. ό.π., σελ. 1097, παρ. 46.

Τα πιο πάνω επιχειρήματα και αντεπιχειρήματα κρίνονται πράγματι πολύ ενδιαφέροντα. Πλην όμως, στο βαθμό που υποστηρίζεται η αναγκαστική – υποχρεωτική υποβολή του λογαριασμού ή του καταλόγου εκπροθέσμως, θα υιοθετήσουμε τον αντίλογο όπως έχει ανωτέρω εκφρασθεί.

Μέρος Τέταρτο.

XIII. Κριτική προς την ισχύουσα ρύθμιση για την αγωγή λογοδοσίας ή παράδοσης καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων.

Σε μια προσπάθεια κριτικής επισκόπησης της δικονομικής ρύθμισης των διατάξεων για την αγωγή λογοδοσίας έχουν διατυπωθεί οι εξής παρατηρήσεις. Αφενός μεν σημειώνεται ότι ο χρονοβόρος χαρακτήρας της διαδικασίας δεν συμβάλλει στην ανεύρεση της αλήθειας⁵³⁰, και δεν ανταποκρίνεται στους σκοπούς για τους οποίους θεσμοθετήθηκε η αγωγή λογοδοσίας, ως αποκλίνουσα ρύθμιση από τις διατάξεις της γενικώς εφαρμοζόμενης τακτικής διαδικασίας⁵³¹. αφετέρου, ότι η ανάθεση του βάρους απόδειξης των γενομένων εισπράξεων στον ενάγοντα – δεξιόλογο συνιστά υπέρμετρο βάρος κατά αυτού⁵³². Επί των ανωτέρω παρατηρήσεων σημειώνονται τα εξής.

Παρατηρείται ότι το υποκείμενο της απόφασης επί της αγωγής λογοδοσίας τόσο σε έφεση όσο και σε αναίρεση, όπου, όπως τονίζεται, διαπιστώνεται και διαγιγνώσκεται η δικονομική αυτοτέλεια της αξίωσης για παροχή λογοδοσίας, σε σχέση με την κατά το ουσιαστικό δίκαιο επιβοηθητική, όμως, φύση της, κατ' αποτέλεσμα καθιστά την όλη διαδικασία εξαιρετικά χρονοβόρα, σε σημείο που να φέρνει αντίθετο αποτέλεσμα από το επιδιωκόμενο, που είναι η εξακρίβωση του ύψους της απαίτησης⁵³³. Υποστηρίζεται δηλαδή, ότι οι σχετικές διατάξεις, τεθείσες κατ' αρχήν προς εξυπηρέτηση της κύριας αξίωσης, αν και κατατείνουν στην από τον ενάγοντα εξακρίβωση και αναγκαστική είσπραξη γενικώς του καταλοίπου της διαχείρισης, λόγω της πλήρους δικαιοδοτικής μεταχείρισης, της οποίας μπορούν να τύχουν, φτάνουν και υπερακοντίζουν τον βοηθητικό σκοπό και ρόλο για τον οποίο νομοθετήθηκαν. Για το λόγο αυτό, προτείνεται ότι η διαδικασία για την παροχή λογοδοσίας θα έπρεπε να αρχίζει και να τελειώνει σε ένα βαθμό δικαιοδοσίας, ή εν πάση περιπτώσει, να μην ελέγχεται αναίρετικά⁵³⁴. Η θέση αυτή θα μπορούσε, πράγματι, να συντελέσει στην ταχύτερη περάτωση της διαδικασίας, πλην όμως, κατά την άποψη μας, ο εν λόγω περιορισμός θα έπρεπε να εφαρμοσθεί μόνο κατά το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας. Διότι στο στάδιο αυτό, πράγματι, ο ρόλος του δικαστηρίου θα μπορούσε, ίσως, να χαρακτηρισθεί περισσότερο *διεκπεραιωτικός*. Αντίθετα κατά το πρώτο στάδιο, όπου τίθενται και ζητήματα του ουσιαστικού δικαίου και όπου εξακριβώνεται υποχρέωση λογοδοσίας, για λόγους ασφαλείας δικαίου και ανάγκης ορθότητας της δικανικής κρίσης, κρίνεται ότι η δικαστική απφαση θα πρέπει να υπόκειται σε όλα τα ένδικα μέσα. Εξάλλου, όπως έχει

⁵³⁰ Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 76, σελ. 241.

⁵³¹ Νίκας Ν. ό.π., σελ. 805, παρ. 12.

⁵³² Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 74, σελ. 238.

⁵³³ Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 75/6, σελ. 238/241.

⁵³⁴ Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 75, σελ. 239.

παρατηρηθεί⁵³⁵, ο ενάγων, πολύ συχνά, αρκείται στην υποβολή αιτήματος για την καταδίκη του εναγομένου στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος και μόνο, χωρίς δηλαδή να σωρεύει και αίτημα καταβολής του καταλοίπου, το οποίο αίτημα και μόνον «ανοίγει» το δεύτερο στάδιο της αγωγής λογοδοσίας.

Περαιτέρω, υποστηρίζεται ότι η αγωγή λογοδοσίας, και το πλεγμα των ειδικών ρυθμίσεων που αυτή εισάγει, λόγω του χρονοβόρου της διαδικασίας δεν ανταποκρίνεται στους σκοπούς για τους οποίους θεσμοθετήθηκε, και, αφού κατ' αποτέλεσμα λειτουργεί πιο αργά από την συνήθη τακτική διαδικασία, προτείνεται η ένταξη της στις ειδικές διαδικασίες⁵³⁶. Πλην όμως, κατά την άποψη μας, από πουθενά δεν έχει προκύψει ότι οι ειδικές διατάξεις για τη λογοδοσία θεσμοθετήθηκαν έτσι κι για να δημιουργήσουν ένα μοντέλο δίκης ταχύτερο από αυτό της τακτικής διαδικασίας. Αντίθετα, οι διατάξεις αυτές, και ενδεικτικά η δυνατότητα του ενάγοντα να υποβάλει ένα, καταρχήν, αόριστο αίτημα, και ο σχεδιασμός της σε δύο στάδια, υπηρετούν την προσπάθεια του ενάγοντα να ανακαλύψει και να ελέγξει την διαχείριση της υπόθεσης του, από την οποία βρίσκεται αποκομμένος. Και πάντως, ανάλογα και με την διαδικαστική συμπεριφορά του εναγομένου, υπάρχει το υπαρκτό ενδεχόμενο η διαδικασία να ολοκληρωθεί σύντομα.

Τέλος, σε κάθε περίπτωση, έναντι των άνω απόψεων, δεν μπορεί παρά να σημειωθεί ότι, μετά την γενόμενη τροποποίηση των ρυθμίσεων της τακτικής διαδικασίας, και κυρίως με την πρόβλεψη για την κατάθεση των προτάσεων εντός 100 ημερών από την κατάθεση της αγωγής, η διαδικασία αναμφίβολα θα επιταχυνθεί.

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι ο επιμερισμός του βάρους απόδειξης των – επιπλέον των δηλωθεισών – εισπράξεων στον ενάγοντα είναι δύσκολο να εκπληρωθεί⁵³⁷ καθώς ο ενάγων, συχνά, θα είναι πλήρως αποκομμένος από την διαχείριση. Έτσι, υποστηρίζεται ότι ο εναγόμενος δοσίλογος θα πρέπει να φέρει συνολικά το βάρος απόδειξης τόσο των εισπράξεων όσο και των δαπανών, με επιχείρημα και από την πάγια διατύπωση της νομολογίας ότι ο λογαριασμός θα πρέπει να περιλαμβάνει τα έσοδα και τα έξοδα, καθώς και ό, τι προκύπτει από την αντιπαράθεση αυτών⁵³⁸.

Παρατηρείται, καταρχήν ότι πράγματι, ο ενάγων δύναται να είναι αποκλεισμένος από αποδεικτικά στοιχεία, καθώς και να αγνοεί εντελώς ανυπαίτια τυχόν επιπλέον γενόμενες εισπράξεις. Όμως, με μία εγγύτερη προσέγγιση, παρατηρείται ότι ο εναγόμενος δεν μπορεί να εξαναγκασθεί να δηλώσει στον υποβληθέντα λογαριασμό περισσότερες εισπράξεις «από όσες επιθυμεί να

⁵³⁵ Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π., Δ 28, σελ. 1264 επ (1270). Οράτε και την υπ' αρ. 10528/2016 ΠολΠρωτΘεσ σε ΤΝΠ Ισοκράτης.

⁵³⁶ Νίκας Ν. ό.π., σελ. 805, παρ. 12.

⁵³⁷ Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 74, σελ. 238.

⁵³⁸ Δεληκωστόπουλος Ι. Η αναζήτηση της αλήθειας ό.π, παρ. 3, παρ. 74, σελ. 238.

δηλώσει»· υπό την έννοια ότι αν ο εναγόμενος επιθυμεί να αποκρύψει κάποιες εισπράξεις, τότε όχι μόνο κανείς δεν μπορεί να εξαναγκάσει αυτόν να τις εμφανίσει, αλλά επιπλέον ο μόνος που θα μπορεί να το κάνει αυτό θα είναι ο ενάγων, υπό την έννοια, πάλι, ότι ο ενάγων έχει συμφέρον να αποδείξει περισσότερες εισπράξεις, ενώ ο εναγόμενος έχει συμφέρον να αποδείξει περισσότερες δαπάνες. Εξάλλου, έχει σημειωθεί ότι ο ενάγων, ως εκ της φύσεως των αποδεικτέων, μπορεί να χρησιμοποιήσει και το μέσο της εμμάρτυρης απόδειξης. Η δυνατότητα αυτή όμως, κατά την άποψη μας, θα πρέπει να ισχύει μόνο για τον ενάγοντα. Εξάλλου, σε αντιστάθμιση τούτου του φαινομένου, ο ενάγων καταρχήν θα μπορεί να αρνηθεί τα κονδύλια των δαπανών, ενεργοποιώντας το βάρος απόδειξης κατά του εναγομένου. Τέλος, θεωρούμε, ως ορθή τη θέση της νομολογίας, σύμφωνα με την οποία ο εναγόμενος αφενός οφείλει να αποδείξει την αναγκαιότητα των γενομένων δαπανών, αφετέρου ότι, αν ο λογαριασμός δεν είναι ορισμένος ή δεν αποδεικνύεται, τότε τα σχετικά κονδύλια απορρίπτονται ως αόριστα⁵³⁹. Κατόπιν των ανωτέρω, η σχετική θέση για το βάρος απόδειξης των εισπράξεων φαίνεται μεν ως μη υποστηρίζουσα το συμφέρον του αδύναμου μέρους, του ενάγοντος, πλην όμως τούτο συμβαίνει εκ των πραγμάτων, και περαιτέρω επιδιώκεται με άλλα μέσα ο έλεγχος της αυθαιρεσίας του εναγομένου.

⁵³⁹ Οράτε και την ανωτέρω αναφερθείσα υπ' αρ. 402/1996 ΑΠ σε Ελληνή 1998, σελ. 368.

Σύνοψη.

Παλαιόθεν έχει σημειωθεί, πως αυτός ο οποίος διοίκησε ξένη περιουσία, και αρνείται να δώσει λόγο για την διαχείριση του, λογίζεται κατά πλάσμα ως οφειλέτης του δεξιλόγου⁵⁴⁰, ή, κατά άλλη έκφραση, ότι εικάζεται ως αποκρύπτων έλλειμμα⁵⁴¹. Η παρατήρηση αυτή πράγματι καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη φυσιογνωμία της δίκης περί λογοδοσίας. Ο δικονομικός νομοθέτης αναγνωρίζοντας τη δεινή, ενδεχομένως, θέση στην οποία βρίσκεται ο κύριος της υπόθεσης, τον έχει εξοπλίσει με δικαιώματα, ασυνήθιστα για το δικονομικό δίκαιο. Πιο συγκεκριμένα, η δυνατότητα που του παρέχει να σωρεύσει στην αγωγή του το καταρχήν αόριστο αίτημα καταβολής του καταλόγου του λογαριασμού ή το, αντίστοιχο, αίτημα απόδοσης της ομάδας αντικειμένων, καθώς και η δυνατότητα, κατόπιν αιτήματος, καταδίκης του εναγομένου στην καταβολή του πιθανολογούμενου ελλείμματος, το οποίο μάλιστα, όπως σημειώνεται⁵⁴², δεν γνωρίζει το όριο των πενήντα χιλιάδων ευρώ του αρ. 946 ΚΠολΔ κρίνεται ως μία εύλογη ρύθμιση.

Από την άλλη, το γεγονός ότι η νομολογία εμφανίζεται διχασμένη σε σχέση με το χαρακτηρισμό της απόφασης, η οποία διατάζει την παροχή λογοδοσίας ή την κατάθεση του καταλόγου με τα στοιχεία της ομάδας αντικειμένων, είτε ως μη οριστικής είτε ως οριστικής υπό αίρεση, δημιουργεί εν τέλει μόνο δογματική «ανασφάλεια δικαίου». Και αυτό διότι, εκ του αποτελέσματος, και οι δύο αυτές απόψεις καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα σε σχέση με το χρονικό σημείο, κατά το οποίο η απόφαση καθίσταται οριστική και εκκλητή, ήτοι μετά την άπρακτη πάροδο της ταχθείσας προθεσμίας ή την εμπρόθεσμη κατάθεση του λογαριασμού ή του καταλόγου από το δοσίλογο. Υπό αυτό το πρίσμα, μία ενδεχόμενη ομοφωνία της νομολογίας θα παρίστατο κυρίως ως σκόπιμη, παρά, ως αναγκαία.

⁵⁴⁰ Ποταμιάνος Δ. ό.π., σελ. 346.

⁵⁴¹ Κιτσικόπουλος Αν. ό.π., σελ. 6246.

⁵⁴² Γέσιου – Φαλτσή Π. Ζητήματα κλπ ό.π.. Δ 28, σελ. 1264 επ (1270).

Βιβλιογραφία.

- Απαλλαγάκη Χαρίκλεια (Μπαλογιάννη Ευαγγελία/Γεωργιάδου Μαρία)** Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' Άρθρο, Τόμος Πρώτος (άρθρα 1 - 590), 4^η έκδοση, 2016.
- Βαθρακοκόιλης Αντώνιος** Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνευτική – Νομολογιακή Ανάλυση (κατ' άρθρο), 1994.
- Γεωργιάδης Απόστολος** Ενοχικό Δίκαιο Γενικό Μέρος, Β' Έκδοση, 2015.
- Γεωργιάδης Αστ.** Ενοχικό Δίκαιο Γενικό Μέρος Ι, Γ' Έκδοση, 2000.
- Δεληκωστόπουλος Ιωάννης** Η αναζήτηση της αλήθειας στην πολιτική δίκη – Δικονομικοί μηχανισμοί και νέες διατάξεις του ΚΠολΔ, 2016.
- Δεληκωστόπουλος Στέφανος – Σινανιώτης Λάμπρος (Επιμέλεια)** Μαθήματα Πολιτικής Δικονομίας – Τόμος Πρώτος, Δεύτερη Έκδοση 1972.
- Ευκλείδης Σπυρίδων – Παπαδόπουλος Κ.Γ. (Επιμελητής)** Ερμηνεία της πολιτικής δικονομίας, Τρίτη Έκδοση, 1932.
- Καλαβρός Κωνσταντίνος** Πολιτική Δικονομία, Γενικό Μέρος, Διαδικασία στα πρωτοβάθμια δικαστήρια, Δ' Έκδοση, 2016.
- Κεραμεύς Κωνσταντίνος** Αστικό Δικονομικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος, 1986.
- Του ιδίου** Ένδικα Μέσα, Γ' Έκδοση, 2004.
- Κεραμεύς Κωνσταντίνος/ Κονδύλης Διονύσιος/ Νίκας Νικόλαος (Μακρίδου Καλλιόπη)** Ερμηνεία ΚΠολΔ Ι, 2000.
- Κεραμεύς Κ./ Κονδύλης Δ./ Νίκας Ν. (Ορφανίδης Γεώργιος)** Ερμηνεία ΚΠολΔ Ι, 2000.
- Κιτσικόπουλος Αντώνιος** Πολιτική Δικονομία, Τόμος Έκτος, 1948.
- Κονδύλης Διονύσιος** Το Δεδικασμένο κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Δεύτερη Έκδοση, 2007.
- Κρητικός Αθανάσιος** Αστικός Κώδιξ Ερμηνεία κατ' άρθρο – Νομολογία – Βιβλιογραφία, Τόμος ΙΙ, Γενικό Ενοχικό, 1979.
- Μακρίδου Καλλιόπη** Η σιωπηρή αποδοχή των δικαστικών αποφάσεων κατά τον ΚΠολΔ, 2004.
- Μαργαρίτης Μιχαήλ – Μαργαρίτη Άντα** Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Πρώτος, 2012.
- Μπέης Κωνσταντίνος** Αι Διαδικασία ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου, 1968.
- Του ιδίου** Πολιτική Δικονομία Γενικές Αρχές και Ερμηνεία των άρθρων, Τόμος ΙΙβ' (1975) και Τόμος ΙΙΙ.
- Νίκας Νικόλαος** Πολιτική Δικονομία ΙΙ, 2005.
- Του ιδίου** Πολιτική Δικονομία ΙΙΙ – Ένδικα Μέσα, 2007.
- Νικολόπουλος Γεώργιος** Αναγκαστική Εκτέλεση, 2002.
- Οικονομόπουλος Βασίλειος** σε *Καράκωστα Ι*. Αγωγές και αιτήσεις αστικού δικαίου και άμυνα εναγομένου, 2007.

-**Οικονομίδης Βασίλειος – Λιβαδάς Μιχαήλ** (Επιμελητής) Εγχειρίδιον της Πολιτικής Δικονομίας, Έβδομη Έκδοση, 1924.

-**Οικονομόπουλος Γεώργιος** Διάγραμμα σε Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, 1956.

-**Ποταμιάνος Δημήτριος** Ερμηνεία των περί πολιτικής δικονομίας και οργανισμού των δικαστηρίων νόμων, Τόμος 3α', 1906.

-Πρακτικά των συνεδριάσεων της αναθεωρητικής επιτροπής του σχεδίου Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας και Εισαγωγικού Νόμου, 1967.

-**Ράμμος Γεώργιος** Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Πρώτος, 1978.

-**Του ιδίου** Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Δεύτερος, 1980.

-**Σπυριδάκης Ιωάννης** Εμπράγματο Δίκαιο (γενικές αρχές, πράγματα, νομή), Τόμος Α, 2001.

-Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Τέταρτος, 1956.

-Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Πέμπτος, 1957.

Αρθρογραφία.

-**Αρβανιτάκης Πάρις** Προθεσμία εφέσεως κατ'αποφάσεως που διατάσσει παροχή λογοδοσίας χωρίς αίτημα καταβολής του καταλοίπου σε ΕΠολΔ 2013, σελ. 782 επ .

-**Του ιδίου** Σημείωση κάτω από την υπ' αρ. 19721/1998 ΜονΠρωτΘεσ σε Αρμ 1999, σελ. 243 επ .

-**Του ιδίου** Σχόλιο κάτω από την υπ' αρ. 1196/1988 ΠολΠρωτΠειρ σε Αρμ 1989 σελ. 148 επ .

-**Γέσιου – Φαλτσή Πελαγία** Ζητήματα των ειδικών διατάξεων για τη λογοδοσία σε Δ 28, σελ. 1264 επ .

-**Γιαννόπουλος Παναγιώτης** Σημείωση κάτω από την υπ' αρ. 1263/2010 ΑΠ σε ΧρΙδ ΙΑ/2011, σελ. 447 επ .

-**Δεληκωστόπουλος Ιωάννης** Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 1772/2014 ΑΠ σε ΕΠολΔ 2015, σελ. 186 επ .

-**Ιορδανίδης Παγκράτιος** Ζητήματα από τη λογοδοσία του εκκαθαριστή σε ΕπισκεΔ Β/2002, σελ. 578 επ .

-**Κατράς Ιωάννης** Λογοδοσία διαχειριστή πολυκατοικίας σε ΕΔικΠ 2012, σελ. 1 επ .

-**Του ιδίου** Σημείωση κάτω από την υπ' αρ. 1599/2011 ΑΠ σε ΕλλΔνη 2012, σελ. 432.

-**Κοροτζής Ιωάννης** Νομική φύση των ρυθμίσεων του άρθρου 270 ΚΠολΔ και συσχετισμός αυτών με διάφορες διατάξεις του ίδιου κώδικα σε Δ 17, σελ. 210 επ .

-**Μακρίδου Καλλιόπη** Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων επί σωρεύσεως και συνεκδικάσεως αγωγών (αρ. 513 παρ. 1 ΚΠολΔ) σε ΕλλΔνη 2006, σελ. 979 επ .

-**Μακρογιάννης Παράσχος** Η λογοδοσία από τους διαχειριστές πολυκατοικίας σε ΕΔικΠ 1197, σελ. 101 επ .

-**Μιχαηλίδου Χρυσούλα** Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 1263/2010 ΑΠ σε ΕΠολΔ 2010, σελ. 837 επ .

- Μπαμπινιώτης Δημήτριος** Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 295/2007 ΑΠ σε ΕΠολΔ 2008, σελ. 61 επ .
- Μπέης Κώστας** Η απόφαση 3800/2007 του Εφετείου Αθηνών και τα ερεθίσματα της για επιστημονικό προβληματισμό και έρευνα σε Δ 38, σελ. 1055 επ .
- Του ιδίου** Η έννοια, λειτουργία και φύσις της δικαστικής απόφασης σε Αναμνηστικό Τόμο Καθηγητού Εμμ. Μιχελάκη, 1973, σελ. 209 επ. .
- Του ιδίου** Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 4308/1990 ΕφΑθ σε Δ 22, σελ. 92 επ.
- Του ιδίου** Σκέψεις για την έννοια και τη λειτουργία της οριστικής απόφασης σε ΝοΒ 1991, σελ. 857 επ .
- Νεζερίτη Ε.** Ενημερωτικό Σημείωμα κάτω από την υπ' αρ. 1122/2006 ΑΠ σε Χριδ ΣΤ/2006 σελ. 892.
- Παμπούκης Κωνσταντίνος** Εισαγωγικό Σημείωμα κάτω από την υπ' αρ. 109/2004 ΕφΘεσ σε ΕπισκΕΔ Β/2004 σελ. 475 επ .
- Του ιδίου** Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 1048/2003 ΕφΑθ σε ΕπισκΕΔ Δ/2003 σελ. 1155 επ .
- Παναγόπουλος Κ.** Ενημερωτικό σημείωμα κάτω από την υπ' αρ. 1360/1984 ΑΠ σε Δ 17, σελ. 676 επ .
- Πανταζόπουλος Αθανάσιος** Σημείωμα κάτω από την υπ' αρ. 1896/2014 ΑΠ σε ΕλλΔνη 3/2014, σελ. 750 επ .
- Σταματόπουλος Στέλιος** Ενημερωτικό Σημείωμα κάτω από την υπ' αρ. 321/1984 ΕφΠατ σε Δ 16, σελ. 52 επ .
- Του ιδίου** Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 1909/1985 ΕφΑθ σε Δ 16, σελ. 238 επ .
- Σωτήριου – Τσουρή Μαρία** Υποχρέωση του διαχειριστή προς λογοδοσία στην Εταιρία περιορισμένης ευθύνης και στην ομόρρυθμη Εταιρία σε ΕπισκΕΔ Γ/2000 σελ. 656 επ .
- Χατζηδημητρίου Σταυρούλα** Παρατηρήσεις κάτω από την υπ' αρ. 175/2007 ΕφΑθ σε ΕφΑδ 1/2008 σελ. 103 επ .